

ALAIN-FOURNIER

A TITOKZATOS BIRTOK

Fordította:
VÉGH GYÖRGY

A mű eredeti címe:
Le grand Meaulnes

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ

<i>Első fejezet</i>
A KOSZTOS DIÁK
<i>Második fejezet</i>
TANÍTÁS UTÁN, ESTE
<i>Harmadik fejezet</i>
„SOKAT ÁCSOROGTAM EGY KOSÁRFONÓ MŰHELY ELŐTT”
<i>Negyedik fejezet</i>
A SZÖKEVÉNY
<i>Ötödik fejezet</i>
ELŐKERÜL A KOCSI
<i>Hatodik fejezet</i>
KOPOGNAK AZ ABLAKON
<i>Hetedik fejezet</i>
A SELYEMMELLÉNY
<i>Nyolcadik fejezet</i>
A KALAND
<i>Kilencedik fejezet</i>
PIHENŐ
<i>Tizedik fejezet</i>
A KARÁM
<i>Tizenegyedik fejezet</i>
A TITOKZATOS BIRTOK
<i>Tizenkettedik fejezet</i>
A WELLINGTON-SZOBA
<i>Tizenharmadik fejezet</i>
KÜLÖNÖS ÜNNEPSÉG
<i>Tizennegyedik fejezet</i>
KÜLÖNÖS ÜNNEPSÉG (folytatás)
<i>Tizenötödik fejezet</i>
A TALÁLKOZÁS
<i>Tizenhatodik fejezet</i>
FRANTZ DE GALAIS
<i>Tizenhetedik fejezet</i>
KÜLÖNÖS ÜNNEPSÉG (befejező rész)
MÁSODIK RÉSZ
<i>Első fejezet</i>
A NAGY JÁTÉK
<i>Második fejezet</i>
TÖRBE CSALNAK MINKET
<i>Harmadik fejezet</i>
A KOMÉDIÁSFIÚ AZ ISKOLÁBAN
<i>Negyedik fejezet</i>
MELYBEN ISMÉT SZÓ LESZ A TITOKZATOS BIRTOKRÓL
<i>Ötödik fejezet</i>
A VÁSZONCIPŐS FÉRFI

<i>Hatodik fejezet</i>
SZÓVÁLTÁS A SZÍNFALAK MÖGÖTT
<i>Hetedik fejezet</i>
EGY ARCRÓL FELLEBBEN A KÖTÉS
<i>Nyolcadik fejezet</i>
CSENDŐRÖK A LÁTHATÁRON
<i>Kilencedik fejezet</i>
AZ ELTÜNT ÚT NYOMÁBAN
<i>Tizedik fejezet</i>
RUHÁK SZÁRADNAK A TANTEREMBEN
<i>Tizenegyedik fejezet</i>
ÉN IS JÚDÁS SORSÁRA JUTOK...
<i>Tizenkettedik fejezet</i>
HÁROM LEVELET KAPOK MEAULNES-TÓL
HARMADIK RÉSZ
<i>Első fejezet</i>
FÜRÖDNI MEGYÜNK
<i>Második fejezet</i>
FLORENTIN NAGYBÁCSIMÉKNÁL
<i>Harmadik fejezet</i>
JELENÉS AZ ORSZÁGÚTON
<i>Negyedik fejezet</i>
A VÁRATLAN HÍR
<i>Ötödik fejezet</i>
A KIRÁNDULÁS
<i>Hatodik fejezet</i>
A KIRÁNDULÁS (befejező rész)
<i>Hetedik fejezet</i>
ELÉRKEZIK AZ ESKÜVŐ NAPJA
<i>Nyolcadik fejezet</i>
FELHANGZIK FRANTZ HÍVÓJELE
<i>Kilencedik fejezet</i>
BOLDOG EMBEREK KÖZÖTT
<i>Tizedik fejezet</i>
A „FRANTZ HÁZA”
<i>Tizenegyedik fejezet</i>
KINT BESZÉLGETÜNK AZ ESŐBEN
<i>Tizenkettedik fejezet</i>
FÁJÓ TEHER
<i>Tizenharmadik fejezet</i>
A DOLGOZATFÜZET
<i>Tizennegyedik fejezet</i>
AUGUSTIN TITKA
<i>Tizenötödik fejezet</i>
AUGUSTIN TITKA (folytatás)
<i>Tizenhatodik fejezet</i>
AUGUSTIN TITKA (befejező rész)
EPILÓGUS

ELSŐ RÉSZ

Első fejezet A KOSZTOS DIÁK

Vasárnap volt, 189... novemberének egyik vasárnapja, amikor az új kosztosfiú megérkezett hozzánk.

Még ma is így mondogatom: „hozzánk” - pedig már réges-régen nincs semmi közünk ahhoz a házhoz. Idestova tizenöt éve, hogy elköltöztünk arról a vidékről, és bizonyára nem látjuk soha többé.

Sainte-Agathe-ban laktunk, a városi iskola épületében. Édesapám, akit én is Seurel tanár úrnak szólítottam, akár a többi gyerek, volt az iskola igazgatója. Nemcsak az alsós diákokat tanította, ő foglalkozott a felsősökkel is. A felső tagozatba azok jártak, akik tanítói oklevelet akartak szerezni. Drága jó édesanyám a legkisebbekkel, az elemistákkal vesződött.

Néhány nagyobb színfolttal, egy-két erősebb ecsetvonással fel is vázolhatom a lakásunkat. Vadszőlővel befuttatott, hosszúkás, vörös téglalapúlete a városka szélén állott. Öt szárnyas üvegajtaja volt s hatalmas, tágas udvara, külön az iskolások számára elkerített hellyel. Ugyancsak itt volt a mosókonyha is. Az udvarba, melynek eleje a városka felé nézett, széles, faragott kertkapun át juthattak be a diákok. A ház északi oldala mellett húzódott el az országút, mely a három kilométernyire fekvő La Gare-ba vezetett; kis rácsos vasajton át léphettél itt ki a szabadba. Hátul, dél felé, mezőket lehetett látni, kerteket, réteket, ezek mind a szétszórt, nagykiterjedésű tanyavilághoz tartoztak.

Itt laktunk ebben a környezetben. Ehhez a lakásunkhoz fűződnek életem legszebb emlékei, sok-sok felejthetetlen, drága nap, sok-sok kínzó, fájó éjszaka. Sziget volt ez a ház; mennyi kalandra indultunk innen s mennyiből tértünk ide vissza - ó, hány hajótörést szenvedtek itten álmaink - mint hullámok a magányos sziklaszirteken.

Édesapám kérte-e az áthelyezését, vagy valamelyik tanfelügyelő, tanügyi előadó szeszélyéből kerültünk-e ide, erre már nem emlékszem határozottan. Az a nap azonban még élénken az emlékezetemben él, amikor sok-sok évvel ezelőtt megérkeztünk édesanyámmal egy dőcögős parasztszekéren a kis rácsos vasajtó elé, mely csupa rozsdá volt. A nyári szünidő vége felé jártunk éppen, s mi előre jöttünk édesanyámmal, mert a bútorainkat szállító kocsik elakadtak az úton. Alighogy észrevettek bennünket a kertben csellengő suhancok, akik az őszibarack-fákat dézsmálták éppen szenvedélyesen, pillanatok alatt elszeleltek a sövény résein keresztül, mintha ott se lettek volna... Édesanyámnál - akit magunk közt Millie-nek becéztünk - kitűnőbb, körültekintőbb háziasszonnyal azóta sem találkoztam. Most is első dolga volt, hogy azonnal szétnézzen a lakásban. A helyiségekben vastagon állt a szalma, szétszórtan, csomókban, s léptei nyomán por szállt fel belőle. Most is kétségbeesve jegyezte meg, akárcsak minden addigi áthelyezésünk alkalmával, hogy lehetetlen a lakás beosztása, s nem is tudja, hogyan helyezze el benne a bútorokat... Kijött hozzám az udvarra, s elsírta nékem bánatát. S miközben dőlt belőle a panasz, zsebkendőjével gondosan megtörölte maszatos kölyökarcomat, melyet belepett az út pora. S máris fordult vissza, hogy megnézzem, hol kellene ajtót töretni, s hol kellene falaztatni, hogy mégis lakályosabban tudjunk berendezkedni a házban... Én meg kint maradtam az ismeretlen udvaron, nagy, szalagos szalmakalappal a fejemen, s a kavicsokat rugdaltam, míg

anyámra várakoztam, meg felfedező útra indultam a kút köré, s még a fészkerbe is bemerészkedtem...

Legalábbis ma így képzelem el odaérkezésünk első óráit. Mert abban a pillanatban, hogy fel akarom idézni magamban első estém ködbevesző emlékét, amikor ott ácsorogtam a Sainte-Agathe-i udvar kavicsos homokján, édesanyámra várakozva, már újabb emlékek is felmerülnek bennem; szinte látom magam a rácsokba fogódzva, amint ott leselkedem a kapunál, hogy mikor tűnik már fel a városka felőli úton az, akit szívszorongva várok. S ha vissza próbálok emlékezni az első éjszakára - egyedül aludtam fent, az első emeleten, egy padlásszobában, közvetlenül a teregető helyiségek és különféle kamrák mellett -, már más éjszakák emlékei is felrémlenek bennem; amikor már nem egyedül alszom a szobában; egy furcsa, hosszú árny is tovasurran nyugtalanul és otthonosan a falak mentén, s le-föl imbolyog az éjszakában. Hiszen ez az ősi nyugalomban tespedő vidék - az iskolaépület, Martin apó dülője a három diófával s még a kertünk is, melyben ott duruzsoltak tanítás után nap mint nap a látogatóba érkező asszonyok -, ez az ősi nyugalomú táj, emlékeimben örökre hozzákötődött valakihez, aki csak azáltal, hogy ott járt, a puszta jelenlétével átvarázsolta mindent, mindennek más jelentést adott. Mert volt valaki, aki fenekestől felforgatta békés ifjúságunkat, s bár később nyoma veszett, eltűnt a körünkből, a nyugtalanság örökre ottmaradt utána szívünkben.

Már több mint tíz éve laktunk Sainte-Agathe-ban, amikor Meaulnes hozzánk került.

Nemrégiben töltöttem be tizenötödik életévemet. Húvös volt az a novemberi vasárnap, csípős: az első olyan őszi reggel, amikor hirtelen arra gondolunk, hogy rövidesen beköszönt a tél. Millie egész nap az ablakban ült. Úgy volt, hogy La Gare-ből átkocsizik valaki, akinél egy kalapot rendelt, mert már itt volt az esős évszak. Reggel el sem jött velem a misére, de azért az orgona mellől, ahol a többi gyerekkel együtt üldögéltem, egész a szentbeszéd kezdetéig egyre a templom bejáratát lestem, repeső szívvel várva, mikor tűnik fel édesanyám, új kalapjával a fején.

A litániára is nélküle kellett elindulnom uzsonna után.

- Aztán, tudod - simogatta meg a fejem, csak hogy megvigasztaljon, s közben megigazította a matrózruhám, néhány porszemet fricskázva le róla - könnyen lehetséges, hogy akkor is itthon kellene rostokolnom egész vasárnap, ha elhozták volna a kalapomat, mert csak akadna valami igazítani való rajta.

Nemegyszer teltek így téli vasárnapjaink. Édesapám, alighogy megvirradt, messzi útra indult, s valamelyik ködben borongó tavacska partján kötött ki, mert szenvedélyesen szeretett csukára halászni; édesanyám meg késő éjszakáig szobájába zárkózott, s ott vakoskodott a rosszul világított helyiségben, egyszerű ruháit át- meg átalakítgatva. Minden alkalommal bezárkózott, mert nem szeretete volna, ha valamelyik barátnője váratlanul betoppan és rányit munka közben, pedig egyetlenegy barátnője sem volt jobbmódú nála, de bizony a büszkeségben is kiállották volna a versenyt édesanyámmal. Én meg, ha vége volt a litániának, beültem egy könyvvel az ebédlőbe - ahol úgy ősz elején még nem szoktunk befűteni - arra várakozva, hogy mikor szólít be szobájába, mert kíváncsi volt, mit szólok újjávarázsolta ruháihoz.

Azon a vasárnapon nem mentem azonnal haza litánia után. Sokan nyüzsögtek a templom előtt, s gondoltam, én is ottmaradok egy kicsit. Bent, a boltívek alatt, egy újszülöttet kereszteltek éppen, a bámészkodó kölykök sorfala közt. Kint a téren tűzoltóegyenruhás férfiak topogtak, katonás sorokba fejlődve, mert majd megvette őket az Isten hidege; s áhítattal figyeltek parancsnokukra, Boujardonra, aki ott szónokolt előttük, végérvényesen belegabalyodva se füle-se farka mondatai zűrzavarába...

A harang, mely a keresztelés szertartása alatt zengve zúgott, hirtelen elnémult, olyan volt az egész, mintha az utolsó pillanatban vették volna észre, hogy rossz időben kondult meg az ünnepekre hívó nagyharang, s így aztán hangja váratlanul elenyészett a semmibe; Boujardon meg a legénység, fegyverüket vállukra vetve, elmasírozott a tűzoltófecskendővel. Négy kölyök menetelt utánuk csendben, ünnepélyesen, otromba bakancsaik alatt meg-megreccsentek a dérepte útra hullott kicsi száraz ágacskák. Ott álltam, amíg el nem tűntek az első kanyarban. Ahhoz már nem volt bátorságom, hogy utánuk eredjek.

A városka hirtelen elnéptelenedett, már csak a Daniel-féle kocsmából szűrődött ki a csendes utcákra némi lárma, bent zsivajogtak a mulatozók, s hangjuk, mint a tenger moraja áradózva-apadozva szárnyalt szüntelen utánam. Már ott jártam a kőfalunknál, mely nem volt ugyan túlságosan magas, de mégis, a hatalmas udvart körülvéve, elszigetelte házunkat a városka végétől. Egy perc múlva ott álltam a kis rácsos kapu előtt szorongó szívvel, mert féltem a büntetéstől, hogy olyan sokáig elcsavarogtam.

A kiskapu nem volt kilincsre betéve, s ebből tüstént sejtettem, hogy valami nem mindennapi dolog történhetett itt, amíg odajártam. Nem is csalódtam megérzésemben. Amint már említettem, az épületnek öt szárnyas üvegajtaja nyílt az udvarra. A kiskapuhoz az ebédlőnk ajtaja volt a legközelebb. Egy hajlott hátú, ősz hajú asszonyság állt a széles üvegajtónál, s pipiskedve próbált bekukucskálni a függöny résein keresztül a szobába. Alacsony termetű volt, fején divatjamúlt, fekete bársonykalappal. Sovány, kissé beesett, törékeny arcán nyugalanság tükröződött; s ahogy megláttam, már nem is tudom, miféle sejtelem, mifajta félelem sugallatára, úgy álltam ott egy pillanatra a kis rácsos kapu előtt, mint akit villám sújtott - a lépcső tetején, mozdulatlanul.

- Hova a csudába lett? Ó, istenkém, istenkém - motyogta maga elé alig hallhatóan. - Lehet, hogy már körüljárta a házat. Vagy... vagy elpárolgott, s ki tudja, merre kujtorog már...

Minden mondat után megállt egy pillanatra, s mindannyiszor megkocogtatta az üveget, három rövid, alig kivehető halk koppantással.

De az ajtó továbbra sem nyílt meg az ismeretlen látogató előtt. Valószínűleg mégiscsak megjött La Gare-ból a várvavárt kalap, s anyám most se lát, se hall, bezárkózva a vörös szobába. Biztosan ott ül az ágy szélén, a különféle ócska szalagok, szétborzolt tollak között, félcelve, tüzdelve, mesebelivé próbálván varázsolni a vánnyadt kis kalapot...

Alighogy benyitottam az ebédlőbe, nyomomban az ismeretlen asszonysággal, felpattant a vörös szoba ajtaja, s anyám lépett ki rajta, két kézzel fogva a fején az ingó-bingó tünetnyit, mely egyelőre még csak szalagok, tollak, s drótok kusza összevisszasága volt... Rám mosolygott fáradtan csillogó kék szemével, mert már délután óta dolgozott egy percet sem pihenve, s megkérdezte:

- No, mit szólsz hozzá? Alig vártam, hogy hazagyere, mert kíváncsi vagyok a véleményedre...

Ekkor azonban megpillantotta az ismeretlen látogatót, aki ott ült elterpeszkedve egy karos-székekben a kandalló előtt. Mintha földbe gyökerezett volna a lába, úgy állt ott anyám egy pillanatra, zavartan, tanácstalanul. S aztán viharos gyorsasággal lekapva fejéről a kalapot, jobb karjával a melléhez szorította. Olyan volt így, ott a karja hajlatában, a felfordított kalap, mint valami kicsi fészek.

A fekete bársonykalapos asszonyság nagy bőrszatyrot szorongatott a térde közt, meg egy viharvert esernyőt. Ahogy beszélni kezdett, körülményesen, hosszadalmasan, alig észrevehetően együtt remegett a hangjával a feje, s időnként csettintett is egyet-egyet a nyelvével, mint a szomszédolni szerető asszonyok. Zavara elmúlt, fellépése biztos volt, határozott. S

abban a pillanatban, ahogy kiejtette a fia nevét, szinte megváltozott az arca. Fölényes lett, gögös és titokzatos; még emlékszem is, hogy bosszankodva néztünk össze édesanyámmal.

La Ferté-d'Angillon-ban laktak, tizennégy kilométernyire Sainte-Agathe-tól, onnan jöttek ide át kocsival. Ahogy szavaiból kihámoztuk, férje már nem élt, bár tetemes vagyonka maradt utána. Két fia volt; a fiatalabbik, Antoine, szintén meghalt; egy este, útban hazafelé az iskolából, bátyjával megfürdött egy gonosz vizű tóban, és belefulladt.

E szerencsétlenség hatására úgy döntött, hogy az idősebb fiút, Augustint a gondjainkra bízva, szerette volna ugyanis, ha megszerzi a tanítói oklevelet.

És ezzel áradozni kezdett, szinte dicshimnuszokat zengett a fiúról, akit hozzánk szeretett volna adni kvártélyra, kosztra. Mintha nem is ugyanaz a nő lett volna, aki néhány perce még ott állt az ebédlőnk ajtaja előtt, zilált, őszes hajjal, kétségbeesetten, riadtan, mint egy kotlóstyúk, ha a szárnyai alól eltűnik a kakukkfióka.

Engem, bevallom, meglepett, amit a fiáról mesélt, s az a hang is, ahogy mondta. Csodálat, istenítés volt minden szavában. Augustin, hacsak tehetne, mindenben édesanyja kedvét kereste. Néha kilométereket gyalogolt mezteláb, a patak mellett, hogy megörvendeztesse néhány vizityúk- vagy vadkacsatojással, miket a bokrok aljáról, a sás közül vadászott össze... Micsoda csapdákat állított fel Augustin!... A minap bizony fáciánt is fogott az erdőben; nem tudott szabadulni a nyakára tekeredett huroktól...

Hitetlenkedve néztem anyámra. Hiszen én, hacsak beleakadt valamibe a kabátom, sokszor órákig nem mertem hazamenni, félve a büntetéstől.

Édesanyám azonban egyikünkre sem figyelt már oda. Ujját figyelmeztetően ajkára tette, jelezve az asszonyságnak, hogy maradjon csak csendben. Fészekszerű kalapját nagy óvatosan letette az asztalra, aztán fölállt, nesztelenül, mintha tolvaj járna a házban, s fülön szeretné csípni a bitangot.

Fejünk felett valóban megreccsent a mennyezet. Számomra ismeretlen, határozott léptek hangzottak körülbelül annak a kis benyílónak irányából, ahová július tizennegyediké után a füstös-kormos tüzijáték-kellékeket szoktuk bedobálni. Az ismeretlen végigment az első emelet hatalmas, sötét padlásrészein. S mintha a padlás melletti szobák felé tartott volna, melyek most üresen álltak, s hol most hársfavirágok száradtak csupán, meg télire eltett almák illatoztak.

- Már az előbb is megütötte fületem ez a zaj, mintha a földszinti szobákban motoszkált volna valaki - jegyezte meg Millie, lehalkítva hangját -, de azt hittem, te jöttél haza, François...

Egyikünk sem merte megtörni a csendet. Ott álltunk mindhárman, hangosan dobogó szívvel. Hallottuk, amint a padlásajtó megnyílt. A padlásról a konyhába vezetett a lépcső; s most valaki lekocogott rajta, keresztüljött a konyhán, és benyitott a rosszul világított ebédlőbe.

- Augustin, te vagy? - kérdezte az asszonyság.

Tizenhét év körüli nyúlánk fickó állt előttünk. Az első pillanatban nem is láttam mást belőle a hirtelen leszálló éjszakában, csak előrecsapott sapkáját és fekete kabátját, melyet, iskolás módra, egy öv szorított össze derékban. S annyit még kivettem az arcából, hogy mosoly játszik az ajkán...

Abban a pillanatban, hogy belépett, észrevett, s mielőtt édesanyám vagy az anyja magyarázatot kérhetett volna tőle, hozzám fordult.

- Kijössz velem az udvarra?

Egy pillanatig nem tudtam, mit csináljak. Aztán, minthogy Millie nem mondta, hogy ne menjek, fejembe csaptam a sapkám, s máris indultunk kifelé. Keresztülmentünk a konyhán, s aztán ki, az iskolaudvarra, melyet már beborított szárnyaival a homály. Ahogy mentünk, a kilobbanó nap utolsó sugarainál hosszan elnéztem kemény, szögletes arcát. Az orra egyenes volt, s ajkai fölött serkent már a bajsza.

- Nézd csak, nálatok találtam, a padláson! Látszik, hogy sose dugtad még oda fel az orrod!

Füstös-kormos kis fakereket tartott a tenyerén. Elrongyolódott rakétafüzér ívelte körbe a küllőit, biztosan ez volt a nap vagy legalábbis a hold július tizennegyedikén, a szokásos ünnepi tűzijátékon.

- Két röppentyű még valószínűleg jó. Mindenesetre meggyújtjuk - jegyezte meg nyugodt hangon; s olyan volt az arca, mint aki reméli, hogy még ennél is jobbat talál.

Földhöz vágta a sapkáját. Most láttam csak, hogy a haja egész rövidre van nyírva, mint általában a parasztnál szokásos. Megmutatta a két röppentyűt, melyből papírkánócok lógtak ki. A láng már egyszer beléjük kapott, megpörkölte őket, s aztán váratlanul kilobbant. A rakéta kerekének agyát befúrta a homokba. Zsebéből előkotort egy doboz gyufát. Ámulva néztem rá, mert én mindig szorultam, ha rajtakaptak, hogy a tűzzel játszom. Nagy óvatosan a kerék fölé hajolt, és meggyújtotta a kánócot. Aztán, elkapva a kezem, teljes erejéből futni kezdett, s engem is ráncigált magával.

Édesanyám közben megállapodott a koszt-kvartélyra vonatkozólag Meaulnes anyjával. S éppen kísért ki az ajtóhoz, amikor váratlanul két piros és fehér csillagsóva lobbant fel az iskolaudvaron, hatalmas csattanással. S engem is láthatott egy villanásnyira, amint hatalmasra növe, mozdulatlanul álltam ott az ördögös fényáradatban.

Kezem engedelmesen simult az új fiú kezébe...

Anyám ezúttal még egyetlen korholó szót sem ejtett...

Este ott vacsorázott velünk, a meghitt családi körben, új pajtásom is, némán, szótlanul. Három kíváncsi szempár szegeződött rá. De ő, mintha már megszokta volna az ilyesmit, zavartalanul kanalizta tovább a levesét, tányérja fölé hajolva.

Második fejezet **TANÍTÁS UTÁN, ESTE**

Meaulnes feltűnése előtt csak ritkán fordult elő, hogy együtt bitangoltam az utcákon a többi kölyökkel. Sokáig szenvedtem ugyanis csípőízületi bántalmakban, és csak ez az év, 189... emlékezetes éve hozta meg gyógyulásomat. Érthető tehát, ha félénk és boldogtalan fiúcska voltam. Még szinte ma is látom magamat, amint esetenül szökdécselek, fél lábon a házunk körüli szűk sátorokban, hogy utolérjem szélvészfényű száguldó társaim...

Az utcára tulajdonképpen nem is volt szabad kimennem. S emlékszem, Millie, aki igen-igen büszke volt rám, nemegyszer belém botlott, ahogy éppen a falu széllel bélelt suhancaival töltöttem az időm, egy lábon ugrabugrálva. Soha nem úsztam meg nyakleves nélkül, s ráadásul haza is kellett vele mennem.

Augustin Meaulnes odaköltözésével, mely történetesen egybeesett a gyógyulásommal, egy csapásra megváltozott az életem.

A tanítás négy órakor fejeződött be. S mielőtt Meaulnes odaköltözött volna hozzánk, végtelenül hosszú s magányos volt minden estém. Édesapám tanítás után a tűzzel foglalatostkodott. A tanterem vaskályháiból áthordta a parazsat az ebédlőnkbe, ahol a kandallónk állott. Lassacska a legpiszmogóbb kölykök is összeszedelőzködtek, s viháncolva csörtettek ki a kapun. Az épület olyan lett, mint a jégverem. Szárnyas füstkígyók tekergőztek a kihűlt termekben. Az iskola udvarán egyelőre még folyt a játék, egyesek versenyt futottak, míg egészen be nem sötétedett. Addigra már a két napos diák is elvégezte feladatát: kisöpörték az osztályokat, s aztán összekapkodva sapkájukat a fészkerben, köpönyegüket meg a nyakukba kerítve, lóhalálában vágattak el, hónuk alatt a táskával. Még a nagy szárnyas kaput is tárva-nyitva hagyták maguk mögött...

Ilyenkor, amíg csak az utolsó napsugár is ki nem lobbant az égen, az előljáráson csellengtem. Az irattárba zárkóztam be, a döglött legyek közé. A falak hirdetményekkel voltak tele, mik meg-megzörrentek a szélben. Egy rozzant hintaszékben üldögéltem, olvasgatva, az ablak mellett, mely a kertre nyílt.

Amikor már egészen besötétedett, s a közeli tanyán a kutyák éktelen vonyításba kezdtek, s mikor a konyhánk ablaka mögött is kigyúlt a fény, végre rászántam magam, hogy hazamenjek. Édesanyám már ott tett-vett a tűzhely körül. A padlásfeljárónál, pontosan a harmadik grádicson szoktam üldögélni. Itt kuksoltam, szótlanul, fejemet a korlát hideg rácszatáához szorítva. Szerettem elnézni anyámat, ahogy tüzet rak a keskeny konyha mélyén, a lebegő gyertyafényben.

Így teltek egykor napjaim. S ekkor váratlanul betoppant valaki az életembe, s elrabolta tőlem a gyerekkor zavartalan, apró örömeit. Valaki elfújta a gyertyát, amelynek fénye annyiszor hullott anyám drága fejére, amíg a vacsorával bibelődött. Valaki kioltotta a lámpást, mely körül sokáig üldögéltünk esténként, meghitt családi körben, ha már édesapám bezsalúzta az ajtók üveg-szárnyait. Augustin Meaulnes volt ez a valaki, s a gyermekek mihamar csak úgy emlegették, hogy a nagy Meaulnes, Meaulnes, a hosszú, a hórihorgas.

Alighogy Meaulnes odaköltözött hozzánk, tehát december első napjaitól, az iskola egész rendje megváltozott. Korántsem ment mindenki haza négy óra után. Ahogy vége volt a tanítás-nak, az egyik teremben mindig összeverődött tizenhármas-húsz felsős diák. Nemcsak helybeliek, vidékről bejárók is maradtak ott. Az egész társaság Meaulnes köré telepedett, s egyiküket sem zavarta, hogy a ki-kicsapódó ajtón beözönlött a hideg, vagy hogy a napos diákok söprögetés közben egymást túlharsogva kiabáltak, vizes dézsáikkal köröztük lábatlankodva. Órákig üldögéltek meghitt, bizalmas beszélgetésekbe, véget nem érő vitákba bonyolódva. S ilyenkor a háttérben én is ott füleltem, nyugtalanságtól háborgó és örömtől repeső szívvel.

Meaulnes-nak szinte még a szavát sem lehetett hallani. Egy-egy szószátyár alak azonban, csak hogy a kedvében járjon, a középre ült, s valami malac történetbe kezdett. S aztán időnként sorban megkérdezte ezt vagy azt a fiút, hogy úgy van-e, ahogy ő meséli, s a többiek, kik tátott szájjal, csöndesen nevetgélve hallgatták, élénken bizonygatták szavai hitelességét.

Meaulnes egy padon ült, lábait lóbázva, s tűnődve hallgatta őket. A mulatságos részekben ő is elmosolyodott, de csak épp, hogy átvillant ajkán a mosoly, mintha kirobbanó hahotáit valami másra tartogatta volna. Mintha ezeknél sokkal pompásabb történetek is volnának, miket egyedül ő ismer csupán...

Ahogy beállt az éj, s az ablakon nem szűrődött be már semmi fény, s a banda tagjai egybe-mosódtak a homályban, Meaulnes hirtelen felugrott. Utat tört magának az egymás hegyén-hátán szorongó fiúk között, s felcsattant a hangja:

- Banda, utánam!

Valamennyien a nyomába szegődtek. S a felsőváros késő estig hangos volt a kurjongatásaitól...

Alig pár nap múlt el, s már én is velük mentem. A külvárosban csatangoltunk Meaulnes-nal, az istállók körül, hogy ne szalasszuk el az esti fejest...

Szerettünk bebámulni a műhelyekbe, s mikor megpillantott bennünket, a rosszul világított helyiség mélyéről kiszólt a takács, kattogó szövőszéke mögül:

- Nicsak, a diákok!

Ahogy közeledett a vacsora ideje, többnyire már csak egy hajításnyira voltunk hazulról. Még álldogáltunk kicsit Desnoues előtt, aki kerékgyártó és patkolókovács is volt egyben. A mester régi, rozzant kocsmá helyén rendezte be műhelyét, és két hatalmas, szárnyas ajtaja mindig tárva-nyitva állt. A kohó fújtatójának nyekergése kihallatszott az utcára. Az izzó parázs felfelszikkasztó fényénél mindig lehetett látni valakit a sötét helyiségben, mely hangos volt a kalapácsok zengő ütéseitől. Néha tanyasiak ugrottak be egy kis tereferére, míg kocsijuk a műhely előtt várakozott, néha egy-egy magunkfajta bámészkodott szótlanul a tűzbe, az ajtófélfához támaszkodva.

Innen, ebből a műhelyből indultak el az események. Alig egy hét választott el bennünket karácsonytól.

Harmadik fejezet

„SOKAT ÁCSOROGTAM EGY KOSÁRFONÓ MŰHELY ELŐTT”

Egész nap szakadt az eső, csak estefelé hagyott alább. Kegyetlenül unalmas volt a délelőtt s a délután is. Még csöngetéskor is bent maradt mindenki az osztályban. S az órák alatt édesapám, Seurel tanár úr, szinte szünet nélkül kiabált:

- Az ég szerelmére, figyeljenek, fiúk!

Amikor vége volt az utolsó szünetnek - mi egymás közt inkább csak „tízpercnél” mondtuk -, Seurel tanár úr még percekig föl s alá járkált, gondolataiba mélyedve, s aztán hirtelen megállt a katedra előtt. Léniaja nagyot koppant az asztalon, hogy végre rendet teremtsen. Hátról, az utolsó padokban unatkozó fiúk ugyanis össze-vissza zsongtak-zsongtak, mint egy méhkas.

- Ki vállalkozik arra, hogy holnap bemenjen François-val kocsin La Gare-ba? Charpentier úr érkezik feleségével - szólalt meg Seurel tanár úr a váratlanul beállott csöndben.

Charpentier úr és felesége - a nagyszüleim voltak. Minden kölyök jól ismerte Charpentier nagyapót, az öreg nyugdíjba vonult erdőkerülőt, akit mindig ugyanabban a lebernyeges, szürke gyapjúköpönyegben lehetett látni, fején nyúlszőr sipkával, amit előszeretettel sisaknak becézett... Reggelenként egy csőbör vizet húzott a mosakodáshoz, fröcskölve mosdott, mint a kivénhedt katonák, kecskeszakállát összevissza borzolva. Ilyenkor mindig összeverődött köréje néhány gyerek, akik hátukra kulcsolt kézzel, tiszteletteljes kíváncsisággal figyelték... Charpentier nagyanyó pedig kis töpörödött, kötött fejkendő parasztné volt. A gyerekek őt is jól ismerték, mert Millie olykor bevitte magával egy-egy órára, az elsősök közé.

Egyetlen esztendő sem múlt el anélkül, hogy néhány nappal karácsony előtt ki ne mentünk volna elébük az állomásra, a négy óra után két perccel érkező vonathoz. Egy egész vármegyét végigdöcögtek - csak hogy velünk tölthessék a szent-estét - különféle batyúkkal megrakodva, melyekben gesztenye volt, meg sok-sok, asztalkendőbe gondosan bebugyolált finom ele-

mózsia, a karácsonyi ünnepekre. Orruk hegyéig kendőkbe, takarókba bagyulálva állítottak be mindig hozzánk, s a mosolyukban volt valami félszeg riadtság is. S ahogy becsukódtak mögöttük az ajtók, felejthetetlen, gyönyörű napok sora várt ránk...

Soha nem mehettem elébük egyedül a kocsival, mindig jött velem egy-egy megletebb, érettebb fiú, az hajtotta hazafelé a lovakat. Olyan fiúra volt szükség, aki nem fordít bennünket be az árokba, s amellet elégge edzettnek is kellett lennie, mert Charpentier nagyapó száján bizony könnyen ki-kiszaladt egy-egy káromkodás; nagyanyó pedig órákig tudott egy szuszra beszélni.

Seurel tanár úr kérdésére egy tucat hang harsant fel. Kórusban kiabáltak:

- A nagy Meaulnes! A nagy Meaulnes!

Seurel tanár úr azonban olyan arccal állt előttünk, mintha nem is hallotta volna Meaulnes nevét.

Új hangok csattantak fel:

- Akkor Fromentin menjen!

S egy másik csoport ezt dübörögte:

- Jasmin Delouche! Jasmin Delouche!

A Roy fiúk benjáminka, aki egyszer egy koca hátán ügetett végig a réteken, fülsértő hangon ordította:

- Én megyek! Én megyek!

Dutremblay és Moucheboeuf, egy szót se szólva, bátortalanul nyújtogatták az ujjukat.

Szerettem volna, ha Meaulnes jön velem. Egészen más színezete lett volna ennek a kis kocsikázásnak a csacsifogaton. Jelentős, felejthetetlen élmény. Tudom, Meaulnes-nak is fájt rá a foga, de megjátszotta, mintha egyáltalán nem érdekelné, fölényes hallgatásba burkolódzva. A nagyobb fiúk Meaulnes példáját követve a pad tetejére ültek, háttal a katedrának, lábukat az ülésre rakva; akárcsak a szünetekben szoktuk, meg a féktelen jókedv ritka perceiben. Coffin begyömöszölve matrózblúzáat a nadrág övébe, átölelte a terem gerendázatát tartó egyik vasrudat, s máris csimpaszkodni kezdett föl rája, hejehuja jókedvében. Seurel tanár úr azonban egy pillanat alatt lehűtötte a kedélyeket.

- Csend! Akkor majd Moucheboeuf megy François-val - jelentette ki határozottan.

Szó nélkül, leforrázva ült vissza mindenki a helyére.

Tanítás után Meaulnes-nal magunkra maradtunk a vacogatóan hideg udvaron, melyet keresztül-kasul árkoztak a kicsiny esőpatakok. Mindketten szótlanul bámultuk a csillogó köveket, néztük, hogy száradnak fel rajta a tócsák a megújuló szélrohamban. Rövidesen felbukkant a kis Coffin, esőköpenyben. Hazulról jött, kezében egy darab kenyérrel, s a falak mentén surrant el fütörészve. A kovácsműhely ajtajánál kötött ki. Meaulnes, kitérve kapunkat, füttyentett neki. Egy perc múlva mindnyájan ott kuksoltunk a vörös színű, barátságosan meleg műhelyben, melyen át-átsüvített időnként a szél jeges, viharos vinnyogása. Én meg Coffin a kohó mellett kuporogtunk, sáros cipőnkkel a fehér fémforgácsban topogva, Meaulnes pedig zsebre dugott kézzel állt szótlanul, az utcára nyíló ajtónak támaszkodva. Az utcán előttünk hébe-hóba elsuhant egy-egy falusi asszonyság: a mészáros irányából jöttek, fejüket leszegve, hogy kivédjék a szél arculcsapásait; ilyenkor mindig fölpipiskedtünk egy kicsit, mert kíváncsiak voltunk, ugyan ki jár kint ilyen ítéletidőben.

Egyikünknek sem lehetett a szavát hallani. A kovács és segédje - egyikük a kohó tűzét szította, másikuk a vasat kalapálta - árnyékaikban olykor óriásira nőttek a falon... Emlékeimben úgy tartom számon ezt az estét, mint kamaszidőm egyik legcsodásabb pillanatát. Hogy mit éreztem? Öröm volt bennem és szorongás is egyben. Bevallom, féltem, hogy barátom talán mégis megfoszt attól a sovány kis gyönyörűségtől, amit a kocsikázás jelentene. Féltem, de ugyanakkor arra számítottam - bár még magamnak sem mertem bevallani -, hogy valami rendkívüli tervet forgat a fejében, melytől fejetetejére állna édesapám elképzelése.

Időnként meg-megszakadt egy pillanatra a műhely munkaritmusa. A kovács ráejtette a kalapácsot az üllőre, s apró rezgések és csengések támadtak a nyomában. Figyelmesen nézte bőrköténye fölött a vasat, melyet éppen megmunkált. S aztán, fölkapva a fejét, odaszólt hozzánk, csak azért, hogy közben kifújhassa magát:

- Nocsak, nocsak! Hát hogy ityeg a fityeg, fiatalság?

Segédje ott állt mellette - keze a fűjtató láncán pihent a levegőben, bal öklét meg a csípőjére szorította - és felénk pislantott somolyogva.

Aztán megint átvette birodalmát a munka egyhangú, tompa zaja.

Az egyik ilyen szuszogó szünetben Millie-t láttuk az ajtó üvegszárnyán keresztül, amint a széllal birkózva elsietett előttünk, a vállán kendővel, melyet szorosan összehúzott a keblén. Mintha apró csomagocskák domborodtak volna ki a keszkenő alól.

A kovács odafordult hozzám:

- Aztán igaz-e, hogy Charpentier úr rövidesen ismét szerencsétlen bennünket?

- Holnap érkezik nagyanyóval együtt - világosítottam fel -, én megyek ki értük a négy óra után két perccel érkező vonathoz.

- Biztosan a Fromentinék kocsijával?

Gyorsan rávágtam:

- Nem, nem! Martin apó szekérével!

- No hisz akkor sose érnek vissza!

Mindkettőjükből kicsattant a nevetés. A segéd még hozzátette lassan, körülményesen, éppen csak, hogy ő is mondjon valamit:

- Ó, a Fromentinék kancája! Azzal akár Vierzonba is eléjük lehetne menni. Hisz ott épp egy órát vesztegel a vonat. És csak tizenöt kilométernyire van ide. Hipp-hopp, már itthon is volnánk, s olyan hamar, hogy addig Martin apó még a szamarát se tudja befogni!

- Ez már szentigaz! - bólogatott a kovács - micsoda kanca! Mint egy táltos, széleseben száguld!...

- És azt hiszem, hogy nem csalódom: Fromentin szívesen kölcsönadná.

Csak ez a pár mondat hangzott el és ismét csend lett. A műhely hatalmas helyisége megint csak megtelt szökellő szikrákkal és egyhangú lármával. Mindannyian a saját gondolatainkkal voltunk elfoglalva.

Aztán, mikor már elérkezett az ideje, hogy haza menjünk, s fölemelkedve a kohó mellől, integetni kezdem a nagy Meaulnes-nak, láttam, hogy mozdulataimat nem veszi észre. Az ajtófélfának támaszkodott lehorgasztott fejjel. Látszott rajta, mennyire foglalkoztatja az, amit az imént hallott. Csak állt ott, gondolataiba mélyedve, s homályos szemmel nézte, mint valami

ködfüggönyön át a két szorgalmasan dolgozó férfit. Erről a látványról hirtelen *Robinson Crusoe* egyik képe villant eszembe, melyen az angol ifjú látható, messzi-messzi útja előtt, ezzel a felírással: „sokat ácsorogtam egy kosárfonó műhelye előtt”...

S ettől az emlékemtől azóta sem szabadulhatok.

Negyedik fejezet **A SZÖKEVÉNY**

Másnap koradélután, kétóra tájt, a felsősök tanterme úgy vitorlázik a deres, zuzmarás táj közepén, mint egy bárka a tenger hullámai hátán. A párok sós szagát és az olaj keserű illatát nem érezni ugyan, mint a halászhajókon, de valami ilyesfajta bűz van a levegőben: a kályha izzó lapján heringek száradnak, mintha roston sülnének, s akik bejönnek kintről, úgy látszik túlközel mennek a kályhához melegedni, mert a megpörköltödött gyapjúholmik jellegzetes szaga is ott úszik fölöttünk.

Éppen dolgozatot írunk, mert nemsokára vége a félévnek. Seurel tanár úr a tábla előtt áll, a kiegészítendő mondatok szövegét másolja rá egy papírról. Csönd van, de nem teljes, nem tökéletes ez a csönd. Pusmogó beszélgetés-hangfoszlányok szövik át, egy-egy elfojtott rikkantás, kuncogás talán kicsit hangosabbra sikerül, aztán egy-egy félhangosan elkezdett mondatot hallani, mely csupán az ember szomszédját hivatott megfélemlíteni.

- Tanár úr kérem, tessék rászólni a...

Seurel tanár úr rájuk sem hederít, szorgalmasan másolja a feladatokat a táblára. Időnként hátrafordul, végigszalad szeme az osztályon, összemorcolt szemöldöke alól szigorúan néz ránk, de mégis olyan ez a tekintet, mintha nem is látna bennünket. Ezekben a pillanatokban tökéletes a csend, egy pillanatra megdermed az alamuszian rendetlenkedő osztály, aztán ismét fölenged a feszültség, hogy minden előről kezdődjék. Az első nesz még oly kedves és finom, mint egy méhzümmögés.

Egyedül én vagyok csendben a nyugtalanul izgó-mozgó gyerekek közt. A legfiatalabbak csoportjában ülök, az egyik asztal szélén, közvetlenül az ablakok mellett. Csak éppen egy kicsit kell fölemelkednem s máris látom a kertet, a kertek alatt elfutó patakot, s ott túl, a távoli réteket.

Olykor-olykor lábujjhegyre állok és elnézek messze, szorongó szívvel, a Belle-Étoile tanya irányába. Már az óra elején észrevettem, hogy Meaulnes nincs itt; nem láttam őt az ebédszünet óta. Biztosan a padszomszédja is észrevette már. Eddig még ugyan nem jelentette, mert fülig merült a fogalmazásban. De amikor elkészül vele, a hír futótűzként szalad végig az osztályon. S az egyik fiú, mint ez már szokás nálunk, hangosan elrikkantja a mondat első szavait:

- Tanár úr kérem, Meaulnes...

Tudom, hogy Meaulnes elment. Világosabban fogalmazva, az a gyanúm, hogy megszökött. Mihelyt bekapta az ebédet, valószínűleg átugrott a meglehetősen alacsony falon, és a patak rozoga deszkahídján átvágva, végigügetett a mezőkön, árkon-bokron keresztül, Belle-Étoile irányába. Biztosan elkérte a kancát, hogy kimenjen vele Charpentier úr és felesége elé az állomásra. Talán éppen ebben a pillanatban szerszámozzák fel a lovat.

Belle-Étoile-nak hívják átellenben, a patak túlsó oldalán azt a nagykiterjedésű tanyát. A domb lejtős oldalára épült és nyáron nem is látni innen, mert elrejtik szemünk elől az udvaron álló tölgyek, szilfák, zöld sövények dús szövevénye. A tanya egy dülőút mentén fekszik, amelynek egyik szárnya a La Gare-i országútba torkollik, a másik a közeli majorságok felé vezet. A

hatalmas középkori épülettömb - melyet magas támasztópillérekkel megerősített fal vesz körül, s bizony sokszor előfordul, hogy a pillérek talapzatát trágyalé nyaldossa - június tájt valósággal eltűnik a lombok sűrűjében, és az iskolába, alkonyat után csak a szekérsörgés hallatszik fel, meg a tehénpásztorok terelgető kurjongatása. De most tél van, s az ablakon át látom a csupasz fák közt a tanyaudvar magas, szürke falát, a nagy, széles kaput, aztán a sövény rései közt megvillan a dűlőút egy dércsípte darabja, mely a patak folyását követve belekanyarodik a La Gare-ba vezető országútba.

Egyelőre még mozdulatlan a fehér téli táj. Dermedten szunyókál a kora délutánban.

Itt bent a teremben, Seurel tanár úr éppen pontot tesz a második feladat után. Többnyire három feladatot kapunk. Mi lenne, ha ma történetesen megelégedne kettővel? Elfoglalná helyét ismét a katedrán és tüstént feltűnne neki, hogy Meaulnes nem ül a helyén. Két fiút a nyomába szalasztana, hogy tegyék tüvé érte a várost, s a két kölyök biztosan rábukkanna, mielőtt még befognák a kancát...

Seurel tanár úr alaposan megnyomja a pontot a második feladat után. Egy percre leejti fáradt karját... Aztán új bekezdés következik és ismét írni kezd. Mintha egy nagy kő esett volna le a szívemről... S még hallom Seurel tanár úr hangját:

- No már most, ezt aztán egy óvodás is megcsinálná!

... Ott túl, a Belle-Étoile-tanya falai mögül az imént még két kis fekete párhuzamos vonalka szökött a magasba. Biztosan egy fölállított kétkerekű kordé rúdjai voltak, s most, bárhogy keresem, nem találok. Ha eddig még lettek volna kételyeim, most már biztos vagyok benne, hogy Meaulnes ott van s a kocsi rövidesen útrakészen áll. Már a kancát is látom, feje és szügye kibukkan a kapun két tartóoszlop közül, de mintha nem jönne tovább. Valószínűleg most teszik be a pótülést a kocsi farába, hiszen Meaulnes utasokat hoz vissza az állomásról. Most végre a fogat lassan kigördül az udvarról, egy pillanatra eltűnik a sövény mögött és végigdöcög komótosan a dérlepte útnak azon a csücskén, melyet a kerítés hiányzó lécein látni lehet. A bakon egy fekete alak, kezében a gyeplő. Bal karjával kényelmesen rákönyököl a kocsi oldalára, ahogy a környékbeli parasztok. Semmi kétségem nincs az iránt, hogy ez Augustin Meaulnes, a barátom.

Egy percre megint eltűnik a szemem elől, elrejtí elölem az ösvény. A tanya kapuja előtt két ember áll és néz, néz a kocsi után. Hirtelen hadonászni kezdenek, egyre hevesebben. Egyikük tölcseért formál a tenyeréből és Meaulnes után hahózik. Majd a nyomába lódul az úton, de néhány lépés után kifulladás... A kocsi szinte lépésben döcögött ki a La Gare-i országútra. De amint kiért, s amikor megbizonyosodott róla, hogy a dűlőútról már nem lehet látni, Meaulnes hirtelen fölpattant. Úgy áll ott, egyik lábát megvetve a kocsi rúdjánál, mint egy római versenykocsizó, két kézzel rángatva a gyeplőt. Őrült iramra ösztökéli a lovát s a következő pillanatban eltűnik a kaptató másik oldalán. A dűlőúton az a férfi, aki az előbb utána kiáltott, most újból a nyomába ered, a másik meg lóhalálában nyargalászik árkon-bokron át, egyenest az iskola felé.

Alig néhány perc múlik el. Seurel tanár úr éppen ellép a táblától, és a tenyeréről leütögeti a rátapadt krétaport. A hátsó padokból három hang is rikoltja egyszerre:

- Tanár úr kérem, a nagy Meaulnes hiányzik!

Ebben a pillanatban kivágódik az ajtó s egy kékkabátos férfi áll ott a küszöbön, sipkáját levéve.

- Bocsásson meg a zavarásért, tanár úr, csak azt szeretném megkérdezni, hogy a tanár úr küldte-e hozzánk azt a diákot? Ugyanis elkérte a kocsinkat azzal az ürüggyel, hogy Vierzonba megy az állomásra, a tanár úr szülei elé. Meg kell mondanom, gyanúsán viselkedett.

- Szó sincs róla! Nem én küldtem! - robban ki Seurel tanár úr.

Alighogy kimondja, fenekestül felfordul az egész osztály. Közvetlenül az ajtó mellett, a padok szélén három markos legény ül. Az ő feladatuk, hogy kavicsokkal, kövekkel elparittyázzák az udvarba betévedő kecskéket, malacokat, melyek előszeretettel legelészik le és túrják fel a virágágyakat. Most mindhárman lóhalálában csörtetnek ki a kapuhoz. Szöges cipőik végigkopognak szilajon a folyosó kőkockáin, kint aztán elhalkul szapora lépéseik zaja, csak a homok csikorgását hallani tompán, s a puffanó csusszanásokat, amint lefékeznek a kanyarban a kis rácsoskapu előtt, mely tárva-nyitva áll. A többiek ott tolongnak a kertre néző ablakoknál, egymás hegyén-hátán. Az élelmesebbek a padok tetején táncolnak, ahonnan ellátni a kert minden zugába.

De már semmi nem segít. A nagy Meaulnes-nak nyoma veszett.

- Te azért csak menj ki Moucheboeuffel az állomásra - rendelkezik Seurel tanár úr, felém fordulva. - Meaulnes még sohasem járt Vierzonban. Nem ismerheti hát az utat. Arrafelé sok az útkeresztelkedés, valamelyiknél biztosan rossz irányba hajt. Nem ér ki három órára a vonathoz.

Az elemisták ajtaja is kinyílik. Millie dugja ki a fejét az ajtóreszen:

- Mi ez a zenebona itt? Mi történt?

Kint az utcákon, itt is, ott is, kis csoportokba verődnek össze. A paraszt még ott áll az ajtóban, mozdulatlanul, konokan, sipkájával a kezében, mint aki várja, hogy igazságot szolgáltatassanak neki.

Ötödik fejezet **ELŐKERÜL A KOCSI**

La Gare-ből szerencsésen hazaértem nagyszüleimmel. Vacsora után a kandalló elé telepedtünk mindannyian. S amikor az öreg szülék nekifohászkodtak, hogy töviről hegyire elmeséljék, mi minden is történt velük a nyári szünidő óta, egyszerre csak azon kaptam rajta magam, hogy már rég nem figyelek arra, mit is beszélnek.

Ebédlőnk ajtaja pár lépésnyire volt csak a kerti kaputól. Amint már említettem, kis rácsos vasajtó volt a kertkapu, s így valahányszor kinyílt vagy becsukódott, csikorogva nyikorgott. Késő esténként, mielőtt aludni mentünk, egyik mindennapos időtöltésem az volt, hogy dobogó szívvel füleltem, nem nyikordul-e meg a kis ajtó. Ha felhangzott a jólismert zaj, kopogó-csoszogó léptek közeledtek, a küszöbünkön topogás hallatszott, amint a cipőkről leverték a sarat vagy a havat, olykor még halk beszédfoszlányok is szűrődtek be az ajtón, mintha a kint ácsorgóknak még valami sürgős megbeszéltnivalójuk lenne az utolsó pillanatban. S aztán megkoccant végre az ajtó is. Egyik-másik szomszédunk állított be, vagy valamelyik tanítónő, egy kis trécselésre, tereferére, hogy szórakoztatóbban teljenek a különben oly hosszú, unalmas esték.

Azon az estén már semmit, de semmit nem remélhettem a kinti világtól, hiszen mindazok, akiket szerettem, ott voltak köröttem a házban; mégis szüntelenül hegyeztem a fülem, hogy egyetlen éji nesz se kerülje el a figyelmem, várva minden pillanatban, mikor csikordul meg az ajtónk.

Pedig ott ült velem öregapám. Nagy, bozontos gascogne-i pásztorfeje volt, lábai otrombán terpeszkedtek előtte, botját a térde közt szorongatva. Válla időnként lomhán megmozdult, amikor pipájából kiverte a hamut a talpán. Jóságos, hamar-könnyező szemével helyeslően pislantott nagyanyó minden szavára. S volt mit pislognia, mert minden szóba került, az utazás, a tyúkok, a szomszédok, s még a parasztok is, akik még mindig adósok a bérleti díjakkal. Mindezt csak félfüllel hallottam, a valóságban nem voltam jelen.

Képzeletem egész másutt kalandozott; mi volna, ha kocsizörgés közeledne a távolból s hirtelen megállna a kapu előtt, Meaulnes leugrana róla, s úgy lépne be a szobába, mintha misem történt volna... Vagy az is lehet, hogy előbb tovahajtana, visszavinné a kancát a Belle-Étoile-tanyára, s csak később hallanám döngő lépteit az úton, s csak aztán csikordulna meg a kertkapu...

De mindez csak a képzeletem játéka volt. Nagyapa merően nézett maga elé és le-lecsukódó pillái túlságosan sokáig pihentek rebbenés nélkül a szemén, mint amikor mögöttük ott bujkál már az álom. Nagyanyó zavartan ismételte meg újra és újra utolsó mondatát, melyre már senki sem figyelt.

- Ó, szegénykéim, azon a kölykön jár ugye az eszetek? Miatta aggódtok ennyire? - bólintott végül.

Az állomáson, La Gare-ban hiába faggattam nagyanyót. A vierzoni megállónál nem látott senkit, aki csak hasonlított is volna a nagy Meaulnes-ra. Valami feltartóztathatta barátomat útközben. Kudarcot vallott a nagy legénykedése. Visszafelé, a bakon, folyton ez járt az eszemben, míg nagyanyó Moucheboeuffel csevegett nyájasan. Bevallom, fájt a csalódás. A zuzmarától féhéren csillogó úton kis madarak röpdöstek a csöndesen poroszkáló számár lábai körül. Néha-néha a dermesztő délután végtelen csendjét megszakította egy-egy pásztorlány távoli nógatása, vagy egy-egy suhanc hangját lehetett hallani, amint a fák közt madarászva átkurjantott pajtásához a fenyves tulsó felére. S valahányszor meghallottam egy-egy elnyújtott kiáltást a kihalt dombokon, a szívem riadtan verdesett, s repesve, mintha Meaulnes hangja lett volna, s engem hívna, hogy menjek utána az ismeretlen messzeségbe...

Miközben mindezt lepergettem a képzeletemben, szállt-röpült az idő, a többiek már alváshoz készülődtek. Nagyapa már áttotyogott a szalonba, amit magunk között csak vörös szobának hívtunk. S minthogy az elmúlt tél óta senki sem használta, nyirkos volt és vacogtatóan hideg. Hogy nagyapám ideköltözött, a karosszékek támlájáról leszedték a csipketerítőcskéket, a szőnyegetek elrakták az útból s kihordtak minden könnyen leverhető, törékeny csecsebecsét, apróságot. Nagyapa botját maga mellé tette egy székre, hatalmas bakancsait meg egy fotel alá. Aztán elfújta a gyertyát. Mi ott búcsúzkodtunk az ajtajánál és épp szobánkba készülődtünk aludni, amikor hirtelen ajkunkra fagyott a szó, mert közeledő kocsizörgés verte fel az éjszaka csendjét.

A hangokból arra lehetett következtetni, hogy két koci jön, közvetlenül egymás után, lassan, ráérősen. Aztán még inkább lassubbodtak a lovak lépteit, s a kocsik hirtelen döccenve megálltak az ebédlőnk ablaka alatt, mely valamikor az országútra nyílt, de már évekkel ezelőtt befalaztatta még az elődünk.

Apám fölkapta a lámpást és tüstént az ajtóhoz sietett. Éjszakára mindig be szoktuk zárni, úgyhogy néhány pillanatig eltartott, amíg kinyitotta. A kis rácsos kapu csikorogva vágódott ki, és apám máris ott állt a lépcső alján a magasba emelt lámpával. Kíváncsi volt az éji csend-háborítókra. Jól sejtettem, valóban két koci állt az úton. A második koci bakja üres volt, lovát az első koci után kötötték. Az első koci bakjáról leugrott egy férfi és tanácstalanul nézett körül...

- Ez itt az előjáróság? - kérdezte, megpillantva minket. - Fromentin urat keresem, a Belle-Étoile-tanya bérlőjét. Volna olyan kedves elmagyarázni, hogy merre menjek? Saint-Loup des Bois felől jövök ugyanis, s útközben akadtam össze a kocsijával. Egy teremtet lélek nem ült rajta. Szerencsére volt a kocsin névtábla, innen tudom, hogy hogyan hívják és hogy hol lakik. Minthogy nem kellett különösebb kerülőt tennem, gondoltam, hazahozom a fogatát, hiszen

még könnyen valami szakadékba zuhanhat. De rá is fizettem a nagylelkűségemre, mert alaposan elpocsékoltam az időmet.

Ott álltunk körülötte elhűlve. Apám közelebb lépett a kocsihoz s rávilágított a lámpással.

- Semmi nyoma, hogy ült volna benne valaki - fűzte hozzá a férfi. - Még pokróc sincs a kocsin. A ló azonban halálosan fáradt lehet; kicsit mintha le is sántult volna.

Most már én is odamerészkedtem és a többiekkel együtt megbámultam az elveszett fogatot. Ott állt előttünk s olyan volt, mint egy gazdátlan roncs, melyet partra vetettek a tenger hullámai - Meaulnes kalandos vállalkozásának első s talán egyben utolsó hírnöke.

- Ha Fromentin messzebb lakik - jelentette ki a férfi -, inkább itt hagynám a kocsit maguknál. Túlontúl elfecséreltem az időm s otthon már biztosan nyugtalankodnak miattam.

Apámnak nem volt kifogása ellene. Így még az este folyamán visszajuttathatjuk a kocsit a Belle-Étoile-tanyára, s még csak el sem kell magyaráznunk, hogy mi történt. Aztán majd megtanácskozunk, hogy mit is mondjunk az idevalósiaknak, s azt is, miképpen értesítsük Meaulnes édesanyját...

Apám még meginvitálta egy pohár borra, de a férfi köszönettel visszautasította. Megpattogtatta ostorát s lovát noszogatva, eltűnt az éjszakában.

Édesapám is elhajtott a kocsival a Belle-Étoile-tanyára, mi pedig visszamentünk a házba némán, szótlanul. Nagyapó szobájában újra lángralobbant a gyertya s az ajtók mögül nagyanyót szólította, érdeklődve:

- No mi van? Megkerült az elveszett kölyök?

Anyám esdeklően nézett nagyanyámra, ki beleegyezően intett a szemével.

- Rossz pénz nem vész el! Csak kiruccant kicsit az anyját meglátogatni. Nincs értelme, hogy izgasd magad, apókám. Aludj csak szívem.

- No mit mondtam! Kár volt izgulni! Az első percben tudtam, hogy hazament! - büszkélkedett nagyapó.

S azután elégedetten elfűjta a gyertyát s alig hogy befordult a fal felé, máris leszállt a szemére az álom.

Az egész falu úgy tudta, hogy Meaulnes hazament, az édesanyját meglátogatni - ezt mondtuk mindenkinek. Apám úgy döntött, hogy egyelőre mégse írjuk meg a levelet Meaulnes édesanyjának, várjunk még vele néhány napig. Senki sem vette észre rajtunk, hogy mennyire nyugtalanok vagyunk. Szorongásunkat, aggodalmunkat gondosan titkoltuk. Három kegyetlenül hosszú nap, három véget nem érő éjszaka múlt el így. Még ma is emlékszem, édesapám valamivel éjfél előtt tért vissza a tanyáról. Dércsípte bajsza csapzottan csüngött az ajkára, amint belépett a fagyos, decemberi éjszakából. S még sokáig sugdolózott Millie-vel, oly halkán, hogy egy szavukat sem értettem. Annyit azonban éreztem, hogy a hangja csupa ingerültség, csupa aggodalom, csupa harag...

Hatodik fejezet **KOPOGNAK AZ ABLAKON**

Negyedik napja volt már, hogy Meaulnes-nak nyoma vészett. Annak a télnek egyik leghidegebb napjára virradtunk. Azok a fiúk, akik korábban érkeztek, kint csúszkáltak az udvaron, a kút körül, hogy valahogy fölmelegedjenek. Csak addig kergetőztek kint, amíg a tantermekben duruzsolni nem kezdtek a kályhák, s máris tódultak befelé vidáman.

Többedmagammal ott ácsorogtam a szárnyas üvegajtó mögött s kíváncsian lestem a vidékről érkezett fiúkat. Szinte részegek voltak még az út gyönyöreitől: dércsípte tájakon jöttek keresztül, jégvárás kicsiny tavak mellett, sűrű erdők ösvényein át, ahol nyulacsákák ugrabugráltak előttük az úton. Ruháikon magukkal hozták az istállók szagát, melybe belevegyült a széna illata is, és ahogy ott szorongtak az izzó kályha körül, hirtelen elnehezedett a tanterem amúgy is fojtogató levegője. Azon a reggelen az egyik fiú egy kis megfagyott mókust is hozott a kosarában, útközben találta, az erdőben. Emlékszem, mennyit vesződött azzal, hogy felakassza a zászlórúdra lábánál fogva a meggémberedett kis állatot...

Ó, télen valahogy mindig hosszabbak, fárasztóbbak voltak az órák. S alighogy csöngettek, Seurel tanár úr belépett a terembe...

Füzeteink fölé hajolva ültünk, amikor hirtelen megkoccant az ablak. Fölkaptuk a fejünket. Meaulnes állt kint, a bejárati kapuhoz támaszkodva. A dér fehér pilléit veregette le éppen a kabátjáról. Ó, milyen furcsán csillogott a szeme! S arcán nyoma sem volt a szégyennek...

Két fiú, aki közvetlenül az ajtó mellett ült, felpattant a helyéről s rohant kinyitni a kaput. Az előcsarnokból kivehetetlen távoli susmutolás hallatszott be a terembe. Végül is, a szökevény, úgy látszik, rászánta magát, hogy feljöjjön az osztályba.

Hirtelen minden okunk megvolt arra, hogy felvillanyozódjunk. Az öröm és kíváncsiság különös, furcsa érzése kavargott a szívünkben. Hogyisne! Hiszen egy pillanat alatt annyi minden történt: a kihalt udvarról besüvített a hideg, Meaulnes ruháján sok-sok apró szalmaszálat fedeztünk fel, s valósággal megbűvölten néztük az arcát, mely fáradt volt, megtört, s talán mintha el is vékonyodott volna kicsit, de mégis valami nem mindennapi derű sugárzott róla felénk.

Seurel tanár úr a mondat közepén abbahagyta a szöveget, amit éppen tollbamondott nekünk és lejött a katedráról. Meaulnes egyenesen feléje tartott, kihívó arccal, szemtelenül. Mái sem felejttem, mennyire lenyűgözött abban a pillanatban idősebb pajtásom szépsége; látszott rajta, hogy mennyire kimerült és szeme is egészen vörös volt, nyilván az éjszakázástól. Mintha le sem feküdt volna azóta, hogy eltűnt.

A katedra előtt megállt és bejelentette, oly magabiztos hangon, mintha valamilyen fontos hírt közölne:

- Itt vagyok, tanár úr. Megjöttem.

- Igazán? - jegyezte meg Seurel tanár úr, kíváncsian figyelve Meaulnes arcát. - Menjen csak a helyére.

A legény hátraarcot csinált és megindult felénk, vállát kissé felhúzta, gúnyosan, hetykén mosolyogva, már ahogyan a nagy diákok szokták, ha rájuk pirítanak és egyik kezével megtámaszkodva a padok tetején, valósággal lehuppant a helyére.

- Azt hiszem, a legjobb lesz, ha elővesz egy könyvet - tanácsolta Seurel tanár úr, mert már mindenki csak Meaulnes-t nézte -, a többieknek még be kell fejezniük a dolgozatot.

S az osztályban megint csak a tollak sercegését lehetett hallani. Meaulnes időnként megfordult felém, majd az ablakon bámult ki, melyen át látni lehetett a vattába bugyolált dermedt, téli kertet s a kihalt mezőket, mikre néha leszállt egy-egy fekete holló. A teremben, az izzó kályha közelében, elviselhetetlen volt a hőség. Meaulnes keze közé fogta a fejét, a könyv fölé könyökölve: két ízben is láttam, hogy pillái lecsukódtak, s azt hittem, mindjárt elnyomja az álmom.

- Szeretnék lefeküdni, tanár úr - szólalt meg hirtelen, félíg felnyújtva a karját. - Három nap óta egy percre sem hunytam le a szemem.

- Menjen csak! - adta meg az engedélyt Seurel tanár úr. Nyilvánvalóan nem akart összekaszzkodni a tanítványával.

A sok apró fej ismét kibukkant a füzetekből, a tollszáruk tétován lebegtek a padok fölött a magasban, s mi sajgó szívvel bámultunk Meaulnes után, amint kibaktatott az osztályból sáros cipőjével. Még azt is észrevettük, hogy a kabátja alaposan össze van gyűrve a hátán.

Hihetetlen lassúsággal cammogott el a délelőtt. Ahogy közeledett az ebéldő, motoszkálást hallottunk a padlásszoba felől, s aztán a megkerült vándor léptei ereszkedtek alá a lépcsőn. Amikor beléptem az ebédlőbe, Meaulnes ott ült a kandalló előtt, nem messze nagyszüleimtől, akik tanácstalanul méregették. S amint a toronyóra elkongatta a tizenkettőt, a felsős diákok és a kis nebulók is, akik az udvaron kergetőztek szanaszét a hóban, ott settenkedtek ebédlőnk ajtaja előtt, árnyakként lapulva.

Nem maradt meg más bennem erről az ebédről, csak a roppant csönd s valami szörnyű kellemetlen, rossz érzés. Minden dermesztően hideg volt: a csupasz viaszosvászon, a jeges bor a poharakban, a padló vörös kőkockái a lábunk alatt; ó, minden oly dermesztően hideg volt... Apám megtiltotta, hogy bármit is kérdezzünk tőle, félt, hogy még felingereljük ezt a fáradt kamaszt. Meaulnes-nak kapóra jött a csend, hogy nem faggatta senki; ő is némán ült, szótlanul.

Amikor a süteményt is megettük, leengedtek bennünket hancúrozni az udvarra. A délutáni iskolaudvar! A cipők alatt már széttaposódott a hó... fekete latyak volt mindenütt, mert az ereszt szélén is felengedtek a jégcsapok... az egész udvar egyetlen játszótér volt, fel-felcsattanó kiáltásokkal. Meaulnes és én a nyomában, loholva nyargalásztunk végig az épületek mellett. Két vagy három helybeli pajtásunk, amint észrevettek bennünket, otthagyták a játékukat, s ujjongó csatakiáltásokkal vágtattak felénk. Talpuk alatt szétfröccsent a sár, zsebre dugott kézzel trappoltak, a sáljuk lobogott utánuk a szélben. Meaulnes rájuk se hederítve, beugrott a felsősök termébe s én is utána. Éppen idejében csapta be orruk előtt az üvegajtót, s így üldözőink kívülrekedtek. Félelmetes zenebona támadt: a bevágott ajtó üvegcsarnyai megcsörrentek, recsegve-ropogva, a küszöbön pokolbeli lármát csaptak a bakancsok. Kívülről teljes erővel nekifeszülhettek az ajtóknak, mert már-már engedett az ajtószárnyat rögzítő kallantyú; amikor Meaulnes, nem törődve azzal, hogy megsebezheti magát a kulcs letört fejével, gyorsan megfordította kétszer is a zárban a kulcsot.

Senki sem szerette az ilyesfajta mókákat, az ilyenre többnyire megtorlás volt a válasz. Nyáron nem is volt semmi baj. A kintrekedt fiúk egyszerűen körülvágtattak a kertben s még mielőtt a bentlévők bezárhatták volna valamennyi ablakot, valamelyiken át bemásztak a terembe. De minthogy december volt, egyetlen ablakot sem találhattak nyitva. Egy darabig még kísérleteztek az ajtóval, vállukat nekivetve dörömböltek, fenyegetőztek, válogatott gorombaságokat vagdaltak fejünkhöz s aztán tehetetlen dühükben egyenként elkullogtak szégyenszemre, lógó orral, sáljukat ismét a nyakuk köré tekerve.

Az osztálynak sült gesztenye illata és vinkószaga volt. Csak a két napos tanuló volt bent rajtunk kívül, a padokat elhúzza söpörték éppen a termet. Ott settengtem a kályha közelébe, gondoltam, elterpeszkedem mellette, lomhán, melegszen, amíg elkezdődik újból az óra. Augustin Meaulnes meg a katedra fiókjaiban s a gyermekek holmijai között kotorászott. Csakhamar rábukkant arra, amit keresett. Egy kis térkép volt s egy pillanat alatt nyakig elmerült benne. Ott állt a dobogón, rákönyökölve az asztalra, két keze közé támasztva a fejét, előtte a térkép. Éppen azon tűnődtem, hogy odamegyek mellé; a vállára tettem volna a kezem s minden biztonnal együtt követtük volna a térképen a kis kanyargó fekete útvonalat, azon a tájon át, amerre járt; amikor teljes erejéből kivágódott az az ajtó, mely az elsősök tanterméből nyílt a miénkbe. Jasmin Delouche nyomult be rajta, fülsértő diadalordítással, három falusi

suhancból s egy helybeli kölyökből összeverődött csapata élén. Valószínűleg az egyik ablak nem volt rendesen betéve az elsősök termében; csak éppen be kellett taszítaniok s egy ugrással máris bent termettek az osztályban.

Jasmin Delouche velünk járt a felső tagozatba, bár meg kell adni, nem nőtt valami magasra. Ő volt az iskola egyik legöregebb diákja, s hiába próbált barátságot színlelni, hiába képmutatós-kodott, mindenki tudta, mennyire féltékeny és dühös Meaulnes-ra. Augustin Meaulnes feltűnése előtt Jasmin volt az osztály vezére. Sápadt arcán ólomszerű fakóság terpeszkedett és pomádézta a haját. Delouche-né asszonyságnak, a korcsmáros özvegyének volt egyetlen gyermeke, elkényeztetett kölyök, aki adta a felnőttet; nagyképűen szajkózta azokat a szavakat, kifejezéseket, amiket a billiárdozók meg a becsicscentett fröccsözők között csípett föl esténként.

Amint betoppant, Meaulnes fölkapta a fejét és összemorcolt szemöldökkel, dühösen kiáltotta a srácok felé, akik egymást taszigálva vágtattak a kályhához.

- Mégiscsak szörnyű, hogy egy perc nyugta sem lehet itt az embernek!

- Ha nem tetszik, maradtál volna ott, ahol voltál - nyelvelt vissza Jasmin Delouche szemtelenül, oda se nézve. Biztonságban érezte magát, mert ott voltak körötte hívei.

Azt hiszem, Augustin a kimerültségnek abban az állapotában volt, mikor hirtelen támadt haragunkon nem tudunk úrrá lenni.

- Kotródj, te mocskok! - sziszegte elsápadva. Összecsapta a térképet és kiegyenesedett. - Kotródj, mert különben meggyűlik velem a bajod!

Jasmin gúnyosan elvigyorodott:

- Ó, a teremburáját! - rikoltotta - azt hiszed, mert három napig tudja a fene hol hemperegtél, most már az lesz, amit te akarsz?

És egy ügyes vágással személyes jellegű csetepatéjából közügyet kanyarított:

- Tudd meg, hogy egy tapodtat se megyünk innen! Te aztán igazán nem parancsolhatsz nekünk!

Meaulnes rávetette magát Jasminra. Heves tusakodás kezdődött közöttük, kabátujjuk behasadt s a varrás mellett végigszakadt. Mozdulatlanul néztük őket, csak Jasmin bandájából az egyik vidéki fiú, Martin avatkozott bele a verekedésbe.

- Vedd le róla a mancsod! - ordította táguló orrcimpákkal s dühösen megrázta a fejét, mint egy kos, mely öklelni készül.

Meaulnes jókorát lökött rajta, úgyhogy Martin a terem közepére csúszott és szétvetett karjaival igyekezett megtalálni az egyensúlyát. Aztán Delouche következett. Meaulnes egyik karjával elkapta a fiú nyakát, szabadon maradt kezével kilökte az ajtót és megpróbálta kituszkolni az osztályból. Jasmin belekapaszkodott a padokba, lábai végigkorcsolyáztak a sima kőpadlón, szöges cipőjével éktelen zajt csapva. Közben Martin visszanyerte egyensúlyát és lassú, kimért léptekkel indult meg Meaulnes felé, fejét vadul előreszegezve. Meaulnes elengedte Delouche nyakát, hogy összeakaszkodjon ezzel a félkegyelmű kölyökkel, és lehet, hogy ő húzta volna a rövidebbet, amikor hirtelen felpattant a konyhaajtónk, mely ide nyílt, a folyosóra. Seurel tanár úr bukkant fel, arccal egyelőre még a konyha felé fordulva. Az osztályunkba készült, de előbb még úgy látszik, sebtén néhány szót váltott valakivel...

Ebben a pillanatban végeszakadt a verekedésnek. Néhány fiú a kályha mellé húzódott, fejüket nyakuk közé húzva. Örültek, hogy megúszták a heccet bunyó nélkül. Meaulnes hasadt kabátujját igazgatva leült a helyére.

Jasmin kivörösödött arccal harsogta végig a termen, mielőtt Seurel tanár úr belépett, hogy léniájával megkocogtassa az asztalt, ez jelentette ugyanis az óra kezdetét:

- Látszik, hogy nem fér a bőrébe! Adja a bankot! Azt képzele talán, hogy nem sejtjük, merrefelé kódorgott?

- Ezt a barmot! Hiszen még én magam sem tudom, hogy merre jártam - hallottuk Meaulnes hangját a hirtelen beállott csöndben.

Aztán, megvonva vállát s fejét szokása szerint a keze közé támasztva, biflázni kezdte a leckéjét.

Hetedik fejezet **A SELYEMMELLÉNY**

Amint már említettem, Meaulnes és én, egy nagy padlásszobában laktunk, az első emeleten. A padlás térségéből választották le, de azért félig-meddig mégis szoba jellege volt. S minthogy a szomszédos helyiségeknek, fent a padláson, rendes lakószoba ablakjuk volt, máig sem értem, hogy miért éppen a mi szobánk kapta egy tetőablakon keresztül a fényt. Sohasem tudtuk kilincsrre zárni az ajtót - meg volt vetemedve az ajtó. Esténként, amikor fölmentünk a szobánkba, tenyerünkkel beárnyékolva a gyertya fuldokló lángját, hogy ki ne lobbantsák a házon keresztül-kasul süvítő légvonatok, mindannyiszor fel kellett hagynunk ezzel a meddő kísérlettel. S éjszakánként, belopakodott a szobánkba, ott virrasztott köröttünk a csönd, a hatalmas padlás végtelen csöndje.

Annak az emlékezetes téli napnak az estéjén, újra együtt voltam Meaulnes-nal, fent a szobánkban. Míg én egy szempillantás alatt lehántam magamról a ruhát s odadoztam egy csomóba a székre, mely az ágyam fejénél állt, Meaulnes aprólékosan, körülményesen látott neki a vetkőzésnek, egyetlen szót sem szólva. Én egy mennyezetes vaságyon aludtam; szőlőlevelekkel díszített kretonfüggönyét elől össze lehetett vonni. Már nyakig a dunyha alá bújva, az ágyból néztem minden mozdulatát. Meaulnes egy alacsony priccsen aludt, melynek nem is volt függőnye. Hol leült az ágy szélére, hol fölpattant róla, föl-alá járkálva a szobában, miközben tovább vetkőzött. A szoba közepén kis fűzfaasztalka állt, egy vándorcigánytól vettük valaha. Erre tette rá a gyertyát, melynek fényétől imbolygó árnyéka óriásivá nőtt a falon.

Tökéletesen az ellentétem volt: intézeti egyenruháját gondosan összehajtotta és rendbe rakta, bár arcán látszott, hogy az esze egész másutt jár s mintha bántotta is volna valami. Szinte még most is látom, amint rádobja egy székre vastag derékszíját; ahogy a szék hátlapjára ráakasztja kegyetlenül piszkos és gyűrött fekete kabátját; még most is látom, amint a fején keresztül lehúzza nagy, kék kötött trikóingjét, melyet télen a kabátunk alatt viseltünk, ahogy hátatfordítva nekem, lehajlik, hogy ráterítse a rácsra, az ágy lábához.

Amikor azonban ismét fölegyenesedett s újra megfordult felém, megdöbbenve fedeztem fel, hogy nem az a kis rézgombos mellény van rajta, melyet valamennyien viseltünk, hanem egy különös, erősen kívágott selyemmellény, melyet alul sok-sok apró gyöngyházgombocska tartott össze. Elragadóan bájos, különleges kis holmi volt, azok a fiatal emberek hordhattak ilyet, akik még nagyanyáinkkal táncolták végig ezernyolcszázharminc híres báljait.

Még most is előttem van a nagy, magas parasztfiú, amint ott áll hajadonfőtt, mert a sipkáját is gondosan rátette a többi holmijára - nyílt kamaszarcával, melyen már látszott valami keménység. Aztán ismét nekilódult, le-föl járkálva a szobában, miközben kezdte kigombolni azt a titokzatos, furcsa holmit, mely mintha egy jelmeznek lett volna egyik darabja. Meghökkenítő volt így, alaposan kinőtt nadrágjában, ingujjban, sáros bakancsaival, miközben a mellényével babrált, mely valaha legalábbis egy márkié lehetett.

Amint a keze rátévedt a mellényre, ábrándozásaiból hirtelen felocsúdva a való világra, fölkapta a fejét s rám nézett nyugtalanul, fürkészően. Nem tudtam elfojtani a mosolyomat. Ebben a pillanatban ő is elmosolyogta magát s az arca földerült.

- Mondd csak, mi a csoda ez? - kezdtem suttogni halkan, mert a mosolya fölbátorított. - Hol szerezted?

Abban a pillanatban lehervadt ajkáról a mosoly. Kétszer is végigszántott nehéz mancsával rövid haján, és hirtelen mozdulattal, mint olyasvalaki, aki már nem tudja legyőzni vágyait, felkapta kötött trikóingét a finom csipkefodrok fölé, gondosan begombolva a nyakán, majd szakadt fekete kabátjába is belebújt; s aztán egy másodpercig tétovázva állt, oldalvást rám pislogva... Végül is leült az ágya szélére, lerúgta bakancsát, mely nagyot koppant a padlón; ruhástul nyúlt végig az ágyán, mint egy katona, kit bármelyik pillanatban fölverhet álmából a riadó, s aztán elfújta a gyertyát.

Késő éjszaka volt már, amikor hirtelen felriadtam. Meaulnes ott állt a szoba közepén. Sipkája már a fején volt s a fogason keresgélt valamit, a ruhák közt kotorászva. Egy körgallért kanyarított a nyakába... Olyan sötét volt a szobában, hogy szinte még az orrom hegyét se láttam. A hó néha vissza szokott tükrözni valami homályos, derengő fényt, de azon az éjszakán minden csupa sötét volt, minden csupa árny. Kegyetlen, dermesztő szél süvített át a letarolt kerten s dörömbölve rugdosta a tetőt a fejünk felett.

Föltápaszkodtam a könyökömre és rákiáltottam, már amennyire halkan kiáltani lehet.

- Csak nem mész el megint, Meaulnes?

Nem szólt rá semmit. Hirtelen egészen elvesztettem a fejem s egyszerre csak hallom a hangom, ahogy kijelentem:

- No jó. Ha te elmész, én is veled megyek. Magaddal kell vinned engem is.

Kiugrottam az ágyból.

Ott termett mellettem s elkapta a csuklóm. Visszakényszerített az ágy szélére s egy pillanatra leült mellém.

- Nem vihetlek magammal, François. Ha biztosan tudnám, hogy merre kell menni, velem jöhetnél. Kerestem már azt a bizonyos utat a térképen is, de hiába, nem találtam.

- Akkor hát hiába mennél vissza!

- Igazad van. Hiába mennék... - sóhajtott csüggedten. - Feküdj csak vissza szépen. S én ígérem neked, hogy ha megyek, te is velem jössz.

S aztán megint föl s alá sétált a szobában. Csöndben figyeltem, nem mertem szólani hozzá. Le-föl járkált s hirtelen megtorpant, majd újra nekilódult szaporán, mint aki emlékek után kutat, vagy emlékeket idéz fel az agyában, összevetve a legkisebb részleteket, párhuzamba állítva és mérlegelve valamennyit, egy pillanatig azt hívén, hogy rábukkant arra, amit keresett - de aztán mégiscsak elejti eddigi gondolatmenete fonalát, hogy máshonnan induljon el, hogy most biztosan reátaláljon.

Más éjeken is előfordult, leginkább egy óra tájt, hogy fölriadva léptei zajától, láttam le-föl imbolyogni a szobában, vagy hallottam, amint nyugtalanul mászkál ide-oda a padlás útvesztőiben - akárcsak a tengerészek, akiknek már vérükben van az éji őrszolgálat s akik még kis breton tanyáikon is fölriadnak s ruháikba búznak, amikor elérkezik az őrségváltás megszokott órája, hogy ellenőrizzék a szárazföldi éjszakát.

Léptei két vagy három ízben riasztottak föl álmaimból január folyamán és február első felében. Ilyenkor Meaulnes ott állt a szoba közepén, felöltözve, nyakában a körgallérral, indulásra készen, s mégis, amikor vissza kellett volna térnie abba a titokzatos tartományba, ahová már egyszer elvetődött, megszökve hazulról - minden alkalommal megtorpant, nem mert elindulni. Pedig csak föl kellett volna emelnie halkan a lépcsőházi ajtó kallantyúját; s a konyhaajtón aztán már nesztelenül kisurranhatott volna - de Meaulnes az utolsó pillanatban meghátrált, mintha valami bizonytalanság vett volna rajta erőt... S aztán tovább rőtta szapora, izgatott léptekkel a padlás sivár tájait, gondolataiba mélyedve, a véget nem érő téli éjszakákon.

Február közepe táján egy éjjel arra ébredtem, hogy valaki óvatosan, vigyázva költöget. Ő állt ott az ágyam előtt.

Ugyancsak mozgalmas volt az a napunk. Meaulnes, aki pajtásai szórakozásaitól újabban gondosan távol tartotta magát, a délutáni utolsó szünetben ott maradt a helyén, nyakig a munkába merülve. Egy titokzatos vázlaton dolgozott éppen, miközben a Cher-vidék részletes térképét tanulmányozta, aprólékosan méricskélve s ujjával követve a girbe-gurba, fekete s piros útvonalak szeszélyes kanyargásait. Az udvar és a terem között valóságos körforgalom volt; egy pillanat szünet nélkül tartott az örökös jövés-menés. A bakancsok alatt folyton recsegett a padló. A fiúk a padok körül kergetőztek, s egy dobantással átugrottak fölöttük, vagy a dobogón dobogtak... Mindenki tudta az osztályban, hogy nem jó kikezdeni Meaulnes-nal olyankor, amikor valamibe belefeledkezik. Két vagy három helybeli kölyök azonban, minthogy túlságosan hosszúra nyúlt a szünet, játékos kedvében nesztelenül odasettenkedett mögéje s a vállá fölött belekukkantottak irományaiba. Sőt, egyikük odáig merészkedett, hogy meglökte a többieket, akik ráestek Meaulnes-ra... Meaulnes hirtelen összezsugorodott a térképet s begyűrve zsebébe a kis papírdarabkát, elkapta az egyik lóköttő frakkját. A másik kettő még idejében megugrott... Éppen Giraudat került a keze közé, ez a kötekedő fickó. Most is nyivákolni kezdett, siránkozva, majd áttért a rugdalózásra, összevissza rúgkapált vaktában, de semmi sem segített rajta, Meaulnes villámgyorsan kirakta a szűrét a folyosóra. Giraudat magából kikelve, dűhtől tajtékozva rikácsolta be a terembe:

- Te szemét! Te mocsok! hát tudd meg, egy csöppet se csodálkozom azon, hogy mindenki gyűlöl, hogy mindenki ellened van!... - és csak úgy záporoztak belőle a szitkok, a sértegetések. De mi sem maradtunk adósok a válasszal, bár nemegyszer fogalmunk se volt arról, hogy mire gondolhatott. Mindünk között én ordítottam a legszenvedélyesebben, mert ezekben a csetepatékban Meaulnes pártjára álltam. Hiszen az utóbbi időkben szinte szövetségesek lettünk. Amióta megígérte, hogy elvisz magával - egyetlen szóval se tett arra célzást, amit senki más a világon nem hagyott volna ki, teszem azt: „Hova gondolsz, te taknyos, maradj csak itthon az anyád szoknyája mellett!” -, attól a perctől fogva tűzbe mentem volna érte, hozzákötődtem örökre. Szüntelenül titokzatos eltűnése, rejtelmes útja motoszkált a fejemben. Az volt az érzésem, hogy távolléte alatt összeakadt valakivel, megismerkedett egy csodás fiatal lánnyal. Hasonlíthatatlanul szebb volt biztosan, mint az összes környékbeli lányok, szebb volt, mint Jeanne, akit az apácák kertjében pillantottunk meg először, a kuleslyukon keresztül; szebb volt, mint Madeleine, a pék rózsarcú, hamvasszőke lánya; szebb volt, mint Jenny, a kastély úrnőjének elbűvölően szép kislánya, akit ugyan csak ritkán láthattunk, mert mindig zárt ajtók mögött tartották, szegény kis bolondot...

Meaulnes éjszakánként, mint egy regényhős, biztosan őrá gondolt, erre a lányra. Az volt a tervem, hogy az első alkalommal, amikor ismét fölébreszt, majd meglepetésszerűen ráterelem a szót erre a lányra...

Annak a napnak estéjén, amikor Meaulnes így elbánt Giraudat-val, tanítás után éppen a szerszámokat cipeltük be a kertből, a csákányokat meg a lapátokat, mert árkokat ástunk, amikor az országút felől rikoltozások, kiabálások ütötték meg a fülünket. Egy sereg kamasz menetelt el előttünk katonás léptekkel, négyes oszlopokba fejlődve. Remekül megszervezett csapatnak látszottak. A csapat élén Delouche, Daniel, Giraudat lépkedett s még egy negyedik fiú, akiről fogalmunk sem volt, hogy kicsoda. Mihelyt észrevettek bennünket, tüstént elkezdtek piszogni, hurrogni, kíméletlenül, élesen. Úgy látszik, a városka minden épkézláb kölyke egyszerre ellenünk fordult. Most is valamiféle háborúsdíra készülődhettek, de nélkülünk, mert bennünket egyetlen szóval sem hívtak.

Meaulnes leemelte a válláról az ásót és a csákányt s visszarakta a helyére, a fészerben, némán, szótlanul... Éjfél lehetett, amikor arra riadtam, hogy ott áll az ágyamnál, kezét gyengéden a karomra téve.

- Öltözz fel - mondta halkan. - Mindjárt indulunk.

- Talán rájöttél, hogy merre kell mennünk pontosan?

- Jó darabig úgy ismerem az utat már, mint a tenyeremet. S onnan aztán majd csak odatalálunk; oda kell találnunk, ha törik, ha szakad - suttogta, összeszorított fogakkal.

- Mondanék valamit, Meaulnes - fordultam hozzá föltápászkodva ágyamon. - Hallgass rám: szerintem világos nappal kell indulnunk mindkettőnknek, csak úgy tudjuk megtalálni a térképed segítségével az útnak azt a szakaszát, melyre már nem emlékszel.

- Messze, nagyon, nagyon messze van innen.

- Hát akkor majd kocsival megyünk, amint beköszönt a nyár, ahogy hosszabbak lesznek a napok.

Hosszú, néma csönd volt rá a felelet. Úgy éreztem ki belőle, hogy ez a beleegyezést jelenti.

- S minthogy ott leszek veled, és segítek neked megkeresni azt a lányt, akit szeretsz - tettem még hozzá halkan -, szeretném tudni, hogy kiféle-miféle? Mesélj el mindent róla, Meaulnes.

Leült az ágyam végébe. A sötétből kivillant mélyen lehorgasztott feje, s láttam, hogy mellén összefonja a karját, s hogy megremegnek a térdei. Aztán mélyet sóhajtott, mint akinek régóta nyomja már valami a szívét, s most elhatározta, hogy tovább már nem tartja magában a titkát...

Nyolcadik fejezet **A KALAND**

Ezen az éjszakán Meaulnes néhány részletet mesélt még csak el útikalandjából. S még akkor is, amikor rászánta magát végül arra, hogy mindent töviről hegyire elmondjon, a kétségbeesés napjaiban, melyekre még visszatérek, mindez hosszú-hosszú időn át ifjúságunknak hétpecsétetes titka volt. De ma már, hogy mindennek vége, amikor már csak por és hamu a valaha

ó, annyi rossz és annyi jó, -

ma már elmondhatom különös kalandját.

Délután félkettő volt, meglehetősen hideg idő. Meaulnes a vierzoni országúton vágára fogta lovát, mert tisztában volt vele, hogy egy percet sem fecsérélhet el, ha idejében akar odaérni. Először csak azt képzelte el, milyen jót is mulat rajta, hogy mindannyiunknak leesik majd az álla a meglepetéstől, amikor négy órakor befordul az udvarra Charpentier nagyapóval és nagyanyóval a kocsijában. Mert hiszen, ezekben a percekben, természetesen csakis erre gondolt, ez volt a feltett szándéka.

Pár perc múlva, minthogy már csontig fagyasztotta a hideg, deréktól lefelé belecsavarta magát egy pokrócba. A pokrócot tulajdonképpen nem is akarta magával hozni, de szerencsére a Belle-Étoile tanyán erőnek-erejével rárakták a kocsira. Két órakor érkezett La Motte-ba, s vidáman hajtott végig a kis falucskán. Ilyen időben még soha nem járt ilyen istenhátamögötti helyen - hiszen ezeket az órákat az iskolában töltöttük - s örömmel látta, hogy ez is éppolyan kihalt, éppolyan álomba-süppedt, mint a mi falunk. Hébe-hóba ha egy-egy függöny meglebbent, s mögüle kikukkantott egy-egy kíváncsi öregasszony.

Ahogy kiért a faluból, közvetlenül az iskolaépület után kettévált az út. Nem tudta eldönteni, melyiken menjen. Úgy emlékezett, hogy Vierzon felé balra kell tartania. Egy teremtet lélek nem járt arra, akitől megkérdezhetné volna. A balra térő útra terelte hát a kancát. Nem volt valami jó az út s egyre nehezebb szakaszok következtek. Egészen elkeskenyedett s egyre hiányosabb volt a kövezet. Egy kis fenyőerdő mellett kocogott jó darabig a kocsija, s aztán egyszerre csak szembetalálta magát egy fuvarossal. Átkiáltott neki, szája elé tölcser formálva kezével, hogy jó irányba megy-e Vierzon felé. A kanca, rángatván a gyeplőt, nem lassított le egy pillanatra sem; s így a férfi sem értette pontosan, mit kérdeznek tőle. Valamit Meaulnes után kiáltott, bizonytalan vonalat írva a levegőbe kezével s Meaulnes gondolván, lesz, ami lesz, tovább kocogott taláalomra az úton.

Aztán megint kiért a szántóföldek közé, miket, amerre csak a szem ellátott, zuzmara borított; olykor-olykor fölrebbent előtte egy-egy szarka, a kocsi verte fel, csörgött egy darabig a levegőben, hogy végül kikössön valamelyik távolabbi szilfa csupasz ágán. A kocsi utasa most már a vállait is bebugyolálta a hatalmas pokrócba, a nyaka köré kerítve, mint valami köpenyt. Lábait kinyújtva, rákönyökölt a kocsi oldalára. S aztán hirtelen elnyomhatta az álom... nem is tudta, meddig mehetett így...

Mert amikor a hideg már a takarón át is a csontjáig hatolt, Meaulnes váratlanul fölcsupadt. Megdöbbenve látta, hogy valami egészen más vidéken jár. Nyoma sem volt már a messzi láthatárnak, a hősínű végtelen égnek, melyet nem tud átfogni a szem; apró rétek mellett kocogott, melyeknek még látszottak zöld foltjai, s melyeket sövények kerítettek körbe magasan. Kétoldalt árkok kísérték az utat, a víz hallhatóan csörgedezett a vékony jégpáncél alatt. Mindebből arra következtetett, hogy egy folyó lehet itt valahol a közelben. S a magas sövények között ez már tulajdonképpen nem is út volt, hanem csak egy keskeny szekérsapás.

S a kanca sem ügetett már, lassan poroszkált csak egy idő óta. Meaulnes rásuhintott az ostorral, hogy élénkebb tempóra noszogassa, de nem tudta kihozni a sodrából, éktelen lassúsággal cammogott továbbra is az úton. Meaulnes fölállt s a kocsi elejébe kapaszkodva kihajolt, hogy megnézzé, mi történt. Ekkor vette észre, hogy a kanca az egyik hátsó lábát sántítva húzza. Tüstént leugrott a kocsiról, elveszítve nyugalmát.

- Így aztán ítéletnapig sem érünk oda Vierzonba, az állomásra! - mondta halkan.

Még magának sem merte bevallani - pedig egy pillanatra sem hagyta nyugodni ez a gondolat -, hogy hátha mégiscsak eltévesztette az utat, hátha már régen másfelé hajtott, nem is Vierzon felé.

Gondosan megvizsgálta a ló lábát, de sérülésnek nyomára sem bukkant. Amikor Meaulnes meg akarta nézni a patáját, a kanca félösen-ijedten fölkapta a lábát és ügyetlen, tömpe patájával kaparászni kezdett a földön. Most már tudta, hogy nincs komolyabb baja, csak egy kavics szorulhatott be a patája közé. Meaulnes, falusi fiú lévén, értett az állatokhoz. Azonnal leguggolt s azon volt, hogy balkezevel elkapja a ló jobb hátsó lábát és beszorítsa a térdi közé, de a kocsitól nem fért kellően hozzá. A kanca két ízben is kirántotta lábát Meaulnes kezéből és mindannyiszor néhány métert meg is ugrott. A kocsi hágsója alaposan fejbekólintotta Meaulnes-t s a kerék kegyetlenül fölhorzsolta térdét. De most már aztán azért sem engedett s végül is sikerült magához édesgetnie a félénk állatot; a kavics azonban oly mélyen beszorult patája közé, hogy Meaulnes-nak elő kellett halásznia bicskáját, ebben volt minden reménysége.

Amikor is végre kipiszkálta a beszorult kövecskét, megrázta kóválygó fejét, égő szemeit megdörzsölve. Elhűlve állapította meg, hogy közben egészen bealkonyult.

Ha másvalakiről lett volna szó, biztosan haladéktalanul visszafordul. De hát ő Meaulnes volt. Ha nem akar még jobban eltévedni, feltétlenül meg kellett volna tennie. Volt egy olyan érzése is, hogy igen-igen messze járhat La Motte-től, s különben is, még az is előfordulhat, hogy a kanca azalatt, amíg aludt, rátért valami keresztútra. Mindent egybevetve, akárhogy is van, csak elviszi ez az út valamilyen faluba... És azt se hagyjuk mindezek mellett figyelmen kívül, hogy a hórihorgas kamaszt, amikor ismét fent ült a kocsin s amikor a kanca türelmetlenül megrántotta a gyeplőt, hirtelen kínzó vágy kerítette hatalmába, mely pillanatról pillanatra égőbben lobogott a szívében. Szerette volna, ha fittyet hányva minden akadálnak, valami nagyszerű dolgot mégis véghezvihetne, szerette volna, ha megérkezhetne valahová, mindegy, hogy hová!

Rácsapott a kancára. Az állat dühösen rúgott egyet és szaporázni kezdte a lépést. Nőttön-nőtt a sötétség. A vízmosásos kis dűlőúton most már csak éppen annyi hely volt, hogy a kocsi valahogy eldőcögött rajta. Olykor-olykor egy kis száraz ágacska beleakadt a sövényből a kerékbe s recsegve-ropogva zúzódott szét az úton... S amikor már koromsötét volt körötte az éjszaka, Meaulnes-nak hirtelen elszorult a szíve s világosan látta maga előtt ebédlőnkét, ahol ebben az órában mindannyiunknak ott kellett volna ülnünk az asztal körül. Különféle érzések hullámoztak a szívében: düh, harag, gőg és büszkeség s valami határtalan örömet is érzett, hogy így történt minden. Hogy nem is volt szándékában s mégis megszökött hazulról.

Kilencedik fejezet **PIHENŐ**

A kanca megint lassúbb iramra váltott; olyan volt a járása, mintha meg-megbotlana a sötétben; Meaulnes kétszer is észrevette, hogy a ló hol lebóklászik a földre, hol megint fölkapja a fejét a magasba, aztán hirtelen megtorpan, a földre sunyítva. Orrcimpái tágulni kezdtek, mintha valami után szimatolt volna. Vízcsobogás hallatszott; a kanca bokáig vízben állt. A kocsin egy patak iramlott sebesen keresztül. Nyáron valószínűleg könnyűszerrel át lehetett gázolni rajta. Most azonban, ebben az időben, olyan erős volt a víz sodrása, hogy még csak be sem tudott fagyni a patak, s minden bizonnyal veszélyes lett volna tovább merészkedni befelé a vízben.

Meaulnes gyöngéden hátrahúzta a gyeplőt, hogy néhány lépéssel visszakoztassa a lovat s teljesen tanácstalanul fölállt a kocsiban. A fák ágai közt gyöngye, pislákoló fény csillant a szemébe. Néhány száz lépésnyiről jöhetett, a réteken túlról.

Meaulnes leugrott a kocsiról és zablájánál fogva pár lépéssel még hátrább szorította a kancát a pataktól, finoman veregetve szügyét, hogy lecsillapítsa szegény megriadt állatot, mert feje horkanva hőkölt ide-oda a levegőben.

- Ne félj, no! nyugodj már meg, öreg paci! Itt kikötünk, nem botorkálunk tovább a sötétben. S mindjárt azt is megtudjuk, hogy hol vagyunk.

Az út mellett kicsiny kerítéssel körülvett rétecske húzódott s a kapuja nem volt egészen betéve. Meaulnes kilökte sarkáig az ajtót s a kancát vezetve, a fogat begördült a kapun. Bokáig süppedt a selymes, lágy fűben. A kocsi alig hallhatóan döcögött a gyepen. Feje közvetlenül a kanca feje mellett volt; így olykor végigcsiklandozta nyakát a ló forró lehellete, mely úgy zihált, nehézkesen, mint valami fűtató... Végigvezette a réten a lovat, egészen a hátsó sövényig, itt megállította s a pokrócot rádobta a ló hátára. Amikor széthúzta a sövény összekapaszkodó sűrű vesszeit, ismét felcsillant előtte az imbolygó fény. Egy magányosan álló házból szűrődött ki a sötétbe.

Három kis réten kellett keresztülszörcöztetnie s még egy kis alattomosan sziszegő patak is útját állta. Ahogy át akart ugrani rajta, megcsúszott s majdnem belepottyant. Mikor az utolsó sövényen is átvészkelődött, egy tanya udvarán találta magát. A disznóól felől rőfögés hallatszott. S amint léptei megcsikordultak a dermedt talajon, egy kutya veszett ugatásba kezdett.

Az ajtó nem volt bezsaluzva. Meaulnes bekukkantott az üvegen. A tűzhelyen rőzseláng lobogott; ennek a fényét látta az imént. Lámpa nem égett benn, csak a tűz fénye világított a konyhában. Egy parasztságos fölkelt az asztal mellől s odajött az ajtóhoz. Nem látszott rajta, hogy különösebben meg volna rémülve.

A régimódi súlyzós ingaóra pontosan akkor ütötte el a félnyolcat, amikor belépett.

- Bocsánatát kell kérem, asszonyom - mentegetődzött a hórihorgas kamasz -, azt hiszem, összetapostam a krizantémjait.

Az asszony ott állt a konyha közepén, kezében egy gömbölyű tállal s nézte a fiút.

- Szent igaz - bólintott -, nehéz eligazodni, olyan sötét van kint az udvaron.

Egy pillanatig egyikük sem törte meg a csendet. Meaulnes körülnézett a helyiségben. A falakat képeslapokból kitépett oldalak borították, mintha csak egy kocsmába nyitott volna. Az asztalon egy férfialap ötlött a szemébe.

- Nincs itthon a gazda? - érdeklődött az asztal mellé telepedve.

- Mindjárt jön - válaszolt az asszony s hangjából biztonság érzése csengett -, csak kiugrott egy nyaláb rőzséért.

- Tulajdonképpen nem is fontos, hogy vele beszéljek - folytatta Meaulnes, székével közelebb lovagolva a tűzhelyhez. - Többedmagammal itt vagyunk a közelben, vadászaton. Azért jöttem, mert elfogyott a kenyerünk.

Meaulnes ismerte a dörgést. Tudta, hogyan kell beszélni a falusiakkal, különösen egy magányos tanyán; tartózkodónak kell lenni és fifikusnak, s azt meg különösen nem szabad elárulnia, hogy nem odavalósi, valahová a környékre.

- Kenyérért jött? - csóválta meg fejét az asszony. - Egy falatot nem talál az egész házban. A pék minden kedden ki szokott jönni ide, de nem tudom, mi történhetett vele, mert ma a színét sem láttuk.

Augustin, aki egy pillanatra már-már azt remélte, hogy valamilyen falu közelébe keveredett, elhűlve nézett rá.

- Honnan jár ide a pék? - kérdezte.

- Honnan? Hát Vieux-Nançay-ból! - felelte csodálkozva az asszony.

- Mennyire is van pontosan ide Vieux-Nançay? - folytatta tovább a kérdezősködést Meaulnes.

- Hogy az országúton mennyi, azt nem tudnám megmondani pontosan, de így a kertek alatt átvágva, vagy három és fél mérföld lehet.

S máris nekilódult a nyelve. Körülményesen elmesélte, hogy Vieux-Nançay-ban cselédeskedik a lánya s hogy minden hó első vasárnapján meg szokta látogatni, csak úgy, az apostolok lován, meg hogy a gazdája...

Meaulnes azonban, aki végképp nem tudta, hol lehet, idegesen szakította félbe.

- Vieux-Nançay a legközelebbi falu ide?

- Szó sincs róla. Landes csak öt kilométernyire van ide. De ott nincs se fűszeres, se pék. Éppen csak egy kis vásár van, évente egyszer Szent Márton napján, a búcsúkor.

Meaulnes soha, még csak a híret se hallotta Landes-nak. Annyira eltévedt, hogy ezen szinte már mosolyognia kellett. Az asszony eddig a mosogatódézsza fölött foglalatzkodott a tállal s most kíváncsian fordult meg. Fürkészve figyelte Meaulnes arcát, ahogy lassan ejtve a szavakat, megkérdezte:

- Szóval maga nem ösmerős ezen a vidéken?

Idősebb parasztember lépett be az ajtón, egy nyaláb fával a karján. A tűzhely elé dobta le, a kőpadlóra. Az asszony elmagyarázta neki, hogy mijáratban van a fiatalember, hangosan, szinte kiabálva, mintha süket volna az öreg.

- No jó. Majd meglássuk - bólintott egyszerűen. - De üljön csak közelebb a tűzhöz, ifiúr. Ott sose melegsik föl.

Egy perc múlva mindketten ott ültek a tűzhely ajtaja előtt. Az öreg a térdén roppantgatta össze a rőzséket, hogy dobhasson a tűzre. Meaulnes meg egy csésze tejbe aprított kenyeret kanalizott, amit az asszony nyomott a kezébe. Utasunk szinte földöntúli örömet érzett, hogy annyi zűrzavar, annyi szorongás után itt ülhet ebben a kedves, egyszerű hajlékban. Azt hitte, végére ért különös, furcsa bolyongásának és evés közben már affajta terveket kovácsolt, hogy egyszer még eljön ide látogatóba barátaival, ezekhez a derék egyszerű emberekhez. Még csak nem is sejtette, hogy itt csak éppen megpihent s hogy nemsokára tovább folytatódnak kalandjai.

Kis idő múlva megkérte, hogy kalauzolja el őt a La Motte-i országútra. S lassanként már-már nem is kanyarodva el túlságosan az igazságtól, elmesélte, hogy a kocsijával valahogy lemaradt vadásztársaitól s most bizony egyáltalán nem ismeri már ki magát.

Erre az öregember és a felesége addig kardoskodtak, hogy ott kell maradnia éjszakára s csak akkor szabad elindulnia, ha fölkelt a nap, hogy Meaulnes végül is ráállt, azzal, hogy beköti a lovát az istállóba.

- Aztán vigyázzon, mert hepe-hupás az ösvény, nehogy belelépjen egy gödörbe! - szólt utána a férfi.

Meaulnes nem merte bevallani, hogy ő bizony nem ismeri az „ösvényt”, mert nem azon keresztül jutott be ide. Már-már szólni akart a derék öregnek, hogy legjobb lenne, ha elkísérné. Egy pillanatig még ott állt a küszöbön, tétovázva. Nem tudta eldönteni, merjen-e szólni, vagy ne merjen, szinte hintaként lengett a kérdések között. Aztán mégiscsak kilépett az udvarra, a sötét éjszakába.

Tizedik fejezet **A KARÁM**

Meaulnes, hogy valahogy tájékozódni tudjon, fölkapaszkodott a sövény tetejére, ahonnan az imént az udvarra ugrott.

Akárcsak idefelé jövet, most is csak lassan és csak ügyel-bajjal igazodott el a fűszőnyegek és víztócsák között, a fűzfák sorfalán keresztül. S amikor ahhoz a sövényhez ért, a kis rétecskén, ahol a kocsiját hagyta, keresni kezdte, de hiába. A kocsinak már csak hült helyét találta... Mozdulatlanul állt, ide-oda füelve, megfeszített figyelemmel vigyázta az éjszaka minden parányi nesztét. Minden pillanatban azt hitte, hogy ott zörögnek valahol közvetlen közelében a ló szerszámai. De mindannyiszor képzelődött csupán... Körbement a sövény mellett; a kerítés kapuja most sem volt betéve s kicsit meg is volt döntve, mintha egy kocsikerék ment volna rajta keresztül.

Most már biztos volt benne, hogy nem lopták el a kancát, csak éppen elkészült valamerre.

Alig botorkált néhány lépést a sötétben, felkapaszkodva az útra, tüstént belegabalyodott a pokrócba, mely a kanca hátáról csúszott le a földre. Tehát mégiscsak ebben az irányban szökött el a ló! - villant át rajta a fölfedezés. Futni kezdett, teljes erejéből. Görcsösen, eszelősen, semmi másra nem gondolva vágatott, hogy utolérje a kocsit. Minden csepp vére az arcába szökött. Vágatott, mert sarkallva üzte valami hihetetlen sóvárgás, valami végtelen vágyakozás, mely már a páni félelemmel volt rokon... Többször majdnem hasra puffant, megbotolva a keréknyomokban. Egy-egy kanyarban a vaksötétben, nekirohant a sövényeknek s minthogy már nem volt ura az izmainak, nem tudott megállni idejében; valósággal beleesett a tüskés bozótokba. Annyi lélekjelenléte még volt, hogy karját a feje elé kapja; az arcát megvédte ugyan, de kezét, karját a tüskék összekaszabolták. Néha megállt egy-egy pillanatra, belefülett az éjszakába s aztán futott megint tovább. Egyszer már azt hitte, hogy a kocsi zörgését hallja; de mégsem az volt, egy kordé zötyögött csak valahol nagyon messze, balfelé, egy másik úton...

Volt egy olyan pillanata, amikor annyira belenyilallott a fájdalom térdébe - melyet még a kocsi hágcsója sebzett fel -, hogy meg kellett állnia, lábát botként megmerevítve. S közben rádöbbsent, ha csak a kanca nem lóhalálban vágatott tova, már régen utol kellett volna érnie. S azzal is nyugtatgatta magát, hogy egy kocsi mégse tűnhet el úgy szőrén-szálán; valószínűleg valaki közben megtalálta. Halálosan fáradtan, dülva-fülva a dühtől és szinte alig vánszorogva bicegett vissza az úton. Talán órák is elmúltak, amikor egyszerre csak megállt. Az volt az érzése, hogy ismét ott van, azon a környéken, ahonnan elindult. Még a fény is a szemébe csillant a házból, melyet keresett. Szélesre taposott ösvény vezetett keresztül a sövényen.

- No, végre itt vagyok, erről az ösvényről beszélt az öreg! - gondolta magában Augustin.

Boldogan tért rá az átvezető ösvényre, hogy végre nem kell már a sövények, kerítések akadályain átbukdácsolnia. Alig mehetett pár lépést, amikor az ösvény hirtelen elkanyarodott balra, a fény meg mintha valahová jobbfelé táncolt volna el. Meaulnes éppen egy ösvény kereszteződéshez ért. Habozás nélkül rátért tehát, mert úgy látszott, hogy az egyenest a házhoz vezet, s Meaulnes már szeretett volna mielőbb bent ülni a pattogó tűznél. Talán tíz lépésnyit ha ment ebben az irányban, amikor hirtelen eltűnt előle a fény. Hogy egy közbebukkant sövény rejtette-e el, vagy hogy elunván a várakozást, ráhajtották az ablakra a zsalukat - el sem tudta képzelni. Meaulnes elszántan vágott keresztül a réten, egyenest előre s egy pillanatra sem térült el abból az irányból, ahonnan az imént eléje csillant a fény. Végül, átvetve még egy kerítésen magát, újabb ösvényre bukkant... Így aztán lassankint teljesen áttekinthetetlenek lettek

Meaulnes éjszakai bolyongásának nyomai s ezzel az utolsó szál is elszakadt, melynek mentén visszatalált volna oda, ahonnan elindult.

Hihetetlenül elcsüggedve, a végkimerülés határán, minden reményét elveszítve, elhatározta, hogy ha törik, ha szakad, nem tér le már többet erről az ösvényről. Vagy száz lépést mehetett, amikor végül is kiért egy nagy, szürke legelőre. Itt-ott sötétebb árnyékfoltok váltak ki a szürkés sötétből, valószínűleg borókabokrok lehettek, s egy lejtő oldalán egy hodályszerű épülettömb állt, elmosódva. Meaulnes egyenest odatartott. Nem épület volt, csak egy körülkerített karám vagy juhakol, mely pillanatnyilag üresen állott. Az ajtó csikorogva tárult fel előtte. A hold fénye időnként, ha a vadul fújó szél elűzte előle a fellegeket, a rekeszfalak nyílásain át bezuhogott a karámba. Doh és penészszag hatotta át a levegőt.

Meaulnes egy lépést sem tett tovább. Végigvágódott az ázott szalmán, feje alá téve a kezét. Az övét kioldotta s a térdét felhúzza a hasára, összegubózkodott, amilyen kicsire csak tudott kabátja alatt. Hirtelen felrémlött előtte a lópokróc, amit könnyelműen otthagyt az úton, s olyan hihetetlenül szerencsétlennek érezte magát s olyan éktelen haragra gerjedt önmaga iránt, hogy a legszívesebben bögött-tombolt volna dühében...

Tüstént megpróbálta más irányba terelni a gondolatait. Csontig átfagyva felidézte egy régi álmát; - nem is álom volt talán, látomás inkább -, melyet mint egész kisgyermek élt át s miről soha senkinek nem beszélt. Egy reggel nem a megszokott szobájában ébredt fel, ahol rövid nadrágját és kabátját este ráarkta a székre, hanem azon vette észre magát, hogy ott volt egy hosszúkás, zöld teremben. A falakon olyan volt a tapéta, mintha valódi lombok kúszták volna keresztül-kasul. Valami édes, csodás fény lebegett szerteszét, az volt az érzése, hogy a szájába csorgathatja s megízlelheti, mint a mézet. A legközelebb eső ablaknál egy fiatal lány öltögetett, háttal feléje, mintha arra várt volna csak, hogy felébredjen... Nem volt elég ereje ahhoz, hogy kiugorjék az ágyból és hogy végigcsodálja az elvarázsolt kastély termeit. S aztán újra elnyomta az álom... De meg is fogadta, hogy legközelebb azonnal kipattan ágyából. Talán már holnap reggel, ha fölébred...

Tizenegyedik fejezet **A TITOKZATOS BIRTOK**

Amint megvirradt, ismét nekivágott az útnak. Megdagadt térde kegyetlenül fáj; majd minden pillanatban meg kellett állnia, hogy kicsit megpihenjen, mert járás közben annyira bele-belehasított a fájdalom. A vidék, melyen végigsántikált, különben Sologne legkietlenebb, ember-nem-lakta tája volt.

Egész délelőtt egyetlen élőlényvel sem találkozott. Csak egy pásztorlányt látott a messzeségben. Valahol a látóhatár szélén bukkant fel a nyájával. Hiába kurjantott feléje, hiába próbált meg abba az irányba futni - a lány eltűnt, nem hallotta meg hívó szavát.

Meaulnes most már abba az irányba vette az útját, amerre a lány eltűnt. Kétségbeejtő lassúsággal vánszorgott csupán... Sehol egy ház, sehol egy lélek. A mocsarakból, a nádasokból egyetlen szalonka hangja sem törte meg a csendet. A decemberi nap hideg, tiszta fénye tündökölt az elhagyott pusztaság fölött.

Délután három óra felé járhatott az idő, amikor egy szürke tornyocskát vett észre, mely egy kis fenyőerdő mögül magaslott fel az égre.

- Valamiféle elhagyott kastély lehet - állapította meg magában -, afféle lakatlan bagolyvár, egy domb tetején!...

Meaulnes tovább bandukolt, kényelmesen, csöppet sem sietve. Ahogy az erdőt megkerülte, két fehér oszlopra bukkant, egy fasor bejáratára. Meaulnes elindult a kastély felé. Alig tett néhány lépést, megtorpant, zavarodottan, megdöbbenve. Rejtélyes, érthetetlen izgalom kerítette hatalmába. Pedig éppoly fáradt léptekkel bicegett tovább, a jeges szél most is cserepesre fújta az ajkát, időnként meg-megszorongatva a torkát. Mégis valami különös meglelégedettség járta át, szinte lebegett az örömtől, tökéletes, majdnem részegítő nyugalom szállta meg, bizonyos volt benne, hogy révbe jutott, hogy útjának végére ért; hogy mostantól nincs más dolga, csak a boldogságot várni-remélni. Éppúgy érezte magát, oly bágyadtnak s aléltnak, mint hajdan, a nagy nyári ünnepek előestéjén, amikor a falucska utcáit fenyőfácskákkal díszítették s amikor a szobája ablaka egyszerre tele volt gallyal és virággal.

- Miért örülök úgy? - tűnődött magában. - Mert kikötök ebben az ócska bagolyvárban? Itt, hol örökösen süvítve száguld a szél meg a sok-sok denevér!...

Hirtelen megállt; veszett düh fogta el önmaga iránt. Azt latolgatta, nem volna-e helyesebb, ha visszafordulna az útra, melyen előbb-utóbb csak eljutna egy faluba. Ezen tűnődött már jó néhány perce, fejét lehajtva, amikor egyszer csak a szemébe villant, hogy a fasor frissen van felsöpörve, a seprűk ívelt nyomai éppúgy látszottak az úton, mint náluk odahaza, ünnepekkor. Pontosan olyan volt ez az út, mint La Ferté főutcája, Nagyboldogasszony napján, hajnalban!... Ott, ahol a fasor elkanyarodott, emberek tűntek föl, kicsípve, ünneplőben. Por kavargott nyomukban, mintha csak június lett volna. Meaulnes már nem is csodálkozott többet.

- Talán valamiféle ünnepség van itt, ebben az istenhátamögötti zugban? - villant át rajta.

Ment a fasorban tovább. S ahogy az első kanyarhoz ért, közeledő hangfoszlányok ütötték meg a fülét. Az út mentén fiatal fenyőfák sorakoztak, sűrű sorokban - Meaulnes beugrott közéjük s leguggolt. Lélegzetviassafojtva fűelt. A hangok csengéséből tüstént megállapította, hogy gyerekek lehetnek. Közvetlenül előtte sétáltak el. Különösen az egyikük, valószínűleg egy kislány, olyan okoskodón és felnőtteket utánzó bájjal beszélt, hogy Meaulnes - bár lényegében nem tudta, miről van szó - akarata ellenére elmosolyodott.

- Tudjátok, csak egyetlen dolog nyugtalanít engem igazán - hallotta Meaulnes a leányka hangját -: a lovak, éppenséggel hogy a lovak. S tudjátok, mit mondok? Nem fogják tudni megakadályozni Danielt soha, ezt én mondom nektek, értitek? Soha, hogy meg ne lovagolja a nagy sárga ponnit!

- Ez már szentigaz, soha senki nem fogja megakadályozni ebben! - tódította meg egy gúnyos hang, melynek gazdája minden bizonnyal egy fiatal kölyök lehetett. - Mért, talán nem kaptunk mindenre engedélyt? Nevetséges!... Ha nekünk úgy tetszik, akár a nyakunkat is kitorhetjük!

A hangok egyre távolodtak, de helyettük újabb foszlányok értek el Meaulnes-hoz, más gyerekek sétáltak el előtte.

- Ha holnapra elolvad a jég - csacsogta egy fiatal lányka -, reggel csónakázni megyünk.

- Kérdés, hogy elmehetünk-e? - vetette ellen egy másik lányka.

- Úgy beszélsz, mintha nem tudnád, hogy az ünnepséget úgy rendezhetjük meg, ahogy kedvünk tartja. Senki nem szól bele.

- És ha Frantz betoppanna mégis ma este, a menyasszonyával?

- Mi lenne? Ő is úgy táncolna, ahogy mi fűtölünk!...

„Esküvő készül itt, ha sejtelnem nem csal - állapította meg Augustin. - De vajon itt az történik, amit a gyerekek akarnak?... Furcsa birtok lehet ez!”

Meaulnes elő akart bújni a rejtekéből. Meg akarta kérdezni tőlük, hol juthatna egy kis harapnivalóhoz, hol olthatná el a szomját? Föltápáskodott a földről. Még látta az imént beszélgetőket, alig néhány lépésnyire voltak tőle, amint a fasorban tovakanyarodtak. Három fiatal lányka, térdig érő, végig-gombos ruhákban. Fejükön csinos kis kalap, hosszú szalagokkal megkötve az álluk alatt. Mind a három lánynak egy-egy fehér toll libegett le róla a nyakába. Az egyik csitri, félig a másik felé fordulva, szinte a szájába dugta fülét, úgy hallgatta barátnőjét, aki mutatóujjával hadonászva valami igen fontosat magyarázott neki.

- Biztosan megrémülnének tőlem - nézett végig magán Meaulnes és szeme megakadt hasadt, gyűrött kabátján, miféle csak a parasztok viselnek, meg a Sainte-Agathe-i iskola cikornyás bőrvén, mely kabátját összefogta.

Attól tartott, hogy előbb-utóbb összetalálkozna a le-föl sétáló gyerekekkel a fasorban. Így hát inkább úgy határozott, hogy a fenyők között lopakodik le a „bagolyvár”-hoz. Azon nem is tűnődött, hogy mit fog mondani, ha odaér. Az erdőcske szélén egy kis mohlepte fal állta útját. A fal túlsó oldalán, a fal és az épület között hosszú, keskeny udvart pillantott meg. Kocsi kocsi hátán állt ott, mint vásárkor egy becsali csárda udvarán. Ahány fajta, ahány formájú kocsi csak elképzelhető, abból mindből állt ott az udvaron. Könnyű, négyülékes homokfutók, égnek meredt rudakkal, nyitott kocsik oldalülékes padokkal; faragott párkányú, régimódi, fedeles hintók, hajdani batárok, melyekről már rég hiányzott az üveg.

Meaulnes visszahúzódott a fenyők mögé, attól tartva, hogy valaki észreveszi. Amint a furcsa összevisszaságon legettette a szemét, egyszerre csak megpillantott az udvar túlsó felén egy félig nyitott ablakot az egyik épületszárnyon, pontosan az egyik szekér bakja fölött. Két vasrúd rácsozhatta be valaha ezt a nyílást - mint amilyenek általában a kastélyok mögött, az istállók örökké bedeszkázott ablakain vannak. Az idő vasfoga azonban elpusztította már őket, régen kibillentette a helyükből.

- Majd ott bemászom - határozta el Meaulnes -, kialszom magam a széna közt s odébb állok, ha megvirrad, nehogy megrémítsem ezeket a helyes kis lányokat.

Nagynehezen vergődött csak át a falon, mert még mindig fájt a térde. Egyik kocsiról a másikra kapaszkodva; az egyik szekér bakjáról fölmászott a batár tetejére. Így egy magasságba került az ablakkal. Halkan, vigyázva lökte be, akár egy ajtót.

Azt hitte, hogy egy szénapadláson köt ki, de tévedett. Alacsony, tágas helyiség volt, valószínűleg hálószobának használhatták. Bent félhomály volt, a közlgő téli este félhomálya. Annyit azért kivett, hogy az asztalon s a kandalló párkányán, sőt még a karosszékekben is értékes tárgyak, hatalmas vázák sorakoztak s mindenfelé egy sereg régi fegyver hevert. Hátul, a helyiség mélyén függöny omlott a földre, valószínűleg egy hálófülkét rejtett el.

Meaulnes betette az ablakot, mert bent hideg volt s attól is félt, hogy kintről esetleg észrevehetik. Ahogy föllebbentette a függönyt, nagy, alacsony ágyat pillantott meg. Tele volt mindenféle aranyozott kötésű, régi könyvvel, elpattant húrú lantokkal, s egymásrahányt szép, többágú karos gyertyatartókkal. Belökte valamennyit a fal mellé, egy csomóba, aztán végignyúlt az ágyon. Fáradt is volt, meg szeretett volna el is ábrándozni kicsit ezen a különös kalandon, amibe váratlanul csöppent belé. Sehonnan semmi zaj, mindenütt végtelen csend. Csak olykor-olykor jajgatott fel a viharos decemberi szél.

Meaulnes hanyatt fekve, sokáig tűnődött. Igaz, hogy látott embereket, igaz, hogy hallotta a gyerekek hangját is a fasorban, meg aztán ott van az udvaron hegyén-hátán az a sok kocsi, de hátha mégis az első benyomása volt a helyes, s tulajdonképpen mégis csak egy lakatlan épületbe került, melynek gazdái télen valamelyik városban laknak?

Aztán egyszerre csak mintha valami távoli muzsika foszlányait terelte volna felé a szél. Mintha valami bársonyos meleg és fájó, szomorkás emlék ébredt volna föl a szívében. Édesanyja jutott az eszébe, mikor még fiatal volt, s azok a rég-eltűnt idők, amikor délutánonként odaült a zongora elé a szalonban, ő pedig az udvaron gubbasztott kint a szalon ajtaja előtt és szótlanul hallgatta-hallgatta ujjai futását a billentyűkön, sokszor késő éjszakáig. - „Igen, mintha valaki zongorázna - villant át rajta -, vajon hol, ugyan merre?”

De tovább már nem jutott a gondolataiban, mert olyan fáradt volt, hogy pillanatok alatt elnyomta az álom.

Tizenkettedik fejezet **A WELLINGTON-SZOA**

Arra ébredt, hogy körötte éj van, koromsötét. Fázott, a hideg egész a velejéig hatolt. Forgólódott-hánykolódott csak az ágyon, fekete iskolakabátja összegyűrődött-összegabalyodott alatta. Halvány, kékeszöld fény szűrődött be hozzá, a hálófülke függönyein át.

Föltápaszkodott az ágyon s kikandikált a függönyök között. Az ablak most nyitva volt, s az ablakmélyedésben két zöld lampiont himbált a szél.

Meaulnes-nak szinte még annyi ideje sem volt, hogy jobban körülnézzon, amikor megreccsent a folyosón a padló. Óvatos léptek közeledtek, s kivehetetlen susmutolás ütötte meg a fülét. Visszaugrott a fülkébe s bakancsaival beleütközött valamiféle bronztálba, amit elalvás előtt lökött be a falhoz. A tál hosszan, kitartóan zengett. Lélegzetvisszafojtva, rémülten állt egy pillanatig. A léptek a szoba felé tartottak s két árny surrant be az ajtón.

- Vigyázz, csak semmi zajt! - suttozta az egyik.

- Ó, itt az ideje már, hogy fölébredjen! - volt rá a válasz.

- Az ő szobáját is feldíszítetted?

- No persze. Minden szobában jártam, tehát az övében is.

A nyitott ablakszárnyak ide-oda csapkodtak a szélben.

- Nézd csak - szólalt meg ismét az első hang -, még csak be sem csuktad az ablakot. Az egyik lampiont máris kilobbantotta a szél. Meg kell gyújtanunk azonnal.

- Ugyan! - bökte rá a másik. Hangja álmosan hangzott s váratlanul leverten. - Nem értem, hogy miért kell az ablakokat a vidék felé is kivilágítani, a pusztaság felé, amerre a madár se jár. Arról az oldalról úgyse látja senki!

- Azt mondd, hogy nem látja senki? Sokan érkeznek még később is, az éjjel. Távol, ott lent az úton örülni fognak ám, kódogó kocsikban, ha megpillantják vezérlő fényeinket!

Egy gyufa sercenése hallatszott a beálló csendben. S aztán ismét az szólalt meg, aki utoljára beszélt. Minden bizonnyal ő volt a rangosabb, a főnök, Shakespeare sírásói beszélnek ilyen komótos hangon.

- A Wellington-szobába zöld lampionokat akasztottál. Ilyen erővel pirosat is tehetél volna. Te is annyit konyítasz az egészhez, akárcsak én!

Egy pillanatig csend volt.

- ...Wellington, ez ugye, valamilyen amerikai pasas volt? Persze, oly mindegy! A zöld talán valamifajta amerikai szín? Te, mert komédiás vagy, bejártad az egész világot. Neked igazán illene tudnod!

- Etye-retye-re! - csettintett a „komédiás”. - Hogy bejártam a világot? No, be ám! De ennyit nem láttam, ni! Megnyugtatlak, te sem láttál volna semmit egy cirkuszkocsiból.

Meaulnes nagy óvatosan kikukucskált a függönyök mögül.

A főnök behemót egy ember volt, hajadonfőtt, hatalmas bő lebernyegű köpönyegbe burkolózva. Hosszú botot egyensúlyozott a kezében, melyen jónéhány sokszínű lampion himbálódzott. Egykedvűen figyelte, keresztbetett lábakkal, hogy a másik hogyan szorgoskodik.

No de a komédiás! Annál aztán gyászosabb, siralmasabb pofát el sem lehet képzelni. Hórihorgas volt és keszeg, reszketeg-kezű, kékeszöld bandzsi szemekkel, foghíjas szája fölé harcsabajusz konyult; olyan volt az arca, mint egy vízbefülté, akiről patakszik a víz. Ingujiban dolgozott, vacogó fogakkal. Minden szavából, mozdulatából áradt, hogy mennyire hitvány kis senkinek tartja magát.

Tűnődve állt pár pillanatig, s ajkán átvillant valami keserű, torz mosoly. Aztán odacammogott a főnökhöz, széles, színpadias mozdulatokkal széttárva karjait:

- Tudod mit mondok neked, öregem?... Hogy halvány gőzöm sincs, mért pont bennünket halásztak ide össze? Hogy egy ilyen káprázatos ünnepségen pont ilyen gusztustalan pasasok szolgáljanak fel! Egyszerűen nem megy a kobakomba, na!...

A behemót alak, ügyet sem vetve a komédiás szívbéli elkámpicsorodására, egykedvű nemtörődomséggel figyelte, hogy dolgozik a másik. Lábaik keresztberakva himbálódzott, kényelmesen ásitózva és nagyokat szipákolva. Aztán unottan megfordult s elindult, vállán a rúddal, hátra-szólva:

- Indulás, egy-kettő! Még át is kell öltöznünk a vacsorához.

A világcsavargó összeszedelőzködött s utána indult. A hálófülke előtt azonban megállt egy pillanatra:

- Hétalvó Uraság - hajolt meg, tréfásan túlzottnak látszó tisztelettel, s a hangjából is kiérződött a csúfondárosság -, most már csak éppen föl kell ébrednie, s aztán öltözzön fel márkinak, még akkor is, ha egyébként éppolyan ágrólszakadt szerencsétlen flótás is, akár jómagam. S ha elkészült, sétáljon le jelmezben, az ünnepségre. Ez a kis úrficskák és kis kisasszonykák legfőbb óhaja.

S aztán még hozzátette, megint csak mélyen meghajolva, mintha éppen egy vásári bódé előtt lépne fel, mint csepűragó:

- Maloyau barátunk, aki most éppen a konyhában buzgólkodik, alkalmat kerít arra, hogy bemutassa uraságodnak a fenomenális Arlequint és az Ön szolgáját, a nagy Pierrot-t!

Tizenharmadik fejezet **KÜLÖNÖS ÜNNEPSÉG**

Alighogy a két furcsa alak eltűnt a szobából, Meaulnes előbújt rejtkehelyéről. A lába jéghideg volt; csuklói mintha berozsdásodtak volna; azonban fáradtságát kipihente s mintha rendbejött volna a térde is.

- Lefáradni a vacsorához - villant agyába az imént hallott felkérés - ezt aztán igazán nem fogom elmulasztani. Szerényen meghúszom magam, mint egy olyan vendég, akinek senki sem emlékszik már a nevére. Különben is engem igazán nem lehet azzal vádolni, hogy betolakodtam ide. Hiszen minden kétséget kizáróan megállapítható, hogy Maloyau úr és a barátja számoltak szerény személyemmel, biztosak voltak benne, hogy jövök...

Ahogy kibújt a vaksötét hálófülkéből, egész jól eligazodott a szobában, melyet most megvilágítottak a zöld lampionok.

A világcsavargó „rakta föl” valamennyit. A fogason köpönyegeket lógtak. Egy otromba öltözőasztalon, melynek márványa rég lecsorbult, különféle holmik heverték. Mert különben hogy tudta volna magát piperkőccé varázsolni egy olyan kölyök, aki az elmúlt éjjel még egy elhagyott juhakolban aludt a szalmán? A kandallón a nagy gyertyatartó mellett gyufát talált. A padlót azonban már régen kefélhették fel utoljára, mert Meaulnes érezte, ahogy bakancsa alatt megcsikordult a por és a lehullott vakolat. Ismét felvillant benne az az érzés, hogy tulajdonképpen egy régóta lakatlan házban járkal... Ahogy a kandalló felé tartott, majdnem belebotlott egy nagy halom egymásra tornyozott kisebb-nagyobb skatulyába: kinyújtotta a karját s meggyújtotta a gyertyát, lehajolt, hogy megnézzze, mi van bennük. Izgatottan bontotta ki őket.

Rég letűnt korok fiatalemberei hordtak valaha ilyen ruhákat; magas bársonygallérú szalonkabátok, mélyen kivágott finom mellények, végeláthatatlan hosszúságú kravátlík, a század elején divatos lakkcipők heverték a skatulyákban. Még csak hozzájuk se mert nyúlni. Dideregve, fogvacogva mosdott meg, s aztán iskoláskabátja fölé kanyarította az egyik köpenyt. Magas gallérját fölhajtotta, bakancsait lerúgta és finom kis csatos lakkcipőbe bújt át. Fejét földetlenül hagyva, megindult lefelé a lépcsőn. Nesztelenül ért le a falépcső aljára, mely a sötét udvarnak egy rejtett zugára nyílt. Az éjszaka metsző, jeges lehelete belevágott az arcába és köpenyének egyik szárnyát fölkapta a szél.

Az ég nem volt teljesen sötét, valami bizonytalan fény csillogott rajta. Alig tett pár lépést, máris tisztába jött valamelyest azzal, hogy mi, hol van. Egy kis udvaron állt, melyet innen-onnan különféle épületek zártak körül. Omladozó, düledező volt valamennyi. A lépcsők alján hatalmas nyílások ásítottak a sötétbe, mert az ajtókat már régen leemelték a forgóvasakról; az ablakok üvegei is rég kitörtek, újakat pedig nem raktak helyükbe, úgyhogy fekete lukak tátongtak a falakon. S mégis, valamennyi épületből szinte sugárzott az ünnepi hangulat. Színes visszfények csillogtak az alacsony szobákban. A rétekre, mezőkre néző ablakokban is égő lampionok himbálództak. Látszott, hogy a földet fölseperték s az elburjánzott gyomokat mind kiszaggatták a földből. Ahogy Meaulnes belefűlt az éjszaka csendjébe, mintha énekfoszlányokat, fiatal lányok és fiúk csicsergéseit hallotta volna. A hang onnan jött az összevissza gabalyodott épületek felől, ahol az ablakok rózsaszín, zöldes és kék nyílásai előtt táncoltak az ágak a szélben.

Itt állt Meaulnes, hatalmas köpenyébe burkolózva, mint egy vadász, félig előrehajolva s fülét hegyezve. Ebben a pillanatban a szomszéd épületből, mely szintén lakatlannak látszott, különös pöttöm kis fiatalemberke bukkant elő.

Fején csúcsos, süvegszerű kalap volt, melyet mintha csak ráöntöttek volna s úgy csillogott az éjszakában, mintha legalábbis ezüstből lenne; kabátja nyaka oly magas volt, hogy egész fölnyomult a haja alá, a tarkójára, mélyen kivágott mellény volt rajta, s hosszú nadrágját szalag rögzítette a cipője alá... Nem lehetett több tizenöt évesnél ez a kis piperkőc. Lábujjhegyen járt, s mintha a nadrágja aljában rugó volna, hihetetlenül szaporán rakta a lábait. Ahogy Meaulnes-nal találkozott, anélkül, hogy megállt volna, gépiesen köszöntötte, földig hajolva és máris elnyelte a sötét. A főépület felé tartott, melyről Meaulnes-nak fogalma sem volt, hogy mi lehet:

valamiféle tanya, kastély vagy esetleg egy eldugott apátság. Mindenesetre magas tornyocskájának köszönhetette, hogy ide vetődött kora délután.

Egy pillanatig tanácstalan volt hősünk, de aztán azonnal a furcsa kis alak nyomába szegődött. Átsiettek egy nagy, udvarszerű díszkerten, sűrű fák közt vágva át, megkerültek egy deszkapalánkkal körülkerített kis halastavat meg egy kutat s végül is ott voltak a főépület bejáratánál.

A nehéz faajtó, melynek félkör alakúra faragták a tetejét és szögekkel verték ki végig, akárcsak a parókiák kapuit, nem volt egészen betéve. Az ifjú gavallér eltűnt mögötte. Meaulnes utána eredt s alig, hogy bejutott a folyosóra - anélkül, hogy bárkit is látott volna -, minden csupa kacagás, csupa dal, csupa hívogató szó, csupa jövés-menés volt körülötte. A folyosó egy keresztfolyosóba torkollott. Meaulnes éppen azon tűnődött, hogy végig menjen-e rajta, vagy nyisson-e be valamelyik ajtón, melyek mögül hangok szűrődtek ki, amikor a folyosó végén két fiatal lánykát pillantott meg, akik fogócskázva viháncoltak. Meaulnes nekiiramodott, hogy el ne veszítse a két lányt a szeme elől s hogy utolérje őket. Nesztelenül vágatott csatos lakkcipőjében. Nyíló ajtók zaját hallotta, két tizenöt éves leányarc villant meg előtte, melyek az esti hidegtől s a fogócskától egész kipirultak a nagy szalagos kalapok alatt, s aztán mindez eltűnt egy hirtelen lobbanó s kihunyó fényözön mögött.

Egy pillanatra még tréfásan megpördülnek maguk körül, könnyű, bő szoknyácskáik a levegőben úsznak, olyanok így, mint élő harangok; mulatságos hosszú nadrágocskáik csipkéi kivillannak, s aztán e kecses piruett után, beszökellnek a terembe s becsukják maguk mögött az ajtót.

Meaulnes egy pillanatig káprázó szemekkel, elszédülve áll a sötét folyosón. Attól tart, hogy fölfedezik. Úgy viselkedik, oly tétován, olyan esetlenül, hogy bizony bárki tolvajnak nézné. Eltökélt szándéka, hogy mielőbb kijusson a házból, amikor a folyosó mélyén újra léptek hangzanak fel és csacsogó gyerekhangok. Két kis kölyök jön feléje beszélgetve.

- Soká kezdődik még a vacsora? - kérdezi tőlük Meaulnes. Hangja biztosan cseng, határozottan.

- Gyere csak velünk - mondja a nagyobbik fiú -, majd elkalauzolunk.

Bizalom van bennük, barátkozási vágy, mint minden gyerekben, nagy ünnepek előestéjén; - s kézen fogják Meaulnes-t. Valószínűleg két kis parasztkölyökbe botlott. A legjobb ruháikba öltöztették fel őket: rövid nadrágjuk combjuk közepéig sem ér, hosszú gypjúharisnyát viselnek és fatalpú cipőt, kis kékbársony zeke van rajtuk, fejükön hasonló színű sapka s fehér nyakkendőjüket hatalmas csokorra kötötték.

- Te ismered már azt a lányt? - szólalt meg az egyik gyerek.

- Nekem azt mondta anyácskám - mondja a kisebbik, akinek gömbölyű a feje, mint az alma s a szeme ártatlanul pislog a világba -, azt mondta, hogy nagy fekete ruhában volt, csipkegallérral s hogy olyan volt, akár egy bájos pierrot.

- Kiről beszéltek? - kíváncsiskodott Meaulnes.

- Kiről? Frantz menyasszonyáról, miatta nincs itt Frantz, őt ment el megkeresni...

Mielőtt Meaulnes bármit is kérdezhetett volna tőlük, megérkeznek egy hatalmas terem ajtaja elé. Bent a kandallóban barátságosan lobog a tűz. Fabakok állnak a teremben, rajtuk deszkalapok s azokon fehér abroszok. A rögtönzött asztalok körül pedig mindenféle rendű és rangú ember üldögél. Szertartásosan, ünnepélyesen falatoznak.

Tizennegyedik fejezet
KÜLÖNÖS ÜNNEPSÉG
(folytatás)

A hatalmas terem nem volt túlságosan magas. Afféle evészet-ivászatra gyűltek itt össze, amilyeneket a falusi lakodalmak előestéjén csapnak a messziről odadöcögő rokonoknak.

A két fiú elengedte Meaulnes kezét. A szomszédos szobába vágtattak be, ahonnan gyerekhangok szűrődtek ki és evőeszközök csörgése hallatszott, amint a tányérokra csörömpöltek. Meaulnes, merészen, mintha ez volna a legtermészetesebb dolog a világon, átlépett egy padon. Két öreg parasztné közé csöppent. Farkasétvággal, mohón esett neki az evésnek s vagy egy jó percbe beletelt, amíg végre fölemelte a fejét a tányérjáról, hogy körülnézzen a vendégseregen s hogy meghallgassa, miről is beszélnek.

A csendet különben csak itt-ott törte meg egy-egy szó. Meaulnes-nak az volt az érzése, hogy ezek az emberek nem nagyon ismerik egymást. Voltak, akik idevalósiak lehettek, a környékre, s mások meg biztosan távoli városokból jöttek. Az asztalok mellett itt-ott egy-egy öreg apóra lett figyelmes Meaulnes, akik pofaszakállat viseltek, s látott még néhány más aggastyánt is, tükörsimára borotvált állal, olyanok voltak, mint a kiszolgált tengerészek. Nem messze tőlük más öregurak falatoztak, nyilvánvaló volt a hasonlatosság közöttük: ugyanazok a cserzett arcok, ugyanazok az ide-oda villogó szemek a busa szemöldökök alatt, még a nyakkendőik is ugyanolyanok voltak, cipőzsinórszerű keskeny szalagok... Ezekről azonban lerítt, hogy legjobb esetben is csak a meggyük határáig hajókáztak el; s ha számtalanszor imbolyogtak és hajladoztak is a szakadó záporokban, meg a szélben, tulajdonképpen veszélytelen, bár fárasztó utakon érték őket, míg felbarázdálták hosszában a földjüket, s míg megfordították az ekéjük szarvát, visszafelé... Asszony nép inkább csak mutatóban volt itt; néhány öreg parasztné ült az asztalok körül, gömbölyű arcuk kissé ráncos volt már, mint a fonnyadó alma; s fejükön keményített tornyos főkötőt viseltek.

Meaulnes valamennyi vendéggel egyformán jól érezte magát; egy sem akadt közöttük, aki bizalmatlanságot ébresztett volna fel benne. Évek múlva így fogalmazta meg ezt az érzést: Ha valaki - magyarázta - valami megbocsáthatatlan vétket követ el, keserűségének, elesettségének napjaiban arról álmodik néha, hogy: „Mégiscsak vannak valahol a földön olyanok is, kik biztosan megbocsátanak nekem.” Öreg emberekre gondolunk ilyenkor, nagyszülőkre, akik mindent elnéznek, mindent megbocsátanak s akik látatlanban meg vannak győződve arról, hogy amit csak teszünk, az mind-mind helyénvaló. Ilyesfajta derék emberkékből tevődött össze a vendégsereg egy része ott a teremben. S a meghívottak közt sok volt az ifjú s a gyerek is...

Meaulnes oldalán a két öreg néne beszélgetni kezdett.

- A legjobb esetben is - zendített rá az öregebb, furcsán sápítózó és visító hangon, s hiába erőlködött, csak nem lett lágyabb, se behízeltgőbb - ha semmi nem is jön közbe, a mátkapár nem lesz itt előbb, mint holnap délután, három óra tájt.

- Mit fecsegsz? Még kihozol a sodromból! - vetette oda a világ legnyugodtabb, legszelídebb hangján a másik anyóka, aki kötött főkötőt viselt...

- No csak jól figyelj! - sápítózott újra az öregebb, cseppet sem jöve ki béketűréséből. - Bourges-ból Vierzonba másfél óra az út vonaton. Onnan idáig még vagy harminc kilométert kell jönniük kocsin...

Így fecsegett a két jó öreg vitatkozva, Meaulnes alaposan odafülett, egyetlen szó sem kerülte el a figyelmét. S így aztán ebből a szelíd kötődésből lassan kihámozta a történeteket. Frantz de Galais, a kastély ifjú ura - aki még tanulmányait folytatta, vagy az is lehet, hogy tengerész volt, könnyen lehet, hogy tengerészkadét, ezt a két néne nem tudta biztosan - Bourges-ba utazott egy fiatal lányhoz, hogy feleségül vegye. S amiről elképedéssel beszéltek még, hogy ez a fickó saját kénye-kedve szerint uraskodott a birtokon. Valószínű, hogy Frantz igen-igen fiatal volt még, s meglehetősen külön, ha nem is hóbortos. Azt akarta, hogy a ház, ahová ifjú menyasszonyával megérkezik, olyan legyen, mint valami örömmámban úszó mesebeli kastély. S az ünnepségre, melyet a fiatal lány megérkezésének tiszteletére rendezett, ő maga hívta meg ezt a sok-sok gyereket, s az ő meghívására jöttek ide ezek a légynek sem vétő öreg anyókák is. Körülbelül ez a helyzet bontakozott ki a két néne beszélgetéséből. Minden egyebet titok és homály borított, mert szüntelenül a mátkapár megérkezésének időpontján nyargaltak. Az egyikük váltig erősítgette, hogy már holnap reggel itt lesznek, a másik kitartott amellet, hogy délután érkeznek.

- Szegény kis Moinelle-em, semmit sem változtál. Most is éppen olyan bolond vagy, mint régen - gurgulázott a fiatalabb néne minden indulat nélkül.

- No, ami azt illeti, szegény kis Adèle-em, te is éppolyan makacs vagy. Négy éve nem láttalak, de igazán semmit sem változtál - vont a vállát az idősebbik, de hangjában árnya sem volt a dühnek vagy a haragnak.

Így nyakaskodtak, feleselgettek, csipkelődve, anélkül, hogy haraggá fajult volna köztük a tréfa. Meaulnes közbekotyogott, mert remélte, hogy így többet is megtudhat tőlük.

- Igazán olyan szép Frantz menyasszonya, amilyennek mondják?

Meghökkenve néztek Meaulnes-ra. Hiszen egyedül csak Frantz ismeri a lányt. Kívüle senki még a színét se látta. Frantz, Toulonból jövet találkozott vele egy este, amint a lány szomorúan bolyongott Bourges kertvárosában, a *Mocsaras*-ban. Apja, aki takácsmester, valamiért kitiltotta hazulról a lányát. Frantzt valósággal megbűvölte a szépsége, s azonnal el akarta venni feleségül. Különös, nem mindennapi történet ám ez; az is igaz azonban, hogy Galais úr, Frantz édesapja és nővére Yvonne, eddig se szóltak bele nagyon Frantz életébe, eddig is eltűrték minden bolondériáját!...

Meaulnes még meg akart kockáztatni néhány óvatos kérdést, amikor tekintete az ajtóra tévedt. Elragadó fiatal pár lépett be a terembe, egy tizenhat év körüli leány, bársonyblúzban s nagyfodros szoknyában, meg egy bájos fiatalember, magasnyakú frakkban, feszes nadrágban. Táncolva suhantak át a termen; nyomukban mások is pörögtek táncolva. Aztán egy csapat gyerek és ifjú rohant át rikoltozva, sikongva; egy nagy, lisztesarcú bohóc üldözte őket, keze szinte ki sem látszott a ruhája ujjából, fején fekete sipka volt s ahogy nevetett, látszott, hogy egyetlen foga sincs. Ügyetlenül futott, elnyúlt, hosszú léptekkel, mintha minden lépésnél ugrania kellene, hogy előbbre jusson. Ruhája hosszú ujjai úgy csapkodtak a levegőben, mintha benne se lettek volna a karjai. A fiatal lányok kicsit riadoztak a bohóctól, a fiatalemberek a kezét szorongatták, s a kicsinyeknek láthatóan nagy örömük telt benne; visongva csörtettek utána. Ahogy Meaulnes mellett lejtett tova, ránézett üveges tekintetével, s a simára borotvált arcban hősünk felismerni vélte benne Maloyau úr társát, a világcsavargót, akit a hálófülkéből látott, amint a lámpákkal bíbelődött.

Asztalt bontottak, a vacsorának vége volt, s így lassan mindenki fölszedelőzködött a padokról.

A folyosókon megkezdődött a tánc, farandolt jártak s körtáncokba verődtek. Valamerről zene hangzott, egy menüett lágy ütemei... Meaulnes, félig behúzza fejét köpenye gallérjába, mintha nem is az lenne rajta, hanem valamiféle fodros gallér, el se hitte magáról, hogy ugyanaz a fiú,

aki még tegnap volt. A vidámság, a jókedv ragadós: Meaulnes is a bohóc nyomába szegődött, keresztül-kasul rohangáltak a kastély folyosóin; olyan volt az egész, mintha egy színház díszletei közt futkároznának, hová szerteszéledtek a némajáték szereplői. Így csöppent bele ebbe a vidáman kavargó társaságba, a furábbnál furább s hóbortosabb jelmezek közé és velük volt egész hajnalig. Egyszer benyitott egy ajtón: a szobában bent színes képeket vetítettek a falra. A gyerekek vadul tapsoltak s lábukkal dübörögtek hozzá örömeikben... Máskor meg a szalonban, ahol szintén folyt a tánc, odasétált néhány divatfihoz, akik a sarokban ácsorogtak, szoba elegyedett velük s megtudakolta tőlük szemfülesen, hogy tulajdonképpen milyen ruhában is kell megjeleníteniük másnap.

S mikor már szinte rosszul érezte magát ettől a sok-sok kínálkozó gyönyörtől s attól is tartott minden pillanatban, hogy végül is felfedezik szétnyíló köpenye alatt intézeti zubbonyát, elhatározta, hogy beveszi magát a kastély legelhagyatottabb zugába, ahol még lámpa sincs talán. Ahogy arra tartott, csak egy zongora fojtott zokogása szűrődött ki a fülébe a távoli ajtók mögül.

Egy csendes helyiségbe nyitott be, középen egy lámpa függött, mely bevilágította az egész ebédlőt. Itt is folyt a dínom-dánom, az egész kicsinyek eldorádója volt ebben a szobában.

Néhány gyerek kis zsámolyokon ülve, ölében csodás képeskönyveket lapozott, mások egy szék előtt kuporogtak a földön és komoly ábrázattal kirakósdit játszottak rajta, képekből; voltak, akik a tűz mellől figyelték, némán, hallgatagon a számtalan szobás kastély dárídójának bebeszűrődő hangjait...

Az ebédlő egyik ajtaja sarkig tárva volt. Itt zongorázott valaki a szomszédos szobában. Meaulnes kíváncsian kukkantott be az ajtón. Fogadószobaféle lehetett, a zongora előtt egy asszony ült, vagy az is lehet, hogy egy fiatal leány, mert háttal volt feléje; nagy, gesztenye színű köpeny omlott alá a válláról s angyali édes-zengésű rondókat játszott, légies dalokat. A fal mellett a kanapén kisfiúk és kislányok ültek, hatan vagy heten, nagyság szerint, mint valami csoportképen. Figyelmesen hallgatták a hölgy játékát, illedelmesen üldögéltek, mint ahogyan általában a gyerekek szoktak, ha már későre jár az idő. Olykor-olykor egyikük-másikuk öklére támaszkodva lecsúszott a földre és átsomfordált az ebédlőbe: onnan meg az, aki már kedvére kijátszotta magát a képekkel, átsettenkedett a fogadószobába s elfoglalta helyét a kanapén...

Oly elbűvölő volt ez a színes kavargás-forgatag, de annyi lázas izgalmat, annyi bolondozást is rejtett magában; hiszen ő maga is milyen vadul vágatott a bohóc nyomában; hogy most félrevonulva tőle, Meaulnes valami véghetetlenül nyugalmas, könnyű boldogságban lebegett.

Nesztelenül lopakodott vissza, hogy az ebédlőben belesüppedjen egy karosszékbe, s miközben odaát a fiatal lány keze nyomán egyre szálltak a zongorából a dallamok, maga elé vett az asztalon heverő könyvekből egy nagy piros albumot és szórakozottan kezdte lapozni.

Néhány pillanat múlva a földön ülő gyerekek közül az egyik odasomfordált hozzá, s a karjába csimpaszkodva felkúszott az ölébe, hogy ő is belekukucskáljon a képeskönyvbe, s még egy másik kölyök is felkapaszkodott rá. Olyan volt ez az egész, mint valami álom, kora ifjúsága legszebb álma talán. Sokáig ült ott, behunyta szemmel, képzelete azzal játszadozott, hogy már megházasodott s a saját otthonában üldögél, egy békés, nyugalmas este, meghitt családi körben, s hogy ez az elragadó fiatal lány, akit még nem is ismer, itt a szomszéd szobában, ez az ő felesége...

Tizenötödik fejezet **A TALÁLKOZÁS**

Másnap kora reggel Meaulnes az elsők között volt, aki felkelt. Megfogadta a tegnapi divatfi tanácsát és egyszerű fekete ruhát öltött magára, mely valaha régen lehetett divatos. A kabát szorosan simult a testéhez, s ujjai vállban kissé buggyosak voltak, mellényén rézsút futottak végig a gombok, s nadrágja alul annyira kiszélesedett, hogy eltűntek alatta finom cipellői; fejébe pedig egy cilindert nyomott.

Amikor lement a szobájából, az udvaron még egy lélek se járt. Pár lépés után az volt az érzése, mintha egy tavaszi reggelben sétálna. Annak a télnek valóban ez volt a legenyhébb, szinte már tavaszias reggele. Úgy sütött a nap, oly melegen, ahogy április első napjaiban szokott. A zuzmara elolvadt s nedvesen csillogott a fű, mintha megeste volna a harmat. A fák lombjain kis dalos madarak füttyöreszttek, s olykor-olykor langyos, cirógató szellő bizsergette meg Meaulnes arcát.

Mint az olyan vendégek szokása, akik előbb ébrednek föl vendéglátóiknál, ő is körüljárta a birtokot. Kiment az udvarra sétálni s az volt az érzése minden pillanatban, hogy egy szívélyes és jókedvű hang tüstént elrikkantja magát a háta mögött: „De jókor felkeltél, Augustin barátom!...”

Azonban sokáig sétált egymagában a kertben és az udvaron; teremtet lélek sem zavarta nyugalma. Arrább, a főépületben, még nyoma sem volt az életnek. Az ablakok s a tornyocska álmosan álldogáltak, semmi nem mozdult mögöttük. De a faragott fakapu szárnyait már kitárták az udvarra. És az egyik emeleti ablakból visszaverődött csillogva a nap, akárcsak nyáron, a hajnali órákban.

Meaulnes először vette szemügyre világos nappal a birtok s az épületek fekvését. Egy fal megmaradt omladéka magasodtak az udvar és az elpusztult kert között. Az udvaron még látszott, hogy csak az imént hintették föl homokkal, s hogy nemrégiben gereblyézték föl. Azoknak a melléképületeknek a végénél, ahol lakott, voltak az istállók, mulatságos összevisszaságban; s így csak még nagyobb volt a szeszélyes cserjékkel benőtt, vadszőlővel befutott rejtékhelyek, zugok száma. A fenyőerdő szélső fái közvetlenül a birtok határában álltak, úgyhogy a síkság felől szinte teljesen elrejtették a kastélyt. Csupán kelet felől nem vette körül erdő; kékelő dombok látszottak onnan, miket valósággal beborítottak a sziklák s ugyancsak a fenyvek.

A kertben Meaulnes egy pillanatra áthajolt az ingatag fakorláton, mely körülvette a kis halastavat; partszegélyein nem olvadt még el egészen a jég csipkés-horgolt hártyaüvege s olyan volt, mint a tajték. Ott ringott a saját alakja is a víz tükörén, akárcsak ha az égre rajzolódott volna, romantikus diákköltönyében. S ahogy nézte magát, az volt az érzése, hogy valamiféle teljesen ismeretlen Meaulnes ring előtte a habokon; ó, nem az az iskolásfiú, aki elkészült egy parasztkocsival, hanem valamilyen mesebeli, regényes teremtet, egy díszes metszésű könyv lapjairól.

A főépülethez sietett, mert hirtelen éhes lett. Abban a teremben, ahol előző este vacsorázott, egy paraszttasszony éppen a terítékeket rakta az asztalokra. Meaulnes leült az egyik csésze elé - jó néhány sorakozott egymás mellett az abroszon. Az asszony odament hozzá:

- Maga jött le elsőnek, uram - mondta, miközben kávé tölthetett a csészéjébe.

Meaulnes nem akart beszédbe elegyedni vele, mert félt, hogy egyszer csak valaki felfedezi, hogy idegen itt, hogy senki sem hívta. Csupán azt kérdezte meg, hogy hány órákor is indul a reggeli sétahajó, amit bejelentettek az este.

- Beletelik abba még egy jó félóra is, uram - jelentette ki az asszony -, hiszen még le sem jöttek reggelizni.

Meaulnes ismét kószálni kezdett a hosszúkás kastélyszerű épület körül, mely egyenlőtlen szárnyaival olyan volt, mint egy templom; a mólót keresve. Alighogy megkerülte a déli szárnyat, ameddig csak ellátott, hatalmas nádas tűnt a szemébe, nem is volt más ezen a részen. A tó vize itten a falak alját nyaldosta, s az épület több ajtaja kicsi faerkélyre nyílt, melyek kinyúltak a fel-felcsapó hullámok fölé.

Tétlenül csellengett-ténfergett egy ideig a homokos fövényen, melyen vontatások nyomai látszottak. Kíváncsian kukucskált be az ajtók porlepte üvegein, melyek mögött üres vagy beomlott helyiségek húzódtak; s egy lomtárat fedezett fel, itt egymás hegyére-hátára dobált talicskák heverték, amott rozsdás szerszámok meg virágcserepek; ezeket nézegette, amikor az épület túlsó oldaláról egyszerre csak léptek csikordultak a homokos talajon.

Ketten jöttek, két nő. Az egyik igen-igen öreg volt s hétrét görnyedve járt; a másik fiatal volt, szőke és magas. Csinos öltözéke még az előző esti jelmezek után is feltűnt Meaulnes-nak: rendkívül különlegesnek találta.

Egy pillanatra megálltak, hogy gyönyörködjenek a táj szépségeiben. Meaulnes csodálkozva állapította meg (ő, később hányszor szégyellte magát ezért a nyers és durva megfogalmazásért!) - az ilyen teremtésekét hívják minden biztonnal különcködő lányoknak, ez itt talán egy kis színésznőcske, akit idekértek, amíg az ünnepek tartanak...

A két hölgy lassan elsétált mellette, s Meaulnes mozdulatlanul állt, egyre a lányt bámulva. Később sokszor előfordult, hogy miután kétségbeesetten próbálta s hiába visszaidézni emlékezetébe a csodálatosan szép arcot, melyet közben elhalványítottak az évek, végül is a kimerültségtől elaludt és álmában hosszú sorokban vonultak el előtte fiatal lányok, asszonyok, akik mind hasonlítottak hozzá. Az egyiknek a kalapja volt olyan, a másiknak az arca volt hasonlóan bánatos; a harmadik ugyanolyan megvesztegető őszinteséggel nézett a világba, a negyediknek hasonlóan törékeny volt az alakja, s az ötödiknek szintén kék a szeme: igen, hasonlítottak hozzá, de egyik se volt azonos soha ezzel a sudár, fiatal lánnyal.

Meaulnes-nak még volt annyi ideje, hogy megfigyelje nehéz szőke tincsei alatt kissé kurta vonásait: oly törékeny rajzolatú volt az arca, hogy már majdnem fájdalmasnak látszott. S mint-hogy éppen előtte suhant el, alaposan megnézte ruháját, melynél még nem látott egyszerűbbet, szemérmesebbet.

Megdöbbenven, tétovázva tűnődött, hogy vajon nyomukba szegődjön-e, amikor a lány alig észrevehetően feléje fordulva, így szólt az idősebb hölgyhöz:

- Gondolom, ezúttal nem fog késni a hajó...

Meaulnes a nyomukba eredt. Az idős hölgy, bár megtörték már az évek, s feje is reszketegen ingott, mégis szüntelenül csacsogott s arcáról nem hervadt le a mosoly. A lányka kedvesen válaszgatott minden kérdésére. Lesétáltak a mólóra. A fiatal lány szeme ártatlanul, komolykásan pillogott Meaulnes-ra s mintha ezt kérdezték volna a pillantásai:

- Ki vagy te? Ki vagy s mit keresel itt? Biztos vagyok benne, hogy nem ismerlek. S mégis úgy tűnik, mintha ismernék.

Más vendégek is ácsorogtak ott a fák közt, a hajóra várva. Három kirándulójárázó kötött ki a mólón s így mindenkinek jutott hely, akinek csak kedve szottyant a sétahajókázásra. Valahányszor egy-egy fiatalember elment a hölgyek mellett - Meaulnes-nak az volt az érzése, hogy az övék lehet a birtok -, mély hódolattal köszöntötte őket, a lányok pedig bókolva biccentették

meg fejüket. Milyen különös volt ez a reggel! S milyen furcsa a kirándulás! Hiába sütött a téli nap, a levegő mégiscsak hideg volt s a hölgyek beburkolóztak tollboáikba, melyek akkoriban olyan divatosak voltak...

Az idősebb nő nem szállt be a hajóba. Meaulnes maga sem tudta hogyan, egyszerre csak azon vette észre magát, hogy ugyanabba a jachtba került, mint a kastély ifjú úrnője. Rákönyökölt a korlátra, egyik kezével cilinderét tartva, mely a heves szélben majdnem leröpült a fejéről és kedvére bámulta a lányt, aki egy szélvédettebb helyre húzódott. A lány tekintete meg folyton őrajta pihent. Útitársnőinek oda-odavetett egy-egy rövid mondatot, rájuk-rájuk mosolygott, aztán kék szeme ismét Meaulnes-ra tévedt cirógatóan, ajkát kissé összeszorítva. Semmi nem zavarta meg a közeli partok csodálatos csöndjét. Lassan siklott tova a hajó, csendesen dohogtak a gépek s álmatagon csobogott a víz. Minden olyan volt, mintha legalábbis nyár dereka volna. Biztosan valami nyárilak előtt kötnek majd ki, egy illatos, virággal teli kertben. Az ismeretlen lány majd a virágok közt sétál fehér napernyőjével. És késő estig hallgatják majd a turbékoló gerlicéket... De hirtelen metszőn, vadul arcukba csapott a szél, s a furcsán összeverődött vendégeket rádöbbsentette arra, hogy mindez csalóka ábránd csupán, hiszen még itt a tél, a december!

Egy kis fenyőerdőcske szélén kötöttek ki. Pár percig ott kellett ácsorogniuk az utasoknak a mólón, egymás hegyén-hátán szorongva, amíg a kormányos ki nem nyitotta a korlát nyílását... Micsoda izgalom fogta el Augustint még később is, amikor visszaidézte emlékezetébe ezt a pillanatot! Ott állt a tó partján s közvetlenül a feje mellett volt az ismeretlen lány arca, mely aztán meddig, de meddig nem került elé! Hogy itta magába arcélének finom vonásait, tágranyílt szemmel csodálva a lányt! Sokáig nézte egészen ellágyulva, hogy szinte már könnyek szöktek a szemébe. S aztán később arra is visszaemlékezett, hogy egyhelyütt kissé púderosabb volt az arca s ő úgy őrizte ezt a szívében, olyan lovagiasan, mintha legalábbis valami hétpecsés titkot bízott volna rája a lány...

S aztán, ahogy partot értek, mintha csak egy csodás álomba suhant volna át. A gyerekek üdvrivalgással vágattak szanaszét a parton, az ifjak meg kisebb-nagyobb csoportokba verődve szétszóródtak az erdő fái között. Meaulnes egy fásorba kanyarodott be, ahol alig pár lépésnyivel előtte ott sétált az ismeretlen leány. Egy pillanat múlva már ő is ott poroszkált az oldalán. Tulajdonképpen még arra sem volt ideje, hogy valami bókot kigondoljon. Csak ennyit mondott:

- Hogy maga milyen szép!

A lány válasza sem méltatta, s lépteit szaporázva befordult egy másik fásorba. A kirándulók egy része itt futkosott-kergetőzött az utakon. Mindenki arra ment, amerre kedve szottyant, amerre pillanatnyi szeszélye vezérelte. Hősünk komoly szemrehányásokat tett magának, hogy ennyire bárdolatlan, ennyire ostoba volt, hogy ennyire melléfogott az előbb. Ide-oda csatangolt céltalanul, vaktában, s meg volt róla győződve, hogy többé sohasem látja viszont ezt a tündéri teremtet. Ekkor váratlanul szembejött vele a lány, és sietve el akart surranni mellette, a keskeny ösvényen. Csupasz kezével összefogta elől hosszú köpenyét. Fekete, mélyen kivágott cipője kivillant alóla. Bokája karcsú volt s olyan kecses, hogy olykor-olykor megremegett, akár az őzé. Meaulnes-nak az volt az érzése, hogy egy rossz lépés és menten összetörik.

A fiatalember mélyen meghajolva köszöntötte, s halkán, szinte suttogva fordult hozzá:

- Meg tudna bocsájtani nekem?

- Nem haragszom magára - mondta a lány komolyan. - De bocsásson meg, máris mennem kell. Várnak a gyerekek, hiszen ma minden az ő kedvük, az ő szeszélyük szerint történik itt. Isten vele.

Augustin kérlelni kezdte, hogy csak még egy kicsit maradjon. Minden szava ügyetlen volt, esetlen, de valami olyan kuszáltság, olyan félszeg zavar volt a hangjában, ami arra készítette a lányt, hogy lépéseit lelassítsa és figyelmesen végighallgassa.

- Még azt sem tudom, hogy kicsoda maga - jegyezte meg a lány. Hangsúlyozva, egyformán megnyomva ejtette ki a szavakat, de a mondat vége valami hasonlíthatatlan lágysággal repült ki az ajkán... S aztán ismét kifürkészhetetlen lett az arca, ajkát megint összeszorította kicsit és kék szeme elrévedt messze a távolba.

- És én? Én se tudom, még azt se, hogy hogy hívják! - suttogta Meaulnes.

Kibukkantak a fák közül. Nem messze tőlük a vendégek ott nyüzsögtek egy magányos ház körül. Mint a tenger, úgy hullámozott körötte a végtelen pusztaság.

- Ez itt a „Frantz háza” - fordult Meaulnes-hoz a lány -, de most már igazán mennem kell...

Egy pillanatig habozva nézett Augustinre, aztán elmosolyodott.

- Azt szeretné tudni, hogy ki vagyok? Yvonne, Yvonne de Galais...

S tovasietett a ház felé.

„Frantz háza” tulajdonképpen lakatlan volt. De Meaulnes egy talpalatnyi helyet nem talált most benne, valósággal előzőnlötte-megszállta a vendégsereg. Különben még arra sem volt ideje, hogy alaposabban szemügyre vegye a helyet, ahol kikötött; lóhalálban kebelezték be a hideg uzsonnát, amit magukkal hoztak a hajókon. A hideg uzsonna persze nem volt túlságosan leleményes ötlet, tekintettel arra, hogy decembert jelzett a naptár, de valószínűleg ebben is a gyerekek kívánságát teljesítették. Alighogy bekapták, máris fordult vissza az egész társaság. Meaulnes odaoldalgott Yvonne-hoz, mikor észrevette, hogy indulni készül. S azzal, amit mondott, a lány iménti utolsó szavaira célzott.

- Ahogy én elneveztem magamban, az sokkalta szebben hangzik - fordult feléje.

- Igazán? S milyen nevet talált ki nekem? - kérdezte a lány s hangjában most is komolyság, ünnepélyesség zengett.

De mivel félt, hogy megint valami ostobaságot mondott, nem felelt a lány kérdésére.

- Ha akarja tudni, hogy engem hogy hívnak, megmondhatom - szólalt meg újra -: Augustin Meaulnes-nak, s még diák vagyok.

- Ó, még iskolába jár? - kérdezte érdeklődve a lány. S néhány pillanatig még röpködtek köztük a szavak. Megfontoltan beszéltek, boldogan-barátságosan. Aztán hirtelen, mintha kicserélték volna a lányt. Már nem volt annyira felsőbbrendű, már nem volt annyira komolykodó, ünnepélyes, de valami érthetetlen nyugtalanság áradt belőle. Mintha előre félt, rettegett volna Meaulnes szavaitól. Úgy remegett a fiú mellett, mint egy földre pottyant fecske, mely máris szállni szeretne, suhanni, fel-fel a magasba. Meaulnes lázasan magyarázta szándékát. S a lány szelíden csak ezt hajtogatta:

- Miért? Ugyan miért?

S mikor Augustin végül odáig merészkedett, hogy engedélyt kérjen tőle arra, hogy egyszer meglátogathassa e csodálatos birtokon, a lány ennyit mondott kedvesen:

- Csak jöjjön. Várni fogom.

A mólóhoz értek. A lány hirtelen megállt s elgondolkozva nézett Meaulnes-ra:

- Micsoda gyerekek vagyunk! Nem lett volna szabad megismerkednünk egymással. Hazafelé más-más hajóra szállunk. Isten vele. Nem akarom, hogy utánam jöjjön.

Meaulnes egy pillanatig elképedve állt s tanácstalanul nézett utána. Aztán elindult a másik hajó felé. S akkor a lány, mielőtt újra eltűnt volna a vendégseregben a szeme elől, ott a távolban megállt és visszafordult Meaulnes felé. Hosszan, kitartóan nézett feléje, sokáig. Meaulnes nem tudta mire vélni. Így akart elbúcsúzni tőle a lány? Esetleg azt akarta jelezni ezzel is, hogy ne merjen utána menni? Vagy talán szeretett volna még utoljára valamit mondani neki?...

Amikor a hajókirándulásról visszatértek a birtokra, a tanya mögött egy nagy füves térségen, mely kissé lejtett a kastély felé, megtartották a póniló-versenyt. Tulajdonképpen ezzel vége is volt az ünnepségeknek. Akárhogy is számították, latolgatták előre, úgy volt, hogy a futtatásra már megérkezik a mátkapár és Frantz lesz a versenybíró.

S mégis, a helyzet úgy alakult, hogy nélküle kellett elkezdeniük a versenyt. A fiúk zsokéknak öltöztek, a lányok lovaglóruhában voltak, s felvonultak a kényesen lépdelő, felszalagozott pónikkal; voltak, akik kimustrált, bárányszelíd vén gebéket vezettek, miközben köröttek visongtak, kacarásztak a gyerekek, s versenyfogadások zaja szállt a levegőben és zúgtak hosszan, ünnepélyesen a harangok. Mintha csak egy igazi pirinyó kis lóversenypályán lettek volna.

Meaulnes a gyerekek közt ráismert Danielre, s felvillantak előtte azok a kislánykák is, tollas kalapjukban, akiknek beszélgetését véletlenül kihallgatta előző este, amikor ott lapult bent a fák közt... Alig látott valamit is a versenyből, a pompás látványból, annyira szórakozott volt, olyan szorongó szívvel figyelte, hogy mikor s hol pillantja meg a tömegben a nagy, gesztenyeszínű köpenyt és a rózsákkal díszített szép kis kalapot. De hiába kereste, a nézők között nem tudta fölfedezni Yvonne de Galais-t. Sokáig nézelődött s egyszer csak arra lett figyelmes, hogy kongatják a harangokat s a levegőt üdvívalgások töltik be. A verseny véget ért. Egy kicsiny leányka ért elsőnek a célba öreg fehér kancáján. Diadalmasan ült a lován s kalapjának tollbokrétája libegett-lobogott a szélben.

Aztán hirtelen csönd lett. A futamnak vége volt, s Frantz nem volt sehol, még mindig nem tért vissza. Egy pillanatig nem tudták, mihez kezdjenek, nagy volt a zűrzavar, itt is, ott is lázasan tanácskoztak a gyerekek. Végül is csoportokba verődve visszaballagtak szobáikba. Elhatározták, hogy ott maradnak mindaddig, csendben, nyugtalanul várakozva, amíg Frantz megérkezik menyasszonyával.

Tizenhatodik fejezet **FRANTZ DE GALAIS**

Meglehetősen rövid ideig tartott a verseny. Félőt felé járhatott az idő s még világos volt, amikor Meaulnes becsukta maga mögött az ajtót. Különös, varázslatos volt ez a nap! Egyre ott zsongtak-zsibongtak a különféle emlék- és élményfoszlányok a fejében. Nem tudta, hogy mihez kezdjen, leült hát az asztalhoz. Várta, hogy múljék az idő, a vacsorára várt, s tudta, hogy még nem értek véget az ünnepségek.

Künn süvöltve zúgott a viharos szél, akárcsak az első este. Úgy zúdult neki az ablaktábláknak, úgy zuhogott, hatalmas robajjal, mint egy hegyipatak, néha szelídebb lett s csak füttyült, zubogva, akár a vízesés zaja. A kandalló rostélyá időnként meg-megzörrent a szél tréfás dühére.

Valami könnyű, megmagyarázhatatlan aggodalmat érzett Meaulnes, olyasféle volt ez, ami elfogja az embert egy-egy csodálatos, hasonlíthatatlan nap után. Egy pillanatig arra gondolt, hogy tüzet rak. De hiába igyekezett, nem tudta levenni a kandalló rég beroszsdásodott rostélyát. Elhatározta, hogy akkor rendet csinál a szobában. Ragyogó ficsúröltönyét fölakasztotta a fogasra, a fölborult székeket fősorakoztatta szépen a fal mentén, olyan volt az egész, mintha valami hosszabb itt-tartózkodásra akart volna berendezkedni.

Azonban az is megfordult a fejében, hogy jobb, ha állandóan útrakészen áll; iskoláskabátját s egyéb holmiját ráakasztotta egy szék támlájára; a szék alá pedig odatette bakancsát, mely még csupa sár volt. Azután visszaült a helyére, és megnyugodva körülnézett a rendbe rakott szobában.

Időnként egy-egy esőcsepp végiggördült az ablaküvegen, melyen át a kocsikkal tele udvarra lehetett látni s a közeli erdőcske magas fenyőire. A munka, a szobában való sürgölődés jót tett neki, már nem volt annyira nyugtalan. Meaulnes még soha nem érezte magát ennyire boldognak. Mert hiszen ott volt egy ismeretlen világba csöppenve, titokzatosan, ismeretlenül, abban a szobában, melyet ő maga választott. Mindaz, amit elért, mindaz, ami történt vele, felülmúlta legmerészebb álmait. S hogy még teljesebb, még tökéletesebb legyen a boldogsága, elég volt, ha maga elé képzelte azt a tündéri lányarcot, amint ott állt, feléje fordulva, a viharos szélben...

Ahogy így álmodozott-ábrándozott, leszállt az éj. Meaulnes-nak eszébe sem jutott, hogy világot gyújtson. Hirtelen arra lett figyelmes, hogy egy szélroham feltépte a szomszédos szoba ajtaját, melynek ablaka szintén a kocsikkal teli udvarra nézett. Meaulnes elhatározta, hogy bezárja az ajtót. A szobában valami halvány világosság derengett, mintha egy gyertya pislákolna az asztalon. Csak bekukkantott az ajtónyíláson. Valaki volt a szobában, nyilvánvalóan az ablakon át jutott be ő is, és nesztelenül járt föl-alá, lehajtott fejjel. Amennyire a sötétben Meaulnes kivehette, egészen fiatal volt, szinte siheder. Hajadonfőtt volt, vállán bő útiköponyeggal s egyfolytában járkált föl s alá, mintha valamiféle elviselhetetlen bánat gyötörné szívét. Az ablakot tárva-nyitva hagyta s a besüvöltő szél meg-meglobogtatta a köpenyét, s valahányszor elment a gyertya előtt, elegáns szalonkabátján felcsillantak, megvillantak az aranygombok...

Dünyögött, dúdolt valamit a fogai közt, kivehetetlenül. Talán egy tengerészdal lehetett, amit a matrózok dudorásznak, meg a lányok a kikötők csapszékeiben, hogy megkönnyebbüljön tőle a szívük...

S ahogy úgy föl s alá sétált gyors léptekkel, egy pillanatra megállt. Az asztalon kotorászott, egy dobozban kutatgatva, s különféle papírokat szedett elő... Meaulnes hosszan elnézte így oldalról, a gyertya remegő fényében. Végtelenül finom metszésű arcéléből előszökött nemes sasorra. Arca csupasz volt, szinte még pihék sem serdültek rajta, haja azonban nagy volt, lobogó s baloldalt elválasztva viselte. Most már nem füttyörészett. Az arca falfehér volt, ajkai kissé szétnyíltak, szinte kapkodott a levegő után, mintha valaki teljes erejéből mellbe vágta volna.

Meaulnes nem tudta eldönteni, mit csináljon. Nem tudta, hogy tapintatosan visszainduljon-e a szobájába, vagy épp ellenkezőleg, menjen csak oda hozzá s barátságosan vállára téve a kezét, szólítsa meg a fiút. A másik hirtelen fölkapta a fejét és észrevette Meaulnes-t, ahogy ott állt az ajtónyílásban. Egy pillanatig farkasszemet nézett vele, aztán a csodálkozás minden különösebb

jele nélkül odalépett Augustinhez. Hangjában most semmi tétozáás nem érződött, kemény volt, határozott:

- Bocsásson meg nekem uram, de én magát nem ismerem. Nem ismerem, mégis őszinte örömmel tölt el a jelenléte. S mivel itt áll velem szemközt, azt hiszem, az lesz a legalkalmasabb, ha mindent magának mondok el... Nos, hát...

Síralmasan állt ott, gyámoltalanul. Amikor kiejtette ezeket a szavakat: nos, hát... megfogta Meaulnes kabátjának a hajtókáját, minthogyha ezzel óhajtáná rögzíteni a figyelmét. S aztán tekintete elkalandozott az ablak felé, mintha tűnődne azon, hogy mit is mondjon, sűrűn hunyorgott a szemével - s Meaulnes érezte, hogy most a legszívesebben elbőgné magát, hosszan, keservesen. De egy szemvillanás alatt erőt vett magán s gyermeki, fájó bánatát eltemette a szívében. S aztán, még mindig merően az ablak felé fordítva fejét, megszólalt, hangja azonban egész másképp csegett, mint az előbb:

- Nos hát... nincs mit tenni: vége. Vége az ünnepeknek. Megtehetné azt a szívességet, hogy lemegy és megmondja a többieknek. Megérkeztem, igaz, de egyedül. Hiába várnak a menyasszonyomra, nem fog jönni. Hogy miért nem? Aggályoskodik, fél - különben ismeri ezt a szót, hogy esküszegés? Jobb szót nem tudok reá. Ha megengedi, elmondom, uram.

De elcsuklott a hangja, s egész arcát ellepték gondterhesen a ráncok. Hiába várt Meaulnes, a fiatalember nem mondott el semmit neki. Hirtelen megfordult, s a sötétben kiráncigálta, betaszigálta a fiókokat, melyek tele voltak ruhákkal, könyvekkel.

- Bocsásson meg, néhány szükséges holmit még összeszedek, mielőtt elmegyek. Nagyon kérem, ne zavarjanak.

Meaulnes-t annyira megzavarta e látvány, hogy szó nélkül visszament a szobájába. Egy mukk nem jött ki a torkán s még a kezét sem merte megszorítani.

Mire leért, már úgy látszott, hogy mindenki sejt valamit. A lányok túlnyomórészt átöltöztek. A főépületben kezdték már felszolgálni a vacsorát, de minden olyan fejvesztetten, olyan hebehurgyan, oly kapkodva történt, mint az elutazást megelőző lázas percekben.

Állandóan ki-bejártak a gyerekek, valósággal menetrendszerűen közlekedtek a konyha melletti ebédlő, az emeleti szobák és az istállók között. Akik bekapták a vacsorát, kisebb-nagyobb csoportokba verődtek és búcsúzkodtak egymástól.

- Mi ez a nagy lótas-futás? - kérdezte Meaulnes egy falusi suhanctól, aki kalappal a fején ült, asztalkendőjét a mellényébe tűrve és tömte-gyömöszölte magába kapkodva az ételt.

- Egy percig sem maradunk, mindnyájan megyünk haza - adta meg a felvilágosítást. - Így döntöttünk. Öt órakor együtt voltunk valamennyien vendégek, a háziak közül senki nem jött le közénk. Ami tőlünk tellett, mindent megtettünk. A végsőkéig feszítettük a türelmünket. Hiába. A mátkapár úgy látszik nem érkezik meg soha.

Valaki hangosan gondolkodott:

- Mi lenne, ha hazamennénk...

S mindenkit elfogott a láz, mindannyian összecsomagoltunk, hogy mielőbb indulhassunk.

Meaulnes hallgatagon ült egy percig mellette, eltűnődve. Ő is elmehet, hisz minden oly közömbös most már. Vagy nem élte-e végig a kalandját?... Hiszen mindent elért ezúttal, ami csak megfordulhatott a szívében. Még arra sem volt ideje, hogy kedvére lepergesse emlékezetében azokat a gyönyörű szavakat, melyek benne zsibongtak a reggeli beszélgetés óta. Ebben

a pillanatban nem tudott jobbat kiötleni ő sem, mint hogy elutazik. S aztán rövidesen visszajön - de akkor már nem ilyen fondorlatosan fog ide belopakodni, mint ezúttal...

- Ha kedve van velünk tartani - fűzte hozzá még a kamasz, aki Meaulnes-nal egyidős lehetett -, legjobb lesz, ha lóhalálában átöltözik. A fogatok pillanatok alatt útrakészen állanak.

Meaulnes fölugrott az asztaltól, otthagya az ételt, melybe csak éppen belekóstolt. Szinte futva menekült a teremből, anélkül, hogy közölte volna a vendégekkel azt, ami időközben a tudomására jutott. Kint az orra hegyéig sem látott el, áthatolhatatlan sötétség borította a parkot, a kertet, az udvart. Az ablakokban ezen az estén nem égtek sehol a lampionok. Az egész vacsora hasonlított kicsit a lakodalmak utolsó traktájához, s a fegyelmezetlenebb vendégek, kik talán kicsit fel is öntöttek a garatra, duhaj nótákba kezdtek. Ahogy Meaulnes mind mélyebben és mélyebben bevette magát a fák közé, dallamfoszlányait egyre tisztábban hallotta a parkban, amely ezen a két napon annyi csodát, annyi ajándékot adott neki. Mintha a zűrzavar, a bomlás kezdete volna e dal. Már ott járt a halastónál, melynek tükrében reggel megbámulta magát. Minden, minden megváltozott körülötte, visszahozhatatlanul... - ezt érezte ki a dalból, melyet kórusban zümmögtek a távolból s melyből csak foszlányok értek el a fülébe:

*Honnan jössz, honnan jössz,
Te huncut szép leány?
Főkötd elszakadt
És kócos a hajad...*

S ez a dal is elszorította a szívét:

*Meggypiros a papucsom...
Isten veled, szívem...
Meggypiros a papucsom...
Nem látsz többet sosem!*

Amikor odaért a lépcsőhöz, mely különálló lakosztályához vezetett, valaki éppen sietett lefelé a lépcsőn, s a sötétben nekiütközve így szólt:

- Isten vele, uram! - és mintha a foga vacogna a hidegtől, beleburkolódzott lebegő köpenyébe. S aztán eltűnt a sötétben Frantz de Galais, mert ő volt ez a férfi.

A gyertya még pislákolta Frantz szobájában, amikor Meaulnes belépett. Különben minden úgy volt, mint az előbb. Csupán egy levélpapírra írt pár sort talált, szembeszökő helyen hevert ott az asztalon:

A menyasszonyomnak nyoma veszett. Azt üzente, nem lehet a feleségem, mert hiszen nem mesebeli hercegnő, mint ahogy hittem, csak egy egyszerű varrólány. Nem tudom, mi lesz velem. Nem tehetek mást, el kell mennem. Csalódtam, nincs kedvem tovább élni... Yvonne biztosan megbocsájtja, hogy nem búcsúztam el tőle, de ő sem tudna segíteni rajtam...

A gyertya kiadta végső erejét, lángja imbolygott a sötétben, egy pillanatra még magasra ágaskodott, aztán kilobbant. Meaulnes átment a szobájába és bezárta maga mögött az ajtót. Hiába volt koromsötét, mindent rendben megtalált, amit még néhány órája világos nappal és boldogsága teljében rakosgatott össze. Ott volt, úgy, ahogy hagyta, ócska, kopott ruhája, bakancsa éppúgy, mint vastag rézcsatos bőréve. Lehányta magáról az idegen ruhát s átbújt a sajátjába. Gyorsan, hevesen mozgott, de volt benne valami szórakozottság; a ruhákat, melyek nem voltak az övéi, egy székre rakta le, gondosan, de a mellényről valahogy megfeledkezett.

Lent, a kocsikkal teli udvaron, ablaka alatt, nőttön-nőtt a zűrzavar. A kocsikat megbolygatták, volt, aki kitolta, kiabálva közben, vagy még jobban belegabalyította az amúgy is egymásba zsúfolt összeviSSzaságba. Olykor-olykor egy-egy ember felkapaszkodott egy szekér bakjára, vagy egy-egy nagyobb kocsi tetejére és lámpája ott himbálódzott a kezében. A kocsilámpák fénycsóvjája bekúszott az ablakon. Meaulnes körül a szoba - mely most már egész meghittnek hatott, s ahol minden, de minden annyira a szívéhez nőtt -, mintha egy pillanatra táncra perdült volna, valósággal újraéledt... Így távozott el, így tűnt el, maga mögött hagyva ezt a titokzatos helyet. Gondosan kulcsra zárta az ajtót, s volt egy olyan érzése, hogy nem láthatja viszont bizony soha többet e tájat.

Tizenhetedik fejezet
KÜLÖNÖS ÜNNEPSÉG
(befejező rész)

Az éjszakában már egy sor kocsi dőcögött lassan a kijárat, az erdő felé. Legelől, a kocsisor elején az első fogat mellett egy kecskebőr bekecses férfi haladt, lámpással a kezében s kötőfék-jénél fogva vezette a lovat.

Meaulnes azon volt, hogy mielőbb találjon valakit, aki felveszi jószívvel a kocsijára. Alig várta, hogy minél előbb úton legyen. A szíve mélyén félt attól, hogy váratlanul senki más nem lesz itt a Birtokon, s akkor rájönnek, milyen csalafinta módon furakodott be a vendégek közé.

Ahogy a főépület elé ért, arra lett figyelmes, hogy a kocsisok a menet végén dőcögő szekerek-en arányosan próbálják elosztani a terhet. Minden utasnak fel kellett állnia, hogy az üléseket közelebb vagy távolabb görgessék egymástól, a fiatal lányok, akik vállkendőikbe burkolóztak, olyan sebbel-lobbal keltek fel a helyükről, hogy a pokrócok lecsúsztak lábaikról. Akik a lámpák felé fordították fejüket, azoknak feldúlt arcát is látni lehetett.

Az egyik utasra Meaulnes ráismert. Az a fiatal parasztsiheder volt, aki felajánlotta neki az imént, hogy elviszi kocsiján.

- Fölkapaszkodhatok melléd? - kiáltott föl neki hősünk.

- Hová akarsz eljutni, fiam? - kérdezte a másik, aki nem ismerte meg Meaulnes-t diák öltözkéiben.

- Sainte-Agathe-ba tartok.

- Akkor legjobb lesz, ha Maritain kocsijára kéredzkedsz fel.

S ekkor Meaulnes-nak meg kellett keresnie a még itt lézengő utasok között Maritaint, kinek eddig még a színét se látta. Valaki azt tanácsolta neki, hogy menjen csak a konyhába, ott megtalálja, ott iszik ő is biztosan a többiek közt danolászva.

- Duhaj fickó, igaz, ami igaz - világosítják fel Augustint. - Itt fog ez csücsülni még hajnali háromkor is.

Meaulnes-nak egy pillanatra eszébe jutott a nyugtalan fiatal leány; szegénynek lázasan-bánatoson kell hallgatnia biztosan késő éjszakáig itt a birtokon, hogyan dalolásznak-mulatoznak ezek a parasztfickók, kik már alaposan felöntöttek a garatra. Vajon melyik szobában ülhet? Melyik ablak mögött, ezekben a titokzatos épületekben? De semmi sem tartóztathatta már vissza Meaulnes-t. Neki is mennie kellett. Ha majd ismét otthon lesz már Sainte-Agathe-ban, mindent jobban, tisztábban lát. Akkor már ismét lesz valaki, nemcsak egy szökött, elkódorgott iskolásfiú, s akkor majd ismét álmodozhat a kastély fiatal úrnőjéről...

A kocsik egymásután elhajtottak; a fasorban kerekeik alatt meg-megcsikordult a homok. Az éjszaka gyér fényei között látszottak, amint kifordulnak a kapun és eltűnnek szem elől. Rogyásig meg voltak rakva állig bebugyolált asszonyokkal meg kiskölykökkel, kik kendőkbe csavarva már az igazak álmát aludták. Még egy nagy kocsi is elhajtott előtte, egy több ülősoros szekér, melyen asszonyok ültek szorongva. Meaulnes-t nem vették fel s ott állt tanácstalanul a küszöbön. Már csak egy öreg batár állt ott útrakészen, egy paraszt ült a bakján, kiskabátban.

- Ha kedve tartja, üljön csak föl - vonta meg a vállát Meaulnes bonyolult magyarázkodásaira - mi is arrafelé tartunk.

Meaulnes nagynehezen kinyitotta a rozoga bárka ajtaját. Az üveg rémülten csörrent meg benne s a sarokvasak ijedten felsikongtak. Az ülésen, a kocsi egyik sarkában, két egész fiatal gyerek szundikált, egy kisfiú és egy kislány. A felsikoltó zajra és a becsapódó hidegre egy pillanatra fölébredtek s bambán rábámultak a beugró Meaulnes-ra, aztán visszafészkelődtek vacogva a sarokba s már ismét elnyomta őket az álom...

A vén batár nekivágott az éjszakának. Meaulnes óvatosan, vigyázva, nesztelenül igyekezett becsukni a kocsi ajtaját és zajtalanul bevette magát ő is a másik sarokba. Aztán lázasan dobogó szívvel ült az ablak mellett s a homályos üvegen keresztül szeretne volna kivenni, kivenni s megjegyezni magának a tájat, amerre elhajtottak, s az utat, mely idehozta őt a kastélyhoz. Sötét éjszaka volt már, de Meaulnes kikövetkeztette, hogy a kocsi az udvaron haladt át és a kerten, az ő szobája feljárója előtt, s a rácsos kapun kifordulva a birtokról, befordult az erdőbe. Kint az ablak mellett egymásután suhantak el a fák s homályosan látta csak a vén fényők törzseit.

- Az is lehet, hogy még találkozunk Frantz de Galais-val - villant át Meaulnes agyán s egyszerre hevesebben kezdett verni a szíve.

A keskeny úton váratlanul nagyot zökkent a kocsi, hogy kikerüljön valamit. Ahogy a sötétben furcsa alakjáról ki tudta következtetni, egy cirkuszkocsi volt, mely majdnem az út kellős közepén ácsorgott. Valószínű, hogy az ünnepségek miatt állt itt az utóbbi napokban.

Az akadályt szerencsésen kikerülték. A lovak ismét ügetni kezdtek, s Meaulnes érezte, hogy már-már erőt vesz rajta a fáradtság. Elunta már az örökös vizslatást az ablaknál, minthogy hiába bámult bele a mindent beburkoló sötétbe. S ekkor váratlanul éles fény villant fel az erdő távoli mélyéről s utána tompa dördülés reszkettette meg a levegőt. A lovak vágtatva rohantak az úton, s Meaulnes-nak fogalma sem volt egy percre, hogy vajon a kocsis visszatartani próbálja-e a gebéit, vagy épp ellenkezőleg, ő ösztökéli őket, hogy minél vadabban rohanjanak az éjszakában. Meaulnes föl akarta tépni az ajtót, de nem belül volt a kilincs, hanem kint, a kocsi oldalán. Ekkor az üveget akarta leengedni, rázta, rázta, de hiába... A gyerekek felriadtak, rémülten és szóttanul bújtak egymáshoz, összeölelkezve. S míg az ablakkal bajlódott, nekiszorítva orrát az üvegnek, hirtelen megpillantott a kanyarban egy fehér ruhás alakot, aki lélekszakadva, rémülten, esztét vesztve vágtatott az erdőben. Felismerte; az ünnepség fehér ruhás bohóca volt, a világcsavargó komédiás, még mindig jelmezben. Két karja közt egy emberi test hevert, odaszorította ölelően a szívéhez. S aztán mindent elnyelt a sötétség.

A kocsi tovább vágtatott az éjszakában, s a két kölyök is újra elaludt a sarokban. Senkivel nem tudta megbeszélni, megvitatni ezt a két csodálatos napot, titokzatos, megmagyarázhatatlan eseményeivel. Sokáig ott kavargott-gomolygott a fejében minden, amit csak látott, minden, amit csak hallott, s aztán, mert mérhetetlenül fáradt volt és tele volt szíve keserőséggel, ő is belesüppedt, a serdülő siheder, az álomba, mint valami bánatos kölyök...

... Meg se virradt egészen, amikor a kocsi megállt az úton. Meaulnes arra riadt, hogy valaki kopog az ablakon. A kocsis nagynehezen felrántotta az ajtót és bekiáltott. Az éjszaka fagyos lehelete hirtelen bezúdult és Meaulnes valósággal meggémberedett tőle, velejéig átfagyva.

- Itt le kell szállnia. Nemsokára világos lesz. Nekünk el kell kanyarodnunk, nem vihetjük tovább. De alig egy hajításnyira vagyunk Sainte-Agathe-tól.

Meaulnes engedelmeskedett a férfi szavainak. S azután egy öntudatlan mozdulattal vaktában elkezdte keresgélni a sapkáját, mely a két szundikáló kölyök lábai alá gurult, a kocsi legsötétebb zugába. Ahogy föltekerte a sapkát, fejét a nyaka közé húzva ugrott ki a kocsiból.

- Isten vele - biccentett felé a férfi, ahogy fölkapaszkodott ismét a bakra. - Már csak hat kilométert kell kutagolnia. Figyelje csak mindig ezeket a fehér köveket az út szélén!

Meaulnes még félig-meddig aludt, még nem szökött meg egészen az álom karjaiból. Hétrét görnyedve botorkált, bizonytalan léptekkel s ahogy elérte az első követ, leült rá, mellén keresztbefonva kezét. Feje meg-megbiccent bóbiskolva, mintha tüstént visszazuhanna az álom mély örvényeibe.

- Még mit nem képzelsz? - kiabált rá a kocsis. - Eszébe ne jusson aludni! Túlságosan hideg van ahhoz, még megfagy. Talpra, fiatal barátom, talpra! Lóduljon csak neki az útnak!...

Hősünk zsebredugott kézzel támolygott, mintha be volna csípve; behúzott vállal, s megindult lassú léptekkel az országúton Sainte-Agathe felé. S közben a titokzatos, varázsos ünnepség egyetlen kézzelfogható bizonyítéka, a vén batár letért a köves útról. Még hallotta, amint távolodik, alig hallhatóan zötyögve a dülőút gyepszőnyegén keresztül. S aztán egy perc múlva már nem látott mást az egészből, csak a kocsis kalpagját, amint tréfásan táncolt ide-oda a sövények fölött...

MÁSODIK RÉSZ

Első fejezet A NAGY JÁTÉK

A meg-megújuló szélrohamok, a hideg, az eső s olykor a hó mind-mind csak akadályozott bennünket abban, hogy végére járjunk a dolgoknak, a hosszadalmas nyomozásokra, kutatásokra nem volt alkalmas az idő s így bizony köztem és Meaulnes között nem is került szóba az Eltűnt Birodalom, csak akkor, mikor már küszöbön volt a tavasz. Komoly, megfontolt lépésekre nem is szánhattuk el magunkat ezeken a gyorsan tovatűnő, rövid februári napokon. Csütörtökönként, amikor nem volt tanítás, szinte mindig tombolt a szél s többnyire csak öt óra tájt csöndesült le, ilyenkor meg zuhogni kezdett helyette a minden kedvet megfojtó, vigasztalan ólmos eső.

Meaulnes kalandjára már tulajdonképpen semmi sem emlékeztetett bennünket. Egy dolog volt csupán, ami elgondolkoztatott, hogy mióta visszajött, attól a délutántól kezdve mindenki került minket, nem volt egyetlen barátunk sem. Valahányszor szünetre csöngettek, ugyanazok a kamaszcsínyek folytak továbbra is, mint valaha régen; de Jasmin többet nem állt szóba Meaulnes-nal. Esténként, mihelyt a soros naposok kitakarították az osztályt, egy-kettő eltűnt mindenki az udvarról, akárcsak abban az időben, mielőtt még Meaulnes megérkezett volna hozzánk. Augustin pedig le-föl bolygott, a kertből a fészerbe, az udvarból ebédlőnkbe; sehose lelte nyugalját. Csütörtök reggelénként bementünk valamelyik tanterembe s odatelepedve a katedrára, Rousseau-t olvastunk meg Paul-Louis Courier-t. A könyvtárszekrényekből halásztuk elő őket angol nyelvtankönyvek és gyönyörűen lemásolt kották közül. Délutánonként mindig befutott egy-egy látogató, úgyhogy inkább megszojtunk a lakásból s bevettük magunkat valamelyik tanterembe... Néha a főkapu előtt megállt egy-egy pillanatra - mintha csak véletlenül történne - néhány nagyobb suhancból összeverődött banda; számunkra érthetetlen harcjátékokba merülve bele-belerúgtak a kapuba s aztán odébbálltak... Így teltek szomorúan, egyhangúan napjaink, egészen február végéig. Már-már azt hittem, hogy Meaulnes mindenről megfeledkezett, hogy már eszébe sem jut a múlt, amikor valami arra készítetett, hogy bevalljam magamnak: mégiscsak csalódtam ebben a hiedelmemben. Különös, a többenél is furcsább kaland volt az, ami felhívta erre figyelmemet s meggyőzött arról, hogy Meaulnes-ban milyen hatalmassá érett az egész ügy, hogy milyen válságba került ezeknek az egyhangú téli napoknak vigasztalan leple alatt.

Történetesen éppen csütörtök este volt, valamikor február vége felé, amikor eljutott hozzánk az első hír erről a különös birtokról. Amint már említettem, eddig szóba sem került köztünk Meaulnes kalandja, ez a hír volt az első hullám, az első fecske. Nagyszüleim már régen hazautaztak, csak apám és Millie ült ott velünk az esti csöndben az asztalnál. Mindketten tudtak arról a titkos vizsályról, arról az alattomos bosszúvágyról, mely megbolygatta, két táborra osztva az osztályt.

Nyolc óra lehetett, amikor Millie vacsora után leszedte az abroszt s kinyitotta az ajtót, hogy a morzsákat lerázza.

- No nézd csak! - kiáltott föl s oly meglepődött volt a hangja, hogy odatódultunk megnézni, mi történt. A küszöböt teljesen belepte a hó... Sötét volt már, nem lehetett jól látni. Kiszöktem hát az udvarra s néhány lépést topogtam a hóban, hogy elég vastag-e a takarója. Finom, könnyű

pelyhek játszadoztak az arcom körül, rászálltak, mint a pillék, szét is olvadtak azonnal. Apám tüstént beparancsolt az udvarról és Millie borzongva zárta be az ajtót.

Amikor kilencet ütött az óra, fölálltunk az asztaltól, hogy aludni menjünk a szobánkba. Anyám kezében már ott volt a lámpa, hogy föl kísérsen bennünket, amikor hirtelen két hatalmas ütés hallatszott az udvar másik oldala felől, ahogy teljes erővel megzörgették a kaput. Millie visszatette a lámpát az asztalra. Mindannyian ott álltunk az asztal körül, fülünket hegyezve, felajzottan.

Arra nem is gondolhattunk, hogy megnézzük, mi történt. Hiszen alig tehattünk volna csak pár lépést az udvaron s máris kialudt volna a lámpa, elpattant volna az üveg. Egy pillanatig csendben álltunk s aztán apám ezzel törte meg a csendet:

- Ha nem csalódom, akkor...

Ebben a pillanatban azonban, pontosan ebédlőnk befalazott ablaka alatt, mely, amint már említettem, valaha a La Gare felé vezető országútra nyílt, éles füttyjel hasított bele az éjszakába, hosszan, élesen, olyan erővel, hogy biztosan még a Templom utcában is lehetett hallani. És abban a minutumban az ablakok mögül, melyeket csak éppen hogy befedtek a zsaluk, kiabálni kezdtek, különféle hangok csattantak fel, kiknek tulajdonosai a palánkokra kapaszkodtak föl, könyökükkel támaszkodva rá:

- Most aztán csípjük el! Csípjük el!

Az épület tulsó feléről szintén ezt kiabálták. Martin apó tanyája felől jöhettek ezeknek a hangoknak gazdái; s biztosan átugrottak a falon, mely - ezt is említettem már - nem volt túlontúl magas és ott emelkedett a környező rétek és udvarunk között.

Aztán innen is, onnan is felharsant rikácsolva nyolc-tíz ismeretlen hang, melyeken érezni lehetett, hogy nem ez a természetes hangszínük:

- Csípjük el! Csípjétek el! - hangzott egyik a másik után. Ez hallatszott a kamra tetejéről, ahová valószínűleg úgy csimpaszkodtak föl, hogy föltornászták magukat a rözszenyalábokon, melyek a fal külső oldalához támasztva heverték; - ez hallatszott egy kis falszárny tetejéről, mely a felszer és a kapu között húzódott. Felső része taréjszerűen félkör alakú hullámokból állt, úgyhogy éppolyan kényelmesen lehetett rajta ülni, akár egy nyeregben. - Csípjétek el! - kiáltozták a La Gare felé vezető út menti falról is, ahol a kis rácsos kapu volt s ahová könnyűszerrel föl lehetett kúszni... S ez még nem volt minden. Hátul, a kert mélyére betört egy banda, kissé elkésve talán, s azok is folytatták az éktelen hajkurászást, csak éppen a rivalgások hangzottak másként:

- Elébe! Csak a fejét!

S most kiáltozásaiktól visszhangzottak az üres tantermek is, mert közben az iskolaablakokat is fölfeszegették.

Meaulnes meg én úgy ismertük az egész épületet, akár a tenyerünket. Szinte magunk előtt láttuk valamennyi zugát, minden egyes folyosóját és kanyarulatát, mintha csak egy térképen volna előttünk, úgyhogy tisztában voltunk vele, hol, merre csörtetnek az ismeretlen üldözői.

Ha őszinte akarok lenni, csak az első percekben éreztünk valamiféle megdöbbenést, rémületet. Amikor a füttyjel felharsant, mind a négyen arra gondoltunk, hogy talán csavargók vagy a komédiások kóborolnak kint a kertben. Hiszen vagy két hete már, hogy a templom mögötti téren ott tanyázik egy hórihorgas alak, aki minden bizonnyal útonálló lehetett, meg egy fiatal suhanc, piszkos kötéssel a fején. S dolgoztak még szép számmal a bognároknál meg a kovácsoknál olyanok is, akik nem voltak idevalósiak.

Azonban abban a pillanatban, hogy felcsattant a támadók hangja, meg mertünk volna esküdni rá, hogy falunkbéliek lehetnek, még hozzá valószínűleg falunkbéli fiatalok. Bizonyára néhány siheder is akadt köztük a bandából, éles, sivító hangjuk elárulta őket. Olyan hévvel, olyan elszántsággal fogtak hozzá házuk ostromához, mintha egy hadihajót akartak volna elfoglalni.

- Nahát, ilyet még nem láttam! - kiáltott föl az apám.

Millie halkan jegyezte meg, alig hallhatóan:

- Mire készülnek itt? Jaj Istenem, mi lesz ebből?

Abban a pillanatban, mintha elvágták volna a kapu felőli hangokat. S aztán elhallgattak a kis rácsos kapu mellett is, akárcsak az ablak alatt. Az útkereszteződés mögül két rövid füttty hasított bele a hirtelen támadt csendbe. A hangok mindenfelé fokozatosan csitultak s végül elhaltak. Nem hallatszott már semmi nesz a kamra tetejére felcsimpaszkodtak felől, s a kertben támadók hangja is elcsöndesült. Azt még hallottuk, amint lóhalálban csörtetve elloholtak mind az ebédlőnk fala mellett s aztán lépteik zaját elnyelte a hó.

Szinte biztosak voltunk benne, hogy valaki megzavarta őket. Valószínűleg azt gondolták, hogy ilyen késői órában már, amikor elnéptelenedik a városka, zavartalanul megtámadhatják házukat, mely magányosan, elszigetelten álldogált, tulajdonképpen a városon kívül. De így, hogy megzavarták őket, haditervük úgy látszik csődöt mondott.

Még szinte arra sem volt időnk, hogy magunkhoz térjünk, - mert a támadás váratlanul jött, rajtaütésszerűen - s már-már ki akartunk vágtatni az éjszakába, amikor a kis rácsos kapu felől felzengett hívogatóan:

- Seurel úr! Seurel úr!

Pasquier mester volt, a mészáros. A kövér, de alacsony emberke gondosan letopogta cipőiről a havat a küszöbön; lerázta rövid kabátjáról a hópelyheket, melyek szinte egészen belepték s belépett. Olyan volt az arca, olyan fűrfangos és egyben olyan rémült, mintha valami titokzatos ügyről sikerült volna lerántania a leplet.

- Az úgy volt, hogy éppen kint álltam az udvaron, mely az útkereszteződésre néz a téren. Azért voltam kint, hogy a kecskékre rázárjam az ólajtót. S hát mit látok? Hirtelen két megtermett suhanc állt ott a hóban, úgy látszott, mintha őrt álltak volna, vagy mintha leskelődtek volna valakire. Ott ácsorogtak a kereszt közelében. Gondoltam, megnézem őket: mentem egy lépést feléjük, mentem kettőt - s egyszerre csak huss! lóhalálban elvágattak ebben az irányban. No jó! Erre én egy pillanatig se habozva fölkaptam a lámpásomat s elindultam, biztatgatva magamat: most pedig szép sorjában mindezt elmondod az igazgató úrnak...

S máris kezdi előlről hajtogatni: „Az úgy volt, hogy kint álltam az udvaron, a ház mögött és éppen...” Apám mi mást tehetett, megkínálta egy kis itókéval, amit a mester boldogan elfogadott, mikor azonban a részletek iránt kezdett érdeklődni, Pasquier mester úgy állt ott, mint egy kuka, képtelen volt bármilyen nyomra is vezetni bennünket. Hiszen mire ideért, már semmit se látott. A két őr, akiket megzavart ténykedésük közben, vészjeleket adott le a bandának s egy szálíg elnyelte őket a sötétség. S hogy vajon ki lehetett ez a két őr...

- Könnyen el tudom képzelni, hogy a két őr ezek közül a tekergő komédiások közül való - bökte ki. - Már több mint egy hónapja ott táboroznak a téren. Várják a jó időt, hogy nekiállhassanak bohóckodni. Azt hiszem, meg se tudnak lenni ezek holmi gonosz tréfák nélkül.

Mindaz, amit mondott, nem túlságosan vitt közelebb bennünket a rejtély megoldásához s ott ácsorogtunk eléggé tanácstalanul és riadtan. Pasquier mester vígan szürcsölte a pálinkát s ismét előlről kezdte mesélni, heves taglejtésekkel kísérve mondókáját, amikor Meaulnes, aki eddig

rendkívül figyelmesen hallgatódzott ki az éjszakába, fölkapta a földről a mészáros lámpását és csak ennyit mondott:

- Utána kell néznünk a dolognak!

S máris nyitotta ki az ajtót, mi hárman pedig, apám, Pasquier mester és én, kiléptünk utána a sötétbe.

Millie, aki már megnyugodott, mivel a támadó banda közben elszelelt a kertből, utánunk szólt még. (Itt kell megjegyeznem, hogy anyámra, mint általában a rendszerető és szorgalmas emberekre, egyáltalán nem lehetett azt mondani, hogy túlzottan kíváncsi természetű lett volna.)

- Menjetek csak, ha nincs jobb dolgotok. A kaput azonban zárjátok be magatok után s a kulcsot is vigyétek el. Én fáradt vagyok, lefekszem. De azért égve hagyom nektek a lámpát.

Második fejezet **TÖRBE CSALNAK MINKET**

Ott baktattunk a havon, nesztelenül, hallgatagon. Meaulnes ment legelő, rácsos viharlámpájából legyezőszerűen vetődött előre valami gyenge fény... Alig léptünk ki a főkapun, amikor a városi hídmérleg mögül, mely az udvarunk falához támaszkodott, egyszerre megrebbent - mint valami megriasztott fogolymadár - két álarcos, kámzsás alak. Nem tudom, hogy gúnyolódni akartak-e velünk, vagy az örömtől, hogy ilyen különös játékban vehetnek részt, esetleg azért, mert idegesek voltak és féltek, hogy utolérjük őket; nem tudom miért, de futás közben két-három szót vetettek oda egymásnak, melyek mindig nevetésbe fulladtak.

Meaulnes ledobta a lámpást a hóba és hátrakiáltott nekem:

- Futás, François!... lóduljunk utánuk!

Apámat és Pasquier mestert, akik képtelenek lettek volna lépést tartani velünk, magunk mögött hagytuk és a két ismeretlen árnyék nyomába vetettük magunkat. Azok ott elől egy pillanat alatt végigvágattak a városka külső részén, aztán a Régi Palló felé vezető út mentén egyenest a templom irányába rohantak. Nem száguldottak eszeveszetten, s így minden különösebb nehézség nélkül a nyomukba tudtunk maradni. A Templom utca kihalt volt és csendes, ezen loholtak végig, majd a temető mögött befordultak egy közbe, melyből sikátorok, utcák, zsákutcák valóságos útvesztője nyílt.

A varrónők, napszámosok, takácsok negyedében jártunk, melyet általában mindenki csak Kis-köznek ismert. Mi még alig fordultunk meg itt, éjjel meg éppenséggel sose jártunk erre. Ez a környék még nappal is kihalt volt, mert a napszámosok munkába jártak, a takácsok meg bezárkóztak műhelyükbe s ezen a roppant csöndű éjen még sokkal elhagyatottabbnak, még sokkal álomba süppedtebbnek látszott, mint a városka többi negyede. Tehát még csak reményünk sem lehetett arra, hogy valaki feltűnik az utcákon és a segítségünkre lesz.

A házak olyan szeszélyesen szóródtak szét ezen a környéken, mintha kartondobozkák volnának, s én csak egyetlen utat ismertem. Az út egy varrónő lakásához vezetett, akit a városkában mindenki csak úgy ismert, hogy a „Néma”. Először is egy meglehetősen meredek lejtőn kellett aláereszkedni, melynek kövezete már rég kicsorbult, aztán kétszer vagy háromszor ide-oda kacskaringózott az ember a takácsok pici udvarai meg az üres istállók között, végül is egy széles közben bukkant ki újra, mely egy dűledező, régóta lakatlan tanya udvarába torkollott. Egyszer-kétszer már jártam a Némánál Millie-vel s míg anyámmal mutogatva, jelbeszéddel igyekezett megértetni magát, örökké izgó-mozgó ujjai segítségével - s néha-néha egy-egy gyengébb, erőtlenebb hang is kibuggyant a torkán - én addig kifelé

bámultam az ablakon, elnéztem a tanya magas, szürke falát. Ez volt az utolsó ház a városka innenső szélén, s valahányszor ott jártam, rácsos kapuja mindig csukva volt s udvara is elhanyagolt volt, fölverte a dudva; itt bizony soha semmi se történt...

Ez volt az egyetlen út itt, amit ismertem, s pont erre fordult be a két ismeretlen alak. Azt hittük minden fordulónál, hogy most aztán igazán bottal üthetjük a nyomukat, azonban, őszinte meglepődésemre, mindig idejében értünk egy-egy utca sarkához, mert amazok még csak az utca végén jártak. Azért mondtam, hogy őszinte meglepődésemre, mert arrafelé az utcácskák szinte nyúlfarknyiak voltak csupán, s ilyesmi bizonyára nem fordulhatott volna elő, hacsak mindannyiszor, amikor elvesztettük őket szem elől, le nem lassították kissé a lépteiket.

Hosszú kacskaringók után befordultak abba az utcába, melyben a „Néma” lakott.

- Most aztán elkapni őket! - kiáltottam oda Meaulnes-nak. - Zsákutcába kerültek!

Az igazat megvallva, ők kaptak el minket... Hiszen odacsaltak bennünket, ahova szándékuk volt, ahova akartak. Ahogy a tanya falához értek, hirtelen szembefordultak velünk s egyikük leadta az ismerős füttyjelet, mely már kétszer is megütötte a fülünket ezen az estén.

Vagy egy tucat suhanc ugrált elő az elhagyott tanya udvarából, valószínű, hogy régóta vártak ránk. Egyiküknek sem lehetett az arcát látni; kámzsákat viseltek, kendőket, sálakat kötöttek az arcuk elé...

Előre tudtuk, hogy kik lehetnek, de eltökéltük magunkat, hogy soha semmit nem mondunk meg ebből apámnak, Seurel tanár úrnak. Hiszen ez az egész ügy ránk tartozott csupán. Mindannyian itt voltak, Delouche, Denis, Giraudat s a banda többi tagjai is. Verekedés közben felismertük a mozdulataikat, hisz nem először verekedtünk velük s rikkanásaik is ismerősek voltak. Egyvalami nyugtalanított csupán s ettől mintha Meaulnes-nak is inába szállt volna a bátorsága; volt valaki köztük, akit egyáltalán nem ismertünk s akiről úgy látszott, hogy ő a banda feje...

Ez az alak nem avatkozott be a küzdelembe, figyelmesen szemlélte csak, hogyan harcolnak egyszerű alattvalói, akiknek ugyancsak meggyúlt a bajuk Meaulnes-nal, mert belevágta őket a hóba, ruháik foszlányokban szakadtak le róluk s hiába igyekeztek rávetni magukat a szaggatottan ziháló fiatalemberre. Két kölyök velem volt elfoglalva, alig tudtak lefogni, mert kézzel-lábbal kapálództam ellenük, mint egy eleven kis ördög. A földre kényszerítettek, behajlított térddel a sarkaimra guggoltattak, míg hátracsavarták gúzsba fonva a karom. Én közben is Meaulnes-t figyeltem, valami roppant rémülettel vegyes kíváncsiság kerített a hatalmába akkor engem.

Meaulnes négy osztálytársunkat egyszerre rázta le a nyakáról, mint a hernyók, úgy pottyantak le a kabátjáról, mert oly sebesen perdült meg maga körül, hogy a többiek nagyot puffanva huppantak le a hóba... Az ismeretlen meg csak ácsorgott ott, két lábán hintázva, s érdeklődéssel, de tárgyilagos hűvösséggel is egyben, figyelte egyre a küzdelmet. Időnként tisztán, bátorítóan felcsattant a hangja, mindig ugyanazokat a szavakat ismételve:

- Rajta, rajta... ne féljetek... Csak a fejét... *Go on, my boys...**

Nem lehetett kétségünk az iránt, hogy ő osztogatta itt a parancsokat, hogy ő volt a feje a bandának... De honnan került ide? Hol és hogyan szervezte meg osztálytársainkból ezt a bandát? Se Meaulnes, se én, nem tudtuk megfejteni a titkot. Rajta is, akár a többin, kendő volt, mely elrejtette az arcát. Amikor azonban Meaulnes, lerázva ellenfeleit, fenyegetően megindult

* Rajta, fiúk... (angolul).

feléje, az ismeretlen tett egy olyan mozdulatot, hogy jobban lássa Meaulnes-t és szembenézhesen az új helyzettel, mondom, tett egy olyan mozdulatot, amitől a kendő alól kivillant egy darab fehér vászon. Látszott, hogy ez burkolta körül a fejét, akár egy kötés.

Rémülten kiáltottam oda Meaulnes-nak:

- Vigyázz! Van valaki a hátad mögött!

Már annyi ideje sem volt, hogy megforduljon. A kapu mögül, melynek Meaulnes háttal állt, egy pokoli magas fickó ugrott ki és nyakába vetve ügyesen a kendőjét, hátrarántotta vele a barátomat. Ebben a pillanatban Meaulnes előző támadói, akik eddig a hóban kuksoltak, felugráltak és odarohantak hozzá. Karjait hátrakötötték egy kötéllal, a lábait kendővel kötözték össze. S az ismeretlen, bekötött fejű fiatalember pedig átkutatta zsebeit... A hurkot vető fickó, aki utoljára támadott, meggyújtott egy kis gyertyát, kezével óva a szélről. A banda feje, valahányszor valami újabb papírszeletre bukkant, odament hozzá s a pislákoló fénynél böngészni kezdte, hogy mi lehet, végül megtalálta a térképszerűséget, melyen Meaulnes visszajövele óta dolgozott szinte egyfolytában s mely tele volt jegyzeteivel, jelöléseivel. Boldogan kiáltott fel:

- Végre a kezünk között van. Íme, a térkép! Az úti kalauz! No majd meglátjuk, hogy ott járt-e ez az úr, ahol én gondolom...

Cinkosa elfújta a gyertyát. A többiek összeszedték szerteszórt sapkáikat, öveiket. S aztán csendben elszeleltek, ahogy jöttek. Engem elengedtek s így meg tudtam szabadítani Augustint a kötelékeitől.

- No, nem megy valami sokra ezzel a térképpel - jegyezte meg Meaulnes, föltápászkodva.

S megindultunk visszafelé, cammogva, mert barátom kissé sántítva húzta a lábát. A templom felé vezető úton összetalálkoztunk apámmal és Pasquier mesterrel:

- Nyomukra bukkantatok? - érdeklődtek. - Mert mi a színüket se láttuk!

Szerencsére koromsötét volt s így nem vettek észre semmit. A mészáros elkanyarodott tőlünk a háza felé. Seurel tanár úr pedig fáradt volt már, ő is szeretett volna mielőbb ágyba kerülni.

Mi ketten azonban, fent a birodalmunkban, a lámpa fényénél, melyet anyám ott hagyott égve az asztalunkon, még sokáig fent maradtunk. Szakadt kabátjainkkal bajlódunk, a nyomokat próbáltuk eltüntetni róluk. S közben halkan suttogva megtárgyaltuk még egyszer a történeteket, mint két elválaszthatatlan bajtárs egy veszített csata után...

Harmadik fejezet **A KOMÉDIÁSFÍÚ AZ ISKOLÁBAN**

Másnap reggel összetörten, szánalomraméltóan kászálódunk ki az ágyból. Fél kilenckor értünk le az osztály elé, lélekszakadva, abban a pillanatban, amikor Seurel tanár úr intett, hogy bemehetünk. Minthogy így is elkéstünk, csak éppen besurrantunk a sorba, mindegy volt, hogy hová kerülünk. Meaulnes többnyire a tanulók hosszú oszlopának az élén állott. Egymás mellett sorakoztunk könyvekkel, füzetekkel és tollszárainkkal felszerelve, melyeket Seurel tanár úr gondosan megvizsgált, minden alkalommal.

Egészen meglepődtem, hogy milyen buzgón nyitottak nekünk utat a többiek a sor közepe táján, s míg Seurel tanár úr, néhány perccel később kezdve meg csak az óráját, Meaulnes házi feladatait vette szemügyre, én addig kíváncsian forgattam a fejem ide-oda, gondosan megvizsgálva jobbra-balra minden arcot, hogy megtaláljam előző esti támadóinkat.

Az első, akin megakadt a szemem, a tegnapi suhanc volt. Azóta is szüntelenül az eszemben járt, de ő lett volna az utolsó is egyben, akiről azt mertem volna feltételezni, hogy összeakadok vele itt az iskolában. Ott állt azon a helyen, ahol Meaulnes szokott állni, elsőnek. Egyik lába a lépcsőfokon volt és bal vállával meg a hátán levő táská másik csücskével nekitámaszkodott az ajtófélfának. Arca finom metszésű volt s igen-igen sápadt, enyhén szeplős is talán. Felénk fordult, kissé oldalra hajolva, s ahogy nézett bennünket, volt benne valami fölényes és derűs kíváncsiság. Fejét és arca egyik részét fehér vászonkötés takarta el. Tüstént ráismertem benne a banda főnökére, ő volt, a komédiásfiú, aki kirabolt minket az előző éjjel.

Egy perc múlva valamennyien betódultunk a tanterembe és mindenki a helyére ült. Az idegen fiú az oszlop közelében foglalt helyet, annak a padnak a balszélén, melyben Meaulnes is ült, jobboldalt a legszélén. Giraudat, Delouche és még hárman az első padban úgy szorongtak egymás mellett, mint a heringek, hogy helyet szorítsanak neki maguk között, mintha csak előre megállapodtak volna ebben...

Sokszor előfordult így télidőben, hogy rendkívüli tanulók is jártak hozzánk, matrózok, akiket befagyasztott a jég a csatornába, inasok, tétlenségre kárhoztatott vándorok, akik nem tudtak továbbállni a hó miatt. Néhány napot jártak csak velünk, legfeljebb egy-egy hónapot, tovább ritkán időztek a környéken... Az első órán még az érdeklődés központjában állottak, később egyre kevesebbet törődünk velük, rendkívül gyorsan felszívódtak a rendes tanulók tömkelegébe.

Ezt az új fiút azonban nem lehetett olyan könnyen elfelejteni. Még ma is előttem van ez a különös, furcsa teremtsé, emlékszem csudálatos kincseire, tele volt velük a táskája, mit hanyagul vállára dobva viselt. A dolgozatíráshoz különleges tollai voltak. A tollszáron volt egy kis nyílás, melyen át, ha egyik szemünket behunytuk, elrajzolt, nagy körvonalú foltokban megjelent a lourdes-i dóm, vagy valamilyen más, ismeretlen emlékmű, szoborcsoport. Kiválasztott egyet a sok közül és kézzel-kézzel ment körben az osztályban. Előhalászott egy sárkányos kínai tolltartót is; különféle körzők, iránytűk és más érdekes holmik voltak benne, ezeket is körözni kezdte a balfelőli padosorban. Észrevétlenül, titokban, kézzel-kézzel jártak, a füzetek alatt csúszatták tova őket. Seurel tanár úr nem is vett észre belőlük semmit.

Vadonatúj könyvek is kerültek elő táskája mélyéről, olyanok, melyeknek valaha sóvárogva olvastam a címeit könyvtárunk egy-egy ritka régi példányának borítólapjain: *Feketerigók birodalma*, *Sirály-szirt*, *Benoist cimborám*... Nem tudom, hogyan és honnan kerültek hozzá a könyvek, lehet, hogy ezeket is lopták. A fiúk mindenesetre szorgalmasan lapozgatták őket a bal kezükkel a térdükön, míg jobb kezükben a tollszárat szorongatták s közben írták a helyesírási feladatot. Akiknek a körzők jutottak, a padok rekeszeit cirkalmazták ki furcsa körökkel. S míg Seurel tanár úr, hátat fordítva nekünk, elsétált a katedrától az ablakig, a diktandó szövegét lassan tagolva, a tollszárasok hirtelen behunyták az egyik szemüket, hogy a másik szemük előtt feltűnjön teljes tintás, tengerzöld pompájában a párizsi Notre-Dame székesegyház. Az idegen fiú meg, tollszárral a kezében, finom-metszésű arcát a pad szürke tetejére hajtva, cinkosan rájuk hunyorított, látszott, mennyire élvezte, hogy ő az éltető-mozgató eleme mindezeknek a játékoknak, melyek itt suttyomban körötte folynak.

Lassanként az egész osztályt valami furcsa nyugtalanság kerítette hatalmába. Ugyanis mindez a sok-sok különös játék, melyet apránként adtak tovább, egymás után Meaulnes-nál kötött ki, ő pedig hanyagul, rájuk se hederítve, csak lerakta őket maga mellé. Rövidesen csinos kis halom gyűlt így össze a padján. Volt valami mértanilag kimért, sok színárnyalatú jellege az egésznek, ilyesféle halmokon nyugszik annak a nőszemélynek a lába, aki az allegorikus képeken a Tudomány megszemélyesítője. Már most nyilvánvalóan ki lehetett következtetni, hogy Seurel tanár úrnak előbb vagy utóbb csak feltűnik ez a nem mindennapi perzsavásár Meaulnes

asztalán és észreveszi csalafinta mesterkedéseinket. Valószínűleg az is megfordulhatott Seurel tanár úr fejében, hogy fényt próbáljon vetni az elmúlt éjszaka eseményeire, kihallgatva a fiúkat. S hogy itt volt köztünk ez az új fiú, ez a komédiás kölyök, ez éppenséggel csak megkönnyítette a nyomozást.

Így is történt. Ahogy jött vissza az ablaktól, csodálkozva állt meg Meaulnes padja előtt.

- Hát ez meg hogy kerül ide? - érdeklődött, megnyomva erősen, hogy „ez”, s rámutatott a kincshalomra a kezében tartott könyv hátlapjával, melybe könyvjelzőként dugta be mutatóujját.

- Fogalmam sincs róla - bökte rá Meaulnes mogorván, anélkül, hogy fölemelte volna a fejét.

Az ismeretlen tanuló azonban közbeszólt:

- Az én holmim.

És még hozzátette elegáns, színpadias mozdulattal, mint egy fiatal várúr - s ezzel levette lábáról kiérdemesült oktatónkat:

- Azonban parancsoljon velem, tanár úr, készséggel állok a rendelkezésére, ha meg óhajtja őket tekinteni.

S ekkor, pillanatok alatt köréjük sereglett az egész osztály, nesztelenül, mintha nem akarták volna megzavarni az események ilyenképpen való alakulását. Kíváncsian tolongtak tanárunk körül, kinek kopaszodó feje, melyen azért volt még néhány gondosan ápolt hajfürt is, a kincsek fölé hajolt. S a fiú meg sápadtan állt, diadalittas mosollyal az ajkán, ahogy hidegvérrel közölte vele a szükséges tudnivalókat. Egy fiú maradt csak távol, Meaulnes, aki egymagában ült a padban, hallgatagon. Fölcsapta házidolgozata füzetét, elmerült valami roppant bonyolult feladat megoldásába, szemöldökét összemorcolva.

Ez volt a helyzet az osztályban, amikor felberregett a csengő. A tollbamondást nem fejeztük be, s különben is, az egész osztály olyan volt, mintha fenekestül felforgatták volna. Ha pontosan akarnám kifejezni magam, azt kellene mondanom, hogy az egész délelőtt egyetlen véget nem érő szünet volt.

Fél tizenegykor, amikor az osztályokból kitódultak a gyerekek a téliesen sötét és sártól cuppogó udvarra, pillanatok alatt észrevettük, hogy játékaikat egy új vezéregyéniség vonta búvkörébe.

Valamennyi újfajta gyönyör közül, melyet a komédiásfiú honosított meg osztályunkban akkor délelőtt, most már csak a legvérszomjasabbra, a legkegyetlenebbre emlékszem. Lovagi párviadalnak hívtuk; s a paripák a felsős diákok voltak, az ő nyakukba csimpaszkodtak föl a kisebbek, a lovagok.

Két csoportra oszlottak a fiúk, s az udvar két végében állottak fel. Aztán a két csapat lecsapott egymásra, az összeütközés hevésségével igyekeztek földre teríteni ellenfeleiket, a lovagok pedig sáljaikkal, mint valami lasszókkal vagy lándzsaként előreszegezett karjaikkal azon iparkodtak, hogy kilódítsák a nyeregből vetélytársaikat. Voltak, akik idejében földre tudtak ugrani egy-egy ilyen összeütközés elől, mire a támadó fél, egyensúlyát elveszítve, elterült a sárban, mint egy béka, s a paripa maga alá temette lovasát. Ismét mások csak félig billentek ki a nyeregből, s a „lovak” elkapták őket a lábuknál fogva s most újult erővel, böszülten vágattak egy újabb viadalra, időközben visszakapaszkodva a nyakukba. A karcsú, bekötözött fejű ifjú lovag Delage-on nyargalászott. Delage nagy, melák suhanc volt, fülei szétálltak s már serkedezett vörhenyes szakálla. A karcsú lovag uszítgatta egymás ellen a két vetélkedő csapatot és harsányakat kacagva sarkantyúzgatva meg egy-egy tréfás rúgással paripáját.

Augustin ott állt az osztály ajtajában. Rosszkedvűen nézte az újfajta játékot. A közelében ácsorogtam, valami határozatlan érzéssel, kíváncsisággal a szívemben.

- Micsoda agyafűrt fickó! - sziszegte a fogai közt Meaulnes, zsebre dugott kézzel. - Ennél jobbat nem is találhatott volna ki. Azzal, hogy idejött, minden gyanún fölül áll. No hiszen, Seurel tanár alaposan bekapta a horgot!

Néhány percig így állt ott, tüskés-rövid haját borzolta a szél. Szidta-szapulta a komédiás-fiút, hogy agyba-főbe vereti egymással híveit, akiknek nemrégiben még ő volt az atyáuristenük, legfőbb parancsolójuk. S én, minthogy nem akartam ujjat húzni vele, csak helyesletem minden mondatát.

Az udvar minden talpalatnyi helyén folyt a véres küzdelem; a gazda, Seurel tanár úr nem volt itt, hát cincogtak az egerek. A legkisebbek is bekapcsolódtak a harcba, egymás nyakába kapaszkodtak; de megfutamodtak és megbotolva, nagyot nyekkentek a földön, még mielőtt nekirontott volna az ellenfelük... Úgyhogy percek múlva már csak egy kis csoport volt az udvar közepén, vadul, össze-vissza vagdalkozva. Időnként a kavargó örvényből ki-kivillant a fehér fejkötés, jelezve, hogy hol van az új vezér.

Meaulnes nem tudta tovább türtőztetni magát. Fejét lesunyta, kezét a combjára szorította és odakiáltott nekem:

- Gyere, François! Vágtassunk közéjük!

Meglepett, hogy ilyen váratlanul fogalmazta meg magában a döntést, de egy pillanatot sem veszítve, máris a nyakában ültem és száguldtunk bele a forgatag kellős közepébe. S a harcosok nagyobbik fele máris inalt szerteszét, eszeveszetten kiáltozva:

- Meaulnes van itt! Vigyázzatok nagyon!

Meaulnes pedig elkezdett veszettül forogni maga körül a néhány ottmaradt elszánt fiú között. Még odasúgta nekem:

- Tartsd kinyújtva a karod és üsd-vágd őket, mint a répát! Ahogy én verekedtem az éjjel!

És én, akit elkapott a harci láz, akit megrészegetett a vérszag, a győzelem lehetősége, elkaptam a mellénk férkőző kölyköket. Azok megtántorodtak a nyergükben, egy pillanatig még ott egyensúlyoztak a nagyobbak vállán s végül is lepuffantak a szotyogós sárba. Hullott, hullott a sereg, már csak az új fiú állt még szilárdan „nyergében” Delage vállán. Delage azonban cseppet sem lelkesedett attól a gondolattól, hogy Augustinnal kelljen megverekednie, így hát hevesen megrázkódott, kiegyenesedve és letessékelte magáról a fehér lovagot.

Alighogy földet ért, kezét volt paripája vállára téve - így fogja egy kapitány lova zablóját - a fiatal fiú Meaulnes arcába bámult hosszan, s ahogy megszólalt, hangjában volt valami megindultság és nagy-nagy, határtalan csodálat.

- Ennek így kellett történnie - morogta csendesen.

Ebben a pillanatban megszólalt a csengő. A fiúk, akik valami különleges látványosság reményében körénk csoportosultak, elindultak, be az osztályba. Meaulnes rendkívül dühös volt, hogy nem volt alkalma földhöz teremteni esküdt ellenségét. Bosszúsan hátat fordított neki s rosszkedvűen csak ennyit vetett még oda neki:

- Rendben van, lesz még alkalmunk találkozni!

Ebédig már csak úgy telt az idő, mint a nagyobb vakációk előtt. Mulatságos közjátékok, beszélgetések fűszerezték s mindennek központjában a komédiásfiú állott.

Sok mindent elmesélt magáról. Hogy a hideg most tétlenségre készíti őket, nem is mernek arra gondolni, hogy esténként előadásokat rendezzenek, mert úgyse jönne el senki, így hát úgy döntöttek, hogy ő délelőttönként eljár az iskolába - valamivel csak agyon kell csapni az idejét - barátja pedig addig otthon marad és a távoli szigetek madaraival foglalatostkodik, meg a tudós kecskét tanítja be újabb mutatványokra. Arról is mesélt, hogyan járták a környéket, s hogy milyen rossz, amikor a zápor veri a cirkuszkocsi ócska bádogtetejét, s hogy ki kell mászniuk, ha emelkedőhöz érnek: tolniuk kell az elakadt kerekeket, különben nem jutnának tovább. Azok a tanulók, akik kicsit hátrább ültek, fölkeltek padjaikból és előre vándoroltak, hogy jobban hallják, amit mesél. Mások, a kevésbé regényes hajlamúak, kihasználták az alkalmat és odasurrantak a kályhához, melegedni. A kíváncsiság azonban előbb-utóbb rajtuk is erőt vett, fülüket hegyezve közelebb húzódtak a beszélgetőkhöz, de egyik kezükkel továbbra is fogták a kályha peremét, mert nem szerették volna, ha valaki közben elfoglalja pompás helyüket.

- Jó, jó, de miből éltek? - érdeklődött Seurel tanár úr. Egész csomó egyéb kérdést is tett fel neki, s kíváncsiságában inkább gyerekes volt, semmint olyan, ami egy meglett igazgatóhoz méltó.

A fickó egy pillanatig adós maradt a válasszal, mintha soha eszébe sem jutott volna még ez a kérdés.

- Hogy miből élünk? Úgy gondolom, abból, amit nyáron és ősszel összeszedünk. Ez különben sem rám tartozik, Ganache foglalkozik az anyagi ügyekkel.

Senkinek nem jutott eszébe, hogy megkérdezze, ki is hát ez a Ganache? Elöttem azonban felvillant annak a pokoli magas fickónak a képe, aki tegnap este hátulról támadott Meaulnes-ra és sáljával a földre rántotta barátomat...

Negyedik fejezet

MELYBEN ISMÉT SZÓ LESZ A TITOKZATOS BIRTOKRÓL

A délután se telt másként. Órák alatt megint csak ugyanazok az örömök szórakoztattak el bennünket, mint délelőtt. A rendtelenség se szűnt meg és tovább folyt a perzsavásár. A komédiásfiú újabb csodálatos dolgokat hozott magával, zúgó kagylókat, furcsábbnál-furcsább játékokat mutogatott, dalokat dúdolt, sőt ott volt vele még kicsike majma is, mely tompán, állhatatosan kaparászott bent, táskája bőrtövében. Seurel tanár úr szinte percenként félbeszakította az előadását, hogy ő is megcsodálja, kézbe vegye azokat a titokzatos holmikat, amiket a furfangos fickó táskája mélye rejtett... Amikor véget ért a tanítás, a négyórai csöngetéskor egyedül Meaulnes volt készen csak a dolgozatával.

A gyerekek ezúttal ráérősen ténferegtek haza az iskolából, nem úgy, mint máskor: kapkodva, lóhalálban. Úgy látszott, hogy elmosódik a tízpercek és az órák közötti éles határvonal. Azt hiszem, ennek a határvonalnak volt tulajdonítható, hogy az iskolában eltöltött időnk olyan természetesen és ritmikusán telt, mint ahogy például az éj követi a nappalt. Még arról is megfeledkeztünk, ami különben szokásunk volt, hogy figyelmeztessük Seurel tanár urat az utolsó óra vége előtt tíz perccel, kik maradjanak itt aznap kisöpörni a tantermeteket. Pedig ez szabályszerűen ismétlődő műsorszámunk volt, hiszen ezzel felhívtuk a figyelmét arra, hogy mindjárt csöngetnek, s valóban a legtöbbször meg is rövidítettük vele az órát.

A véletlen, a sors úgy akarta, hogy aznap Meaulnes-ra kerüljön a sor. S én már reggel, mikor szóba elegyedtem vele, figyelmeztettem a komédiásfiút intézeti szabályainkra, mely szerint aznap, ahogy egy új fiú beteszi a lábát az iskolába, aznap ő tölti be a segéd-seprői tisztséget.

Meaulnes, alighogy bekapta az uzsonnáját, visszabaktatott az osztályba. A komédiásfiúra még sokáig vártunk, ő érkezett vissza utoljára, lihegve a loholástól. Kint már sűrű sötét pelyheket szitált az est, mire visszatért...

- Te ottmaradsz velem az osztályban - szólt oda hozzám Meaulnes -, s amikor elkapom a nyakát, elszeded tőle a térképet, amit tegnap elrabolt tőlem a gazember.

Ott ültem hát, az ablak mellett egy pad tetején. Amíg láttam, a sötétségbe vesző félhomályban egy könyvet böngésztem s aztán őket figyeltem, mint tologatják ide-oda, egyetlen szót se szólva, a padokat. Meaulnes vésztojószerű arccal, hallgatagon dolgozott. Fekete kabátja végig be volt gombolva, s öve is feszesen simul a derekára. A komédiásfiú mellette szinte törekény jelenségnek látszott. Vibrált rajta az idegesség s a fején kötést viselt, mint a sebesültek. Ócska köpeny volt a vállán, több helyütt el is volt szakadva, ezt napközben észre se vettem. Buzgón serénykedett, szinte nekivadulva emelgette és taszigálta a padokat. Volt a mozdulataiban valami esztelen kapkodás s mindehhez enyhe mosoly játszadozott az ajkán. Mintha csak valamiféle különleges játékkal szórakozna itt, melynek mi bizony nem tudjuk a nyitját.

Ahogy telt-múlt az idő, már csak egy padot kellett elmozdítani a helyéről, hátul, a tanterem legsötétebb zugában. Itt aztán Meaulnes-nak egy mozdulata elég lett volna ahhoz, hogy elgáncsolja ellenfelét. Kintről senki sem láthatta volna meg az ablakon keresztül, de még csak a kiáltása se hangzott volna ki az udvarra. Nem is értettem, hogy miért hagyta ki ezt a remek alkalmat. Hiszen a komédiásfiú, ahogy ismét az ajtó közelébe kerül, tüstént kámfort játszhat, hiszen hivatkozhat arra, hogy munkáját elvégezte s akkor aztán bottal üthetjük a nyomát, sose látjuk viszont ökelmét.

A térkép és Meaulnes jegyzetei, melyeket annyi időn át gyűjtött, melyeket annyit próbált kiegészíteni, soha nem kerülnek vissza a mi kezünkbe...

Minden pillanatban vártam, hogy mikor int már, mikor tesz egy olyan mozdulatot, amiből megértem, tüstént elkezdődik már a bunyó - de hiába vártam a jelre, Meaulnes meg se moccan. Csak annyi történt, hogy olykor-olykor rápillantott a komédiásfiú fejére - tekintetében volt valami különös kíváncsiság s érdeklődés is egyben, mert a kötést a mindinkább leszálló sötétben nagy, egyre növvő fekete foltok tarkították.

Már az utolsó padot is helyretolták és még mindig nem történt semmi.

Ahogy azonban jöttek vissza az osztály végéből, hogy még a küszöböt is lesöpörjék, Meaulnes, fejét lehajtva, megszólalt halkán. S amíg ezt mondta, pillantása elkerülte ellenségünk tekintetét:

- A kötést már egészen átítatta a vér és a ruhája is több helyen elszakadt.

A komédiásfiú csodálkozva nézett rá. Éreztem, hogy nem azon lepődött meg, amit Augustin mondott, az hatotta meg ilyen mélységesen, hogy egyáltalán szóbaállt vele.

- Az imént megpróbálták elszedni tőlem - kezdte alig hallhatóan - a térképét kint a téren. Amikor közölték velük, hogy visszajöjök ide, segítetek kitakarítani a tantermet, már tisztában voltak vele, hogy ki fogok békülni magukkal. De mégse sikerült elszedniök tőlem - tette hozzá büszkén s átnyújtotta Meaulnes-nak a gondosan összehajtogatott drága kis papírszeletkét.

Meaulnes odafordult hozzám:

- No, ehhez meg mit szólsz? - kérdezte. - Miértünk verekedett, miértünk sebesült meg, miközben mi azon törtük a fejünket, hogy hogyan csaljuk törbe!

Aztán abbahagyta a magázást, ami nálunk, a Sainthe-Agathe-i iskolában sohasem volt szokásban.

- Remek cimbora vagy - mondta Meaulnes megindultan és feléje nyújtotta a kezét.

A komédiásfiú elkapta, hevesen szorongatva. Így állt ott, talán egy percre is, rendkívül zavartan, érződött, hogy benne rekedt a szó... Aztán kíváncsian fordult hozzánk, mohón pergetve a szavakat:

- Úgy, szóval törbe akartatok csalni? No, hát ez igazán mulatságos! Tudtam én ezt előre, mondtam is magamnak: hogy le fog ezeknek esni majd az álluk, amikor, ha visszaadtam nekik a térképet, észreveszik, hogy amit tudtam, kiigazítottam rajta...

- Kiigazítottad? igazán?

- No, ne ilyen hevesen! Mindenre én sem emlékszem, de...

Derűs, könnyed modorát egyszerre levetve, közelebb lépett hozzánk. Hangja tűnődőbb lett, keményebb.

- Meaulnes, nincs értelme tovább tagadnom, én is jártam arra, ahol te. Jómagam is ott voltam azon a különös ünnepségen. Amikor osztálytársaidtól hallottam titokzatos eltűnésekről, kalandokról, mindjárt tudtam, hogy te is ott jártál a ködbemerült titokzatos birtokon. Meg akartam győződni róla, helyes nyomon járok-e, azért loptam el tőled a térképet... De az egésszel jómagam is csak úgy vagyok, mint te, én sem tudom a kastély nevét s nem is tudnék visszatálatni még egyszer oda. És nem is tudnám megmondani én se neked pontosan az utat, melyen eljuthatnál innen, oda a kastélyhoz.

Mohó kíváncsisággal és barátsággal fogtuk közre. Meaulnes ki nem fogyott sürgető kérdéseiből... Volt mindkettőnkben egy olyan érzés, hogyha türelmetlenül faggatjuk, végül olyasvalamit is kikottyant, amiről azt állítja, hogy fogalma sincs róla.

- Majd meglátjátok - halkította le a fiú a hangját s mintha zavarban lett volna, ahogy kedvetlenül mondta - néhány fontos változtatást eszközöltem a térképen, ami nem volt helyesen rajta... Ez minden, amit tenni tudok értetek.

Aztán még hozzátette, látva mennyire csodáljuk őt s mennyire lelkesedünk érte:

- Ó - suttogta szomorú büszkeséggel - egy dologra föl kell hívnom a figyelmeteket: más vagyok, egészen más, mint a többi korombeli fiú. Vagy három hónapja egy elkeseredett pillanatomban golyót akartam röpíteni a fejembe. Ezért van ez a kötés a fejemben, mint a polgárőröknek a Szajna partján 1870-ben...

- És ma este, verekezés közben ismét kiújult a sebed - nézett rá Meaulnes, és annyi barátság, gyöngédség volt a hangjában.

A komédiásfiú azonban mintha nem is hallotta volna, tovább folytatta s hangja egy picit fellengősen zengett:

- Igen, igen, meg akartam halni. S ha már nem sikerült, úgy döntöttem, kedvemre élek eztán, mint egy csavargó. Szakítottam a múltammal. Mindenki meghalt számomra: apám, nővérem, mindenem, amim volt, még a szerelmem is... Nincs senki másom a világon, csak a cimboráim.

- No hiszen a cimboráid alaposan cserbenhagytak és elárultak - vettem oda neki.

- Igazad van - bólított élénken. - Mindennek ez a Delouche az oka. Rájött, hogy egyezkedni akarok veletek. Szétzüllesztette a bandát, pedig milyen remekül a kezemben tartottam őket! Emlékezhettek, milyen pompásan volt megszervezve a tegnapi esti támadás, úgy ment minden, mint a karikacsapás! Mióta fölcseperedtem, kölyökkorom óta még semmi sem sikerült nekem ily remekül...

Egy percig eltűnődött s aztán folytatta, mintha csak az lett volna a szándéka, hogy kiábrándítson magából minket.

- Talán azért is jöttem ide hozzátok ma este - mert reggel rádöbbsenem, hogy ti ketten többet jelentetek számomra, mint a banda összes többi tagja. Különösen Delouche van a begyemben, egészen megfeküdte a gyomromat. Hová tette a sütnivalóját, hogy tizenhét éves kamasz léte, felnőtt férfit akar játszani? Ezt aztán igazán nem hajlandó bevenni a gyomrom... Csak még egyszer elkaphatnám a frakkját... Vajon lesz-e erre alkalmunk?

- Majd kerítünk rá - bólintott Meaulnes. - Sokáig itt maradtok még a városban?

- Fogalmam sincs róla. Ha rajtam múlna, soká, nagyon soká. Szörnyű, hogy milyen egyedül vagyok. Nincs senkim, csak Ganache, kívül nincs senkim, de senkim...

Hirtelen lefoszlott róla a lelkesedés, a vidámság. Egy pillanatra mintha ugyanaz a reménytelenség vett volna rajta erőt, amit akkor érzett, amikor az öngyilkosság gondolata elültetődött a szívében.

- Legyünk jóba, legyetek a barátaim - fordult felénk váratlanul - hiszen láthattátok, a titkok nem volt előttem ismeretlen és síkra is szálltam érte, nehogy a többiek kezébe jusson. S talán hozzá tudlak segíteni benneteket ahhoz, hogy ismét rátaláljatok az elveszett nyomra.

S még hozzátette, s hangja majdnem ünnepélyesen zengett:

- Legyetek a barátaim, mert szükségem van valakikre, ha egy nap a pokol torka megint elnyeléssel fenyegetne, mint ahogy egyszer már fenyegetett... Esküdjetelek meg, hogy nem maradtok távol, ha majd hívlak benneteket - ha majd felhangzik a hívójelem (s valami különös kiáltás tört elő a torkából: ilyesfajta, hogy: hiu-hiu!...) Meaulnes, te tedd le először az esküt!

És mindketten letették az esküt. Gyerekek voltunk még s minden, ami ünnepélyesebb, komolyabb volt a köznapinál, a megszokottnál, valósággal rabul ejtett bennünket.

- S hogy én is viszonzom valamivel barátságotok megnyilvánulását - halkította le megint a hangját - megadom nektek egy párizsi ház címét; a kastély fiatal úrnője többnyire ott szokta tölteni az ünnepeket. Húsvétkor, Pünkösdkor biztosan ott tartózkodik, sőt még júniusban s a tél egy részében is...

Ebben a pillanatban felcsattant egy ismeretlen hang a főkapu felől, többször is az éjszakában. Rájöttünk, hogy ez csakis Ganache lehet, a komédiás, aki nem mert bejönni, vagy nem tudta, merre vágjon át az udvaron. Hangjából aggodalom érződött és sürgető várakozás, ahogy hol rikoltozva, hol meg alig hallhatóan megismételte jelüket:

- Hiu-hiu! Hiu-hiu!

- A címet, mondd gyorsan a címet! - kiáltott rá Meaulnes a komédiásfiúra, ki láthatóan össze-rezzent és sietve igazította meg magát a köpenyét, hiszen már mennie kellett.

A fiatal suhanc sebtében odavetette nekünk egy párizsi utca nevét s egy házszámot, melyet mi halkan többször elismételtünk utána. S ezzel máris rohant, bele az éjszakába, az idősebb barátjához, aki ott várta kint a kis rácsos kapunál. Mi pedig csak álltunk ott egy ideig, tanácstalanul. Valami furcsa, elmondhatatlan nyugtalanság kerített hirtelen hatalmába bennünket.

Ötödik fejezet **A VÁSZONCIPŐS FÉRFI**

S ugyanezen az éjszakán történt a következő dolog is. Delouche-né, a kocsmáros özvegye, úgy hajnali három tájt fölkel, hogy tüzet rakjon. A kocsmárosné bent lakott egészen a városka szívében. A sógora, bizonyos Dumas nevezetű férfi, akinek ő adott kosztot és kvartélyt a kocsmában, a szomszéd városba készült. Úgy volt, hogy négy órakor indul neki az útnak. Delouche-né nyomott kedélyű asszonyság volt és egyszer, valamikor régen annyira megégette a jobb kezét, hogy azóta valósággal megbénult. Lesietett a konyhába, ahol még szinte kiűzhetetlenül tanyázott a sötétség, hogy feltegye forni a kávé. Vacogatóan hideg volt ez a hajnali óra. Delouche-né fölkapott a pruszlikjára egy ócska kötött kendőt, s kötényt kötött maga elé, aztán kinyitotta a konyhaajtót. Egyik kezében vitte az égő gyertyát, a másik kezét, a nyomorékot, a láng köré tartotta védelmezően, hogy el ne fújja a szél. Kilépett az udvarra, ahol garmadával állottak az üres borosflaskák meg a szappanosládák, s egyenest a faskamrához tartott, mely egyben tyúkólul is szolgált. Kinyitotta az ajtaját, hogy a kötényt teleszedje aprófával... Ahogy belökte az ajtót, hirtelen egy sapka röpült feléje, olyan erővel, hogy valósággal füttyült körötte a szél, s abban a minutumban kialudt a gyertyája. Az ismeretlen támadó a kamra koromsötét mélyéből ugrott elő, s egy ökölcsapással leütötte a kocsmárosnét. S aztán iszkolni kezdett, teljes erejéből. A megrémült tyúkok és kakasok riadtan kotkodácsoltak-kukorékolnak, fülrepesztő lármát csapva.

A férfi köpenye alatt egy zsákot is cipelt s ahogy a kocsmárosné magához tért a rémülettől, kétségbeesve vette észre, hogy vele együtt öt-hat pár gyönyörű, rántanivaló csirke is eltűnt.

Delouche-né torkaszakadtából kezdett kiáltozni segítségért. Sógora, a segélykiáltásokra magára kapkodva valamit, rohant a hang irányába. Egy pillanat alatt megállapította a következőket: a garázda csirketolvaj álkulccsal hatolt be a baromfiudvar ajtaján keresztül s erre is menekült el, arra viszont már nem volt ideje, hogy maga mögött ismét bezárja a kaput. Dumas sógor jártas volt az effajta ügyekben, nemegyszer gyűlt meg már a baja tolvajokkal és vadorzókkaival. Most is, azonnal meggyújtotta a kocsilámpást, másik kezével felkapta csőre töltött vadászfegyverét és megindult a tolvaj után. A nyomok nem voltak túlságosan kivehetőek - a gazemberen minden valószínűség szerint gumitalpú vászoncipő lehetett - a La Gare-i országútig még úgy-ahogy tudta követni őket, aztán egyszerre megszűntek, eltűntek egy legelő kerítése előtt.

Nem volt mást mit tennie, abba kellett hagynia az üldözést. Mintha valami megütötte volna a fülét. Fölkapta a fejét, megállt egy pillanatra és belehallgatózott az éjszakába. A távolból az országútról kocsizörgést hozott feléje a szél. Annyit még kivett belőle, hogy a kocszi örült iramban távolodott, mintha gazdája tartott volna az üldözéstől...

A kiáltásra különben Jasmin Delouche is fölébredt, kiugrott az ágyból és sebtében egy malaclopó köpönyeget kanyarított a vállára s felkapkodta tornacipőjét. Az volt a terve, hogy kicsit körülnéz a városkában. Egy lélek sem járt az utcákon; az orráig se látott el a sötétben, s valami végtelen csendbe süppedt minden, mint általában ezekben az órákban, a pirkadat halovány derengése előtt. Ahogy kiért az útkereszteződéshez, ő is hallotta, akárcsak a nagybátyja, a kocsizörgést. Már messze járt, túl a dombokon. A hangokból arra következtetett, hogy lóhalálban vágattak tova. Jasmin elég agyafűrt fickó volt, no meg elég hetvenkedő is, meg kell hagyni. Azt mondta tehát magának - később legalábbis így adta le nekünk:

- Jasmin kérlek, a kocszi La Gare irányába zörgött el, ez igaz. De jó lesz körülnézni másmerre is a városban, talán elcsíphetem a cimborák frakkját.

S ezzel befordult a Templom utcába. Csend volt még erre is, mély-álmú éj.

A téren, a komédiások kocsija felől gyenge fény derengett. Biztosan valamelyikük rosszul van, azért ég bent a lámpa. Már azon volt, hogy odamegy és bekopog, hogy miben lehet a segítségükre, amikor felbukkant egy nesztelenül suhanó árnszerű alak gumitalpú vászoncipőben, a Kis-köz irányából. Valósággal vágtatott és anélkül, hogy körülnézett volna, egyenest a kocsi felé rohant.

Jasmin a mozgásáról felismerte Ganache-t, odalépett hát eléje a kocsiból kiszűrődő halvány fénybe:

- Mi a baj? Mi történt? - kérdezte suttogva.

Ganache rémülten torpant meg. Haja zilált volt s ahogy a fiúra nézett, az ajka szálnalmas vigyorba fordult. Fuldokolva szedte a lélegzetét s riadtan. A szavak szaggatottan törtek fel belőle.

- Nagyon rosszul van a barátom... Tegnap este elvágódott... és megütötte magát... Fején felszakadt a régi seb... Elszaladtam, hogy egy ápolónőt kerítsek melléje... onnan jövök...

Jasmin Delouche haza indult, erősen gyanakodva. Szerette volna kipihenni még reggelig a fáradságait. S ahogy ment, útközben látott egy kedvesnővért, amint szaporán lépkedve valóban a tér felé igyekezett.

Reggelre virradva több Sainte-Agathe-i lakos lépett ki a házából, hasonlóan átvirrasztott éjszaka után, összetörten, puffadt szemekkel. Felháborodva rikácsoltak szerte a városban.

Giraudat-ék előtt például éjfél után két órakor egyszerre csak megállt egy szekér. Mintha lóhalálában valamiféle puha csomagokat dobáltak volna föl rá. A házban csak két nő tartózkodott éppen, akik a rémülettől meg sem mertek moccanni. Reggel aztán, ahogy kimerészkedtek a baromfiudvarra, egyszeriben megértették, hogy mik voltak azok a rejtélyes valamik. A nyulaknak és a szárnyasoknak nyomuk veszett... Az első tíz percben Millie kiment a mosókonyhába, s az ajtaja előtt néhány szál gyufát talált, melyek majdnem végig égtek. Apám arra következtetett ebből, hogy nem voltak teljesen tisztában a lakásunk fekvésével s ennek köszönhetjük, hogy megúsztuk a látogatásukat... No, aztán ott voltak Perreux-ék, Boujardonék és Clément-ék. Mindannyian azt hitték, hogy a tolvajok a disznókat is elhajtották, de valamennyit megtaláltak még a délelőtti folyamán. Csak a környező kertekben szorgoskodtak; vidáman turkáltak ki a korai salátapalántákat. Az egész konda kihasználta az alkalmat, hogy kinyitották az ajtókat és elcsellengtek kicsit az éjszakában, mintha csak levegőzni, sétálni mentek volna... Majdnem mindenütt lábakelt a szárnyasoknak; minden egyéb a helyén maradt. Pignot-né, a pék felesége ugyan egész nap azt hajtogatta - ő ugyanis nem tartott állatokat - hogy ellopták a sulykolóját, meg hogy egy doboz indigónak is nyoma veszett, ezt azonban nem tudta bebizonyítani s nem is vették fel a jegyzőkönyvbe...

Egész délelőtt csak erről folyt a szó s az egész városkában fejvesztettség uralkodott és rémület. Az osztályban Jasmin is elhencegett éjszakai kalandjával:

- Ó, agyafűrt fickók ám ezek. Szerencsájuk, hogy nem botlott beléjük a nagybátyám. Mert úgy ledurrantotta volna őket, mint a verebet!

S még hozzátette, tüntetően végigmérve minket:

- Szerencse, hogy nem akadt össze Ganache-sal. Mert akkor őt is lepuffantotta volna biztosan. Egy húron pendül ez valamennyi, mindig ezt szokta mondani és Dessaigne-nek is ez a véleménye, úgy ám, barátaim.

Azonban egyikünknek sem jutott eszébe, hogy új barátainknak nyugalma ilyen csacsiságokkal megzavarjuk. Jasmin is csak másnap este mesélte el nagybátyjának, hogy Ganache gumitalpú vászoncipőben volt akkor éjjel, akárcsak az a tolvaj, aki betört hozzájuk a faskamrába. Az volt a véleményük, mindketten megegyeztek ebben, hogy ennyi nyomot, ennyi gyanút már van értelme bejelenteni a csendőrségen. Úgy döntöttek hát, hogy a legnagyobb titokban, az első adandó alkalomkor beutaznak a járási székhelyre és jelentést tesznek az őrsparancsnoknál.

A komédiásfiút, hogy a fejsebe ily módon kissé kiújult, az elkövetkezendő napokban nem láttuk az iskolának még a táján sem.

Meaulnes és én esténként ott ólalkodtunk a Templom téren. Csak a lámpafényre voltunk kíváncsiak, mely ott égett bent az ablakokra omló vörös függönyök mögött. Ott álltunk, rémülettől gyökeret vert lábakkal, lázasan és csak bámultuk ezt a rozoga alkotmányt, nem merte közelebb menni hozzá. Pedig az volt az érzésünk, mintha ez a kocsi a bejárata, az előszobája lenne a titokzatos birtoknak, vagy legalábbis könnyűszerrel odavihetne bennünket - oda, hová különben soha nem juthatunk el, mert az útnak, mely hozzá vezet, örökre nyoma veszett.

Hatodik fejezet **SZÓVÁLTÁS A SZÍNFALAK MÖGÖTT**

Az elmúlt napokban annyi aggodalom ért bennünket, annyiféle zavaros dologba bonyolódunk, hogy közben észre se vettük: beköszöntött a március, alábbhagyott a vad északi szél is. Két vagy három nappal ezután a kalandos éj után, ahogy mentem le reggel az udvarra, hirtelen belém nyilallott, hogy bizony, ez már a tavasz. Cirógató, lágy szellő özönlött át a falon, mintha legalábbis valamiféle langyos víz csobogna; a bazsarózsák levelén még ott ringatództak a csendes éji eső üde cseppjei; a kertben a felásott föld egészen elandalított nehéz illatával; s közvetlenül ablakunk alatt egy vidám madár fészkelte a lombban és skálázni tanult, hogy később beálljon egy nagy zenekarba...

Az első óra után Meaulnes velem jött s közölte, hogy azonnal ki kell próbálnunk a térkép helyességét, melybe a komédiásfiú még néhány fontos részletet belerajzolt. Mennyit beszéltem neki, hogy meggyőzzem, nem érkezett el még az ideje, még várnunk kell. Először is, újra beszélünk kell a barátunkkal, s várjuk csak meg, míg végképp jóra fordul az idő... míg virágba nem borulnak Sainte-Agathe-ban az összes szilvafák. Ott álltunk a kis utcácska mellett a falhoz támaszkodva. Kezünket zsebre vágtuk, és hajadonfőtt csacsogtunk. Időnként megborzongtunk, fázósan, a szélben, máskor meg a szél langyos leheletére valami ősi, határtalan lelkesedés lobogott fel a szívünkben. Ó, testvérek, barátok, útitársak, akik voltunk, hogy hittünk benne, mindketten, halálos biztonsággal, hogy a boldogság itt jár a közelünkben s csak éppen útra kell kelünk, hogy a miénk legyen, hogy elérjük!...

Fél egy tájt, éppen az ebédet tömtük magunkba, amikor dobpergés hallatszott az útkereszteződés felől. Egy szemvillanás alatt máris ott csimpaszkodtunk a rácsos kiskapun, még az asztalkendőt se raktuk le a nyakunkból, olyan lóhalálban vágattunk kifelé... Ganache verte a dobát s utána kihirdette, hogy tekintettel a „szép időre”, este pontosan nyolckor díszelőadást tartanak a Templom téren. Minden eshetőségre készen, ha netán mégis eleredne az eső, a ponyvát is kifeszítik. Aztán a műsor részletes felsorolása következett, amit elterelt a szél, csak egy-egy szót tudtunk kihámozni belőle, úgy-ahogy felismertük, mint például „pantomim-játék... énekszámok... különféle lovasmutatványok...” S minden egyes szám között megperdült újra a dob.

Este éppen a vacsoránál ültünk, amikor csinnadrattázva eldörgött a nagydob az ablakunk alatt, hogy hírül adja az előadás kezdetét. Valósággal táncolni kezdtek tőle az ablaküvegek. S nem sokkal utána hallottuk, ahogy a népek élénk beszélgetésekbe merülve, kisebb-nagyobb csoportokban tódultak a Templom tér felé. S mi ketten arra voltunk kárhoztatva, hogy ott fészkelődjünk az asztalnál, türelmetlenségünkben dobogási versenyt rendezve lábunkkal.

Végül, kilenc óra felé, a kis kapu felől lábcuszosok zaja hallatszott s fojtott kuncogásokat terelt felénk a szél. A tanítónők jöttek értünk, mert úgy volt, hogy velük együtt megyünk. Kis csoportokra oszolva indultunk el a mutatványosok bódéja felé. Olyan sötét volt, hogy az orrunk hegyéig sem láttunk el. De ahogy közeledtünk a térhez, már messziről láttuk, hogy fényárban úszik a templom egyik oldala. A bódé előtt két lámpa himbálódzott a szélben...

Bent, a ponyva alatt az ülések lépcsőzetesen emelkedtek, akár egy cirkuszban. Seurel tanár úr, a többi tanítónő, Meaulnes és én, elől, a legelső padosorban foglaltunk helyet. Még ma is magam előtt látom a helyiséget, nagyon keskeny volt, akár az igazi cirkuszok. A nézőtér sötétbe borult s itt ült a lépcsőzetes padosorokban a kíváncsiak serege; Pignot-né, a pék felesége, Fernande-né, a vegyeskereskedő neje; itt ültek a lányok is, a kovács segédei, suhancok, asszonyok, a környékbeli parasztok; és még mások is szép számmal.

Már csak az első rész utolsó számait láthattuk, olyan későn értünk oda az előadásra. A porondon éppen az idomított kecskefi produkálta magát, számtan tudományát mutatva be; előbb négy korszára rakta fel a lábát, aztán kettőre, végül egyre. Ganache állt mellette s időnként gyengéden megbökdöste a pálcájával, miközben olykor-olykor felénk sandított, nyugtalanul, tátott szájjal, üveges tekintettel.

Két másik lámpa közelében, a porond és a cirkuszkocsi között, ott ült egy kis zsámolyon a barátunk. Ő is idomító öltözékben volt, finom fekete trikója feszesen simult az alakjához, s a kötés most is elfedte félig az arcát.

Alig telepedtünk le a helyünkre, új szám következett. A porondra kivágtatott egy kis fehér póniló, díszesen felszerszámozva. S kijött utána a komédiásfiú is. A póni többször körbement a padosorok előtt s mindannyiszor előttem vagy Meaulnes előtt állt meg, valahányszor azt parancsolta neki a gazdája, hogy keresse ki a mélyentisztelt közönség közül a legszeretetre méltóbb vagy legbátrabb egyént - viszont, amikor azt kapta feladatul, hogy jelölje csak meg bátran, ki a leghazudósabb, a legzsugoribb, vagy a „legszerelmeskedőbb természetű” a jelenlevők közül, mindannyiszor Pignot-né asszonyság előtt kötött ki... Kacagtak, kurjongattak körötte a nézők, egymást taszigálták jókedvükben. Nem csaphatott volna nagyobb zajt egy sereg liba sem, ha egy selyemszűrű uszkár üldözi őket, csaholászva!...

Aztán rövid szünet következett. Az idomár odajött hozzánk egy pillanatra, hogy elbeszélgesse Seurel tanár úrral, aki akkor sem lehetett volna büszkébb, ha magával Talmával vagy Léotarddal beszél. Meaulnes meg én is, szenvedélyes érdeklődéssel csüngtünk minden szaván, szinte ittuk magunkba, amiket mondott; a sebe, szerencsére, újólá behegedt - beszélt az előadásról, melyre oly szorgalmasan, kitartóan készültek a hosszú téli estéken; és szóba került az is, hogy meddig maradnak: semmi esetre sem mennek el március vége előtt, úgy tervezték, hogy addig egyfolytában tartanak előadásokat s a műsorukat állandóan újabb és újabb számokkal frissítik majd fel.

- A mai előadás utolsó száma - mondotta - egy nagy pantomim-jelenet lesz.

Amikor már vége felé közeledett a szünet, barátunk elnézést kért, hogy mennie kell már. A cirkuszkocsihoz kellett eljutnia, s így át kellett furakodnia egy sereg nézőn, akik a porondon szorongtak. A csoport közepén - ekkor vettük hirtelen észre - Jasmin Delouche állt. A hölgyek és a lányok udvariasan utat nyitottak maguk között barátunknak. Hiszen mindannyiuk szívét

megnyerte, elbájolta a fekete cirkusz-öltözék, a komédiásfiú bekötött homloka, s különös, merész tekintete. Azt hiszem Jasminra nagyobb hatással lett volna egy széles öv, egy csapott inggallér vagy egy alul kiszélesedő, divatos, bő nadrág, mint amiben most volt a barátunk. Jasmin különben éppen Pignot-nével álldogált s élénken magyarázott neki valamit, a hangját egészen letompítva... Nekem az volt az érzésem, hogy az imént érkezhettek meg valahonnan... Kabátja hajtókájába akasztva a hüvelykujjait, himbálódzott a talpán, s meglehetősen zavarban volt, bár csak úgy áradt róla az önhiúság, a hiúság. Amikor a komédiásfiú elment előtte, bosszús mozdulattal odakiáltott valamit Pignot-nének, de hozzám nem jutott el már a hangja. Azonban nyilvánvalóan sértő szándékkal mondta s úgy, hogy a barátunk magára vehette. Valószínűleg valamiféle komoly és váratlanul elhangzó fenyegetés lehetett, mert a komédiásfiú önkéntelenül visszafordult, mintha nem jól hallotta volna talán. Jasmin gúnyosan mosolyogva állta egy pillanatig a tekintetét, hogy zavarát leplezze, s oldalbaböködte a mellette álldogálókat, nyilvánvalóan azzal a szándékkal, hogy a többiek is neki helyeseljenek... Az egész jelenet villámgyorsan, néhány másodperc alatt játszódott le. Azt hiszem, nem is látta más közülünk az első padsorból, csak én egyedül.

A cirkuszkocsi ajtaját függöny takarta s barátunk fellibbentve fölmászott a kocsiba, az idősebb komédiáshoz. A nézőtérén közben mindenki visszaült a helyére, mert azt hittük, azonnal kezdődik a műsor második része. A zsongás-zsibongás lassan el-elhalkult, s hirtelen csönd lett, a halk fecsegések is egyszerre elenyésztek. Ekkor arra lettünk figyelmesek, hogy a függöny mögött két hang vitatkozik egymással. A szavak értelmét nem tudtuk kivenni, de a két hangot igenis megkülönböztettük egymástól. Az idősebbik komédiás és a fiatal suhanc volt kétségtelen. A komédiás mintha valamit igyekezett volna kimagyarázni, mentegetődzve, mire a másik megpirongatta, s hangjából felháborodás érződött ki s nagy-nagy szomorúság:

- Ó, te szerencsétlen filkó - zengett panaszosan - hát mért, hát mért nem mondtad ezt meg nekem...

A többiből már egy szót sem értettünk, hiába hegyezte az egész nézőtér a fülét. Aztán hirtelen csend lett. A függöny mögül csak kivehetetlen pusmogás hallatszott. A kakasülön meg kukorékolni kezdtek a kölykök, dobogva, rikoltozva:

- Meddig várjunk még? Húzzák már fel a függönyt!

Hetedik fejezet **EGY ARCRÓL FELLEBBEN A KÖTÉS**

A dobogásra kibukkant a függöny mögül egy fej. Micsoda fej volt ez! Keresztül-kasul szántották a barázdák s hol vidámság tükröződött rajta, hol meg a rémület, a szorongás és csupa liszt volt az arca, tele kerek, fekete kis tapaszokkal! S a fej egy hosszú, három darabból rosszul összeillesztett bohócuha tetején ült. Aztán teljes egészében kipenderült a bohóc a porondra, hétrét görnyedve ugrált, mintha a hasa fájna, s lábujjhegyre pipiskedett, túlzott óvatosság és félelem érződött minden mozdulatában, keze meg valósággal eltűnt a hosszú ruhaujjban, mely söpörve nyalta a földet.

Ma már nem tudnám pontosan leírni, hogy miről is szólt ez a némajáték. Csak arra emlékszem vissza, hogy mikor már bent volt a porondon, egyszerre elvágódott, mert hiába próbált kétségbeesetten megállni a lábán, nem sikerült neki többé. S hasztalanul próbált föltápászkodni, újra meg újra hasra esett, vonzotta a föld, nem bírta el a lába. Minduntalan lenyekkent, puffanva a földre. Négy székbe is belebotlott egyszerre s mikor így ismét elterült, egy ormóttan asztalt is lerántott magával, melyet csak az imént hoztak ki a porondra. Aztán már föl se tudott

állni, ott hevert szétvetett karokkal a földön, a körbefutó korlát előtt, a nézők lábánál. Ekkor a közönség soraiból nagy nehezen két önkéntes jelentkezőt toboroztak, akik a lábánál fogva, elképzelhetetlen erőfeszítéssel úgy ahogy talpra állították. S valahányszor elhuppant, mindig rikkantott is egyet. Olyan sikolyféle volt ez, mindig másmilyen, úgyhogy valósággal megborzongott belé az ember, éppúgy érződött belőle a bánat, mint az öröm. S aztán, ez volt az egész jelenetnek a csúcsa, felkúszott négy egymásra tornyozott szék tetejébe és ellökte magát. Hatalmas ívben, de elképesztően lassan dőlt el a torony, s míg zuhant lefelé, egyetlen fülrepesztő és szívettépő diadalittas huhogással rikoltott egyfolytában, míg az asszony nép rémülten sikoltozott e mutatvány hatása alatt.

De ezzel még nem ért véget a némajáték. Még most is magam előtt látom a szegény bohócot, ki nem tud megállni a lábán, amint előrázott a ruhaujjából egy kis kócbábut. S aztán egy szívet tépő jelenetet játszott le vele. S az egész azzal végződött, hogy a bábu száján kiömlött a kóc, a fűrészpör, amivel tele volt a hasa szegénykének. Aztán, siralmas kis sikolyok kíséretében a bohóc teletöltötte valami furcsa péppel, melyet a szájából varázsolt elő. Az egész nézőtér feszült figyelemmel leste minden mozdulatát. Tátott szájjal bámulták a szegény bohóc kis bábuját, mely ragadt a péptől és élettelenül hevert a kezében, s ekkor a bábut egy hirtelen mozdulattal megragadta az egyik kezénél és teljes erejéből átrepítette a nézők feje fölött, egyenest Jasmin Delouche képének. A bábu éppen csak a fülét horzsolta, alaposan összeragacsolva azért, s áthuppant Pignot-né hatalmas kebelére, egyenest a tokája alá. A pékné olyan szörnyet sikoltott rémületében s oly heves mozdulattal hőkölt hátra - s ráadásul ez a hisztéria a mellette ülőkre is átragadt - hogy a pad recsegve-ropogva összedőlt alattuk. A pékné, Fernande felesége, Delouche-né, a bús szemű özvegy s még vagy két tucat ember a pad alá esett, s lábukkal a levegőbe kalimpálva próbáltak felkászálódni. Kacagásorkán rázta meg láttukra a nézőteret, sikongtak-rikoltoztak az emberek, dörgő tapsvihár tört ki nyomban utána. S a hórihorgas bohóc, kinek arca előbb még a földet súrolta, most könnyedén fölugrott és meghajította magát:

- Hölgyeim és uraim, vége az előadásnak. Hálásan köszönjük a tapsokat. Balra a kijárat!

Fülsiketítő, éktelen láрма, zshivajgás kavargott a nézőtéren. Meaulnes, aki hallgatagon és szinte mozdulatlanul ült a helyén, attól a pillanattól kezdve, hogy a pantomim elkezdődött s aztán is, mintha egyre jobban elmerült volna a messzeségben, hirtelen fölpattant a padról és elkapta a karom. Úgy látszik, nem tudott tovább uralkodni magán:

- Nézd csak meg jobban a bohócot! - ordította a fülembe. - Figyeld csak az arcát! Rájöttem végre, hogy kicsoda, végre fölismertem!

Még mielőtt megtalálta volna a tekintetem a bohócot, s mintha csak már régóta bennem rügyezett volna ez a gondolat öntudatlanul s csak az alkalmas pillanatra várt volna, hogy teljes pompájában virágbaboruljon, egyszerre belémnyilallott a felismerés. A kocsi lépcsőjén meg ott állt éppen ifjú barátunk, egy közeli lámpa fényében. A kötés ekkor nem volt már a fején s a vállára hanyagul egy köpenyt kanyarított. A hunyorgó lámpafény, mint hajdan a gyertya sápadt lángja, akkor este a kastély elhagyott szobájában, rávetődött finom metszésű arcára, hajlott sas-orrára, mely alatt még nem is pelyhedzett a bajusz. Ajkai félig nyitva voltak, és sápadtan, izgatottan lapozott egy kis piroskötésű könyvben, mely mintha zsebatlasz lett volna. Egy sebhely húzódott végig a halántékán s beleveszett dús barna hajába. Csupán ez zavart meg egy pillanatra, mert különben kétségtelenül az ismeretlen birtok vőlegénye állt ott előttem, úgy, ahogy azt Meaulnes olyan körültekintő részletességgel leírta nekem.

Mindketten egyetértettünk abban, hogy azért vette le a kötést a homlokáról, mert azt akarta, hogy felismerjük. Amikor azonban Meaulnes felugrott és felkiáltott az ámulattól, a fiatalember fölkapaszkodott a cirkuszkocsiba. Előbb még bólintott egyet felénk cinkosan s ránk mosolygott, s most is volt valami megfoghatatlan szomorúság a mosolyában, mint ahogy általában mosolyogni szokott.

- Hová tettem a fejem - őrjöngött Meaulnes - hiszen tüstént rá kellett volna ismernem a másakra is! Ő volt a bohócruhás férfi az ünnepeken, ott...

S máris rohant volna oda hozzá. De Ganache közben elbarikádozta a porondot, úgyhogy nem lehetett átmenni rajta. S egymás után oltotta el a nézőtér lámpáit is, mind a négyet. Nem tehettünk mást, a többiek után kellett mennünk. A tömeg lassan cammogott csak kifelé, megrekedve a párhuzamos padsorokban. Ott topogtunk mi is, a türelmetlenség apró tűivel a szánkban.

Amikor végre kiértünk, Meaulnes hanyatt-homlok rohant a cirkuszkocsihoz. Kettesével ugrált fel a lépcsőn, de hiába, csak nem nyílt meg előtte. A lakókocsiban bizonyára, akárcsak abban, mely az állatok szállásául szolgált - ott voltak különféle ketrecekben a póni, a tudós kecske meg az idomított madaraik - véget ért a nap s mindenki lefeküdt már.

Nyolcadik fejezet **CSENDŐRÖK A LÁTHATÁRON**

Ki kellett erősen lépnünk, hogy utolérjük apámékat, akik a tanítónőkkel az iskola irányába ballagtak a sötét utcákon. Most már mindent értettünk, minden megvilágosodott előttünk. Az a nagy fehér árny, akit Meaulnes látott az ünnepség utolsó éjszakáján eltűnni a fák között, Ganache volt, a bohóc. Fölnyalábolta a szerelmében csalódott, életunt fiatalembert s elvitte magával. S a hopponmaradt vőlegénynek megtetszett ez a különös, szabad élet, mely tele volt veszéllyel, játékkal, kalanddal. Az volt az érzése, hogy mindent újra kezdhet így, s csodálatos, nem szűnő gyerekkor vár ismét reá.

Frantz de Galais, biztosak voltunk ebben, azért tagadta le a nevét, s azért játszotta meg, mintha ő sem ismerné az utat, mely a birtokukra vezet, mert félt attól, hogy erőszakkal visszacipelik a családjához. Csak azt nem értettük, hogy akkor mi ütött belé ma este, mire volt jó, hogy felfedje kilétét s miért akarta, hogy titkáról lehulljon a fátyol?...

Ó, hány tervet nem kovácsolt Meaulnes, míg a nézők hazafelé ballagtak az utcákon! Azt mondta, hogy másnap, minthogy úgyis csütörtök lesz, kora reggel felkeresi Frantzot. S akkor aztán vele együtt mennek el: oda, a Birtokra! Milyen pompás is lesz gyalogolni a felázott úton! Frantz majd kiönti előtte a szívét, semmit se hallgat el, s így minden, de minden rendbejön. S a csodálatos kaland ott folytatódik majd, ahol váratlanul abbamaradt...

S én ott baktattam mellette a sötétben, valami meghatározhatatlan furcsa örömmel a szívemben. Annyi mindenből tevődött össze ez az érzés, kicsit annak is örültem, hogy másnap csütörtök lesz, tehát nem kell iskolába menni, meg aztán ott volt ez a szenzációs felfedezés, amire csak az imént jöttünk rá, hogy ne is beszéljek arról a roppant szerencséről, ami osztályrészünkül jutott. Még ma is emlékszem, hogy első nagylelkűségi rohamomban odafurakodtam a jegyző legcsúnyább lányához és önként felajánlottam neki a karomat. (Máskor bezzeg alig lehetett rábeszélni, mert valóságos kinszenvedésnek éreztem!)

Fájó, keserű emlékek! Hiú, összetört remények!

Másnap reggel nyolc óra tájt tükörfényesre kefélt cipőben indultunk el. Övünk csatja valósággal visszaverte a napot, úgy ragyogott; nem is szólva vadonatúj tökfödőinkről. Meaulnes alig tudta visszafojtani a röhögését, valahányszor rám nézett. Alig bukkantunk ki azonban a Templom térre, Meaulnes kétségbeesetten üvöltött fel s vágtatni kezdett, lóhalálban. A tér üres volt. A cirkuszkocsiknak bottal üthettük a nyomát. Csak egy repedt fazekat találtunk a helyükön meg szalmát, rongyfoszlányokat, eldobott papírokat. A komédiások az éj leple alatt odébbálltak...

Enyhe szellőcske fújdogált, mégis megborzongtunk a leheletére. Az volt az érzésem minden pillanatban, hogy megbotlunk a tér kavicsos, kemény földjében, s hogy tüstént hasra vágódunk. Meaulnes, félőrülten a fájdalomtól, kétszer is el akart vágtatni mellőlem, először a Vieux-Nançay-ba vezető útnál jött rá a mehetnék, másodszor, amikor a Farkas-ösvényhez értünk. Többször is beárnyékolta kezével a szemét, hogy elnézzen a távolba, hátha csak az imént indultak el. Nem tudtunk kisütni semmi okosat. Vagy egy tucat kocsinyomot találtunk a téren, de annyira egymásba gabalyodtak, hogy nem tudtuk megkülönböztetni őket, s aztán ezeknek is nyomuk veszett a köves úton. Nem mehettünk utánuk, lézengve ácsorogtunk, tétlenségre kárhoztatva.

Visszafelé csellengtünk hát az ébredező faluba, amikor hirtelen négy lovas csendőr bukkant fel az úton. Delouche mehetett értük tegnap este, s most, ahányan voltak, annyifelé szóródva vágtattak az utcákon, hogy ellenőrizzenek minden sarkot, akár a dragonyosok, ha fel kell deríteniük egy ismeretlen helységet... De korábban kellett volna ideérniök. A csirketolvaj Ganache már megugrott, kis barátjával együtt. A csendőrök nyomozása eredménytelen volt, sem őket nem találták meg, sem azokat, akik elfuvarozták a megboldogult kappanokat. Jasminnak egy meggondolatlanul elejtett szavából Frantz még idejében rádöbbsent arra, hogy miből is élnek ő meg a társa, ha üres a kassza. A szégyen és a félelem nem hagyta nyugodni, gyorsan összeeszkábált egy útiprogramot, s az volt az érzése, jobb, ha elszelelnék, mielőtt még a zsandárok ideérnének. Attól már nem félt, hogy akarata ellenére visszaviszik édesapja birtokára, ezért szerette volna, ha kötés nélkül is látjuk, mielőtt végleg eltűnik a szemünk elől.

Egyetlen részlet volt csak, amit nem tudtunk soha megfejteni.

Azon az éjjelen, amikor Ganache feltörte a csirkeólakat, Frantz otthon lázasan hánykolódott a kocsiban s még egy kedvesnővért is elhívott hozzá. Hogy tudta e két dolgot összeegyeztetni? Pedig tulajdonképpen ebben a momentumban benne volt a szegény ördög egész jelleme. Mert az igaz, hogy mestere volt a lopásnak meg a tekergésnek, de a jószívét sem vonhatta kétségbe senki.

Kilencedik fejezet **AZ ELTÚNT ÚT NYOMÁBAN**

Leverten baktattunk hazafelé. A könnyű hajnali köd már eloszlott a napsütésben, a házi-asszonyok éppen a szőnyegeiket rázták ki és egymással tereferéltek. A mezőkön, az erdőkben, túl a városkán, olyan varázslatosan tündökölt a tavaszi napfény, hogy amíg élek, el nem felejttem.

Talán még nem is említettem: aznap valamennyi felsősnek be kellett jönnie az iskolába, hogy bent készüljenek a közelgő felvételi vizsgára a délelőtti folyamán. Mikor visszaértünk - Meaulnes lógó orral s olyan izgatottan, hogy egy pillanatig sem tudott nyugton maradni, én inkább olyan voltam, mint akit letaglőztak - egy lélek nem volt az iskolában... A korai nap

sugárkévéjében sütkérezett szüette padunk poros teteje s körülölelte a földgömb itt-ott lepattogzott burkolatát is...

Hogy is tudtunk volna kuksolni a könyvünk előtt, bánatunkon kérődzve, amikor kifelé csábított bennünket minden, de minden! A madarak vígan csicseregve ugráltak az ágakon, az ablak közelében, osztálytársaink kint csatangoltak a mezőkön meg az erdőkben, s főleg a vágy, a láz nem hagyott nyugton bennünket, hogy minél előbb elinduljunk a térkép segítségével, melyet a komédiásfiú úgy-ahogy kiegészített - ez volt már egyetlen s utolsó mentsvárunk, végső reményünk, miután már annyi mindent megpróbáltunk s hiába... E sok csábításnak bizony alig tudtunk ellenállni! Meaulnes le-föl sétált, nyugtalanul, odament az egyik ablakhoz, kibámult a kertbe s aztán átsétált a másikhoz, mely a városkára nézett. Mintha várt volna valakit, akit biztosan hiába vár.

- Tudod - fordult oda hozzám - tudod, van egy olyan érzésem, hogy talán nincs is olyan messze a birtok, mint ahogy hisszük...

S aztán ezt mondta:

- Tudod, mit csinált Frantz? A térképről az út egy jó részét leradírozta, melyet én belerajzoltam.

S aztán újból megállt egy pillanatra:

- Valószínűnek tartom azért, mert a kanca, amíg nem voltam ébren, tehetett valami hosszú, teljesen felesleges vargabetűt...

Ott álltam egy nagy pad tetejének támaszkodva s félig-meddig ülve rajta, mert csak az egyik lábam volt a földön, a másikat lóbáztam a levegőben. Tétlenül, lehajtott fejjel figyeltem a szavaira, bátortalanul, csüggedten.

- Igen, igen - jegyeztem meg - de akkor hogyan lehetséges, hogy a barát egész éjjel vágatott veletek visszafelé?

- Éjféltajt indultunk útnak - csapott le élénken a szavaimra - s hajnali négykor már ki is szálltam a kocsiból. Az a hely, ahol letettek, körülbelül hat kilométernyire lehet Sainte-Agathe-tól, nyugat felé. S én La Gare felé jöttem, keletre onnan. Tehát ezt a hat kilométert is ki kell kapcsolnunk a számításból, Sainte-Agathe és az ismeretlen birtok között.

- S aztán - tette még hozzá - ha a községi erdőket elhagyjuk, legfeljebb nyolc-tíz kilométernyire vagyunk a kastélytól.

- Csakhogy éppen ennek a nyolc-tíz kilométernek az irányvonala hiányzik a térképedről! - emlékeztettem őt a valóságra.

- Ebben igazad van. Az erdő túlsó szélé is van vagy hat-hét kilométernyire, de mi az egy keménykötésű legénynek, oda-vissza megjárja egy délelőtt...

Ebben a pillanatban Moucheboeuf toppant be az osztályba. Moucheboeuf tűzzel-vassal, könyökkel azon volt, hogy jó osztályzatokat kapjon. Mindezt pedig nem jó tanulásával akarta elérni, hanem stréberségével, mert mindig a zavarosban igyekezett halászni.

- Meg mertem volna esküdni - vigyorogta el magát -, hogy csak titeket talállak itt. A többiek mind elcsalingáltak az erdőbe, fészket szedni. Jasmin Delouche a vezérük; úgy ismeri az erdőt, mint a tenyerét.

És, álszenten, egy szuszra elmondta, hogy milyen fitymálva beszéltek a többiek a felvételikről, Seurel tanár úrról, meg rólunk is, mert hát kirándulni szottyant éppen kedvük.

- Ha tényleg az erdőbe mentek, akkor biztosan összetalálkozom velük - jelentette ki Meaulnes -, mert jómagam is oda iparkodom. Fél egyre valószínűleg visszatérek.

Moucheboeuf elképedve nézett rá.

- Nincs kedved velem jönni? - kérdezte még Augustin s egy pillanatra megállt a küszöbön. Az ajtó félig nyitva volt s hirtelen beáramlott rajta a langyos, napmelegítette tavaszi levegő a színezett szürke terembe. Mennyi minden volt még ebben a kis áramló melegben! Ricsajok, kurjongatások úsztak benne, madarak csicsergését lehetett kivenni belőle s hallottuk, hogy a kútkaán megcsörrent egy vödör, meg hogy a távolban nagyot pattintott valaki az ostorával.

- Nem mehetek - bár a kísértés majdnem nagyobb volt bennem, mint a jámborság. - Itt kell maradnom édesapám miatt. Te csak menj, de siess ám vissza. Türelmetlenül várlak mielőbb.

Meaulnes még egy utolsót intett felém, bizonytalan mozdulattal s hirtelen eltűnt a szemem elől. Nagy várakozással indult neki az útnak.

Seurel tanár úr tíz óra felé érkezett haza. Nem a szokásos fekete öltönye volt rajta, hanem az a köpenye, amelyben horgászni járt. Nagy, széles zsebeit be is lehetett gombolni. Fején szalmakalapot viselt és keskeny lábszárvédőjét is föltekerte a bokája fölé, hogy nadrágszára ne legyen útjában. Az volt az érzésem, egy cseppet sem csodálkozott azon, hogy a fiúknak hűlt helyét találja. Leintette Moucheboeuf-öt, aki háromszor is elszajkózta, hogy mit üzennek a srácok:

- Ha akar tőlünk valamit, jöjjön csak utánunk az erdőbe!

Seurel tanár úr kiadta a parancsot:

- Szedelőzködjete csak és fel a tökfödőt! Most rajtunk a sor, hogy verebet fogjunk! Nem fogsz elfáradni, ha velünk jössz, François?

Tagadóan ráztam a fejem, mire nekivágtunk az útnak.

Mondanom sem kell talán, hogy Moucheboeuf kalauzolt bennünket. Olyan szerepet töltött be ezen a kis kiránduláson, mint egy madárcsalogató sípocskas... Minthogy jól ismerte az erdőt, amerre a fészekráblók kujtorogtak, neki kellett időnként, Seurel tanár úr parancsára, elrikkantania magát, eget-földet megrezegtetően:

- Hejhó! Giraudat! Delouche! Merre vagytok?... Hejhó, Giraudat, Delouche!

Nekem meg az volt a feladatom, s ennek aztán tiszta szívemből örültem, hogy az erdő szélén baktassak végig, ha netán a szökevény diákok arra próbálnának elpárologni.

Abban a tervben, melyet a komédiásfiú kiigazított - s hányszor de hányszor böngésztünk már át Meaulnes-nal! -, volt egy vékonyka vonal jelezte kis dűlőút is. Innen, az erdő széléről vezetett az ismeretlen birtok felé. Ó, Istenkém, mi volna, ha én találnám meg, ma reggel... Már-már elhittem magammal, hogy mielőtt még delelőre hágná a nap, rábukkanok és útnak leszek az eltűnt kastély felé...

Csodálatos, feledhetetlen séta volt!... Alighogy elhagytuk a vármezőt s befordultunk a szélmalom oldalán, elváltak útjaink. Moucheboeuf, az áruló Júdás és édesapám, másfelé mentek. Seurel tanár úr olyan marconán lépkedett, mintha legalábbis egy csata kellős közepébe készülne; s meg mertem volna esküdni, hogy még egy ócska mordályt is dugott a zsebébe.

Átvágtam egy ösvényen s nem soká odaértem az erdő szélére. Először voltam életemben ezen a tájon, olyan egyedül, mint az a katona, aki rémülten veszi észre, hogy nincs mellette a káplárja.

No végre itt vagyok - így képzeltem el legalábbis - a titokzatos boldogság közvetlen közelében, melyet Meaulnes is csak gyorsan iramló percekre pillanthatott meg, valamikor régen. Egy egész délelőtt áll a rendelkezésemre, hogy végigfürkészem, végigcserkészem az erdő szélét, mely különben a környék legelrejtettebb, leghűvösebb része. S ugyanakkor idősebb fivérem is nyomában van, hogy megtalálja az elveszett birodalmat. Az erdőszélen a mezsgye, amit követek, olyan, mint egy kiszáradt patakmeder. Lehajtott fejjel megyek a fák lehajló ágai alatt, melyeknek a nevét nem tudom ugyan, de valószínűleg égerfák lehetnek. Az ösvény végén egy sövény állta utamat. Átugrottam rajta s máris egy széles csapáson lépkedek tovább, melynek bársonyos zöld gyepe patakként kanyarog a lombok alatt. Amerre elvezet, időnként egy-egy csalánra bukkanok, min végiggázoltak a kocsikerekek, vagy egy-egy derékbatört hosszú szárú macskagyökérre.

Olykor, pár lépésnyit, vékony fövénybe süpped a lábam. S aztán, az áhítatos csöndben, egy madár trillái zengnek a fülembe - szinte látom magam előtt az édes kis csalogányt, de le is intem rögtön magamat, hiszen azok csak este dalolnak -, hallom a madár trilláit, nem is trilla, mert mindig azt a dallamtöredéket fújja konokul: mintha maga a reggel szólalna meg halkán, az árnyas lombok alatt, pompás sétára csalogatva az égerfák hűvös rengetegébe. S a madár, anélkül hogy látnám, jön, jön velem, kitartóan, csökönyösen.

Először életemben, kedvemre kalandozom, a magam örömeire barangolok ezúttal. Most végre nem kagylókat kell gyűjtenem, miket partra vetett a víz, Seurel tanár úr árgus szemeinek felügyeletével nem kosbort kell szednem, amit még apám maga sem ismer, pedig ő a feje az egész iskolának. S még csak nem is Martin apó mezején kell kódorognom, hogy megkeressük a kiszáradt és beomlott kutat, melyet rácsokkal takartak le, hogy bele ne zuhanjon valaki mérhetetlen mélyébe, s mit annyira ellepett, annyira felvert az elburjánzott fű, hogy sokszor órákig kerestük, míg végre megtaláltuk... Sokkal, de sokkal titokzatosabb feladatom van. Meg kell találnom a titkos átjárót, amiről annyit írnak a könyvek, a rég bezárult utat, melyre már nem tud rábukkanni a halálra csigázott mesebeli királyfi... Ilyesmi egy határtalanul szabad délelőttön táruul az ember elé, amikor már teljesen megfélemedezik az időről, mikor már úgyse tudja, tizenegy óra lehet-e, vagy már dél felé járhat az égen a nap... S ekkor, az erdő sűrűjében, hirtelen széttárva a lombokat, bizonytalan mozdulattal valahol fent, az arca, a szeme magasságában, feltűnik váratlanul a rég keresett ösvény, mely olyan, mint egy hosszúkás, árnyékos fásor, halvány fénysugarakkal a végén...

Így baktatok sóvárgó reménnyel, részegen a szabadságtól, s egyszerre csak a fák közül egy tisztás bukkan elő, nem is tisztás, egy mezőcske csupán. Eszembe se jutott, hogy ilyesmi előfordulhat velem s máris a kiserdő végére jutottam. Pedig eddig mindig az volt az érzésem, hogy végtelenül messze lehet. S itt a jobb oldalamon, itt áll, magas faoszlopoktól körülvéve az erdészlak, mely mintha zümmögve dongana a fák árnyékában. Az ablakpárkányon két hurka alakú harisnya szárad a szélben. Valahányszor az elmúlt években elvetődünk az erdő szélére, suttogva mutogattunk egymásnak a roppant sötétből előcsillanó pici fényre: „Ott van, arra, arra messze, az erdészlak. Ott lakik Baladier bácsi, az erdőkerülő.”

De soha nem merészkedtünk el, még a közelébe sem. S mindig úgy hallgattuk, mintha valami különös, mesebeli utazásról lett volna szó, ha valaki ezt mondta: „Ott járt az erdészlak közelében.” Ezúttal én is ott jártam az erdészlak közelében, de semmi különöset nem fedeztem fel rajta.

Váratlanul fájni kezdett a gyöngébbik lábam, s a meleg is, mit eddig föl se vettem, bágyasztani, tikkasztani kezdett. Már-már elfogott a félelem, hogy most aztán vánszoroghatok haza egyedül, mikor egyszerre csak a közelemben felrikkant Seurel tanár úr madárcsalogató

sípocskájának, Moucheboeufnek a hangja s utána más hangok is hallatszottak. Engem hívtak, az én nevemet kurjongatták vihorászva...

Hat-hét felsős kamasz esett bele a csapdába... Lógott is ám az orruk, egyedül a júdás Moucheboeufnek csillogott diadalittasan a szeme. Hogy kik voltak? Giraudat, Auberger, Delage nevére emlékszem, de voltak ott mások is... A madárcsalogató sípocska segítségével Seurel tanár úr foglyul ejtette őket. Volt, akit egy vadcseresznyefáról ráncigált le, mely ott álldogált magányosan egy tisztás közepén; másokat akkor csípett el, mikor éppen a zöldharkályok fészket dézsmáltak. Giraudat, akit egymás közt csak dagadtszemű mamlasznak hívtunk, s kinek mindig mocskos volt a kabátja, a madárfiókákat a keblére rejtette, az inge alá, csupasz, meleg bőréhez szorítva. Két cimborájuk hirtelen kámfort játszott, megneszelve, hogy Seurel tanár úr itt van: Delouche volt talán s a kisebbik Coffin-fiú. Először még csak visszakajdácsoltak tréfásan, hogy „Mouche-böfög” - „Mouche-böfög”, miket visszhangozva vert vissza az erdő. Erre Moucheboeuf bosszúsan és elég meggondolatlanul ezt rikkantotta feléjük, mint aki egész biztos már a dolgában:

- Nincs más hátra, öreg fiúk, gyertek csak szépen le. Seurel tanár úrnak volna egy-két közvetlen szava hozzátok...

Erre aztán riadt csend volt a válasz, de azt még hallották, amint az erdő irányába vették az útjukat, mert halkan felzizzent talpuk alatt az avar... S minthogy úgy ismerték az erdőt, akár a tenyerüket, nem kellett attól tartaniuk, hogy azonnal elcsípi a frakkjukat. Különbösen Meaulnesnek is nyoma veszett, senki nem tudta, hová tűnt. Hiába csalogatták, hiába rikoltozták a nevét, nem jött válasz rá semerről, úgyhogy abba is hagytuk a hiábavaló keresést.

Dél is elmúlt már, mire rátértünk az országútra. Lassan, nyakig sárosan, lógó orral vánszorogtunk fáradtságtól rogyadozó léptekkel Sainte-Agathe felé.

Ahogy kibukkantunk az erdőből, miután letopogtuk a sarat a cipőnkről a felszáradt úton, elviselhetetlenül tűzött a nap, árnyék nem volt semerre. Az elbűvölő, csillogó tavaszi reggelnek nyomát se találtuk. Álmosító kora délután szuszogott a táj fölött. Itt-ott, a kihaltak látszó tanyákon elkukorékolta magát vigasztalanul szomorúan egy-egy kakas, amerre elmentünk. A vármező szélén megálltunk egy pillanatra. Néhány szót váltott Seurel tanár úr a napszámosokkal, akik éppen akkor kászálódtak fel az ebédjüktől, hogy ismét nekilássanak a munkának. A sөvényre könyökölve hallgatták apámat. Seurel tanár úr dohogva panaszkodott nekik:

- Nézzék csak ezeket a tűzrevaló gézengúzokat! Itt van például ez a Giraudat. Mert mit csinált ez a rosszcsont? Fészkeket dézsmált s a fiókákat bedugta az inge alá! Aztán lesz velük, ami lesz! Szép kis alak, mondhatom!

Olyan érzésem volt, hogy a napszámosok tulajdonképpen rajtam somolyognak, hogy engem is köztük csípett Seurel tanár úr. Később már táncolt a fejük a nyakukon, úgy rázta őket a nevetés, s minthogy igazán jól ismerték a kölyköket, egyáltalán nem csodálkoztak rajta, szinte természetesnek találták. S amikor Seurel tanár úr ismét útnak indult hazafelé a szálnalmas kis csapat élén, még odasúgták nekünk halkan, mint valami hétpecsétes titkot:

- Az imént egy hórihorgas fickót láttunk erre, biztosan tudjátok, kire gondolunk... La Grange felől jött kocsin, s itt tették le, amerre elkanyarodik az út. Nyakig sárosan, összevissza szakadt ruhában lattogott el erre. Megkérdezte, nem láttunk-e iskolás fiúkat errefelé. Azt mondtuk, hogy de igen, reggel erre mentek, az erdő felé, de vissza még nem láttuk jönni magukat. Erre aztán, cseppet sem sietve, elindult Sainte-Agathe irányába.

A vármező szélén egy kis patak folyt. Itt bukkantunk rá Meaulnes-ra, a lábát lóbázta éppen a híd karfájáról. Halálosan fáradtnak, kimerültnek látszott. Amikor Seurel tanár úr faggatni kezdte, hogy hol, merre kujtorgott, azt a meglepő választ adta, hogy ő is a lógós srácokat hajkurászta, sajnos, eredménytelenül. Odafurakodtam mellé s halkán, a fogaim közül sziszegve megkérdeztem, hogy mi van? Csüggedten rázta meg a fejét:

- Sehol semmi! Sokfelé jártam, de egyik se volt az, még csak nem is hasonlított arra az útra!

Amikor bekaptuk az ebédet, bevettük magunkat az osztályunkba, ahol senki se volt, csak mi ketten. Kint ragyogóan sütött a nap, de bent sötét volt, hideg... Meaulnes odaült a katedrara s fejét kezére hajtva, elaludt. Sokáig feküdt így, karjára borulva s az arcáról ítélve zavaros, szomorú dolgokat álmodott. Estefelé, mint aki valamilyen fontos elhatározásra jutott, sok-sok tünődés, fontolgtatás után, megírt egy levelet, édesanyjának címezve. Csak ezekre a dolgokra emlékszem, ezek maradtak meg bennem ebből a gyászos hangulatú estéből és abból a napból, melyhez talán ifjúságunk legnagyobb kudarca fűződik.

Tizedik fejezet

RUHÁK SZÁRADNAK A TANTEREMBEN

Bizony, előre ittunk a medve bőrére, amikor azt hittük, hogy már itt van a tavasz.

Hétfőn délután, közvetlenül a tanítás után akartuk megcsinálni házi feladatunkat másnapra, akárcsak a nyári hónapokban szoktuk. Minthogy a teremben már elég sötét volt, két padot kicipelünk néhányan az udvarra. Azonban alig értünk ki, pillanatok alatt beborult; s egy hatalmas esőcsepp hullt le a magasból egyik füzetünkre. Gyorsan összeszedelőzködünk s visszahurcolkodtunk a tanterembe. A széles ablakon keresztül, a hatalmas terem sötét háttéréből bámultuk az ólomszínű eget, amint kergetve űzték rajta egymást a felhők.

Meaulnes is itt állt, ő is nézte az égboltot s egyik keze rajta volt az ablak kilincsen. Halkan szólalt meg, szinte akaratlanul, mintha haragudna magára, hogy annyi keserűség, annyi fájdalom gyűlt össze a szívében.

- Ó - suttogta - mennyire másként suhantak akkor a felhők! Aznap, amikor ott trappoltam az úton, a kancával!

- Milyen útról beszélsz itt? - fordult feléje Jasmin.

Meaulnes nem felelt a kérdésére, mintha nem is hallotta volna.

- Én bizony - kotyogtam közbe, hogy másra tereljem a szót - a legszívesebben ilyen időben utaznék. Ülnék a kocsin szakadó esőben, s fejem fölé egy esernyőt tartanék.

- Én még olvasnék is, végig az úton, mintha ki se tettem volna a lábam a házból - toldotta meg egy kölyök.

- Akkor nem esett s egy fikarcnyi kedvem se volt bizony olvasni - mondta mintegy magának Meaulnes -, mohó szemmel bámultam a látnivalókat, szinte ittam magamba a tájat.

S ekkor Giraudat is közbelefetyelt; megkérdezte, hogy tulajdonképpen merre is járt? De Meaulnes most se válaszolt, összeszorította konokan az ajkát. Jasmin dühösen horkant fel:

- Tudom, tudom, ha nem is mondod... Már megint azon a híres elcsatangolásodon jár az eszed!...

Szavainak ezúttal nem volt semmi éle, a hangjából békülékenység érződött s nagyképűsködés is, mintha legalábbis valami halvány göze volna a titokról. Azonban erőlködése kárba veszett, Meaulnes rá sem hederített. S minthogy egyre inkább sötétedett, a többiek, a városkában kint lakók, egymás után nekiiramodtak, hogy minél előbb hazaérjenek, kabátjukat a fejük fölé tartva a zuhogó jeges záporosóban.

A következő hét derekáig már ki sem derült, ilyen maradt az idő. Az a csütörtök még az előzőnél is nyomottabb hangulatú volt, sokkal reménytelenebb. Amerre csak elláttunk, mindent beborított a köd, szinte borzongtunk tőle, ha csak szemünkbe tűnt; rosszabb volt ez, mint a tél legpocsékabb napjai.

Millie megörülve a várva várt jó időnek, még a múlt héten megbeszélte a mosónőnkkel a nagymosást. Arról most álmodni se lehetett, hogy a kerítésre teregessék ki száradni a fehérneműt, mint máskor szokták. Sőt még a padlás se jöhetett számításba, az ott kihúzott kötelek, annyira hideg volt és nyirkos a levegő, hogy ítéletnapig se száradtak volna meg ott a ruhák.

Megtárgyalva hát a helyzetet édesapámmal, remek ötlete támadt: minthogy csütörtökön úgy sincs tanítás, legjobb lesz, ha alaposan bedurrantanak a kályhába s a fehérneműt oda teregetik a közelébe. Minthogy azonban nem álltunk valami jól tüzelő dolgában, apám úgy döntött, hogy aznap sem az ebédlőben nem gyújtunk be, sem a konyhában, Millie majd az osztályban főzi meg az ebédet is, és ott fogunk tanyázni valamennyien egész nap.

Amikor meghallottam - hiszen olyan fiatal kölyök voltam még - ugrabugrálni kezdtem örömben. Azt hittem, hogy pompás ünnepnek nézünk elébe.

Hát hiszen százalmas egy ünnep volt az a nap!... A fehérnemű, mely ott száradt a kályha körül, felfogott minden meleget. Pokoli, vacogtató hideg volt a teremben. Kint az udvaron szitált-cseperészett, szüntelenül szemergett a bágyadt téli eső. S mégis kiűzte ide az udvarra az unalom Augustint, valamivel kilenc óra után, s én is kicsalingáztam utána. Ott ácsorogtunk hallgatagon a kapu előtt, a vasrácsok közé szorítva fejünket s bámészkodtunk kifelé a városka felé. Az útkereszteződésnél egy halottas menetre lettünk figyelmesek, a külváros felől jöttek. Szekéren hozták a koporsót, két ökör húzta csendesen cammogva. A nagy pléh Krisztus-kereszt előtt megállt a menet, s a koporsót letették egy kőlapra, pontosan ott, ahol valaha réges-régen Pasquier mester, a mészáros megpillantotta a komédiásfiú csellengő őrszemeit... Vajon hol, merre kószálhatott most a kapitány, ki oly pompásan szervezte meg akkor éjjel házunk ostromát?... A plébános, a kántor s a dalárda szokás szerint a földre helyezett koporsó köré álltak és szomorú halotti énekeiket odaterelte fülünkbe a szél. Tudtuk, hogy más nem várhat ránk már ezen a napon. Úgy telik el majd az egész, oly reménytelenül, mint ahogy az állott, sárgás víz folyik le a csatornán: poshadtan bugyborogva.

- S most megyek a szobámba - fordult felém váratlanul Meaulnes -, hogy becsomagoljak. Úgy ám, Seurel, múlt csütörtökön írtam egy levelet édesanyámnak, hogy Párizsban szeretném befejezni tanulmányaimat. Még ma elmegyek innen.

S csak állt ott továbbra is, nézve a falat, s keze ott pihent a feje mellett, fogva a rácsot. Álltam hallgatagon. Mi értelme lett volna megkérdezni, hogy tehetős édesanyja, ki eddig is mindenben a kedvét kereste, nem utasítja-e vissza ezt a szeszélyét? Mi értelme lett volna kíváncsiskodnom, hogy miért támadt fel benne egyszerre a vágy Párizs iránt?...

Azt hiszem, sokfajta érzés háboroghatott ekkor szívében, fájt neki s talán félt is itthagyni ezt a kedves Sainte-Agathe-i tájat, hiszen mégiscsak innen indult el furcsa kalandjára a télen.

S hogy múltak a percek, egyre inkább a hatalmába kerített engem is valami szívet szorongató szomorúság.

- Nemsokára itt a Húsvét! - suttogta nagyot sóhajtva, mintegy válaszul néma kíváncsiságomra.

- Ha majd találkozta vele a párizsi házban, ugye megírod? Fogsz írni nekem? - kérdeztem tőle szorongva.

- Persze hogy írok, s ne félj, megtartom a szavamat. Hiszen a barátom vagy, a kisöcsém, tudod jól, François...

S barátságosan átölelte a vállam.

Csak lassacskán döbbsentem rá, hogy mindennek, mindennek vége. Ha Párizsban folytatja tovább a tanulmányait, én egyedül maradok, s nem lesz velem itt Meaulnes, soha többé.

S még csak reményem se volt, hogy találkozom vele. Legfőljebb, ha én is megkeresném azt a kis palotát Párizsban, ahová azért megy, hogy megtalálja a félbeszakadt kaland nyomait... De ez oly sovány vigasz volt, hiszen itt állt előttem Meaulnes is, szintén szomorúan...

Amikor szüleimmel közölte elhatározását, Seurel tanár úr megrökönyödve nézett rá, de rövidesen belátta, hogy Augustin helyesen érvel jövőjét illetően; Millie pedig, mint afféle takaros háziasszony, egyre csak azon sopánkodott, hogy mit gondol majd róla kosztosunk édesanyja, ha ilyen fenekestől felforgatva találja a házat... Augustin, szívem legnagyobb szomorúságára, rövidesen kész volt a csomagolással. Mindannyian segédkeztünk neki, én előkotortam a lépcsőházi feljáró alól ünneplő cipőit, anyám felkutatta a szublótfiókban tiszta fehérneműit, apám összekészítette anyakönyvi kivonatait, bizonyítványait, míg Meaulnes összekötözte tankönyveit, sok-sok füzetét. Percek alatt egy halomban együtt volt minden, minden, amije csak van egy tizenhétéves fiatalembernek, aki elindul a nagyvilágba.

Meaulnes édesanyja pontosan déli tizenkét órakor állt meg kocsijával az iskolaudvarunkon. Ebédelni elvitte magával Augustint a kocsmába, Danielhez. Majd, szinte minden magyarázkodás, mentegetődzés nélkül kocsira ültek, miután lova kiszuszogta kissé magát és beabrakolt, míg oda voltak. Kikísértük valamennyien őket a kapuig; sokáig integettünk utánuk, amíg csak be nem fordultak a keresztútnál.

Millie gondosan lecsuszolta a lábát a küszöbön s besietett az ebédlőbe, mely olyan hideg volt, mint egy jégverem. Rendet akart csinálni, eltüntetni a szanaszét szórt holmikat. Hosszú hónapok óta először maradtam így egyedül, először kellett szembenéznem egy végeláthatatlannak ígérkező csütörtök estével. S a legborzasztóbb az volt, hogy éreztem: ezzel az ócska batárral itthagytam az ifjúság is, elszuhant tőlem, visszahozhatatlanul, örökre.

Tizenegyedik fejezet **ÉN IS JÚDÁS SORSÁRA JUTOK...**

Mihez is kezdhettem, így elárvulva?

Az idő lassacskán jobbra fordult, valamit felszakadoztak a felhők. Voltak, akik megesküdtek rá, hogy mindjárt kisüt a nap.

A hatalmas épületben valahol ki-kicsapódott egy-egy ajtó a szélben: s aztán megint csend lett, selymes, suhogó. Időnként apám átbaktatott az udvaron, az üres szeneskannával, hogy megtöltse újra a kályhát. Ahogy belestem az udvarról, láttam, hogy lebegett a padok közt kihúzott köteleken a fehérnemű. Bevallom, egy cseppet sem vonzott a meglepő hirtelenséggel padlássá átvarázsolt rideg hodály, semmi kedvem nem volt bemenni. Mert mit csinálhattam volna odabent? Ülhettem volna napestig, biflázva az év végi vizsgatételeket, készülve a felvételi

vizsgákra; sajnos, ez várt csak rám ezentúl, ez volt az egyetlen, amivel elfoglalhattam magamat.

Azonban valami furcsa dolgot is tapasztaltam: unatkoztam, valósággal rabul ejtett az unalom, s mégis mintha felvillant volna előttem a szabadság csillaga is. Most, hogy Meaulnes elment tőlünk, vége szakadt ennek az áldatlan kalandnak; legalábbis az volt az érzésem, hogy végre megszabadulok mások gondjaitól; hiszen mennyi időmet elrabolta ez a titokzatos, furcsa pizsmogás körülötte, mely megakadályozott abban, hogy a magam életét éljem, mint mindenki más a világon. Most, hogy Meaulnes elment tőlünk, már nem kellett bizalmasaként kalandjaival foglalatostkodnom, megszűntem nyomhajkurászó testvére is lenni, s az lehettem végre, ami eredetileg voltam, osztálytársaimhoz hasonló falusi gyerkőc. Nem is esett különösképpen nehezemre, csak természetes hajlamaimat kellett ezután követnem, szabadon.

A legkisebb Roy fiú ott ment el előttünk, a sártól cuppogó utcán. Egy madzag végére három egymással külön-külön összekötözött gesztenyével játszadozott; megforgatta a feje fölött, majd elengedte a spárgát s berepült az udvarunkba e furcsa, szokatlan játék. Annyira el voltam anyátlanodva, annyira nem tudtam mihez kezdeni, hogy a legnagyobb örömmel leálltam vele játszani, kétszer vagy háromszor is visszahajítottam neki a játékát, amit újra meg újra beröpített át a falon, a lábam elé.

Hirtelen abbahagyta e gyerekes szórakozást, mert a Régi Palló felől feltűnt egy kordé az úton. Lelkesen utána loholott s macskaügyességgel felkapaszkodott a kocsi hátuljára, mely meg sem állt, de még csak le sem lassított. Megismertem már messziről, Delouche-ék kocsija volt, legjobb lovuk volt eléje fogva. Jasmin ült a bakon, mögötte a kövér Boujardon állt, vállába fogódzva. A mezők felől jöttek visszafelé.

- Gyere csak te is, François! - kajabált ki a kocsiból Jasmin. Úgy látszik, kémei jelentették már, hogy Meaulnes ma délben Párizsba utazott.

S erre én - aki eddig soha nem tettem ilyesmit - anélkül, hogy beszóltam volna anyáméknak én is fölkapaszkodtam Jasmin döcögő kocsijára. Ott álltam benne, akár a többiek, a kordé oldalának támaszkodva. Hozzájuk vitt bennünket, a kocsmába...

Most itt ülünk az üzlet hátsó részében. Delouche-nének, Jasmin édesanyjának nemcsak kocsmája van, hanem vegyeskereskedése is. Az ablak alacsonyan van; s a táncoló napsugarakban lubickolnak a különféle pléhdobozok meg eceteshordók. A kövér Boujardon az ablakpárkányon ül, felénk fordulva s a dagadt pasasok széles mosolyával tömi a fejét. Kanállal zabálja a teasüteményt. Keze ügyében, egy hordón ott áll a frissen felbontott doboz. A legkisebb Roy fiú időnként fel-felvisong a gyönyörtől. Üres bizalmaskodással fecsegünk egymással, melynek nincs semmi aranyfedezete. Úgy látszik, ezután Jasminnal és Boujardonnal cimborálok. Egy csapásra teljes egészében megváltozott az életem. Az az érzésem, hogy Meaulnes már régen, igen-igen régen ment el tőlünk s kalandja is szomorú, vízőzön előtti história, és már réges-régen véget ért.

A legkisebb Roy fiú felemeli a padló egyik kijáró deszkáját s előhalász alóla egy megkezdett üveg pálinkát. Delouche mindannyiunkat megkínál vele, de minthogy csak egy poharunk van, mindannyian abból iszunk. Nekem adják ide először, mozdulatukban van valami fölényes leereszkedés, mintha még nem lett volna alkalmam hozzászokni az effajta vadász és paraszti szokásokhoz... Bevallom, a leereszkedésük feszélyez valahogy. S minthogy éppen Meaulnes-ra terelődik a szó, elfog a vágy, hogy ezt a feszélyezettséget elűzzem, hogy visszanyerjem lelki egyensúlyomat. Be akarom bizonyítani nekik, hogy én aztán ismerem ám az egész históriát s

elkezdék fecsegni róla. Nem sok az egész, pár szó, amit mondok. Nem is értem, mennyiben árthatnék neki ezzel, hiszen itteni kalandjaira örökre pont tevődött...

Rosszul meséltem el talán a történetet? A többire nem gyakorolt olyan hatást, mint amelyet vártam.

Újdonsült cimboráim - mint a jó öreg vidékiek, akiket semmi se hoz ki a sodrúkból - egy fikarcnyit sincsenek meglepődve.

- Hát hol járt volna? Egy lakodalmon! - ásított unottan Boujardon.

Delouche egy ízben Préverange-ban sokkalta különbet látott ennél.

S miért volna olyan titokzatos ez a kastély? Biztosan szép számmal vannak a környéken olyanok, akiknek harangoz valami róla az emlékezetükben.

S miért volt az a hűhó azzal a gyönyörű fiatal lánnyal? Meaulnes, mihelyt leszolgálja katonaéveit, elveszi feleségül.

- Sokkal jobban tette volna - állapította meg valamelyikük -, ha Meaulnes nekünk is beszél róla és nekünk mutatja meg a térképet. Az mégse volt szép tőle, hogy egy ismeretlen komédiással paktált le inkább.

Hogy nem volt sikerem, most már legalább ki akartam használni az alkalmat, hogy felcsigázzam a kíváncsiságukat: az volt a tervem, hogy elmondok mindent a komédiásfiúról: kiféle-miféle volt, honnan került ide; különös története talán még őket se hagyja hidegen... De Boujardon és Delouche hallani sem akar róla:

- Mindent neki köszönhetünk. Ő fordította el tőlünk Meaulnes szívét, pedig addig micsoda remek cimborá volt! Az ő agyában született meg az az ostoba ötlet, hogy megostromoljuk, körülkerítsük akkor éjjel a házatokat. Valósággal basáskodott felettünk, mindannyian a katonái lettünk, mert besorolt mindannyiunkat szabad csapatába...

- Ugye, igazam volt - fordult Jasmin Boujardon felé, s aprókat biccentett a feje, míg ezeket mondta -, hogy elmentem a csendőrségre, följelentettem. Megkárosította a városka lakóit, s ha nem teszem, mennyi borsot tört volna még az orrunk alá!...

Már szinte magam is ezen a véleményen vagyok. Biztosan minden egészen másképpen alakult volna, ha nem kerítünk ennyi hókusz-pókuszt a dolog köré, ha nem fogjuk fel ilyen tragikusan. Hogy ide jutottunk, mindez kétségtelenül Frantznak köszönhető, ki hontalan lett, ki elveszítette mindenét...

De hirtelen, amíg ezeken kérődzöm tűnődve, zaj hallatszik a bolt felől. Jasmin Delouche vészes gyorsasággal eldugja a pálinkásüveget egy hordó mögé, a kövér Boujardon leugrik az ablakpárkányról, rálépve véletlenül egy pókháló lepte, üres flaskára, mely feldőlt és gurulni kezd s majdnem kétszer is hasravágódik rajta. A legkisebb Roy fiú hátralöködi őket, hogy mielőbb kint legyünk a helyiségből, miközben majd szétpukkad a röhögéstől.

Tulajdonképpen azt sem tudom, hogy miről van szó, de velük loholok; átvágtatunk az udvaron s egy létrán felkúszunk egymás után a szénapadlásra. S közben hallom, hogy egy női hang alaposan leteremburáz bennünket, elmond mindennek: léhűtőnek, csavargónak, gézengúzknak!

- Bízisten, nem hittem, hogy ilyen hamar hazatér - mentegetőzik Jasmin suttyogva.

Csak most értem meg, csak most döbbenek rá, hogy édesanyja tudta nélkül voltunk ott, suttyomban; s hogy a pálinkát, süteményt csak úgy elemeltük. Legalább akkorát csalódtam, mint egy hajótörött, aki azt hiszi: egy emberrel áll szemközt, azzal beszélget s hirtelen nyilallik

belé a felismerés, nem ember ez, hanem majom. Egyetlen vágyam van, minél előbb lent legyek erről a szénapadlásról, ez a kis hecc igazán a kedvemet szegte. Különben is, késő estére jár az idő... A kertek felé lopódzom. Két másik kerten kell átfutnom, most még kikerülöm ezt a pocsolyát. S ott vagyok, a sáros, esőáztatta utcán; a Daniel-féle kocsmá előtt, melynek fényei ki-kivillannak az útra, megcsillantva a tócsák tetejét...

No, nem valami nagyon dicsekedhetnék el a mai estémmel. Már az útkereszteződésnél járok. S anélkül, hogy akarnám, hirtelen arról, amerre elfordul az út, felrémlik egy darabos, testvéri arc; még látom, amint utolsókat integet kezével s aztán a kocsit elnyeli a messzeség...

Metsző, hideg szél paskolja a kabátomat, mintha csak a téli szél ébredt volna fel. S erről eszembe jut a szomorú, de mégis oly gyönyörű múlt. Egyszerre minden olyan vigasztalannak tűnik előttem. Az osztály hatalmas termében várnak rám a vacsorával. A kályha csak csínján köpködi a meleget, a heves szélrohamok szerteszétviszik a langyos levegőt. Szinte ráz a hideg, míg apám és anyám prédikációt tartanak, hogy délután elcsavarogtam. Még az sem vidámítja a szívem, hogy leüljek az asztal mellé, régi gyerekkori helyemre, így visszarázódva a hajdani megszokott keretek közé. Ma este Millie nem terített meg; mindannyian a térdünkről eszünk, oda telepedve, ki hova tud - szanaszét a sötét teremben. Szótlanul, csöndesen majszolom a lepényt, melyet anyám a kályhán süített meg - ezzel akart kiengesztelni bennünket, hogy egész nap hazátlanok voltunk, hogy ott kellett csellengünk a tanteremben. Az izzóra hevült karikákon azonban sajnos, a tészta kicsikét odaégett...

Vacsora után egyedül, halálosan egyedül vagyok a szobámban. Amilyen gyorsan csak tudom, lehányom magamról a ruhát és zsupsz, be az ágyba, a dunyha alá. Ezzel akarom elcsitítani, elbabusgatni magamban a lelkiismeret-furdalást, mely szomorúságom mélyéből egyszerre csak felütötte fejét. Az éj folyamán kétszer is felébredtem, először mintha megreccsent volna Meaulnes ágya, melyen ő hirtelen szokott, egyetlen mozdulattal megfordulni. Másodszor arra riadtam, mintha Augustin lopózna nesztelenül a padlás hatalmas térségein keresztül, megbolygatva az éjszaka csendjét...

Tizenkettedik fejezet **HÁROM LEVELET KAPOK MEAULNES-TÓL**

Három levelet írt mindössze Meaulnes, csak ennyit kaptam tőle életemben. Még mindig őrzöm őket, valahol a fiókosszekrényem mélyén. Valahányszor a kezembe kerülnek, mindig úgy olvasom őket, mint akkor régen, ugyanolyan szomorúság szorítja el a szívem.

Első levele, alighogy elutazott, két vagy három napra rá érkezett.

Kedves François,

Ma délután, alighogy megérkeztem Párizsba, rögtön elmentem a megadott címre. Az eredmény: semmi. Nem tartózkodik senki a házban, s van egy olyan érzésem, hogy sohase találok itt senkit.

A szóbanforgó ház különben egyemeletes kis palota. De Galais kisasszony szobája valószínűleg az emeleten van. Az ablakokat ott fent valószínűleg elrejtik a lombok. A járdáról azonban egész jól lehet látni őket. Jól látszanak a gondosan összevont függönyök, s azt hiszem, csak egy bolondban merülhetne fel az a reménység, hogy majd egy nap fellibben az egyik és mögüle kibukkan Yvonne de Galais arca.

A ház homlokzata az egyik körútra néz... Már rügyeznek a fák, s kicsit szemerkélt az eső. Nem messze tőlem, szünet nélkül jöttek-mentek, csilingeltek a villamosok.

Sokáig mászkáltam föl s alá az ablakok alatt, talán két óra is eltelhetett közben. A mellette levő házban egy borkereskedőnek a pincéje van, betértem hozzá egy pohárra, mert idegesített az a tudat, hogy betörőnek nézhetnek, aki valamilyen gaztetten töri a fejét. S aztán megint föl s alá sétáltam, mint egy őrszem, hiábavalóan, reménytelenül.

Lassan leszállt az est. Az ablakok mögött majdnem mindenütt kigyúltak a lámpák, de az én ablakaim mögött nem villant fel semmi fény. Biztosan üres a ház. Pedig már nem soká itt van a Húsvét.

Épp akkor, amikor elhatároztam, hogy hazamegyek, feltűnt a sarkon egy fiatal lány vagy asszony - magam sem tudom, melyik lehet inkább -, s leült a fák alá az egyik padra, melyet csatakosra paskolt az eső. Fekete ruha volt rajta, kis fehér csipkegallérral a nyakán. Amikor végül is eljöttem, még mindig ott ült, mozdulatlanul, pedig hívős lett az este. Csak ült és mintha valamire várt volna. Vagy tán valakit várt? Ebből is láthatod, hogy Párizsban garmadával szaladgálnak a hozzám hasonló bolondok.

AUGUSTIN

Telt, múlt az idő. Augustin nem írt, sem húsvéthétfőn, sem az elkövetkező napokban, hiába vártam tőle legalább egy kártyát. S ráadásul, hogy elmúlt a nagy húsvéti láz, csöndesebbek, nyugodtabbak lettek a napok, s mi mást is tehettem, vártam a nyarat. Aztán jött június, a vizsgák ideje. Elviselhetetlenül meleg volt ez a június, fojtogató párája rátelepedett a vidékre s még csak meg sem mozdult a levegő, még csak egy enyhe szélfuvalom se lebbent a fák között. Az éjszakák is ilyenek voltak, szárazak, fojtogatóak, nem hoztak semmi lehűlést s így egy pillanatra sem enyhült e kínzó gyötrelem. Ezekben a tébolyító júniusi napokban kaptam meg Meaulnes második levelét.

189... júniusa

Kedves barátom,

Most aztán igazán nem lehet több reményem. Tegnap este tudtam meg ezt a lesújtó hírt. Percről percre elviselhetetlenebb a fájdalom, mit szinte nem is éreztem az első pillanatokban.

Szokásommá vált, hogy esténként mindig letelepszem a padra s onnan figyelem a palotát, tűnődve, még mindig-mindig reménykedve.

Tegnap koromsötét volt az este, tikkasztó s fullasztó is egyben. A fák alatti járdán sokan ácsorogtak beszélgetve. A feketén bólogató lombokon át zöldesen csillant meg a fény. A mellette levő ház második, harmadik emeletén kivilágosodtak az ablakok. Itt-ott egy-egy szárny tárva-nyitva állt, mert korán beköszöntött a nyár... Az asztalon látszott a barátságosan pislogó lámpa, mely eloszlatta a júniusi est langyos félhomályát, és szinte látni lehetett a szoba legtávolabbi zugát is... Ó, ha egyszer Yvonne de Galais sötét ablakában gyúlna ki így a fény, azt hiszem, erőt tudnék venni bátortalanságomon, felfutnék a lépcsőn, kopogtatnék az ajtaján s aztán bátran belépnék...

Az a fiatal lány, akiről már írtam előző levelemben, szintén ott ült a padon, valakire várva, mint jómagam. Volt egy olyan érzésem, hogy ő talán többet tud erről a házról s megszólítottam.

- Igen-igen - válaszolta kérdésekre -, valamikor mindig itt töltötte ebben a házban a szüneteket egy fiatal leány meg az öccse. De úgy tudom, hogy a fiú megszökött édesapja kastélyából s azóta se bukkantak a nyomára. A fiatal lányt pedig oltárhoz vezették. Azóta üres, azóta van zárva a ház.

Fölkeltem a padról. Alig tettem néhány lépést, remegni kezdett a lábam s kis híja volt, hogy el nem terültem a járdán.

Éjjel - mára virradó éjszaka - mikor végre csend lett a gangokon, mikor végre a gyermeki s asszonyi lárma is elhalt s már-már elnyomott az álom, fiákerek zörgésére lettem figyelmes az utcánkban. Csak hébe-hóba törték meg a csendet. Azonban, alighogy eldöcögött az egyik, máris akaratlanul a másik feltűnésére füleltem: hogy mikor csörren meg a csengettyűje, mikor dörren meg a ló patái alatt az aszfalt... S ez így ment egész éjjel, szüntelen... S érezted, hogy minden kavarg benned: a kihalt város, tovatűnt szeretőd, a véget nem érő éj, a nyár, a láz...

Ó, Seurel, kicsi barátom, micsoda szomorúság szakadt rám!

AUGUSTIN

Még ha felületes olvasásra annak is látszanak, ezek a levelek valójában nélkülözték a baráti levelek meghittségét, bizalmas melegét. Meaulnes még arra se tartott érdemesnek, hogy megmagyarázza, miért nem írt ilyen hosszú időn át s hogy egyáltalán mihez akar most kezdeni, ezek után. Az volt az érzésem, hogy felszámolta magában a velem való kapcsolatát, mivel kalandjára pont tevődött, mint ahogy mindent felszámolt, ami a múltjára emlékeztette. Hiába írtam egymás után neki a leveleket, mert mi tagadás, írtam: egyikre sem válaszolt. Egy ízben küldött csak egy kis semmitmondó gratuláló lapot, amikor letettem a képesítői vizsgát. Szeptemberben tudtam meg egy osztálytársamtól, hogy a szünidőt édesanyjánál töltötte La Ferté d'Angillon-ban. Mi, szüleimmel azon a nyáron Vieux-Nançay-ban vakációztunk Florentin nagybácsimnál, aki már régebben meghívott bennünket. Így aztán Meaulnes-nal nem találkoztam, mert már visszautazott Párizsba, mire hazaértem.

A tanév kezdetén, úgy november vége tájt, amikor komor buzgalommal láttam neki utolsó vizsgáimnak, annak reményében, hogy a következő tanévben már taníthatok s így nem kell a bourges-i képzőben eltöltenem még egy évet, mondom: november vége felé kaptam kézhez Meaulnes harmadik, s egyben utolsó levelét:

Még mindig ide járok a ház elé - kezdte sorait. Még mindig visszavárom, bár tudom, hogy az égvilágon semmi reményem sem lehet, várom tébolyultan, eszelősen. Csak csatangolok a hűvös, őszi vasárnap estéken, mikor már kezd leszállni az éj; nem tudom rászánni magam, hogy hazamenjek, hogy lehúzzam a redőnyöm. Valami odaűz a házuk elé, a huzatos utcába.

Olyan vagyok már, mint Sainte-Agathe-ban a falu bolondja, az az öreg nénike, aki minden percben kirohant a háza elé s elnézett hosszan, szemei fölé tartva a kezét La Gare irányába, hogy jön-e már a fia; pedig régen halott volt szegény.

Csak ülök ott nyomorultan, vacogva a padon. S azzal játszodom képzeletemben, hogy valaki gyengéden megérinti a karom... S ha megfordulnék, Ő állna ott előttem. „Ne haragudjék - mondaná egyszerű szavakkal -, hogy kissé megvárakoztattam.” S akkor minden fájdalmam, minden örülemet tovaszáll majd. Karonfogva lépünk be a palotába. Bundáján jégpelyhek csillognak, s fátyla is nedves egészen; s ahogy belibeg a szobába, magával hozza a ködök fojtó szagát. Odamegy a kandallóhoz, megcsillan a fényben zuzmarás szőke haja, s elnézem hosszan, amint a lángok fölé hajol gyönyörű metszésű profilja...

De jaj, az ablaka mozdulatlan, fehér függönye meg se rebben. S az ismeretlen birtok ifjú úrnője vajon most is kinyitná-e? Most, amikor már semmit, de semmit se tudnék mondani néki?...

Véget ért a kalandunk. Dermesztő hideg tél vár ránk, akárcsak a sír. Talán ha majd meghalunk, a halál talán majd mindent megold. Megfejtődik a titka ennek a rossz emlékü kalandnak, talán ott majd folytatódik s talán ott más lesz a vége...

Seurel, valamikor azt kértem tőled, hogy gondoljál rám. Ma azt mondom inkább: jobb, jobb, ha elfelejtesz. Jobb lesz mindent, mindent elfelejteni.

A. M.

És beköszöntött a tél, az új tél. Mennyire más volt ez! Az előző csupa étellel, titokkal teljes, az idei gyászos volt, szomorú, akár a halál. Mi maradt nekem? A Templom tér, ahol nem tanyáztak most komédiások; az iskolaudvar, mely tanulás után azonnal kiürült... régi tantermünk, hol egyedül magoltam most s kedvetlenül... Február lehetett, amikor abban az évben először lehullott a hó, s mindent beborított takarója; elsüppedt alatta örökre a múlt év minden emléke, kalandregényünk véget ért, összekuszálva a nyomokat s eltüntetve mindent, mi csak emlékeztetett is valaha reá. S én is megpróbáltam, ahogy Meaulnes kért rá utolsó levelében, elfelejteni mindent; nem emlékezni semmire már.

HARMADIK RÉSZ

Első fejezet FÜRÖDNI MEGYÜNK

Fújták a füstöt és cukros vízzel locsolták a hajukat, hogy göndör legyen, lopva csókolóztak a leányiskolák növendékeivel, no meg rákajabáltak a sövények mögül az arra siető apácákra, bosszantásul, hogy: „Itt az anyáca! Jön az anyáca!” - ezzel körülbelül ki is merült a vidék imposztor ficsúrainak minden szórakozása. Különben az effajta fickók húszéves korukra egészen kinőhetik régi rosszcsontságukat s olykor meglepően értelmes fiatalember lesz belőlük. Persze, az már kicsit súlyosabb eset, ha a szóbanforgó gézengúzoknak már nem olyan bársnyos a képe, mint volt, ha már végigszántott rajta a zivatar, ha gyanús viszonylatokba keveredik a környékbeli asszonyokkal, ha Gilberte Poquelinről egy halom sületlenséget összezagyvál, csak hogy megnevettesse a többieket. Súlyosabb már az eset, igaz, de még mindig nem egész reménytelen...

Így állt a dolog Jasmin Delouche-sal is. Bejárt a tanítóképző óráira, bár fogalmam sincs, hogy miért, hiszen esze ágában se volt letenni a vizsgákat, s másoknak is az volt a véleményük, hogy jobb volna, ha nem rontaná ott a levegőt. Közben azonban nagybácsija, Dumas mester is foglalkozott vele, szerette volna, ha kitanulja a kőfejtő mesterséget. Ahogy telt-múlt az idő, tulajdonképpen csak néhány felsős diákkal tartottam a kapcsolatot, csak ezekkel szerettem összejönni, mert ezekkel vissza lehetett emlékezni „Meaulnes idejére”. Jasmin Delouche, Boujardon, s a segédtanítónak, Denis-nek igen rokonszenves fia - ezekből állt a társaságunk.

Delouche különben őszintén, szíve mélyéből szerette volna ha a barátja leszek. Azt hiszem, ezzel mindent megmagyarázok: Delouche, ki esküdt ellensége volt Meaulnes-nak, tulajdonképpen Meaulnes szerepét szerette volna betölteni az iskolában, vagy legalábbis, ha már az nem lehetett, azon bánkódott, hogy mért nem lehetett akkor az alvezére. Delouche könnyedebb, értelmesebb volt Boujardon-nál, s ezért van egy olyan érzésem, hogy felismerte, hogy mit hozott Meaulnes, mennyi újat, különlegesen egyhangú életünkbe. Mostanában sokszor hallottam tőle ilyesfélét: „Meaulnes-nak is ez volt ám a véleménye” - vagy pláne: „Bizony, jól mondta Meaulnes...”

Jasmin nemcsak megletebb, férfiasabb volt mindannyiunknál, de az öregfiúnak volt néhány kincs a birtokában, melyekkel igazán kitűnően el lehetett szórakozni, s már csak ezekért is valósággal fölnéztünk rá. Így többek közt volt neki egy hosszú szőrű, fehér keverék kutyája, már a neve is furcsán, kihívóan hangzott, mert Bécali névre hallgatott. A Bécali, ha elhajítottunk neki egy követ, visszahozta, akármilyen messzire is dobtuk, ezzel aztán ki is merült minden tudománya. S ne feledkezzünk meg egy ócska kerékpárról sem, melyet kéz alatt vásárolt. Jasmin néha fel engedett ülni bennünket esténként, ha már vége volt a tanításnak; persze a legszívesebben a környékbeli lányokat tanígtatta rajta karikázni. S végül is és mindenekelőtt a legnagyobb becsben előttünk egy fehér, vak csacsi állott, melyet bármilyen jármű elé be lehetett fogni.

Ez a csacsi tulajdonképpen nagybátyjának a szamara volt, de mindig kölcsön kapta, ha nyaranta le akartunk menni fürödni a közeli Cher partjaira. Delouche-né ilyenkor egy üveg limonádét is adott nekünk, az ülés alá dugtuk, a fürdőnadrágok közé. Az osztályból nyolc-tízen verődtünk ilyen alkalmakkor össze, Seurel tanár úr mindig velünk jött. Voltak, akik fölkapasz-

kodtak a csacsifogatra, a többi mellette vagy mögötte poroszkált az úton. S a csacsit a fogattal ott szoktuk hagyni a Hegyi Forrás nevezetű tanyán, mert onnan kezdve az út nehezen volt járható, a Cher közelében sok volt a vízmosás.

Minden okom megvan rá, hogy egy ilyen kirándulásunkat a legapróbb részletekig felidézzem magamban. Jasmin csacsija húzta a kordét a Cher felé, s rajta voltak a fürdőnadrágjaink, a limonádésüveg meg egyéb cók-mókjaink, s ott ült fent a bakon Seurel tanár úr is. Mi mögötte baktattunk, vidáman poroszkálva. Már erősen benne jártunk az augusztusban. Nemrégiben estünk túl a vizsgákon s így olyan remekül éreztük magunkat, mintha minden gond legördült volna a vállunkról. Az volt az érzésünk, miénk a nyár, miénk minden boldogság a földön. Csodálatos szép csütörtöki nap volt, kora délután. Kutyaoltunk az úton, danolászva, arra már nem is emlékszem, miket énekeltünk és miért...

Csak egyetlen kis árnyék borult odafelé menet erre a kedves, ártatlan hangulatra. Egyszerre csak Gilberte Poquelint pillantottuk meg előttünk az úton. Arányos szép termetén bokorugrós szoknyát viselt és magasszárú cipőt. Arca bájos volt és szemtelen, olyan csitri-kölyök arc, aki gyönyörű lánnyá érik. Hirtelen lekanyarodott az útról egy mellékutcaba, valószínűleg tejért mehetett. Coffin azzal biztatta Jasmint, hogy kapja el a fruskát.

- Ó, már csókolóztam vele - vetette oda nekünk hanyagul Delouche.

És mindjárt mesélni kezdett Gilberte-ről meg a barátnőiről néhány sikamlós, malac történetkét. Mi úgy ahogy voltunk, kidüllesztett mellel hencegve utánavetettük magunkat a mellékutcaba. Seurel tanár úr pedig, mitsem sejtve erről, döcögött tovább az úton a csacsifogaton. Hanem egyszerre csak kezdi unni az egészet a banda. Maga Delouche is kissé gondterheltnak látszott, mintha nem akaródzott volna neki előttünk csókot rabolni a fruskától, aki közben ráadásul erősen rákapcsolt. Volt is köztük mindig vagy ötven-hatvan lépés távolság. Kukorékoltunk, kotkodácsoltunk utána egy kicsikét, megeresztettünk egy-két szerelmes füttyjelet s aztán visszafordultunk, abbahagyva az üldözést. Valami rossz íz is maradt utána a szánkban. Amikor visszaértünk az útra, ugyancsak kellett szedni a lábunkat a tűző napon. S ahogy loholtunk, már nem volt kedvünk énekelni.

Vetközni és öltözködni a Cher partján szoktunk, a füzesben. A fűzfák csak a kíváncsiak tekintete elől védtek meg, a nap égető sugarai áthatoltak lehajló ágaikon. S miközben meztláb mászkáltunk a fűvenyen, meg a kiszáradt iszapban, állandóan özvegy Delouche-né limonádés palackja lebegett a szemünk előtt, melyet a Hegyi Forrás vize hűtött. Ez a forrás közvetlenül a Cher partján fakadt. Lent, a forrás fenekén, kékeszöld füvek hajladoztak, s két-három kis állat ficáncolt benne, olyasfajta, mint a pincebogarak, de vize mégis kristálytisza volt, átlátszó. Akik megfordultak erre, a halászok, szerették a vizét, lehasaltak eléje s nagyokat kortyoltak belőle, szomjukat oltva.

De hát akkor is úgy történt minden, akár a többi alkalommal. Amikor mindnyájan felöltöztünk újra s letelepedtünk körben, keresztbe rakott lábakkal, törökülésszerűen, hogy testvériesen megosztozzunk a jégbehűtött limonádén, miután Seurel tanár urat is megkínáltuk vele - két vizespohár járt kézről-kézre körbe - bizony, alig jutott más, csak a limonádé sokszínű habja, ez aztán alaposan csípte a torkunk s csak még szomjasabbak lettünk tőle. Mikor aztán szép sorjában odaballagtunk a forráshoz, melyet az előbb még csepülve fitymáltunk, s vigyázva a kristálytisza víz tükre fölé hajoltunk. De nem mindnyájunknak volt a vérében ez az egyszerű falusi szokás. Néhányan, így jómagam is, sohasem tudtuk csillapítani így a szomjunkat. Voltak fiúk, akik nem is szerették a forrás vizét, néhány kölyöknek mindig összeszorult a torka, attól való félelmükben, hogy ivás közben bevez a szájukba egy bogárka, volt, akiket alaposan rászédett a mozdulatlan tükrű kristálytisza víz, mert nem tudták kiszámítani, hogy hol lehet

pontosan a felszíne, s amikor szájukkal akartak csak följe hajolni, behuppant a fél arcuk is egyben s csak úgy tódult be orrukon át a víz, mely facsarta-prüszköltette a nyálkahártyáikat - ilyesféle veszélyek leselkedtek a szomszédokra, s akadtak köztünk olyanok is, akik attól féltek, hogy valamennyi veszély egyszerre leselkedik rájuk... De törődtünk is mi ezzel! Hányszor hittük azt a Cher folyam kiszikkadt partjain, hogy ez a földi-forrás éden, e picike medence, hogy ennél nincs hűvösebb hely a földön. S még ma is, annyi idő után, ha bárhol hallok fecsegni egy forrást: ez jut eszembe örökké, ez a régi Hegyi forrás.

Alkonyat felé éppoly gondtalanul baktattunk kezdetben vissza az úton, mint ahogy jöttünk. A Hegyi Forrás tanya felé vezető út helyén, mely később bekanyarodott az országútba, télen patak csörgedezett, nyáron viszont kiszáradt, járhatatlan vízmosta út volt, tele gödrökkel, vastag gyökerekkel, melyen el lehetett hasalni a sötétben a fák kétoldali hatalmas sorfala közt. Néhány játékos kedvű kölyök ezen indult el visszafelé. Mi többiek: Seurel tanár úr, Jasmin, én s még egy pár pajtásunk inkább egy kényelmes, főnyes ösvényen indultunk el, mely párhuzamosan futott a patakmederrel, a partmenti földek oldalán. Időnként hol közelünkben, hol fentről a fejünk fölül hallatszott a másik csapat fecsegése, kacagása, - látni nem láttuk őket, mert a sötétség mindezt elmosta előlünk - s közben nekünk meg Delouche ecsetelte férfiúi kalandjait... A fák orma körül zúgtak az éji bogarak, s ahogy a felhőtlen, mélykék égre rárajzolódtak a fák csipkés lombjaikkal, látni lehetett, hogy táncoltak ezrével körülötte. Olykor-olykor egy-egy kicsapódott hirtelen közülük és felberregett hirtelen dongó kis motorja. Milyen gyönyörű, nyugalmas nyári este volt!... Baktattunk visszafelé egy mindennapi kis kiruccanásról, szívemben nem volt se vágy, se remény... S e boldog nyugalmat, megelégedettséget Jasmin megint tovafújta, anélkül, hogy akarta volna szegény...

Éppen fölértünk a dombtetőre. S amerre elmentünk, két nagy kötőmb állta utunkat, melyek a hagyomány szerint egy régi várkastély romjaiból maradtak itt, ezen a helyen. Jasmin hirtelen kecske-bukával csatangolásairól kezdett mesélni, hol, merre járt, milyen uradalmakban, milyen birtokokon s különösképpen egy pusztulásra ítélt birtok ragadta meg a képzeletét, nem messze Vieux-Nançay-tól, a Sablonnière-pusztán. S belemelegedve a beszédbe - megint csak ezzel az Allier-vidéki tájszólással, mely némely szót hivalkodva kicifrált, másoknak meg kényeskedve lecsípi a végét - körülményesen elmesélte, hogy néhány évvel ezelőtt, amikor ott járt, ennek a régi udvarháznak dűledező kápolnájában egy sírkőre bukkant. Ódon metszésű faragását csak nagy nehezen tudta kibetűzni:

ITT NYUGSZIK GALOIS, NEMES ÚR ÉS LOVAG,
KI HÍVEN SZOLGÁLTA ISTENÉT, KIRÁLYÁT,
SZERELMESÉT

- Nocsak, nocsak! Mi az ördög! - jegyezte meg Seurel tanár úr, könnyedén megvonva a vállát. Kissé feszélyezte, hogy ilyen irányba csapott a beszélgetés, de nem akarta kedvünket szegni, s nem szólt ránk, hiszen maholnap már meglett férfiak vagyunk.

Jasmin töviről hegyire lefestette előttünk a kastélyt, olyan aprólékosan, mintha egész életét ott élte volna le benne.

Többször jártak arra, Vieux-Nançay-ból jövet nagybátyjával s izgatta képzeletüket a fenyők fölé emelkedő, beomlott szürke torony. Az erdő szívében áll, romos épületsorok közepén, s idegenek is végiglátogathatják, ha nincsenek otthon a tulajdonosai. Egy nap, amikor megint arra jártak, történetesen fölkerézkedett kocsijukra az erdőkerülő s megmutogatta nekik a különös birtok minden látnivalóját. Azóta azonban már az épületek nagyobb részét lebontották - ilyen híreket hallott róla - csak a tanyát hagyták meg s nem messze tőle egy kicsi, kéjlakszerű

házat. Mindig ugyanazok az emberek tartózkodnak a tanyán, egy nyugdíjas, vagyonát vesztett katonatiszt, meg a lánya.

S csak dőlt, dőlt Jasminból a szó... Érdeklődve figyeltem minden szavát s valami megmagyarázhatatlan érzés fogott el; hiszen olyan ismerős volt mindaz, amiről mesélt - amikor Jasmin hirtelen odafordult hozzám, belém karolva s elgondolkozva mondta, egyszerűen - úgy, ahogy a csodák szoktak történni - mintha csak most nyilalt volna belé a felismerés, mire még sose gondolt:

- No nézd csak, tudod mi jutott eszembe? Hogy itt járhatott akkor Meaulnes - a mi Meaulnesunk, úgy ám!

- Igen, igen - erősítgette előbbi feltevését, mert szótlánul ballagtam mellette gondolataimba mélyedve - s most is fülemben csengenek az erdőkerülő szavai: beszélt a kastély ifjú uráról is, egy külön fiatalemberről, akinek furcsa, nem mindennapi ötletei híresek voltak a környéken...

Már nem is figyeltem többé a szavaira. Meg voltam győződve, hogy Jasmin rádöbbsen az igazságra. S hogy megvillant előttem váratlanul - messze Meaulnes-től, anélkül, hogy a legcsekélyebb reményt is tápláltam volna magamban valaha is ez iránt - az út, mely a ködbevesztett birtokra vezet, s melyen mintha már annyit, de annyit jártam volna a múltban.

Második fejezet **FLORENTIN NAGYBÁCSIMÉKNÁL**

Kis szerencsétlen, álmodozó és zárkózott kölyök voltam gyerekkoromban, de most egy csapásra megváltoztam. Határozott lettem, s ahogy mifelénk mondják, olyan „rámenős”, abban a pillanatban, amikor rádöbbsenem, hogy kezemben tartom ennek a nem mindennapi kalandnak a kulcsát.

S arról is meg vagyok győződve, hogy ezen az estén állt ki végérvényesen térdemből a fájás.

A Sablonnières-pusztán ott volt közvetlenül Vieux-Nançay mellett. Apám innen származott el, Vieux-Nançay-ban lakott az egész atyafisága. Különösen Florentin nagybácsimmal tartottuk a kapcsolatot. Florentin bácsinak affajta vidéki áruháza volt, és olykor nála töltöttük szeptember második felét. Minthogy túl voltam a vizsgáimon s nem akartam szeptember közepéig várni, szüleimtől kipanamáztam, hogy azonnal elengedjenek Vieux-Nançay-ba, a nagybátyámhoz. Azonban úgy döntöttem, hogy Meaulnes-nal mindaddig semmit sem közlök az egészről, amíg biztosan jó hírekkel nem kereshetem fel. Mert ugyan mi értelme volna annak, ha egy pillanatra megcsillogtatnám előtte a reményt, ha közvetlen utána még feneketlenebb reménytelenségbe taszítom esetleg?

Hosszú időn át Vieux-Nançay volt álmaim városa, ó, hogy szerettem itt tölteni a szünidő utolsó heteit! De sajnos, csak igen ritkán nyaraltunk itt, ha tudtunk valami alkalmatosságot bérelni, amin eldöcögtünk nagybácsimékhoz. Valamikor régen összerúghatta a port itteni rokonainkkal, azt hiszem, ezért kellett mindig annyit rimánkodni anyámnak, hogy elhatározza magát az utazásra. De nekem a legkisebb gondom is nagyobb volt annál, semhogy ilyen csacsi haragszomrádokon emésszem magamat!... S mihelyt megérkeztünk, belecsöppentem nagybácsim, unokahúgaim és unokaöcsém hatalmas táborába. És hogy telt-múlt aztán az idő szárnyalva, mert remek életünk volt itt, ezer dolog kötötte le figyelmem és sok-sok gyönyörűség bizsergette a szívem!

Florentin bácsinak Julie néni volt a felesége. Meg voltak áldva gyerekek: volt egy korombeli fiuk, Firmin, az unokabátyám és vagy nyolc lányuk. A két legidősebb csitri: Marie-Louise tizenhetedik, Charlotte pedig tizenötödik évét tölthette be akkoriban. Náluk, ennél a népes családnál szálltunk meg minden alkalommal. Vieux-Nançay Sologne megye egyik jelentős városkája. Itt volt Florentinék áruháza a főútvonalon, a templom közelében. Mindent lehetett kapni náluk, úgyhogy ide jártak az összes környékbeli birtokosok, vadászok; mert hiszen annyira eldugott kis porfészek volt ez, hogy csak a legközelebbi vasútállomásig harminc kilométert kellett kocsikázni.

Az áruház - melynek volt külön fűszer- és külön rövidáruosztálya - egyik oldalán több ablakával az országútra nézett, üvegajtós bejárata viszont a Templom térről nyílt. Engem leginkább az lepett meg - bár szinte mindennapos volt ezen a szegény vidéken -, hogy padlónak nyomát se láttam az egész áruházban, mindenütt a simára dőngölt föld helyettesítette.

Hátul még hat szoba volt, mindegyik zsúfolva a megfelelő áruval: mindmegannyi osztály; kalaposztály, kertészeti cikkek osztálya, lámpa- és lámpakellékosztály... a többit már fel se tudnám sorolni... Amikor még gyerek voltam, mindig az volt az érzésem, valahányszor végigbolyongtam a bazárjuk csillogó útvesztőiben, hogy sohase tudnék betelni e bámulatos holmik csodálatával. S ebben az időben még azt is éreztem, hogy csakis az az igazi szünidő, amit itt töltök Florentin bácsiéknál.

A népes család többnyire a nagyméretű, tágas konyhában tartózkodott, melynek ajtaja az üzletből nyílt. A konyhában kandalló is volt, és szeptember vége felé már kígyózó lángokkal lobogott benne a tűz, mellette poharazgatták a kis szíverősítőt kora reggelenként a vadászok és a vadorzók, akik fácánt, foglyot, nyulat hoztak eladni Florentin bácsinak. A kislánykák is már fölébredtek és ott szaladgáltak, sikongtak körülöttünk és egyik a másik lesimított hajára locsolta a „finom illatosítót”. A falakon régi fényképek lógtak bekeretezve, megfakult iskolai csoport-képek, melyeken rajta volt apám is, tanítóképzős osztálytársai között - csak hogy nem lehetett egykönnyen megtalálni az intézeti egyenruhás fiúk koszorújában...

Itt töltöttük többnyire a reggeli órákat, no meg az udvaron, ahol Florentin bácsinak dália-kertészete és gyöngytyúk-farmja is volt, mellesleg itt szoktuk pörkölni a kávé is a szappanosládák üldögélve, s itt segítettünk kirakodni az udvaron mi is a különféle nagyságú dobozokból a különböző, gondosan becsomagolt holmikat, tárgyakat, melyeknek legtöbbször a nevét se tudtuk...

S aztán, egész estig zsúfolva volt az áruház, parasztok jártak oda meg a környező rezidenciák kocsisai. Az üveges ajtó előtt kint ácsorogtak a környék messzebbi részeiből jött szekerek és csöpögött róluk a harmat, ahogy átláboltak a szeptemberi köd puha leplén. Bent ültünk a konyhában s füleltünk kifelé, hogy miről mesélnek kint a parasztasszonyok, minden szavukra, történetükre kíváncsiak voltunk...

De aztán este, este nyolc után, mikor a lámpák fényében megabakolták a lovakat - hogy gözölgött az istállóban a bőrük, mily mesészepen! -, az egész áruház a miénk lett, a mi birodalmunk.

Marie-Louise - ő volt a legidősebb unokanővéim közül, de termetre egyike volt mégis a legkisebbeknek - szokta visszagöngyölíteni a posztókat s ő is rakta ismét szépen sorjába a pulton a szöveteket; Marie-Louise még bátorítgatott bennünket, hogy menjünk csak be és mulattassuk, amíg rakodik. Ilyenkor aztán Firmin meg én s a többi csitri, előzőnlöttük az egész áruházat a függőlámpák fényében; a kávédarálót nyekergettük, erőmutatványokat mutattunk be a pulton, s néha Firmin fölszaladt a padlásra, hogy előbányásson a lim-lomok közül egy-

egy ócska trombitát - amik már zöldek voltak egészen az időtől -, mert annyira csábított bennünket a döngölt föld, úgy szerettük volna ropni rajta a táncot...

Még ma is elpirulok, ha arra gondolok, hogy de Galais kisasszony az elmúlt években betoppanhatott volna ilyentájt s ott talált volna bennünket, éretlen csacsiságok közt, gyerekes tréfákon vihorászva... Augusztusi este volt, nem sokkal alkony után, néhány nappal azután, hogy Jasmin Galois lovag sírkövére mesélt - Marie-Louise-zal és Firminnel idéztük régi emlékeinket éppen - amikor először találkoztam de Galais kisasszonnyal.

Alighogy megérkeztem abban az évben Vieux-Nançay-ba, kifaggattam Florentin bácsit, érdeklődtem nála a Sablonnières-pusztá s a birtok felől.

- Már régen nem lehet birtoknak nevezni - világosított föl nagybátyám. - A birtokot eladták s új tulajdonosai - egy vadásztársaság - a rozoga épületeket mind lebontatták, mert a megvételével az volt a céljuk, hogy meglévő vadászterületeikhez csatolva kiszélesítsék a terepet; a volt kastély díszudvarát jelenleg hangafű és sülbige veri fel. A régi tulajdonos birtokában csak egy kis emeletes házikó maradt s a tanya. Biztosan össze fogsz találkozni de Galais kisasszonnyal itt nálunk; ha valamire szüksége van, ő szokott érte jönni; van, amikor lóháton, van amikor kocsin, de mindig ugyanazzal a vén gebével, a Bélisaire-rel... Istenem, micsoda különös vén állat!

Annyira zavarban voltam, hogy azt se tudtam, mit kérdezzek még Florentin bácsitól, pedig szerettem volna többet is megtudni róla.

- Ha jól tudom, gazdagok voltak. Vagy tévedek?

- Gazdagok voltak. De Galais úr sok-sok ünnepséget adott, hogy a fia el-elmulatozzon. Különös fiú volt, meg kell hagyni, szeszélyes, fura ötletekkel. Hogy felvidítsa a fiát, mindent megtett, amit csak el lehet képzelni. Párizsi dámák jártak ide... Sok-sok gyerek Párizsból s más, messze vidékről...

- Már az egész birtokot kölcsön terhelte, de Galais-né, a felesége, már a halálán volt, de itt még folyt a dáridó; s a fiú minden szeszélye parancs volt. A múlt télen - nem is múlt télen volt, még az azt megelőző évben - akkor volt a legnagyobb cécó a birtokon, napokig tartó ünnepségek jelmezekben. A meghívottak fele Párizsból jött, a fele vidékről. Mennyi mindent vásároltak össze, béreltek ki ezekre a napokra! Káprázatos ruhákat, játékszereket; lovak, csónakok, hajók álltak a vendégek rendelkezésére. S mindez csak azért volt, hogy a fiúnak, Frantz de Galais-nak kedvében járjanak. Azt mesélték, hogy éppen házasodik s hogy eljegyzését ünnepli ezúttal. De azt hiszem, kölyök volt még, túlságosan is fiatal. S egy csapásra véget ért az egész; megszökött a fickó a kastélyból, azóta se látták... A tulajdonos felesége meghalt, s de Galais kisasszony hirtelen magára maradt az édesapjával, aki valaha tengerészkapitány volt.

- S még nem ment férjhez? - kérdeztem meg rövid hallgatás után Florentin bácsitól.

- Nem - válaszolta elgondolkodva -, legalábbis nem hallottam semmi ilyesmit. Csak nem akarod megkérni a kezét?

Meglehetősen zavarba jöttem és bevallottam neki, elég szűkszavúan s a lehetőséghez képest tapintatosan is, hogy nem rólam van szó, hanem a legjobb barátomról, Augustin Meaulnes-ről, aki valószínűleg feleségül venné.

- Ó - mosolygott Florentin bácsi - ha nem ragaszkodik a hozományhoz, igazán remekül járna... Beszélmem kellene de Galais úrral... Olykor be-betér hozzám, ha kifogy a sörétje. Ilyenkor mindig meg szoktam kínálni tavalyi törkölypálinkával.

Erre gyorsan könyörögni kezdtem Florentin bácsinak, hogy egyelőre ne tegyen az ügyről említést még de Galais úrnak, várjunk még kicsit vele. S úgy határoztam, hogy én sem sietek annyira, ráérek még értesíteni Meaulnes-t. Bevallom, kicsit aggasztott ez a sok megnyugtató körülmény. Volt bennem valami nyugtalanság. Gondoltam, addig nem is írok Meaulnes-nak az egész dologról, amíg nem láttam a lányt legalább.

Nem kellett sokáig várnom. Másnap, nem sokkal vacsora előtt, már erősen alkonyodott; s az estével könnyű köd ereszkedett alá a tájra. Inkább szeptembert idézte már ez a köd, mintha nem is lett volna már ez augusztusi est. Éppen bekukkantottunk Firminnel a boltba, mintha csak megéreztük volna, hogy nincs pillanatnyilag vevő az üzletben, csak Marie-Louise-t és Charlotte-ot találtuk odabent. Beavattam őket a titokba, hogy miért jöttem idén ilyen szokatlanul korán Vieux-Nançay-ba. Egyikünk a pultra könyökölt, másikunk a tetején ült s éppen kölcsönösen elmeséltünk mindent egymásnak, amit csak tudtunk erről a rejtélyes fiatal lányról - igazán alig egynéhány dologról volt tudomásunk - amikor hirtelenül kerékszörcsre lettünk figyelmesek.

- Biztosan ő az! - suttogták halkán a lányok.

Pár pillanattal később megállt az üveges ajtó előtt a különös fogat. Gömbölyűre faragott, ósdi tanyai alkalmatosság volt, formás kis ernyővel, vidéken sohasem láttunk még ilyesmit. Eléje egy kivénhedt fehér paci volt fogva, s mintha örökké legelni akarna az úton, le-lebóklászott a feje, ahogy botladozva lépkedett; a bakon pedig ott ült - egyszerű szavakkal élek, úgy, ahogy érzem, de felelősségem teljes tudatában - ott ült a legszebb lány, aki talán valaha is élt itt e földön.

Soha nem hittem volna, hogy ennyi kecsesség s ugyanakkor ennyi komolyság megférhet egy személyben. Ruhája annyira elkarcsúsította, hogy szinte törékeny volt egészen. Nagy, gesztenyeszínű köpeny takarta a vállát, s amikor belépett a boltba, levette. A legkomolyabb fiatal lány volt, a legtörékenyebb nő. Nehéz aranszöke fürtök csüngtek a homlokába, s gyönyörű rajzú, finom metszésű arcába. Ragyogóan hamvas volt a bőre, mit két rózsaszínű folttal színezett ki a nyár... Csak egyetlen árny suhant át olykor ezen a tökéletes szépségen, olyankor, amikor bánat érte, ha elkedvetlenedett, illetőleg elég volt annyi is, ha csak elgondolkodott, mélyen eltűnődve, ragyogó, tiszta arca elpirult, hasonlatos lett a vörös márvány erezetéhez - ami néha előfordul súlyos betegségek esetében, melyekről nem tud az ember. Ha ilyen pillanatokban látta valaki, csodálkozását lassan szájalom váltotta fel s ez a szájalom annál szívszorítóbb volt, mentül jobban lenyűgözte őt de Galais kisasszony szépsége.

Legalábbis ilyesfélét fedeztem fel, amíg lekászálódott a kocsiról. Marie-Louise egy könnyed mozdulattal bemutatott a fiatal leánynak s ezzel lehetővé vált számomra, hogy elbeszélgessek vele.

Firmin egy széket kerített neki valahonnan s a lány leült, hátával a pulthoz támaszkodva, míg mi ott ácsorogtunk körülötte. Időközben előkerült Julie néném - valamelyikük kiszaladt érte - s beszédbe elegyedett vele, paraszti bölcsességeket mondván. Fején fehér főkötőt viselt s a hasán összekulcsolta a kezét amíg beszélt, s közben ide-oda táncolt kedvesen a fejével. Örültem is neki, hogy Julie néném szóval tartotta, legalább azzal is kitolódott az a pillanat - bevallom, eléggé féltem tőle - amikor nekem kell majd átvennem a beszélgetés fonalát.

Amennyire féltem tőle, annyira egyszerűen történt az egész.

- Hiszen akkor nemsokára már kész tanító lesz magából - fordult hozzám de Galais kisasszony.

Nagynéném éppen meggyújtotta fejünk fölött a porcelán függőlámpát. Gyenge világosság áradt szét a helyiségben. Most már láttam is bájos, gyermeki arcát, nagy, kék, ártatlan szemeit s annál inkább meglepett, mennyire komolyan, mennyire tisztán cseng a hangja. S amint kiejtette az utolsó szót is, szeme elrévedt valamerre, s meg se rebbent. S miközben válaszat várta, beharapta kissé az ajkát.

- Én is szívesen tanítanék - mondta azután - ha édesapám akarná. Az elemistákkal foglalkoznék a legszívesebben, akárcsak a maga édesanyja...

S kissé el is mosolyodott. Ezzel akarta tudtomra adni, hogy unokatestvéreim már beszéltek neki rólam.

- Bizony - folytatta de Galais kisasszony - a falusiak mindig nagyon udvariasak és nyájasak, mindig szolgálatkészek velem. Rendkívül szeretem őket. De vajon érdem-e az magában, ha szeretem őket?... Azt mondhatná erre, a tanítónővel viszont mindig veszekednek, mindig kicsinyesek. Tudom. Mindig van valami baj, szüntelenül ez vagy az, vagy elvesznek a tollszáraz, vagy sokba kerülnek a füzetek, esetleg vannak gyerekek, akik nem tanulnak... Biztosan sokat veszkelnének velük, de azért mégis szeretnék. Sokkal nehezebb volna, ha...

S aztán ismét visszasüppedt gyerekes álmodozásába. Ajkán nem játszott mosoly, szeme kéken, mozdulatlanul meredt a semmibe.

Mindhárman zavarban voltunk. Valahogy feszélyezett bennünket a fesztelensége; a kényes, titokzatos témákról úgy beszélt, olyan finoman, ahogyan csak a könyvekben beszélnek. Egy pillanatig csend nehezedett fölénk, aztán lassankint, akadozva indult meg újra a beszélgetés...

A lány azonban ott folytatta a társalgást, ahol abbamaradt. Hangjából valamiféle fájdalom és keserű indulat is érződött egyben, mintha életének valamilyen titokzatos része ellen irányulna az egész.

- És mindenekelőtt arra tanítanám a fiúkat, hogy jól viselkedjenek az életben. Én már tudom, ismerem, mi az. S én bizony nem oltanám beléjük a vágyat - amit ön se fog elmulasztani minden bizonnyal, Seurel úr az első években, amikor tanítani kezd - én nem oltanám beléjük a vágyat, hogy csak csatangolják, csavarogják végig a világot. Megtanítanám őket arra, hogy mi a boldogság, mely ott van mindig mellettük, a kezük ügyében, csak felismerni nehéz...

Marie-Louise és Firmin meghökkenten néztek a lányra, akárcsak jómagam. Egyikünk se törte meg a csendet. Yvonne észrevette, hogy zavarban vagyunk, s egy pillanat szünetet tartott. Egy csöppet beharapta az ajkát, fejét lehajtva. S aztán elmosolyodott, mintha csak gúnyolódni akarna:

- Így fordulhat aztán elő - fűzte még hozzá -, hogy esetleg él egy olyan bolondos, felcseperedett fiatalember valahol, aki a világ végére bolyong, hogy rám akadjon. A világ végén keres s én pedig itt ülök Florentinné asszonyság áruháza mélyén, egy pislákoló lámpa alatt, míg kiöregedett jó lovam türelmesen vár rám az utcán. Ha az a fiatalember láthatna ebben a pillanatban, ugye, biztosan nem hinne a szemének?...

A mosolya felbízott, merészé tett. Az volt az érzésem, hogy elérkezett a legalkalmasabb pillanat. Nevetve fordultam hozzá:

- S mit szólna ahhoz, teszem azt, ha én netalántán ismerném ezt a „bolondos, felcseperedett fiatalembert”?

Yvonne átható, fürkésző szemekkel nézett rám.

Ebben a pillanatban megkondult a bejárati ajtóra szerelt harangocska. Két öregasszony tipegett be, karjukon kosárral:

- Jobb lesz, ha bemennek az „ebédlőbe”, ott legalább nyugodtan lesznek - szólt oda hozzánk nagynéném s belökte előttünk a konyha ajtaját.

Azonban de Galais kisasszony elnézést kért, azzal mentegetődzve, hogy máris indulnia kell. Nagynéném erre még hozzátette:

- De Galais úr is itt van. A férjemmel diskurálnak a kandalló előtt.

Bent, az óriás konyhában mindig, még augusztusban is égett a tűz. A kandallóban örökké pattogtak-lobogtak a száraz fenyőgallyacskák. Itt bent is pislákolott egy porcelán lámpa. Florentin bácsi mellett egy kedves arcú öreg uracska üldögélt. Beesett arca simára volt borotválva. Hallgatagon ült, szinte szótlánul, mint azok az emberek, akiknek sok-sok év, sok-sok emlék görnyesztí a vállát. Mindkettőjük előtt egy-egy pohárka törkölypálinka állt az asztalon.

Florentin bácsi felénk fordult.

- Nagy újság van, François! - kiáltott föl öblös, mély hangján. Olyan volt a hangja mindig, mintha egy búcsún vagy vásáron kínálná portékáit, mintha legalábbis egy folyón kellene átkajabálnia vagy irdatlan széles mezőkön - képzelj csak, az az ötletem támadt, hogy jövő csütörtökön kiruccanunk kicsit. Délután lerándulunk a folyóhoz. Mindenki azt csinálja, amire majd kedve szottyán: vadászik, pecázik, táncol, esetleg úszik... De Galais kisasszony, kegyed lóháton jön velünk; ezt már megtanácskoztuk édesapjaurával. Minden a legnagyobb rendben lesz: Florentin bácsi mindent elintéz...

- Igaz is, François - tette még hozzá, mintha csak abban a pillanatban ötlött volna az eszébe - meghívhatnád a barátodat is, Meaulnes urat... Ha ugyan jól emlékszem a nevére... Meaulnes-nak hívják, ha nem csalódom...

De Galais kisasszony fölállt s hirtelen olyan fehér lett, mintha minden vér kiszökött volna az arcából. S ebben a pillanatban felrémlt nekem, hogy Meaulnes, valamikor régen, akkor reggel az ismeretlen birtokon a tavacska közelében megmondta nevét Yvonne-nak...

S amikor búcsúzóul felém nyújtotta kezét, éreztem, hogy valamifajta titkos szövetség kötődött meg közöttünk. Erősebb volt ez, mintha ezer meg ezer szót fecséreltünk volna rá, olyan erős szövetség, amit egyedül a halál téphet majd szét, olyasfajta barátság, mely sokkal szenvedélyesebb, mint egy halálos szerelem.

... Másnap, hajnali négy órakor Firmin bekocogott a szobámba. Ott laktam, egy kis helyiségben a gyöngytyúkfarm mellett. Még koromsötétség volt, s alig akadtam rá holmijaimra, mert az asztal amúgy is tele volt réz gyertyatartókkal s különféle jótevő szentek vadonatúj szobrocskáival, melyeket az áruházból szedtek össze, mielőtt megérkeztem, hogy kicsit otthonosabbá tegyék a szobámat... Az udvarról behallatszott, ahogy Firmin nagy szakértelemmel felpumpálta a biciklimet. A konyhában pedig már ott foglalatzkodott nagynéném, a tüzet élesztgetve. Alig virradt még, amikor útra keltem. De hiszen hosszú út állott előttem, s így nem ártott, ha hosszú a nap is. Az első állomásom Sainte-Agathe lesz, itt megreggelizem, és engedelmet kérek szüleimtől, hogy még kicsit tovább maradhassak Florentin bácsiéknál, aztán ismét biciklire ülök, mert még sötétedés előtt ott kell lennem rég nem látott barátomnál, Augustin Meaulnes-éknál, La Ferté d'Angillon-ban.

Harmadik fejezet

JELENÉS AZ ORSZÁGÚTON

Még soha nem voltam hosszabb úton biciklivel. Ez volt az első komolyabb kirándulásom. Az igaz, hogy már régóta tanulgattam kerékpározni, Jasmin sokat tanított titokban, abban az időben is, mikor még béna térdem miatt nem is lett volna szabad biciklire ülnöm. S ha egy egészséges fiatalember is remekül elszórakozik egy biciklivel, milyen varázslatos szerszámnak tűnhet fel egy olyan szegény fickó szemében, mint jómagam is voltam, aki hajdan esetlenül húzta a lábát, s ha csak pár kilométert bicegett így, hát már dőlt, ömlött róla a verejték!... Micsoda öröm volt száguldani le a dombok tetejéről, beleveszni a síkság határtalan mélyeibe, megpillantani - mintha csak szárnyakon emelkedtél volna a magasba - az út végeláthatatlan kígyózásait, a virágba borult fák összeérő sorfalait, melyek ellépnek előled, ha feléjük közeledsz; micsoda öröm volt átsüvíteni egy perc alatt egy kicsi falun s egy szemvillanással magadba inni, magaddal vinni örökre... Eddig csak álmaimban ismertem effajta könnyű, bűvös lebegéseket. Még ha dombnak is hajtottam fölfelé, akkor is tele voltam lendülettel. Mert, talán mondanom se kell, Meaulnes szülőföldje felé repültem így, valósággal falva a kilométereket...

„Mielőtt beérnénk a falunkba - mondotta valaha régen Meaulnes, mikor La Ferté d'Angillon-ról mesélt egy alkalommal - nagy lapátos kerék áll az útszélen, mely meg-megpördül, forog eszeveszetten, ha szél van...” Azt nem tudta megmondani, hogy mi a csodára jó ez a kerék, vagy legalább is úgy tett, mintha nem tudná, nyilvánvalóan a kíváncsiságomat akarta ezzel csak még inkább felcsigázni.

Már alkony felé járt az idő ezen az augusztusvégi napon, amikor végre megpillantottam a kereket. Most is forgott éppen a szélben egy végeláthatatlan lapály közepén; valószínűleg vizet terelt egy közeli tanyába. A nyárfák mögött már föl-föltüneztek az első házak. Az országút egy patak szeszélyes kanyargásait követte. S ahogy elértem a nagy kanyarhoz, mindjobban kibontakozott, kinyílt előttem a táj... S amikor fent voltam már végre a hídon, a falu szélesen hömpölygő főutcája azonnal szemembe tűnt.

A nádak sűrűjében tehenek ténferegtek hazafelé, látni nem láttam őket, csak kolompjuk szava szólt az esti csöndben. Leugrottam a biciklimről s két kézzel fogva a kormányt, alaposan megnéztem a vidéket, ahová ilyen komoly hírrel a tarsolyomban toppanok be váratlanul. A házak, melyekbe kis fahidakon, fapallókon lehetett bejutni, ott sorakoztak az út hosszában végighúzódó mély árok mentén. Olyanok voltak, mint sok-sok bevont vitorlájú, kikötött bárka, amint ott ringtak a békés szürkületben. Később járt már az idő, ilyentájt gyűjtanak be mindenütt a konyhákban, hogy elkészítsék a vacsorát.

S akkor egyszerre valami félelem kerített a hatalmába, valamiféle homályos bánat, hogy feldúlom valakinek békés nyugalma. Hirtelen inamba szállott minden bátorságom. S ebben a pillanatban - csak hogy váratlan elernyedésemet még jobban kitereljesítse, csak hogy még jobban letörjön - eszembe jutott, hogy itt lakik Moinel-né nevű nagynéném is, d'Angillon-ban, egy kicsi téren.

Népes családuknak egyik nagynénje volt a kis öreg. Gyermekei sorra meghaltak, s én is jól ismertem legkisebb fiát, aki utoljára halt meg. Ernest jól megtermett kamasz volt, már nemsokára kész tanító lett volna. Dédnagybácsim, Moinel apó, az öreg törvényszéki írnok, nem sokkal utána szintén jobblétre szenderült. És nagynéném ott maradt egészen egyedül házacskájában, mely olyan volt, mint egy különös, elvarázsolt palota. A szőnyegeteket például különféle mintaszövetekből, selymekből varrták össze, az asztalokon papírból kivágott kakasok, csirkék, cicák sorakoztak. A falakat megsárgult réges-régi oklevelek, bizonyítványok

díszítették bekeretezve, meg az elhunytak arcképei, s ott lógtak a gyerekek pici kis képmásai is egy-egy megfakult tincessel a medalionban.

Mennyi fájdalom, mennyi gyász kísérte életét! S nagynéném, minden különcködése ellenére is, maga volt a megtestesült jókedély. Amikor végre rábukkantam a kicsi térre, ahol nagynéném háza állt, bekiáltottam az ajtón, mely nem volt egészen betéve. Hallottam, ahogy a három egymásba nyíló szoba legtávolabbi zugában felsikoltott, éles, metsző hangján:

- Itt vagyok! Jövök már! Jóságos Isten!

Ijedtében felborította a kávésfazekat a tűzhelyen - csupán azt nem értettem, hogyan főzhetett kávé ebben a szokatlan időben - és kitipegett, amilyen gyorsan csak tudott...

Valami lehetetlen divat-szörnyszülött volt a feje búbján. Erősen hátrafelé hajolt a vége, olyan csuklya-főkötő-kalap tünemény kotyvalék lehetett, szabadon hagyva roppant magas, dudoros homlokát. Arcában volt valami szokatlan, ilyenek lehetnek a mongol, a hottentotta nők. Átátsuhant arcán a nevetés, ilyenkor megvillantak még meglevő finom kis apró egérfogai.

S miközben megcsókoltam, ügyetlenül, sietős mozdulattal elkapta az egyik kezemet és suttyomban - pedig erre nem volt semmi szükség, hiszen rajtunk kívül senki sem tartózkodott a lakásban - belecsúsztatott egy kis pénzdarabot a tenyerembe. Nem mertem odasandítani, de valószínűleg egy kis egyfrankos lehetett... S ugyanakkor jól hátba vágott, tréfásan, hogy elejét vegye a kérdezősködésemnek, vagy talán hálálkodásomat akarta megelőzni.

- Hagyd csak! ó, én aztán igazán tudom, hogy mennyire kell ez!

Nagynéném világeletében krajcáros gondokkal küzdött, folyton kölcsönkéregetve; mert ha volt pénze, szétfolyt a keze között.

- Sose nőtt be a fejem lágya, és mindig boldogtalan voltam - sóhajtott magas, rikácsoló hangján, melyben azonban mégsem volt keserűség.

Meg volt győződve arról, hogy nekem is filléres hiányok keserítik meg az életemet, akárcsak az övét, s a jószívű öreg néne meg se várta, míg kinyitom a számat, máris belenyomott a markomba egy-két piculát, amit aznap keservesen megtakarított. S ez mindannyiszor megismétlődött, valahányszor betoppantam hozzá.

A vacsora is éppolyan különös emléket hagyott bennem, mint megérkezésem pillanata. Lehangelő volt és szokatlanul nem mindennapi is egyben. Mindig ott állt a keze ügyében a gyertya, s ha dolga volt a konyhában, magával vitte, míg én ott ülhettem a sötétben, ha meg visszajött, letette ismét az asztalkára a kicsorbult, meg-megrepedezett tányérok, ibrikek, vázák, és kancsók közé.

- Ennek még a poroszok törték le a fülét bosszúból - magyarázta - ha jól emlékszem, hetvenben, mert nem vihették magukkal.

S hogy ott állt előttem ez a karcsú, magas váza, mely ilyen szomorú sorsra jutott, csak akkor döbrentem rá, hogy egyszer, réges-régen már jártunk itt apámmal. Itt vacsoráztunk és itt is aludtunk. Apámmal voltunk itt, amikor Yonne-ba utaztunk, egy ortopéd-szakorvoshoz, a béna térdemmel. A gyorsvonat pedig kora hajnalban indult... Eszembe jutott ez a szomorú, régi este, szinte hallottam az öreg törvényszéki írnok valamennyi történetét, amiket az asztalra könyökölve mesélt el, egyik szemével rózsaszínű nedűjére sandítgatva néhányszor.

S egy pillanatra újra felillant bennem a régi rettegés is... Ahogy megvacsoráztunk s ott üldögéltünk a kandalló előtt, dédnagynénikém félrevonta édesapámat, hogy valamiféle kísértet-históriával traktálja: „S képzeld csak, hirtelen megfordulok... s ugyan mit látok, mit gondolsz,

drága Louis öcsém?... Egy töpörödött seszínű asszonyka...” Nagynéném híres volt arról, hogy effajta hátborzongató ostobaságoktól hemzseg a feje.

Ezen az estén, alighogy megvacsoráztunk, tüstént lefeküdtem, annyira kifárasztott a szokatlan biciklitúra. Nagynénikém a vendégszobába ágyazott nekem, s éjjelre odaadta Moinel bácsi kockás hálóingét. Már az ágyban voltam, amikor bejött és odaült a fejemhez. Beszélni kezdett, de még sohasem hallottam ilyen titokzatosnak, ilyen metszőnek a hangját:

- Édes kis François fiacskám, engedd meg, hogy valamit elmeséljek neked. Soha senkinek még említést se tettem eddig róla...

S én közben erre gondoltam: „No, én is jól bevásároltam aztán! Az egész éjszakát a rémülettől reszkette tölthetem, akárcsak tíz évvel ezelőtt!...”

De mit tehettem, megadtam magam a sorsnak és hallgattam, hallgattam. Nénikém fejét csóválva ült, maga elé meredve, mintha csak magának mesélné el a történetet:

- Az úgy volt, hogy éppen hazafelé tartottunk Moinel-lel egy ünnepségről. Ez volt az első lakodalom, ahová mindketten elmentünk, drága kis Ernestünk halála óta ugyanis nem jártunk úgyszólván sehová. Itt akadtam össze Adèle nővéremmel is, akit már vagy négy éve nem láttam. Férjem egy régi öreg barátja hívott meg bennünket egyetlen fia esküvőjére. Nagyon gazdag ember hírében állott, övé volt a Sablonnière-birtok. Kocsin mentünk, de bérelnünk kellett, s bizony ez jócskán vitt el pénzt a háztól. Reggel hét óra lehetett, amikor visszafelé jöttünk az úton, a tél kellős közepén. A nap már fölkecmergett az égre. Amerre elláttál, sehol egy lélek. S hirtelen mit látok magunk előtt az úton - mintha csak a földből nőtt volna ki váratlanul? Egy kis emberke állt ott, egy fiatal fickó, mozdulatlanul, s mohón figyelte, hogy közeledik a kocsink. Milyen szép volt, Istenem, be gyönyörű! Ahogy közelebb ért hozzá a kocsink, egyre inkább kivehettük az arcát. Milyen csinos volt s milyen áttetszően fehér! Olyan csinos, hogy már valósággal megrészegett a szépsége!...

- Belekapaszkodtam a férjembe s úgy reszkettem, mint a nyárfalevél. Hogyisne! Hiszen azt hittem, maga a jó Isten áll előttünk!... Mondom is a bácsikádnak: „Nézd csak, micsoda égi jel, micsoda jelenés!”

- Mire bácsikád suttozva s dühösen rám rivall: „Nem vagyok vak, én is láttam! De fogd már be a csőrödet, fecsegő-locsogó vénasszony!”

- A férjem nem tudta, hogy mit is csináljon, mikor a ló megtorpant... Ahogy közelebről megpillantottuk, ki utunkat állta, láttuk, milyen sápadt az arca. Homloka gyöngyözött a veritéktől, sapkája összegyűrődött, mocskos és hosszú nadrágot viselt. Behízelve kedves volt a hangja: „Ne tévessze meg magukat az öltözetem. Nem férfi vagyok, csak egy kisleány. Elszöktem hazulról, de már nem tudok tovább menni, lábam felmondta a szolgálatot. Nem engednék meg, hogy fölkapaszkodjak a kocsijukra?”

- Bácsikád azonnal fölsegítette. Alig huppant le az ülésre, elveszítette az eszméletét. Ebben az életben nem találád ki, kivel akadtunk össze! A Sablonniéres-birtok ifjú urának, Frantz de Galais-nak volt a menyasszonya, akikhez hivatalosak voltunk a lakodalomba!

- De hiszen nem lehetett az lakodalom, ha egyszer a menyasszony megszökött! - szakítottam félbe nénikémet egy pillanatra.

- No persze, igazad van - nézett rám egészen összezavarodva. - Tulajdonképpen szó sem volt lakodalomról. Mert ez a bolondos kislány ezer csacsiságot vett a fejébe, ahogy később elmondta nekünk. Az apja szegény takácsmester volt, s többen voltak testvérek, több leány. S a kislány meg volt győződve arról, hogy nincs is a földön ennyi boldogság, hogy a vőlegénye

túlságosan gyerek még hozzá, hogy mindazok a csodálatos dolgok, amiket a fiú leveleiben összefirkált, képzelete szüleményei, pusztá koholmányok. S amikor Frantz eljött érte, hogy magával vigye, Valentine-nek végképp inába szállt a bátorsága. Hideg téli nap volt, vacogtatóan fújt a szél. S ők mégis ott sétáltak, a fiú, Valentine, s a nővére, az érseki palota kertjében, Bourges-ban. A fiatalember - valószínűleg pusztá gyöngédségből, s mert annyira bele volt habarodva a kisebbik lányba -, buzgón csüngött az idősebbik lány szavain. Ez a kis bolondos teremtés hirtelen gyanút foghatott, vagy tudomiséén, mi eshetett belé. Azt mondta nekik, hogy hazaszalad egy kendőért. Otthon aztán, mivel nem akarta, hogy a nyomára akadjanak, felöltözött férfiruhába s elindult a Párizs felé vezető országúton, csak úgy, az apostolok lován.

- Vőlegényének pedig egy levelet hagyott hátra, hogy megszökött egy fiatalemberrel, akibe halálosan szerelmes. Persze, egy szó se volt igaz mindebből... „Sokkal boldogabb vagyok - mesélte aztán nekem -, hogy meghoztam ezt az áldozatot, mintha hozzámentem volna feleségül...” Igen ám, de a csacsi fiatal kölyöknek - ki egyre várta vissza - eszébe se jutott, hogy elvegye a nővérét! Golyót röpített a fejébe, a vérnyomokat látták is az erdőben; de soha senki nem bukkant rá a holttestére.

- És mihez kezdett nénikém ezzel a szegény szerencsétlen teremtéssel?

- Mindenekelőtt egy kis pálinkát töltöttünk a fogai közé, hogy átmelegedjen. Valami elemózsia is előkerült a tasakom mélyéről. Itthon aztán, amikor hazaértünk, megágyaztam neki a kandalló mellett. Sokáig itt maradt nálunk, majdnem egész tavaszig. Egész álló nap, amíg csak rá nem sötétedett, régi ruhákkal bibelődött, átszabta, újjávarázsolta őket, rendbe hozta a kalapokat, serényen tett-vett folyton a házban. Micsoda tisztaság volt itt, Istenem! Ő vagdalta ki és varrta össze ezeket a szőnyegeteket is mindet, amit csak látsz itt! S hogy itt járt, azóta fecskék is fészkelnek az ereszünk alatt. De esténként, ha már ereszkedett alá az éj, dolga végeztével mindig talált valami ürügyet, hogy kiszökjön az udvarba. Néha a kertben kódorgott vagy a ház előtt, még olyankor is, ha fogcsikorgató hideg volt kint az utcán. S ha ilyenkor rátaláltunk, csak állt ott, szívet tépően zokogva.

„No, mi baja van kislányom? Mért nem mondja el nekem?” „Nincs, nincs semmi bajom, asszonyom!” - S ezzel visszajött ilyenkor a házba. Mondogatták is a szomszédok: „Hogy magának milyen szerencséje van, Moinel-né asszonyság! Milyen helyes kis mindenese van!”

- Minden könnyörgésünk hasztalannak bizonyult. Márciusban mindenáron folytatni akarta útját, - amint már mondtam, Párizsba készült. Neki ajándékoztam néhányat azokból a ruhákból, amiket átalakított. A férjem megváltotta a jegyét a pályaudvaron és még némi kis útravalót is csúsztatott a zsebébe.

- Nem volt hálátlan teremtés, nem feledkezett meg rólunk. Ma Párizsban van, egy szalonban dolgozik, valahol a Notre-Dame székesegyház közelében. Néhányszor még írt is nekünk, hogy nem jutott-e tudomásunkra valami újabb hír a Sablonnières-pusztáról? Végre aztán válaszoltam neki - hogy egyensúlyt teremtek a lelkében, hogy megszabaduljon ezektől a kényszer-képzetektől. Azt írtam neki, hogy a birtokot eladták, a kastélyt lebontották, a fiatalembernek végérvényesen nyoma veszett, s hogy a leány is férjhez ment. Volt egy olyan érzésem, hogy nem járhattam messze a valóságtól. Ettől kezdve Valentine sokkal ritkábban ír, csak néha, hébe-hóba kapok tőle pár sort...

Nem holmi kísértethistóriával traktált a nénikém, metsző, sziszegő hangján, mely annyira alkalmas volt az ilyesmik elbeszélésére. S én mégis hihetetlenül rosszul éreztem magam. Hiszen megesküdtünk egyszer Frantznak, a komédiásfiúnak, hogy testvérei leszünk mindhalálig, s íme, most váratlanul felkínálkozott rá az alkalom...

Azon tűnődtem, alkalmas-e ez a pillanat arra, hogy mindazt, amit megtudtam, elmondjam Meaulnes-nak? Van-e jogom elrontani az örömhírt, amivel holnap meglepem? Mi értelme volna, ha valamilyen megvalósíthatatlan vállalkozásba hajszolnám? Az igaz, hogy Frantz menyasszonyának a címe a kezünkben volna, de ugyan hol keressük a komédiásfiút, ki tudja merre bitangol a nagyvilágban?... Hagyjuk csak a bolondokat a maguk sorsára - tűnődtem elgondolkozva. Hiszen Delouche-nak és Boujardon-nek tulajdonképpen igazuk volt. Mennyi szerencsétlenséget zúdított is a nyakunkba ez a regényes hajlamú fiatalember! S úgy döntöttem, hogy egy szóval sem említem addig az egész dolgot, amíg Yvonne de Galais nem lesz Augustin Meaulnes felesége.

S ahogy erre az elhatározásra jutottam, azért még maradt bennem valami érthetetlen, rossz érzés; mintha felém suhogtatta volna a szárnyát valami szörnyűség a jövőből. Amilyen gyorsan csak tudtam, elhessegettem magamtól a rémképeket.

A gyertya már az utolsókat lobbantotta; egy szúnyog döngött a szobában. S nénikém térdére támasztott könyökkel, bársony főkötőjével előrebiccent fején, újra kezdte előről az egészet. (Főkötőjét csak éjszakára tette le, ha aludni tért)... Időnként hirtelen fölkapta a fejét, hogy meggyőződjék róla, milyen hatást gyakorol rám, amit mesél, vagy talán azt akarta ellenőrizni, hogy nem aludtam-e még el. Mikor már nem bírtam tovább, ravaszul lehunytam a szemem - fejem már rég a párnán volt - s mélyeket sóhajtottam, mint akit elnyomott az álom.

- Mi az, csak nem alszol? - hangzott tompán s kissé csalódottan a hangja.

Hirtelen szánalmat éreztem az öregasszony iránt s hevesen tiltakoztam:

- Dehogyan alszom, nénikém, dehogyan alszom. Figyelem ám, amit mond...

- Engem nem lehet becsapni! - motyogta. - S aztán azt is megértem, ha téged mindez egy cseppet sem érdekel. Elvégre egész este olyan emberekről beszéltem itt neked, akiket sose láttál, akikről sose hallottál...

S ezúttal, bevallom, gyáván és sunyin lapultam meg a takaró alatt, mintha nem is hallottam volna utolsó szavait.

Negyedik fejezet **A VÁRATLAN HÍR**

Másnap reggel, amikor kiértem a főutcaba, csodálatos idő volt. Roppant nyugalom érződött mindenütt. A városka szerte békés és meghitt zajokkal ébredt. Hirtelen visszanyertem a biztonságérzetemet, vidám lettem, jókedvű, mint aki jó hírt visz valamerre...

Augustin édesanyjával a hajdani iskolaépületben lakott. Édesapja már jóval halála előtt nyugalomba vonult, s valami örökség révén váratlan jómódba jutott. Meaulnes szerette volna - amikor édesapja elköltözött az élők sorából -, ha megvásárolják az épületet, ahol az örege az utolsó húsz évben tanított - s történetesen ő is ott tanulta meg a betűvetés és olvasás tudományát. Azt nem mondhatni, hogy valami megnyerő külseje volt a háznak: nagy, terjedelmes, kocka alakú épület volt, mint valami városháza - különben az is volt valamikor. A földszinti helyiségek ablakai, melyek az utcára néztek, olyan magasan voltak, hogy senki nem láthatott be

rajtuk. A hátsó udvarban nyoma sem volt fának, növénynek, s a rétek felé sem lehetett ellátni onnan, mert egy magas tornacsarnok állta el a kilátást. Soha nem láttam még ennyire sivár, ennyire kietlen iskolaudvart. Látszott, hogy már régen nincs benne élet...

Az ide-oda kacskaringózó folyosón, ahonnan négy ajtó nyílt, összeakadtam Meaulnes édesanyjával. Éppen a kertből jött be egy nagy halom fehérneművel a karján. Úgy látszik, már kora hajnalban kiteregette őket, hogy megszáradjanak ezen a szép, hosszú, nyár végi dél-előttön. Őszbe vegyült haja kissé ziláltan lógott, egy-egy fürt belecsapódott az arcába. Régi-módian volt feltűzve hátul a haja és arca duzzadt volt, ólmosan fáradt, mintha egész éjszaka le sem hunyta volna a szemét. Feje szomorúan előrehorgadt, mélyen elgondolkozva.

De ahogy hirtelen szemébe tűntem, egyszerre felismert és elmosolyodott:

- Szerencséjére, még idejében ideért. Látja, éppen most hozom be Augustin fehérneműjét, még szinte meg se száradt. Augustin ma utazik vissza. Az egész éjjelt azzal töltöttem, hogy valahogy rendezem az ügyeit, hogy rendbe hozzam a cókmókját. A vonat pontosan öt órakor indul, s remélem, minden rendben lesz addigra...

Olyan magabiztosan, olyan természetesen ömlöttek belőle a szavak, mintha csak az ő ötlete lett volna, hogy Meaulnes elutazzon. Valószínűnek tartom, hogy fogalma sem volt arról, hogy hová készül a fia.

- Menjen csak föl az irattárba - biztatott - Augustint ott találja, éppen leveleket ír.

Kettesével ugráltam fel a lépcsőn. Jobb kéz felől egy ajtó nyílt, melyen még rajta volt ez a tábla: Városháza. Hatalmas, négyablakos helyiségbe nyitottam. Két ablaka a városka felé nézett, kettő a mezőkre. A falakon megsárgult képek lógtak: Grévy és Carnot köztársasági elnökök képmásai. A terem hátsó részét egy hosszúkás dobogó foglalta el. Zöld posztós asztal állt a közepén s előtte még akkor is ott álltak a városi tanácsosok székei. Itt ült, egy öblös, rozzant karosszék mélyén Meaulnes - valaha biztosan a polgármester ülhetett benne. Valamit írt, időnként egy divatjamúlt, szív alakú majolika tintatartóba mártva a tollát. Olyan volt ez a hely, mintha egy helybeli magánzó építtette volna magának - s ide zárkózott be Meaulnes a szünidő hosszú hónapjai alatt, ha éppen nem volt kedve a környéken barangolni.

Ahogy rám ismert, fölemelkedett, de nem volt a mozdulataiban semmi hevesesség, semmi lelkesedés, pedig bevallom, így képzeltem el előre magamban.

- Seurel! - csak ennyit mondott, s látszott az arcán, hogy mélységesen megdöbbsent.

Semmit sem változott. Ugyanaz a csontos arcú, hórihorgas fickó volt, haját akkor is rövidre nyírva viselte. Bajusza erősen serkent s gondozatlan össze-visszaságban csüngött le ajkai fölé. Szeme sem változott, őszinteség, egyeneslelkűség sugárzott belőle... Azonban tüzes tekintetét - mely annyira jellemző volt rá az elmúlt években - mintha befátyolozta volna a köd, s hajdani, egetverő szenvedélye csak olykor-olykor csillant ki mögüle...

Látszott rajta, milyen zavarban van, hogy ott állok előtte. Egy ugrással fent termettem mellette a dobogón. Bármilyen furcsán hangzik is, meg kell mondanom: esze ágában sem volt, hogy felém nyújtsa a kezét. Felém fordulva állt, kezeit maga mögé kapva, és nekitámaszkodott az asztalnak. Egyre inkább szembeszökött, hogy mennyire zavarban van. Mereven nézett rám, de tulajdonképpen nem látott. Minden gondolatát az kötötte le, hogy mit mondjon nekem. Hasonlatos volt a remetékhez, a vadászokhoz, a sokat megélt emberekhez - nehezebb esett a beszéd. Hajdan is, világegyetében mindig ilyen volt ha valamit eltökélt, ha valamire elszánta magát, nem törődött vele, hogy majd hogyan is magyarázza meg az egészet. S ahogy ott álltam előtte, nehézkesen próbálta összeszedni magában a megfelelő szavakat.

Én mindennek elébe vágtam. Mulatságosan kiszíneztem az utamat, megemlítettem, hogy hol töltöttem az éjszakát s hogy majd leesett az állam, amikor édesanyja közölte velem: Augustin ma elutazik.

- Úgy! Szóval említette neked?... - kérdezte halkan.

- Hogyne. Gondolom, csak pár napra mészhel...

- Nem, nem. Hosszú, igen-igen hosszú út vár rám.

Egy pillanatig mehökkenten álltam ott. Tudtam, hogy egyetlen szavam semmivé foszlatja elhatározását - melyről fogalmam sem volt, mifajta lehet. De bennem rekedt a szó, csak álltam ott, s nem tudtam, hogyan kezdjek hozzá, mint magyarázzam meg küldetésemet.

Augustin szólalt meg előbb, mintha csak szüksége volna az önigazolásra, az önbizonygatásra.

- Te aztán igazán tudod - fordult szembe velem Meaulnes - igazán tudod, Seurel, hogy mit jelentett számomra különös kalandom, amikor megszöktem Sainte-Agathe-ból. Ez adott értelmet életemnek, ebben volt minden reményem. S ha egyszer megvalósulhatatlan ez a remény, ugyan mi lehet belőlem?... Talán daráljam le úgy az életemet, mint a többi száz és százmillió ember a földön? Nem mondom, volt Párizsban egy korszakom, amikor megpróbáltam én is úgy élni - amikor láttam már, hogy nincs több reményem, hogy értelmetlen tovább keresnem az elveszett birtokot... De hogyan képzelhető el arról, Seurel, aki már egyszer megfordult a Paradicsomban, hogy aztán úgy tudjon élni tovább, akár a többi halandó? Amit mások boldogságnak neveznek, számomra merő csúfolódásnak, merő gúnynak látszik. És amikor őszintén, következetesen az volt a szándékom, hogy valóban úgy éljek, mint a többi millió meg millió ember a földön, azon a napon elkezdődtek véget nem érő lelkiismeret-furdalásaim...

Időközben leültem az egyik tanácsosi székre. Fejem lehorgasztva figyeltem a szavaira, anélkül, hogy ráemeltem volna a tekintetemet. Fogalmam sem volt, mit gondoljak homályos, zavaros magyarázkodásairól:

- Végül is jobb volna, Meaulnes - emeltem föl a fejemet -, ha világosabban megmagyaráznád a dolgokat. Miért akarsz elmenni? Azt mondtad, hosszú, igen-igen hosszú út vár rád. Talán valami galibát csináltál, amit helyre kell hoznod? Vagy adott szavad kötelez erre?

- Nos igen. Eltaláltad - bökte ki. - Vagy nem emlékszel már arra, hogy mit ígértem valaha Frantznak?...

- Ó, - sóhajtottam fel megkönnyebbülten -, csak erről van szó?

- Erről. S talán valamit el is követtem, amit jóvá kell tennem. Tehát két dolog is sarkall az útra...

Egy percre elhallgatott. Éppen a megfelelő szavakat kerestem, mert elhatároztam, hogy nem hallgatok tovább...

- Csak egyetlen kimagyarázkodásban hinnék - folytatta Meaulnes - tudod, hogy még egyszer akartam látni Yvonne de Galais-t, csak éppen látni talán... Most már sajnos, más a helyzet. Amikor betoppantam az ismeretlen birtokra, a tökéletesség, a tisztaság olyan magas fokán állottam, amit már soha többé nem érhetek el újra életemben. Ahogy egyszer írtam egy levelemben: „Csak a halál - ezeknek a napoknak földöntúli szépségét csak az adhatja vissza talán...”

Hirtelen megváltozott a hangja. Furcsa, ismeretlen lelkesedés érződött benne, ahogy újra megszólalt, odalépve közvetlenül eléem:

- Hallgass csak meg, Seurel! Ezek az új bonyodalmak, az, hogy el kell utaznom, az a bűn, amit elkövettem, s amit haladéktalanul jóvá kell tennem, mind-mind annak a régi kalandnak utórezgései csupán...

Elhallgatott. Mintha az emlékeiben kutatott volna, hogy folytassa tovább. Az előbb elszalasztottam a megfelelő alkalmat s most a világ minden kincséért sem akartam elmulasztani ezt a pillanatot. Beszélni kezdtem, hadarva. Ó, hogy megbántam később, milyen keserves lelkiismeretfurdalásaim voltak, hogy nem hallgattam végig a vallomását!

Belekezdtem a mondókámba, melyet az előbbi végszavakra ötltem ki, de aminek abban a pillanatban nem volt se füle, se farka. Meg se moccanva szinte, csak éppen egy kicsit följebb emeltem a fejem:

- S ahhoz mit szólnál - kérdeztem halkán -, ha azt mondanám neked, nincs veszve minden remény?...

Csak nézett rám merően, s aztán hirtelen elfordította rólam a szemét. Még embert nem láttam soha így elpirulni: valósággal a fejébe szökött a vér, ott lüktetett veszettül a halántékában...

- Hogy érted ezt? mit akarsz mondani ezzel? - fordult végre felém, s szavait alig lehetett érteni.

S akkor egy szuszra elmondtam neki mindent, amit csak tudtam. Hogy merre, hol jártam, mit tettem, s hogy a dolgok mily meglepő fordulatot vettek. Hiszen most szinte Yvonne de Galais volt az, aki érte küldött, aki látni szeretné...

Most meg olyan volt, olyan sápadt, mint akinek elfolyt, elcsobogott az utolsó csepp vére is.

Csendben, szótlánul hallgatott végig, amíg csak beszéltem. A feje kissé előrehorgadt, s olyan mozdulatban állt, mint akit rajtacsíptek valamin s most nem tudja, hogyan védekezzék: elbújék-e vagy elfusson, el, messze. Határozottan emlékszem, hogy csupán egy ízben szakított félbe. Többek közt arra is szót kerítettem, hogy az épületeket lebontották s hogy a hajdani birtoknak már nyoma sincs.

- Látod, ugye! - kiáltott föl, mintha csak az alkalmat leste volna, hogy megmagyarázhassa eddigi magatartását, hogy mennyire igaza volt, amikor ilyen feneketlen reménytelenségbe süppedt. - Látod, mindennek vége már...

S utoljára hagytam, mert meg voltam győződve, hogy ennyi pompás lehetőség végül is meghozza jutalmát, elfűjja maradék aggályoskodását - utoljára hagytam Florentin bácsi ötletét, a kirándulást, le a folyópartra. Yvonne de Galais lóháton jelenik meg, s ő is, Augustin Meaulnes is hivatalos rá... De Meaulnes csak állott ott, egyetlen szót se szólva, gyámoltalanul, tanácstalanul.

- Azonnal le kell fűjnöd az utazást - nógattam türelmetlenül. - Gyere, kérjük meg édesanyádat...

Engedelmesen jött utánam:

- Valamiféle kirándulást említettél? - fordult hozzám bizonytalanul. - Azt gondolod, komolyan, hogy nekem is ott kell lennem?...

- Ugyan már - válaszoltam dühösen - hogy kérdezhetsz ilyen ostobaságot?

Volt valami az arcában, mintha csak ímmel-ámmal egyezett volna belé.

Ahogy kiértünk, Augustin közölte édesanyjával, hogy velük reggelizem, sőt itt is ebédelek és itt is alszom, másnap reggel pedig kölcsönkér egy kerékpárt és elkísér engem Vieux-Nançay-ba.

- Nagyszerű lesz, ennek igazán örülök! - bólintott Meaulnes néni, mintha csak ez a hír az ő malmára hajtotta volna a vizet.

A kis ebédlőféleiben foglaltam helyet, szemközt a képes kalendáriummal. A falakat különféle díszesen kovácsolt török, szudáni tömlők díszítették. Meaulnes egyik nagybátyja hozta őket távoli utazásairól, ki tengerészgyalogosként szolgált ifjú éveiben.

A kávé már az asztalon párologott, de Meaulnes még egy pillanatra átment a szomszédos szobába, ahol édesanyja a bőröndjeivel foglalatoskodott. Csak annyit hallottam - mert Meaulnes kissé lehalkította a hangját - hogy azért nem kell kicsomagolnia. Hiszen lehet, hogy azért mégis elutazik, ha indulása időpontja valamivel ki is tolódott.

Ötödik fejezet **A KIRÁNDULÁS**

Augustin úgy hajtott az országúton Vieux-Nançay felé, hogy alig tudtam a nyomában maradni. Eszeveszetten karikázott, mint egy hivatásos kerékpárversenyző. Még dombnak felfelé menet se szállt le. Előző nap valami érthetetlen habozás vett rajta erőt, ez azonban tökéletesen elmúlt. Lázasan, idegesen azon igyekezett, hogy minél előbb odaérjen, szinte sarkallta a vágy. Ahogy megérkeztünk Florentin bácsiékhoz, még ott se múlt el türelmetlensége, semmi sem tudta lekötni a figyelmét a rákövetkező nap reggeléig. Tíz óra lehetett, amikor kocsiba szálltunk valamennyien, hogy ledöcögjünk a folyópartra.

Augusztus vége volt, szép, csöndes nyárutó. A rozsdálló gesztenyefák alatt lassan beborították a gesztenyék üres burkai a fehérítő utakat... Nem készültünk messzire; Aubier-ék tanyája, a Cher folyó partján talán csak két kilométerre lehetett a Sablonnières-pusztától. Útközben olykor-olykor összeakadtunk egy-egy kocsival, melynek utasai szintén oda tartottak, vagy egy-egy fiatalemberrel, aki lóháton ügetett arrafelé - Florentin bácsi nagyvonalúan mindenkit meghívott de Galais úr nevében... Az volt a terve, hogy mint akkor hajdan, most is együtt legyenek, együtt szórakozzanak gazdagok, szegények, földesurak és parasztok. Így akadtunk össze Jasmin Delouche-sal is, aki biciklin jött. Ő még Baladier, az erdőkerülő jóvoltából ismerte meg Florentin bácsit valamikor régen.

- Itt van ez a fajankó - sziszegte oda nekem Meaulnes, ahogy észrevette Jasmin -, aki kezdettől ismerte a titok nyitját, míg mi összevissza kapkodtunk, nyomoztunk, még Párizsba is elvetődve. Hát nem kétségbeejtő mindez, Seurel?

Valahányszor rátévedt a szeme, haragja nőttön-nőtt. Jasmin viszont meg volt győződve róla, hogy mi aztán igazán hálásak lehetünk neki. S ott taposta a pedált, közvetlenül a kocsink mellett, amíg meg nem érkeztünk. Jasmin külön erre az alkalomra új ruhát csináltatott - mondhatom, elég szánalmasnak hatott, olyan volt benne, mint egy madárijesztő. És gondosan vasalt zsakettjének fecskeszárnyai biciklijének sárhányóját verdesték egyre...

Hiába volt minden mesterkedése, hiába kellett magát mézes-mázosan, koravén arcának senki nem ment lépre. Inkább valami megmagyarázhatatlan szánalmat éreztem iránta hirtelen. De vajon lett volna-e ember aznap a földön, akihez nem lettem volna jósa, irgalmas, egész szívemmel?...

Valahányszor eszembe jut ez a kirándulás, homályos bánat suhan át rajtam, s mintha valami szorongatná a torkomat. Már jó előre annyi örömet, annyi vidámságot vártam ettől a naptól. Olyan aprólékosan, megfontoltan rendeztük meg az egészet, hogy úgy látszott, valamennyien

boldogok, megelégedettek leszünk. S ó, mégis mennyire, mennyire elkerült bennünket a boldogság!...

De a Cher mindkét partja feledhetetlenül szép volt. Lent, közvetlenül a folyó mellett, ahol letáboroztunk, ott végződtek szelíd lankával a dombok. S a földek apró zöld rétekre bomlottak, különálló fűfacsoportokra, melyeket egyéb fák öveztek, olyanok voltak így, mint sok-sok parányi kertecske. A folyó túlsó partját szürkellő, meredek, sziklás halmok szegélyezték, s a legtávolabbi dombok felett, a magas fenyőfák közül kis regényes kastély csillant ki, karcsú tornyával. S olykor-olykor a távolból, a Préveranges-kastély irányából a kutyák éktelen vonítását és csaholását elhozta a szél.

KacsARINGÓS, szeszélyesen kanyargó utakon jutottunk le a folyóhoz. Homokos fövény, fehér kis éles kavicsok csikorogtak a talpunk alatt. S ahogy az utak közelebb kanyarodtak a folyóhoz, az élénken csörgedező források patakokká terebélyesedtek. S ahogy átbújtunk közöttük, a vadribiszkebokrok tüskés gallyacskaikkal beleakaszkodtak a ruhánkba. Csak mentünk a vízvájta hűvös, félhomályos utakon s ha váratlanul kibukkantunk a fák-bokrok szövevényes összevisszaságaiból, a folyó völgyének áttetsző fénye ragyogott körülöttünk. S a másik parton, ahogy közelebb jutottunk, láttuk, hogy egy férfi támaszkodik neki a szikláknak. Horgászó botja mélyen benyúlt a víz fölé, keze majdnem mozdulatlan volt, szinte meg se rebbent. Ó Istenem, milyen felejthetetlen szép is volt az idő!

Egy helyütt a zömök kis fák csinos kis tisztást zártak körül. Ide telepedtünk le a gyepre. Nagy, széles pázsitszerű hely volt, hol nem nőtt magasra a fű. Azt hittük, pompásan el tudunk majd hancúrozni, játszani itten.

Ahogy megérkeztünk, tüstént kifogták a kocsikból a lovakat, s egy fiú áthajtotta őket Aubier-ék tanyájára. Nekiláttunk, hogy az elemózsiát is kicsomagoljuk a fák alatt. S előkerültek a kis összehajtható asztalok is, amiket még Florentin bácsi rakott fel otthon a szekér hátuljába - s felállítottuk őket a pázsiton.

Ezután néhány önként vállalkozó alakot toborzott össze a nagybátyám. Az volt a feladatuk, hogy kimenjenek a közeli országútra, s ha észrevesznek egy-egy elkésett vendéget, mutassák meg nekik, hol táborozunk. Én mindjárt elsőnek ajánlkoztam, Meaulnes is azonnal csatlakozott hozzám. A Sablonnières-pusztá felől egy út vezetett a függőhíd közelébe, s más ösvények is torkolltak oda. Itt kötöttünk ki Meaulnes-nal.

Föl s alá sétáltunk, fölelevenítettük a múltat, hogy a várakozás hosszú perceiről úgy-ahogy eltereljük a figyelmünket. Vieux-Nançay felől még egy kocsi tűnt fel, parasztok ültek benne, akiket nem ismertem s egy nagydarab lány, sok-sok szalaggal a hajában. Aztán, mintha vége szakadt volna a vendégsereknek. S még egy csacsifogat döcögött elő később, a kastély hajdani kertészének három csemetéjével.

- Ó, milyen ismerősek! - fordult hozzám Meaulnes. - Igen, szinte biztos vagyok benne, hogy ők fogtak kézen akkor este, az ünnepség első estéjén, s ők kísérték be a vendégek közé...

Ebben a pillanatban a kocsi megállt, mert megmakacsolta magát a számár. A gyerekek leugráltak, dühösen nógatták, cibálták a csökönyös csacsit, akkorákat sóztak rá, hogy csak úgy puffant. Meaulnes csalódottan rázta meg a fejét: mégse ők voltak, tévedett az előbb.

Megkérdeztem tőlük, nem találkoztak-e össze útközben de Galais úrral s a lányával. Bizonytalan válaszokat kaptam: az egyiknek sejtelve sem volt róla; a másik azt mondta: „Valószínű, hogy láttuk őket, uram”. Így hát nem sokra mentünk azzal, amit összefecsegték.

Elindultak lefelé a lejtőn, Florentin bácsiék irányába. Az egyik fiú ráncigálta kantárjánál fogva maga után a csacsit; a másik kettő hátul baktatott, a kordét taszigálva. S mi megint föl s alá sétáltunk, várva a többieket. Meaulnes egyik szeme mindig a kastély felől vezető út kanyarait figyelte. Valami furcsa, megfoghatatlan rémülettel várta a lányt, akit mennyit, de mennyit keresett elmúlt éveiben! Szokatlan, szinte nevetséges izgatottság kerítette hatalmába, s mindez csak arra volt jó, hogy Jasmin ellen ingerelje. Egy kis emelkedő tetejéről, ahová fölmásztunk, hogy minél messzebbre, minél távolabbra ellássunk, jól láthattuk a zömök fák között elterpeszkedő zöld gyepet is. A vendégek közül néhányan ott csücsültek egy csoportban, s Delouche láthatólag azon volt, hogy a társaság lelke, központja legyen.

- Nézd csak, hogy szónokol, hogy prézsmitál ez a fajankó! - bökött oldalba Meaulnes.

Én csak megvontam erre a vállam.

- Ugyan, mit törödsz vele! Úgy látszik, ki akar tenni magáért a kis szerencsétlen.

De mindez csak olaj volt a tűzre, nem tudtam Augustin dühét leszerelni. Ott lent, a fák sűrűjéből, egy nyúl bukkant elő vagy egy mókus, mert Jasmin úgy tett, mintha utána loholna, hogy sokoldalúságára ezzel is felhívja a figyelmet:

- No, nézd csak! Mily vadul csörtet előre az ipse... - szólalt meg újra Meaulnes - mintha ez volna a vakmerőség teteje!

Most már aztán kirobbant belőlem a kacagás. Meaulnes is elnevette magát; de csak egy pillanatra, s újra elkomorult az arca.

Talán negyedórát is vártunk így tovább, csendben, szótlantul:

- S mi lesz, ha nem jön el? - kérdezte halkan.

Dühösen mordultam rá:

- Ugyan, ne tréfálj. Hiszen megígérte! Igazán, ne légy már ilyen türelmetlen, Augustin!

Meaulnes ismét figyelni kezdte az utat. De egyszerre kirobbant belőle a szó, minden idegszálát megviselte ez a reménytelennek tűnő várakozás:

- Nem bírom tovább, François. Visszamegyek a többiekhez. Fogalmam sincs, mi ütött belém, de ha itt maradnék, az volna az érzésem, hogy sose láthatom őt, hogy nem jön el soha, soha. Nem tudom elképzelni, hogy egyszer csak feltűnjön sudár alakja az úton, ott a kanyarnál.

S lassú léptekkel megindult Florentin bácsiék felé, magamra hagyva egészen. Hogy jobban múlték az idő, én is elindultam az országúton. Pár száz lépést tehettem, amikor megpillantottam a kanyarban Yvonne de Galais-t. Lovaglórúhában ült a kiérdemesült fehér paripa hátán, s ezen a reggelen úgy látszik felcsillant valami a ló régi tüzességéből, mert a lány két kézzel tartotta vissza a gyeplőt hátrahúszva, nehogy vágatni kezdjen. Elöl, pontosan a ló feje mellett ott poroszkált hallgatagon, fáradtan vánszorogva az öregúr, Yvonne édesapja. Valószínűleg néhányszor helyet cseréltek útközben, s hol a lány, hol de Galais úr ült a lovon.

Amikor Yvonne észrevett s látta, hogy egyedül vagyok, mosolyogva köszöntött s fürgén leugrott a ló hátáról a földre. A kantárt odaadta édesapja kezébe, s megindult felém. S én, hogy mielőbb találkozzunk, rohantam feléje, összeszedve minden erőmet:

- Úgy örülök - nyújtotta felém a kezét -, hogy magával találkoztam először és hogy egyedül van! Nem szeretném, ha más is meglátná szegény Bélisaire-t. S azt sem szeretném, ha együvé zárnák a többi lovakkal. Hiszen oly csúf már a kis öreg, annyira rozzant; meg aztán féltem is, hátha valamelyik fiatalabb társa oldalba rúgja vagy megtépázza szegénykét. Tudja, csakis őrá merek felülni, s ha egyszer nem lesz többé, attól kezdve többet nem fogok lovagolni.

Volt valami a lányban, valami türelmetlenség, szinte szorongás, akárcsak Meaulnes-ban. Nem tévesztett meg elbűvölő élenksége, törekeny szépsége, mely nyugalmat sejtetett. Hangja is pergőbb lett, máskor sokkal vontatottabban beszélt. Arcát most is enyhe pír színezte, mégis a szeme tájéka s itt-ott a homloka sápadt volt, halottfehér. Lerítt róla, hogy milyen zavarban van, szegényke.

Úgy beszéltük meg, hogy Bélisaire-t odapányvázuk a kis erdőben, nem messze az úttól, egy fához. Az öregúr hallgatagon, ahogy szokása volt, előkotorta a nyeregtáskából a pányvát, s odakötötte a lovat a fához. Az volt az érzésem, hogy följebb kellett volna kötnie a hurkot. Megígértem, hogy a tanyáról azonnal küldetek ki szegény pacinak zabot, szénát, meg egy kis almot is...

Azt hiszem, úgy érkezett meg Yvonne de Galais most a tisztásra, mint akkor régen, azon a reggelen a tópartra, amikor Meaulnes első ízben pillantotta meg. Akkor, amikor belépett barátom életébe.

Egyik karját odanyújtotta édesapjának s másik kezével szétlibbentette elől bő köpenye szárnyait, mely könnyedén beburkolta alakját. Így jelent meg a vendégsereg előtt, gyermekes-komoly arccal. Én ott lépkedtem mellette, a bal oldalán. A vendégek szanaszét játszadoztak vagy heverésztek, de mindnyájan fölugráltak, s csoportokba verődtek, hogy ünnepélyesen fogadassák. Egy pillanatig olyan csend volt, hogy még a méhek zümmögését is meg lehetett volna hallani, s minden szem Yvonne de Galais-re szegeződött.

Meaulnes ott állt a többi fiatalember között és nem is különbözött tőlük semmiben, legföljebb magas termete rítt ki közülük, de voltak még néhányan a jelenlevők közt, akik majdnem olyan magasra nőttek, akárcsak ő. Semmit nem tett annak érdekében, hogy magára hívja a figyelmet, meg se moccan, csak állt ott mozdulatlanul. Szürke öltöny volt rajta, s láttam, ahogy mozdulatlanul áll s mereven bámul a lassan közeledő tündökletes szépségű lányra, akárcsak a többi fiatalember. Mégis, ahogy már messze volt tőle a lány, zavart és öntudatlan mozdulattal födetlen fejéhez kapta a kezét, mintha csak el akarta volna rejteni, a sok jólfésült siheder között, rövidre nyírt, durva paraszthaját.

Aztán, a fiatalok körülfogták Yvonne de Galais-t. Egymás után mutatták be neki a fiatal lányokat s a fiúkat is, akiket eddig még nem ismert... A fiúk-lányok egyre fogytak s egyre inkább közeledett a pillanat, amikor Meaulnes-hez fog érni. Azt hiszem, legalább olyan szorongás lett úrrá rajtam, amelyet Meaulnes érezhetett ezekben a percekben. Hirtelen úgy határoztam, hogy én mutatom be Augustint Yvonne de Galais-nak.

Azonban, még mielőtt kinyithattam volna a számat, Yvonne odalépett eléje, határozottan, és valósággal meglepett ünnepélyes hangja:

- Magára emlékszem. Augustin Meaulnes, ugye? - fordult feléje.

És kezet nyújtott neki.

Hatodik fejezet **A KIRÁNDULÁS** **(befejező rész)**

Még néhányan érkeztek, megkésve, s azonnal odamentek Yvonne de Galais-hoz, hogy hódolattal köszöntsék. Így történt, hogy a fiatalok elsodródtak egymástól. S az ostoba véletlen úgy akarta, hogy még ebédnél se kerüljenek össze, más-más asztalhoz ültették őket. Azonban, úgy láttam, Meaulnes mégis bizakodóbb volt, merészebb. Én Delouche és az öregúr, Yvonne édesapja közé kerültem. S több ízben észrevettem, hogy Augustin egy messzebb ülő társaságból barátságosan integet felém.

Későre járt már a délután, amikor Meaulnes ismét Yvonne de Galais közelébe került. Már valahogy megszűnt az élet a kirándulók között, egyesek labdáztak, mások fürödtek vagy beszélgettek, voltak, akik a közeli tavacskán csónakáztak. Mi hármasan fecsegtünk éppen a régmúlt időkről Delouche-sal, elterpeszkedve a kerti székeken, melyeket Florentin bácsi tanácsára magunkkal hoztunk. Hirtelen Yvonne-t pillantottam meg, amint kivált egy kisebb társaságból, mert szemmel láthatóan unatkozott köztük, és határozott lépésekkel egyenesen felénk tartott. Még arra is emlékszem, hogy azt kérdezte tőlünk, miért nem ütjük el csónakázással az időt, mint a többiek, hiszen itt van a közelben a tó.

- Délután néhányszor már körbeveztünk rajta - világosítottam fel. - Sajnos, nem sok örömünk volt benne, annyira egyhangú, annyira unalmas játék. S ráadásul kiszedte minden erőnket.

- Akkor miért nem mentek át a folyóra? - érdeklődött tovább a lány.

- A Chernek nagyon erős a sodra - magyaráztam - ki tudja, hová ragadna el bennünket az ár.

- Más volna a helyzet - szólt közbe Meaulnes -, ha volna egy motorcsónakunk vagy egy kis gőzös állna a rendelkezésünkre, mint akkor hajdanán.

- A kis hajó már a múlté - mondta a lány, majdnem suttogva -, eladtuk. El kellett adnunk.

Hirtelen csönd lett, zavartan hallgattunk egy pillanatig.

Jasmin ezt a csöndet használta ki, hogy ő is szóhoz jusson. Elnézésünket kérte, hogy itthagya bennünket, azonban de Galais úrral van beszélője.

- Nem kell sokat keresgélnem - búcsúzott el tőlünk - tudom, hogy hova ment az öregúr.

Milyen furcsák, milyen különösek is a véletlen útjai! Delouche-nál és de Galais úrnál merőben ellentétesebb lényt szinte nem is tudnék említeni. S mégis, annyira megtetszettek egymásnak, kölcsönösen, hogy megismerkedésük pillanatától kezdve elválhatatlan barátok lettek. De Galais késő délután elcsípett egy pillanatra. Hogy van itt nekem egy barátom: milyen tapintatos, milyen illetudó, milyen tehetséges fiatalember! S talán annyira bizalmába fogadta, hogy nem titkolta el előtte Bélisaire létét, sőt még talán azt is megmondta, hova kötötte a lovat.

Bennem is felötlött, hogy jobb volna, ha angolosan távoznék s magukra hagynám őket. De éreztem rajtuk, mennyire zavarban vannak, milyen szorongva tekintenek egymás szemébe... Helyesebbnek tartottam tehát, ha maradok.

Azonban hiába volt Jasmin olyan tapintatos, s hiába voltam én is ilyen elővigyázatos, nem tudtak élni az alkalommal. Halkan, csöndesen beszélgettek. Meaulnes azonban, valami makacs csökönyösséggel, melynek ő sem tudta volna minden bizonnyal magyarázatát adni, folyton-folyvást a múltat emlegette, csodálatosnál csodálatosabb emlékeit. S a fiatal lány minden alkalommal újra meg újra elmondta - bár látszott, mennyire kínban van, milyen nehezeze esik -, hogy a sok régi, különös, szövevényes épületsort lebontották, hogy a tó is régen kiszáradt már, régen betemették, s hogy a gyerekek, kik valaha ott jártak elbűvölő ruháikban, szétszóródtak a szélrózsa minden irányában...

- No lám! - sóhajtott Meaulnes, s olyan kétségbeesés, olyan reménytelenség volt a hangjában, mintha a birtok széttölése mind az ő igazát erősítené meg, mintha méltán neheztelhetne a lányra s reám...

Egymás mellett sétáltunk mindhárman... Minden igyekezetem hiábavaló volt, a lehangoltságon, a szomorúságon nem tudtam változtatni, mely mindannyiunkat hatalmába kerített. Meaulnes egy váratlan durva kérdéssel már megint kedvenc vesszőparipáján lovagolt... Sorra kérdezősködött minden apró-cseprő dologról, amik valaha régen megragadták a figyelmét: hol

vannak a kislányok, mit csinál most a kocsis, aki az ócska, régimódi batárt hajtotta, megvannak-e még a pónilovak? Mi történt velük? Csak nem adták el azokat is? Híre-hamva sincs már a lovaknak a birtokon?...

Yvonne csak annyit mondott halkán, hogy már nincsenek lovaik. Bélisaire-ről még csak említést se tett.

S akkor Meaulnes felidézte hajdani szobáját; a karos ezüst gyertyatartókat, a hatalmas tükröt, a lantokat, melyeknek szakadtak, tépettek voltak a húrjaik... Szokatlan szenvedélyességgel érdeklődött minden iránt, mintha csak arról akart volna meggyőződni, hogy mindennek, mindennek vége, régi tündéri kalandjára már semmi sem emlékeztethetné többé... S hogy a lány egyetlen kis törmelékét sem hozhat elé - a bűvár is kavicsot, moszatot hoz magával a vizek mélyéről emlékeztetőül - amely bizonyíthatná: mégsem volt álom az egész.

Szomorú, kesernyés mosoly játszadozott Yvonne ajka körül, s én is mosolyogtam fájdalmas keserőséggel. Yvonne végre rászánta magát, hogy nyíltan megmondjon mindent Augustinnekn:

- A szép régi kastélyt soha többé nem láthatja már viszont. Pedig mennyi örömmel szépítgettük, csinosítottuk édesapámmal, hogy Frantz boldog legyen benne. Életünknek egyetlen célja, értelme volt, hogy teljesítsük öcsém minden szeszélyét. Ó, milyen különös, milyen elragadó kölyök volt! S hogy ő eltűnt, minden, de minden romba dőlt azon az estén, mikor menyasszonya nélkül érkezett haza... Édesapám már ezt megelőzőleg tönkrement. Sajnos, sejtelmünk sem volt róla. Frantz könnyelműen szórta a pénzt, adósságot adósságra halmozott, s régi cimborái - amikor tudomásukra jutott, hogy Frantznak nyoma veszett - jelentkeztek a váltókkal. Édesapám mindent rendezett s ott maradtunk, szinte egy fillér nélkül. Közben édesanyám is meghalt s néhány nap leforgása alatt elvesztettük valamennyi barátunkat. Bárcsak visszajönné Frantz: ha ugyan még az élők sorában van! Bárcsak találkozna régi barátaival, a menyasszonyával! S ha megesküdnének, ha a félbeszakadt múlt folytatódna, talán minden-minden visszazökkenne a régi kerékvágásba megint. De vajon folytatódhat-e a múlt ott, ahol abbamaradt?

- Ki tudja! - sóhajtott Meaulnes eltűnődve. S aztán jó darabig hallgatásba burkolódzott.

Csak sétáltunk szótlanul a sárguló fűvön, mely zsengején újasarjadt; s Augustin jobbán ott ment, közvetlenül mellette a fiatal lány, akiről pedig mennyiszer, de mennyiszer hitte, hogy nyoma veszett örökre! Amikor Meaulnes egy ízben ilyen kellemetlen kérdéssel gyötörte, a lány lassan feléje fordult, hogy így válaszoljon neki; s elbűvölő arcocskáján nyugalanság tükröződött. Egyszer meg, miközben beszélt vele, finoman Augustin karjára tette a kezét, s mozdulatából áradt a gyöngédség, a bizakodó remény. Miért viselkedett Meaulnes ezen az estén úgy, mint egy idegen, mint olyasvalaki, aki nem találta meg azt, amit keresett, s akit semmi, de semmi más nem tud érdekelní a földön? Lehet, hogy nem tudta másként elviselni a boldogságot, mely három hosszú évig váratott magára, lehet, hogy azért volt ilyen esztelen, ilyen félénk. Vajon mért támadt benne ez az űr, mért akart mindenáron elszakadni, mért volt képtelen aznap a boldogságra? Csupa olyan kérdés, melyekre nem tudtam akkor megadni magamban a választ.

Már az erdőcske közelében jártunk, ahol reggel kipányvázta az öregúr Bélisaire-t; a nap utolsó sugarai hosszúra nyújtották árnyainkat a fűvön; s a gyeptúlsó oldaláról, mint valami boldog méhe-zsibongás, odahallatszott a fogócskázó lányok és fiúk tereferéje, mit megszürt, lehalkított a távol; s mi lelassítottuk lépteinket szótlanul, csöndesen, hogy magunkba igyuk ezt a végtelen békét, nyugalmat. S ebben a pillanatban az erdő túlsó feléről, ahol Aubier-ék laktak, énekfoszlányokat hozott felénk a szél. Fiatalos, távoli hang dudorászott, talán éppen az

állatokat vitte itatni, pezsgő ritmusa volt, akárcsak egy táncdalnak, de az énekes elnyújtotta révedező hangján, mint valami régi-régi, szomorú balladát:

Meggypiros a papucsom...

Isten veled, szívem...

Meggypiros a papucsom...

Nem látsz többet sosem!...

Meaulnes felkapta a fejét és hallgatódzott. Ez volt az a dal, az egyik dal, amit a parasztok dúdoltak az ismeretlen birtokon akkor este, az ünnepség utolsó óráiban, amikor már minden összeomlott, mint egy kártyavár... Csak egy emlékfószlány volt, s mily szánalmas emlék - a soha vissza nem térő boldog időkből.

- Hallja a régi dalt? - kérdezte Meaulnes suttogva. - Megnézem, ki énekel. - S máris eltűnt a fák között. S szinte abban a pillanatban elhallgatott a hang is, még hallottuk, hogy az ember kurjongat az állatoknak, egyre távolodva s azután ez is elhalt, visszahozhatatlanul...

Elnéztem hosszan Yvonne-t. Tűnődve tekintett a fák felé, merre Meaulnes az imént elsuhant, s szeme oly csüggeteg volt, olyan bánatos. Ó, hányszor, de hányszor nézhetett így a későbbiek folyamán, mélyen elgondolkozva az ösvény felé, mely elnyelte Augustin Meaulnes-t örökre!

Yvonne lassan odafordult hozzám:

- Nem, nem boldog mégsem - sóhajtott s annyi fájdalom volt szavaiban...

S még hozzáfűzte:

- S ugyan, mit is tehetnék érte?...

Csak álltam ott hallgatagon, nem akartam, hogy Meaulnes kihallgassa beszélgetésünket. Hiszen a tanya csak egy ugrásnyira volt tőlünk, s talán már jött is visszafelé. De tudtam, hogy meg kell nyugtatnom; meg kell neki magyaráznom, hogy ne féljen, nem bántotta meg Augustint; csak talán valami nyomja a lelkét, valami bánata van, amit jószántából soha senkinek nem vallana be, sem neki, sem másnak a földön - már éppen meg akartam mondani ezeket Yvonne-nak, amikor az erdő túlsó oldala felől egy kiáltás hallatszott. S nyomban utána dobogást hallottunk, mint amikor egy ló rúgkapál ijedten s aztán élénk egymással perelő hangok csattantak fel a csöndben... Tüstént tudtam, hogy mi történhetett. A szegény jó Bélisaire-t érte valamilyen baleset s én lélekszakadva vágtatni kezdtem arrafelé, ahonnan jött ez a lárma. Yvonne is utánam eredt, de lemaradt messzire tőlem. Úgy látszik, a tisztásról is észrevehették riadt mozdulatainkat, mert még hallottam, amint bevettem magam a sűrűbe, hogy kiabálva rohannak utánunk.

A szegény kimustrált paripát - már akkor is feltűnt nekem - sokkal magasabbra kellett volna pányvázni a fatörzshöz, így egyik mellső lábával belegabalyodott a kötelékbe. Addig nem is volt baj, amíg de Galais úr és Delouche sétájuk közben a közelébe nem értek, mert addig nyugodtan álldogált, hanem amikor meglátta őket, megrémült s a szokatlan abrak is csak tüzelte egyre, úgyszólván dühösen kapálódzni kezdett. De Galais úr és Jasmin megpróbálták kiszabadítani, de oly ügyetlenek voltak, hogy a ló csak még jobban belegabalyodott kötelékeibe. S ráadásul még könnyen előfordulhatott volna az is, hogy alaposan oldalba rúgja őket. Meaulnes épp ekkor ért vissza a tanyáról, s a véletlen arra irányította a lépteit. Amikor látta, hogy mennyire ügyetlenek, valósággal dühbe gurult, s ellökdöste a két férfit a ló közeléből, olyan erővel, hogy majdnem belepottyantak a bozótba. S akkor óvatosan, egyetlen mozdulattal kiszabadította Bélisaire-t az összegubancolódott hurokból. Sajnos, elkéshetett, mert a baj már megtörtént. Valószínűleg megrándult a ló lába, talán el is törhetett, mert feje

lelógott a földre, a nyereg félrecsúszott a hátáról s egyik lábát fölkapta a hasa alá. Szánalmas látvány volt, ahogy minden ízében remegett. Meaulnes lehajolt s a lábszárát vizsgálta szótlanul.

Amikor fölemelkedett, már ott tolongott majdnem az egész társaság körülötte. De Meaulnes nem vette észre őket. Elöntötte a méreg:

- Ki volt - ordította -, aki így kötötte meg? S ráadásul a nyeret is rajta hagyta a hátán, egész nap? Ugyan ki merte felnyergelni ezt a kivénhedt állatot? Hiszen ezt már legfölbőbb egy homokfutó elé ha be lehet fogni!

Delouche makogni kezdett valamit, hogy mindent magára vállaljon.

- Jobb lesz, ha hallgatsz. Úgy látszik, ezt is a te számládra kell írni! Láttam, milyen ostobán ráncigáltad a pányvát! Így akartad kiszabadítani?

S ezzel újra lehajolt. Dörzsölgetni kezdte a ló lábszárait, gyöngéden, a tenyerével lapogatva.

De Galais úr, aki eddig szótlanul nézte, meggondolatlanul beleavatkozott az ügybe.

- A tengerésztisztek általában... - dadogta szánalmasan. - Elvégre az én lovam...

- Vagy úgy? A magáé a ló?... - kérdezte Meaulnes, még mindig lángvörösén, de kicsit higgadtan. S oldalt fordította fejét, az öregúr felé.

Azt gondoltam, egyszerűen másként fog beszélni, elnézést kér szigorú hangjáért. Mélyet szippantott a levegőből. Akkor már láttam, hogy keserősége, kétségbeesése sarkallja arra, hogy csak még jobban elmérgesítse a helyzetet. Olyan pökhendien, olyan arcátlanul beszélt, mintha mindennek véget akarna vetni örökre:

- Még csak az hiányzik, hogy a bókjaimat várja netán!

Valaki megszólalt az ott ácsorgók közül:

- Talán a hideg víz jót tenne a lónak... - ez volt az indítványa. - Meg kellene fürdetni a folyóban...

- Arra van most szükség - jelentette ki Meaulnes, figyelmen kívül hagyva ezt a közbeszólást -, hogy azonnal elvezessék ezt a szegény, kimustrált gebét. Most, amikor még van jártányi ereje! Egy percet sem szabad hiába elvesztegetni. S ha egyszer bent van már az istállóban, ki sem szabad hozni többet onnan.

A fiatal emberek közül többen vállalkoztak, hogy majd ők hazavezetik. Yvonne de Galais udvariasan visszautasította segítségüket. Lángvörös arccal búcsúzott el mindenkitől, s már-már azon a ponton volt, hogy kibuggyannak a könnyei. Még Meaulnes-tól is elköszönt. Augustin rettenetes zavarában, elkerülte a tekintetét, szemét lesütve. S aztán a lány megfogta a kantárt oly könnyed mozdulattal, mintha csak éppen kezét fogna valakivel. Csak éppen, hogy közelebb legyen a lóhoz, mintha nem is akarta volna vinni magával... Csöndes nyárutó volt, a Sablonnières-pusztá felé vezető úton langyosan lengedezett a szél, akárha tavasz volna, május virágos hónapja. Dél felől fűjt az enyhe szellő, s meg-meglibbentek a lombok sárguló levelei cirógató leheletére... Így maradt meg emlékeimben, ahogy távolodott, s köpenyéből épp hogy csak kinyúlt a karja, fogva a zablát. Az öregúr ott baktatott mellette, fáradt, nehézkes léptekkel...

Ó, milyen szomorú is volt ez az este! Itt-ott mindenki tett-vett valamit: összecsomagoltak, összeszedték a takarókat; összecsukták a kis kerti székeket s a kis tábori asztalokat, s aztán a csomagokkal, emberekkel megrakott kocsik egymásután útnak indultak. A férfiak búcsúzóul a kalapjukat lengették, a nők zsebkendőikkel integettek. Mi maradtunk ott utolsónak a

tisztáson, Florentin bácsival. Ő is szótlánul álldogált s keserűen rágódott a törtéteken. Nem is palástolta, hogy mennyire csalódott, mennyire másként képzelte ezt a napot.

S aztán mi is útnak indultunk. Kellemesen hintázó kocsinkkal szilajon iramlott gyönyörű gesztenyepej paripánk. A kanyarban megcsikordult a kerekek alatt a homok. Én és Meaulnes a hátsó ülésen foglaltunk helyet, s még láttuk egy pillanatig a bekötőút bejáratát, melyen a kiérdemesült Bélisaire elsántikált, gazdái társaságában, s aztán ez is eltűnt a szemünk elől hirtelen...

Ebben a pillanatban Meaulnes - akiről a legkevésbé tudtam volna elképzelni valaha is, hogy akár egy könnycseppet is ejtsen - felém fordult s láttam, hogy szinte feltartóztathatatlanul ömlenek könnyei.

- Nagyon kérem, álljon meg egy pillanatra - szólalt meg, Florentin bácsi vállára téve a kezét. - Szeretnék magamra maradni. Majd visszatalálok gyalog is.

S a sárhányón megtámaszkodva, egyetlen mozdulattal a földre szökött. Elképedve láttuk, hogy visszafelé fordult, s vágatva rohant a kis bekötőútig, mely a Sablonnières-pusztá felé vezetett. Valószínűleg ezen a fason mehetett végig akkor, amikor először toppant be az ismeretlen birtokra s ott hallotta valahol a fák ágai közt meglapulva az ismeretlen kisfiúkat és kislányokat, amint azokról a csodálatos és titokzatos dolgokról beszélgettek...

S még ezen az estén, a sírástól fuldokolva, megkérte Yvonne de Galais kezét.

Hetedik fejezet **ELÉRKEZIK AZ ESKÜVŐ NAPJA**

Február elején vagyunk, egy szép, hideg, februári délutánon; kint süvít kegyetlenül vijjogva a szél. Fél négy, négy óra felé jár az idő... A házak mellett, a sövényeken dél óta száradnak a kiteregetett fehérneműk, meg-meglobogva a viharos szélben. Bent a házak mélyén, az ebédlőkben lobog a tűz és fényében meg-megcsillannak a közeli tárgyak, különféle csecsebecsék. A gyermek játékait megunva, fölkészik édesanyja ölébe, szeretné, ha elmesélné neki töviről hegyire, mi történt aznap, mikor férjhez ment édesapjához...

Aki nem vágyik a békesség, a boldogság után, az csak menjen fel a padlásra, s késő estig hallgathatja fűtyülni, sikongani a pusztító szeleket, csak menjen ki az országútra s a szél ajkára tapasztja majd könnyű selyemsálját, olyan érzés ez, mint egy váratlanul kapott forró csók: könnyeket csal az ember szemébe. Aki azonban mégis a meghittséget, az otthon melegét, a boldogságot sóvárogja, az térjen csak be a sártól cuppogó útról a Sablonnières-pusztá portájára. Megtalálhatja a kandalló előtt Augustin Meaulnes barátomat, mellette ül Yvonne de Galais, éppen újdonsült házassok, mert délben volt az esküvőjük.

Öt hónapig jártak jegyben. Zavartalanul múltak a napok, a hetek, épp olyan zavartalanul, amilyen zaklatott, amilyen viharos volt első viszontlátásuk. Augustin Meaulnes meglehetősen gyakori vendég volt a Sablonnières-pusztán. Többször kocsin jött vagy kerékpáron. Hetenként többször is átsuhant hórihorgas árnyképe a függöny mögött - Yvonne de Galais mindig ott ült a hatalmas ablak előtt, mely a hangákra és a fenyvesre nézett, kézimunkázva vagy olvasgatva. S Meaulnes mindig-mindig abból a kanyargós fasorból bukkant elő, amelyen egykor, hajdanán. Ez volt az egyetlen megnyilvánulása, mellyel a múltat idézte, néma, beszédes hallgatással célozva rá. S mintha a boldogság elaltatta volna különös, gyötrő kínjait.

Néhány apróbb esemény tarkítja csupán ezt az öt nyugalmas hónapot. Időközben megkaptam a kinevezésemet Saint-Benoist-des-Champs-ba, ahol tanyasi tanító vagyok. Mert Saint-Benoist se nem falu, se nem város. Szanaszét szóródott tanyavilág ez, az iskolaépület is magányosan álldogál az út mentén, egy domb tetején. Visszavonultan, magányosan éldegélek itt, de ha kedvem szottyan rá, átvágok a földeken, s háromnegyed óra alatt ott vagyok a Sablonnières-pusztán.

Delouche is itt van a közelben; nagybátyjánál dolgozik, aki építési vállalkozó Vieux-Nançay-ban. Rövidesen átveszi a vállalat vezetését. Gyakran átrándul hozzám. S Meaulnes is igen szívélyes vele, amióta Yvonne de Galais megkérte erre.

Ez a magyarázata annak, hogy miért kószálunk erre Jasmin meg én az esküvő napján, délután négy óra tájt, amikor a násznép már szétoszlott s hazament.

Déli tizenkét órakor eskették őket össze, minden különösebb parádét kerülve, a kastély régi házikápolnájában. A kápolnát nem bontották le, most is ott áll egy közeli domb lejtőjén, ahol félig-meddig eltakarják a fenyők. Az esküvői ebéd nem tartott soká, s a meghívottak: Meaulnes édesanyja, Seurel tanár úr és Millie, Florentin bácsi és a többiek, hamar kocsira szálltak. Csak ketten maradtunk ott a vendégseregéből, Jasmin meg én...

Ott csatangolunk az erdő szélén, a ház mögött. A lebontott épületek helye ott áll parlagon; itt terült el valaha pompázatosan a Birtok. Valami furcsa nyugtalanság szorongatja a torkunk; a legszívesebben be sem vallanánk magunknak s tulajdonképpen azt sem tudjuk, hogy mindez miért van. Hiába minden igyekezetünk, gondolataink csak szerte csapongnak, s hasztalan próbáljuk becsapni magunkat. A szorongás belénk ette magát, hiába mutogatjuk egymásnak izgatott bolyongásaink közben a nyulak pici nyomait, a kicsi homokbarázdákat, miket csak az imént kapartak a tapsifülek... hiába bukkanunk rá egy-egy csapdára... vagy egy-egy vadászó óvatos lépteire... Minduntalan vissza-visszatérünk arra a pontra az erdőben, ahonnan látni a házat... Békésen álldogál, hallgatag, zárva vannak az ajtai...

A fenyvesre néző hatalmas ablak alatt kis fa-erkély függ, tele vad növényzettel, mely fűgén hajladozik a szélben. Az ablaküvegek csillognak, mintha a tűz visszfénye reszketne rajtuk. Néha-néha átsuhan mögöttük egy árnyék. Körös-körül, mindenfelé, a földeken, a gyümölcsösben s a tanyán is - ez az egyetlen, ami megmaradt a régi épületek közül - csend van és sehol egy lélek. A munkások bekocsiztak Vieux-Nançay-ba, hogy méltón megünnepeljék úrnőjük révbejutását.

Olykor-olykor meglódul felénk a szél. Párát szítálva fűj, olyan, mint a szemerkélő eső, benedvesíti az arcunkat. S egy zongora elcsukló hangjait is eljuttatja hozzánk időnként. Valaki zongorázik a lefüggönyözött ablakok, a bezárt ajtók mögött a házban. Egy pillanatra megállok és szótlánul hallgatom. Mintha egy reszkető hangocska szólna, valahonnan az irdatlan messzeségből; alig-alig merve eldúdolni szíve repeső örömét... Mintha egy kicsike lány kacagna valahol, aki minden fellelhető játékát összeszedte szobája mélyén s most mind-mind kirakja kis barátja elé... Vagy arra gondolok, hogy talán egy asszony felénk örömsikolya ez, aki gyönyörű ruhát csináltatott s most veszi föl először, de még nem tudja, hogy majd tetszik-e benne... S a dallam, amit nem hallottam eddig, olyan is volt, mint egy röpke fohász; a boldogság megkövetése, hogy ne legyen hozzá túlságosan kegyetlen, mintha a dallam fejet hajtana, térdre ereszkedne a boldogság előtt...

Ez villant át rajtam: „Hát mégis megtalálták egymást. Egyetlen örömben repes a szívük. S Meaulnes végre ott van, az elérhetetlennek hitt lány mellett...”

S hogy tudtam ezt, hogy biztos voltam benne, boldoggá tett tökéletesen, mert a magamfajta kölyöknek elég a tudat is.

Magamba mélyedve állok, arcomat könnyű permetben fürdeti a síkság felől fújdogáló szél, mintha csak a tenger hullámainak tajtékjai vágnának belé szilajon, s ebben a pillanatban érzem, hogy valaki vállamra teszi a kezét:

- Figyelj csak, François! - suttogja Jasmin.

Hátrafordulok. Óva int, nehogy megmoccanjak s ő is úgy áll ott, fejét lehajtva, összemorcolt szemöldökkel s belefülel az erdei csöndbe...

Nyolcadik fejezet **FELHANGZIK FRANTZ HÍVÓJELE**

- Hiú, hiú!

Ezúttal nem kerülte el a figyelmem. Füttyjelszerű huhogás, egy rövid és egy hosszú hang; mintha már hallottam volna valamikor régen... Hát persze: s hirtelen minden eszembe jut: az öreg komédiás huhogott így az iskola előtt, a kis rácsos kapunál, amikor fiatal társát hívogatta. Igen, ez az a jel, amire megesküdtünk Frantznek, hogy azonnal jelentkezünk, bármikor és bárhol halljuk is életünkben. De vajon mért hangzik fel épp itten és épp ma?

- A fenyves felől hozza ide a szél - suttogom egész halkán. - Biztosan egy vadorzó...

Jasmin megrázza a fejét:

- Hiszen te is tudod, hogy nem az - válaszol szintén halkán.

S aztán még halkabbra fogja a hangját:

- Mindketten itt kószálnak a környéken; reggel érkeztek. Tizenegy óra tájt észrevettem Ganache-t, a kápolna körül ólálkodott, utánunk szimatolva. Amint észrevettem, tüstént elszelelt. Messziről jöhettek, valószínűleg kerékpáron, mert Ganache-nak még a háta közepe is merő sár volt...

- De mért ólálkodnak itt? Vajon mit akarnak?

- Sejtelmem sincs róla. Azonban az a véleményem, hogy úzóbe kell vennünk őket. Nem hagyhatjuk, hogy itt csatangoljanak a környéken. Ha csak nem akarjuk, hogy minden előről kezdődjék; megint ezek az eszeveszett örültségek...

Bár nem vallom be, én is ezen a véleményen vagyok.

- Azt hiszem, az volna a legjobb - jegyzem meg -, ha elcsípnénk őket, ha kipuhatolnánk, hogy mi a szándékuk. S talán tudnánk okosan beszélni a fejükkal...

Hétrét görnyedve, óvatosan, csendben átlópódtunk a fiatal erdőn a fenyves széléig. Innen jön a huhogás szabályos időközökben. Magában ez a hang semmivel sem volna lehangolóbb, mint bármilyen más hang a földön: de mindkettőnket baljóslatú sejtelmekkel tölt el.

A kastély melletti fenyőerdőcskét mértani pontossággal, tervszerűen telepítették. Így hát messze ellátni a fák törzsei közt, s bizony nem könnyű bárkit is váratlanul meglepni itt a fenyvesben. S arra sem számíthat az ember, hogy őt sem veszik észre, ha óvatosan lopakodik előre a fák közt. Ilyesmivel még csak megpróbálkozni sincs értelme. A fenyves nem nagy és szabályos téglalap alakú. Én tehát a téglalap bal alsó sarkához sietek, Jasmin pedig a jobb felső szögletnél helyezkedik el, velem szemközt, átlós irányban. Innen aztán mindketten szemmel tarthatjuk az erdőnek mind a négy oldalát. Egyikük sem tud kijutni a fenyvesből észrevétlenül,

mert legalább a hangunk utoléri őket. Ahogy mindketten ott vagyunk a kijelölt pontokon; mintha csak békés felderítősdit játszanék, elrikkantom magam:

- Frantz!... Frantz! Jöjjön elő! Nincs oka félni! Én vagyok, Seurel, régi pajtása: Sainte-Agathe-ból! Frantz, beszélnem kell magával...

Semmi válasz; már éppen újra kurjantani akarok, amikor rám rivall ellentmondást nem tűrően egy hang. A fenyves mélye felől jön, olyan messzire el se látok, mert nem elég jó a szemem.

- Ott várja be, ahol van - rivallja a hang. - Mindjárt odaér!

S lassanként kibontakozik a fák közül a fiatalember alakja, mit előbb még, a távolság csalóka játéka miatt, elrejtettek szemem előtt az egymás mellett szoros vigyázzban álldogáló fenyvek. Ő is fülig sáros, ruhája ócska, szakadt; biciklicsipesz szorítja nadrágját a bokájához. Viharvert matrózsipka van a fején, csak úgy rácsapva bozontos, rég nem nyírt, ápolatlan üstökére. Most már az arcát is kiveszem; erősen megnyúlt, beesett... S mintha könnyek csillognának a szemében...

Határozott léptekkel jön s amikor odaér elé, pökhendien kérdi:

- Mit akar tőlem?

- Én is ezt kérdezem, Frantz. Mit ólálkodik itt? Mért jött ide? Az fáj talán magának, hogy végre boldogok? Mit akar tőlük? Feleljen hát, ha kérdezem!

Az, hogy ilyen nyíltan beszélek, úgy látszik, megzavarja. Arcába szökik a vér s hebegni kezd, ezt hajtogatva:

- Olyan boldogtalan vagyok, olyan szerencsétlen!

S aztán, nekitámaszkodik egy fenyőnek és zokogni kezd, szívet tépően, keservesen, karjaiba temetve fejét. Kicsit beljebb jutottunk az erdőben. Halálos csönd van körülöttünk. Még a szél sóhaja sem ér ide, felfogják az erdő szélén a sudár fenyőfák. A fojtott zokogás zaja visszaverődik s elhal a fák sorfala közt. Megvárom, amíg alábbhagy benne a sírás és akkor a vállára téve kezem, így szólok hozzá:

- Legjobb lesz, ha most velem jön, Frantz. Elmegyünk hozzájuk együtt. Meglátja, szívrepesve fogadják, mint egy elveszett gyermeket, akit végre megtaláltak. S akkor új életet kezdhet...

Rám se hederített, hiába beszéltem. Újra meg újra szajkózta boldogtalanul, konokul, sírástól el-elcsukló hangon:

- Hát ide jutottunk? Hát csak ennyit jelentettem neki, hogy Meaulnes csak így füttyöl rám? Hiába hívom, még csak nem is felel. Miért nem tartja meg adott szavát?

- Ugyan, Frantz - próbálom lecsendesíteni - ne legyen már ilyen gyerek. Ne képzelődjék és emberelje meg végre magát. Mi értelme volna, ha ezekkel az ostobaságokkal tönkretenné az életüket, a boldogságukat? Hiszen mindkettőjüket szereti; nővérét is és Augustin Meaulnes-t is.

- De amikor csak ő tudna megmenteni engem! Ezt maga is tudja! Csak Meaulnes segíthetne rajtam. Csak ő tudna rábukkanni arra, akit keresek. Közel három éve kóborlunk Ganache-sal, bejártuk egész Franciaországot s még csak a hírét se hallottuk azóta. Már régóta tudom, hogy csak benne bízhatom. S most hiába hívom, mégsem felel. Ő persze megtalálta szerelmét. Hát akkor miért hagy most cserben? Azonnal el kell indulnia. Yvonne-nak biztosan nem lesz kifogása ellene... hiszen eddig sem tagadott meg semmit, bármire kértem.

Porlepte, sárfröcskölte arcát keresztül-kasul szántották a könnyek, mocskos barázdákat hagyva maguk után. Olyan öreges, olyan kiégett, olyan összetört volt ez az arc! S vörös foltok árkolták körül a szemét; látszott, hogy nem borotválkozik gondosan, mert összevissza szőrösömök lepték el az állát; és retkes nyakába lógott ápolatlan, hosszú haja. Zsebredugott kézzel állt, vacogva. A hajdani álruhás királyfinak már nyoma sem volt benne. Pedig - úgy éreztem - még mindig gyerek a szíve mélyén, sokkal inkább az, mint bármikor annak előtte: erőszakos, szeszélyes, olyan, ki hamar elveszti reményét. Csakhogy az ilyen gyerekességeket az ő korában már nem olyan könnyű elviselni, hiszen lassan elhulltak már csikófogai... Micsoda gőgös, büszke, hatalmas ifjúság lobogott benne hajdanán! Akkor azt hittem, nincs olyan szeszély, nincs olyan hóbort a világon, amit el nem követhet, ha akarja. Most elsősorban szánalmat éreztem, hogy nem sikerült az élete; aztán kedvem lett volna alaposan megmondani neki a magamét; hogy mennyire lehetetlen szerepben tetszeleg: a „romantikus ifjú hős” szerepében, melyhez, láttam, milyen csökönyszerűen ragaszkodik... Majd akaratlanul is átsuhant rajtam, hogy biztosan ez a jóképű fiú is, kinek annyi szép kalandja volt, Frantz barátunk is megismerkedett a csórás tudományával, akárcsak Ganache, a barátja... Istenem, hát csak ennyire vitte, csak ennyit ért roppant büszkesége?

- S ha megígérem - kérdeztem annyi hallgatás után, miközben ennyi minden száguldott át agyamon - hogy Meaulnes az elkövetkezendő napokban mindent, de mindent megtesz önért?...

- Ugye, sikerülni fog neki majd? Ugye, biztosan sikerül? Nem gondolja? - fordult hozzám vacogó fogakkal.

- Azt hiszem. Meaulnes nem ismeri ezt a szót, hogy: lehetetlen!

- És honnan tudom meg? Kitől? Ki mondja meg nekem?

- Jöjjön vissza erre a helyre, pontosan egy év múlva, ugyanezen a napon, ugyanebben az órában: itt fogja várni az a fiatal lány, akit oly régen keres, kit annyira szeret.

Egy pillanatig sem jutott eszembe, hogy ilyen csacsiságokkal megzavarjam a fiatal pár boldogságát. Arra gondoltam, hogy majd újra puhatolódzom Moinel néninél s minden igyekezetemmel azon leszek, hogy minél előbb megtaláljam a kérdéses leányzót.

A komédiásfiú csodálatra méltó bizalommal nézett a szemembe. Tizenöt éves volt most is, egyetlen percet sem öregedett lélekben - tizenöt éves volt ma is, annyi idős, mint azon az emlékezetes estén Sainte-Agathe-ban, mikor ott maradtunk kitakarítani az osztályt, mikor elhangzott mindhármunk ajkán az a szörnyű, megfontolatlan, gyermeki eskü.

Nagy nehezen bökte csak ki, reménytelenül, elszontyolodva:

- Hát akkor most mi elmegyünk...

Még egyszer körülnézett a környező fákon, messzelejtő erdőkön, - igen-igen elszorulhatott a szíve, hogy megint csak itt kell hagynia mindezt.

- Három nap múlva - jegyezte meg halkan - már Németországban leszünk. A kocsink nincs velünk, otthagytuk a határ közelében. Vagy harminc órát jöttünk, egyhuzamban, még csak meg sem álltunk. Azt hittük, idejében ideérünk, még az esküvő előtt. S akkor elmentünk volna vele, segített volna megkeresni a menyasszonyomat, mint ahogy végül a Birtokot is addig kereste, míg megtalálta.

Aztán megint kitört belőle szörnyű kamasztermészete:

- Azt ajánlom, hogy kurjantsa ide Delouche barátját - sziszegte még felém - mert ha össze-akadok vele, nem állok jól magamért! - S ezzel sarkon fordulva, nekivágott az ösvénynek.

Nyulánk, szürke alakja lassankint eltűnt a fenyvek távolában. Jasmin füttyjelemre tüstént odasietett. S megindultunk újra körbe-körbe az erdőszélen. S ahogy kibukkantunk a fák közül, első pillantásunk Augustinre esett. Ott matatott az ablakokban, a zsalukkal veszkölődve. Nyugtalanul néztünk egymásra Jasminnel, mert valami különös, szokatlan idegesség érződött ki Meaulnes mozdulataiból.

Kilencedik fejezet **BOLDOG EMBEREK KÖZÖTT**

Hetekkel, hónapokkal később aztán megtudtam, a legapróbb részletekig, hogy mi is történt aznap a bezárt ajtók mögött...

Bent, a szalonban, a Sablonnières-házban, alighogy beköszöntött a délután, Meaulnes és felesége - akit még ma is többnyire de Galais kisasszonyként emlegetek, vagy így egyszerűen, hogy Yvonne de Galais - magára maradt teljesen. Amikor a vendégsereg szétszéledt, de Galais úr, az „öregúr” kitárta az ajtókat, a heves szél egy pillanat alatt végigsüvített jajgatva a házon; s elbotorkált Vieux-Nançay-ba azzal, hogy majd csak vacsorára jön haza. Ugyanis mindent ő akart gondosan bezárni s még valami elintéznivalója is akadt a tanyán. A kinti világ minden neszével egyszerre megszűnt létezni a fiatalok számára. A hangafüves pusztaság felől csak egy-egy csupasz rózsaaág koccan meg olykor az ablaküvegen. Úgy ül itt a két szerelmes, mint két utas a hullámok hátán hánykolódó hajón; csak ülnek itt a jajongó téli szélben, összezárva a boldogsággal.

- Ha nem teszünk rá, kialszik a tűz - szólalt meg Yvonne de Galais, s egy nagy hasábot akart kihalászni a tűztartó bakról.

Meaulnes azonban megelőzte és egy hatalmas tuskót lökött a kandallóba.

Azután megfogta a fiatal lány feléje nyújtott kezét és sokáig álltak ott, farkasszemet nézve. Valami szorongatta a torkukat, valami roppant fontos újság, de amit mégse tudtak kimondani.

Kint, akár egy medréből kilépett folyó, úgy zúgott-dühöngött a szél. S olykor-olykor egy-egy esőcsepp végiggördült az üvegen, rézsútosan, mint a száguldó vonatok ablakain.

S akkor a fiatal lány hirtelen kiszakította kezét a fiúéból. Az ajtóhoz szaladt, mely a folyosóra nyílt és eltűnt mögötte, titokzatos, furcsa mosollyal az ajkán. Egy pillanatra Augustin teljesen egyedül maradt a borongós szürkületben... A falon kis ingaóra ketyegett, pengve-csengve, valószínűleg a Sainte-Agathe-beli ebédlőt juttathatta eszébe... Ilyesmik fordulhattak meg a fejében: „Hát itt vagyok végre ebben a házban, mit valaha annyit, de annyit kerestem! S itt van előttem az a folyosó is, hol hajdan annyi, de annyi susmutoló zajongott köröttem, hol hajdan annyi furcsa jövés-menésbe botlottam...”

Ebben a pillanatban érhetett el Augustin fülébe, ekkor hallhatta meg először Frantz riasztó-hívó jelét a ház közvetlen közeléből - Yvonne de Galais is hallotta, ahogy később megtudtam tőle.

A fiatalasszony mindent megpróbált, hogy lekösse Augustin figyelmét. Előszedte valamennyi csodálatos ereklyéjét: játékszereit, melyeket kislánykorából megőrzött; gyerekkori fényképeit, egyiken markotányoslánynak volt öltözve - aztán a másikon Frantz-cal együtt ült édesanyjuk ölében, aki olyan, de olyan gyönyörű volt... aztán megmutogatta hajdani „ennivaló” kis szoknyácskáit, ruháit; „ezt meg abban az időben hordtam már, amikor közeledett a megismerkedésünk pillanata, azt hiszem, akkortájt vihette édesanyja Sainte-Agathe-ba...” De hiába volt minden erőlködése, Meaulnes nem látott, nem hallott semmit: nem tudott figyelni rá.

Egy pillanatra mégis mintha kiragadta volna elrélvölése közöl az, hogy ráeszmélt különös, elképzelhetetlen boldogságára:

- Hát itt van előttem - mondotta tompán, mintha már azzal, hogy kimondja, szédület járta volna át - s az asztal mellé lép és rátámaszkodik kezével egy pillanatra...

S aztán később:

- Édesanyámnak is, amikor még fiatalabb volt, szintén így biccent előre a feje, ily könnyedén, pruszlikja fölé, ha mondott valamit nekem... S ha olykor leült a zongorához...

Yvonne de Galais ekkor felajánlotta, hogy zongorázik neki, egész addig, míg le nem száll az éj. De már sötét volt ott, ahol a zongora állt, a sarokban. Gyertyát gyújtottak. Az ernityő rózsaszínjében csak még tüzeesebbnek látszott a lány rózsás arca, mit az aggódó szorongás színezett ilyen élénk pirosra.

Én ott voltam lent az erdőszélen s már meg-megütötte fületem ez a szívbemarkoló dal, mit felém sodort a szél, de aztán végképp elterelte a figyelmem róla a két hóbörödött alak, akik furcsa jeleket adva közeledtek felénk a fenyők sorfala közt.

Meaulnes sokáig hallgatta a fiatal lány játékát, szótlanul, s közben kibámult az ablakon. Olykor-olykor megfordult, elnézte hosszan a drága arcot, melyen gyengeség és szorongás tükrözödött. S aztán odalopódzott Yvonne-hoz, s mint valami könnyű kendővel, beborította kezével a vállát. Yvonne megborzongott ettől a gyöngéd simogatástól, mely csiklandva súrolta nyakát. Meaulnes érezte, hogy meg kell törnie a csöndet.

- Már itt van az este - szólalt meg halkán -, kimegyek és bezsaluzom az ablakokat. De ne zavartassa azért magát, zongorázzék csak tovább, szívem...

Ugyan mi játszódhatott le ezekben a pillanatokban Augustin kiismerhetetlen és még mindig vadóc szívében? Mennyit, de mennyit töprengtem ezen s hiába! S amikor rájöttem minderre, már későn volt, jóvátéhetetlenül. Talán valami váratlan lelkiismeretfurdalás kerítette hatalmába? Valami különös fájdalom? Talán attól félt, hogy semmivé foszlik kezei között ez az elképzelhetetlen boldogság, mihez oly görcsösen ragaszkodott? Vagy valami szörnyű kísértés vett erőt rajta, hogy azonnal és jóvátéhetetlenül a sárba tiporja ezeket a nehezen megszerzett csodálatos pillanatokat?

Halkan, nesztelen léptekkel osont ki a szobából s még egyszer megpihent szeme az ajtóból ifjú feleségén. A többit már láttuk az erdő széléről. Tétova mozdulattal hajtotta rá az egyik ablakra a zsalut, aztán elnézett az erdő felé, ahol mi álltunk, majd becsukta a másik ablaktáblát is és hirtelen, csapot-papot otthagyva, eszeveszett iramban meglódult felénk. Még mielőtt észbe kaphattunk és elrejtőzhettünk volna jobban a fák közé, már ott járt a közelünkben. Egy kis rét mellett álltunk, melyet innenső oldaláról egy frissen ültetett sövény határolt. Meaulnes, ahogy át akart ugrani rajta, tüstént észrevett bennünket. Hirtelen kecskebucskázott egyet. Még most is magam előtt látom riadt mozdulatait s tekintetét; olyan volt így, mint egy üldözött, halálra hajsolt vadállat... Aztán, mintha meg akart volna fordulni, hogy a patak felől ugorja át a sövényt.

Kiabálni kezdtem utána:

- Meaulnes!... Augustin!... Augustin!...

De még csak a fejét se fordította hátra, hiába szolongattam. Tudtam, hogy egy mondattal eléje vághatok eszeveszett száguldásának:

- Ne vágtaß így! Állj meg! - kiáltottam hát utána. - Itt van Frantz!

Hirtelen megtorpant. Zihálva, levegő után kapkodva fordult felém. Annyi időm sem maradt, hogy megfontoljam a szavaimat:

- Hát itt van? Miért jött? Mit akar?

- Olyan boldogtalan, szegény - mondtam halkan. - Azért jött, hogy segítségedet kérje. Hogy együtt megtaláljátok, kinek még a nyomát is elveszítette.

- Ó - suttogta, fejét lehajtva. - Hát mégis jól sejtettem! Hiába próbáltam, nem sikerült elhessegetni magamtól, mindig visszalopózkodt belém ez a gondolat!... De hová lett Frantz? Gyorsan, gyorsan, ki vele!

Akkor elmondtam, hogy Frantz nincs már itt, elindult az előbb s hogy bizonyára bottal ütheti már a nyomát. Milyen csalódás, micsoda kiábrándulás tükröződött Augustin arcán! Nem tudta, mihez kezdjen, mi volna most a helyes: elindult ő is, de pár lépés után megtorpant. Torkon ragadta a fájdalom s nem tudta eldönteni, hogy mit tegyen. Még azt is elmondtam, milyen ígéretet tettem Frantz-nak, az ő, Augustin nevében. Hogy találkozót beszéltem meg vele, pontosan egy év múlva, ugyanezen a napon, ugyanezen órában s ugyanezen a helyen.

Meaulnes-t, ki maga volt különben a megtestesült nyugalom, most valami megmagyarázhatatlan idegesség, türelmetlenség kerítette hatalmába:

- Jaj, hát mért avatkoztál így bele? Miért, miért? - fordult felém. - Persze, hogy a segítségére tudnék lenni. De akkor azonnal kéne cselekednünk. Látnom kell, beszélnem kell vele, meg kell hogy bocsásson, s én mindent, de mindent jóvá teszek... Mert ha nem, többé nem tehetem be a lábam, oda, a házba...

S fejével a Sablonnières-pusztá magányos épülete felé biccentett.

- Nem értelek - vágtam közbe -, megfontolatlan gyermeki esküdért képes vagy feldúlni a boldogságodat?

- Ó - mondta csüggedten - ha csak erről volna szó, az esküről...

Így szereztem tudomást arról, hogy valami más kapcsolat is volt közöttük, de hogy mifajta kötelék, nem tudtam kitalálni.

- Bárhogy is van - vontam meg a vállam - késő. Már nem tudnád utolérni őket. Messze járnak, valahol Németország felé.

Meaulnes éppen mondani akart valamit válaszul, de elharapta, mert egy csapzott hajú, megtépázott, rémült alak toppant közénk. Yvonne de Galais, a felesége. Bizonyára teljes erejéből rohant felénk, mert tiszta egy verejték volt az arca. Valószínűleg el is eshetett és megsérült, mivel jobb szeme fölött lehorzsolódott a homloka és alvadt vér tapasztotta össze a haját.

Párizs külvárosaiban nemegyszer tanúja lettem váratlanul egy-egy családi perpatvarnak, a nyílt utcák során, s a csetepatézó házasként rendőröknek kellett szétválasztaniuk - pedig milyen boldognak, harmonikusnak, derekasnak látszott a pár! S a botrány egyszerre tört ki, minden előzmény nélkül, nem is lényeges, hogy mikor; talán éppen asztalhoz készültek ülni, vagy vasárnapi sétájukra indultak, esetleg a kisfiú születésnapját ünnepelték aznap... S a múlt egyszerre semmivé foszlott, feldúlta a vihar. A férj és a feleség most - az őket körülvevő tömegben - mint két szánszalomra méltó fűria rontanak egymásnak, s gyerekeik zokogva vetik közéjük magukat, beléjük fogódzva, csimpaszkodva rimánkodnak nekik, hogy ne veszekedjenek már tovább, hogy hagyják abba a verekedést. Egy ilyen szerencsétlen, halálra rémült kölyök képe merült fel bennem, ahogy felbukkant Yvonne de Galais feje a sötétből. S az

volt az érzésem, hogy akkor is így rohant volna, nem törődve azzal, hogy elvágódik, hogy kibomlik a haja, hogy ömlenek a könnyei, hogy csupa sár lesz, ha barátai is látják, megtette volna egy falu, sőt az egész világ jelenlétében is mindezt.

Mikor azonban elhatolt a tudatába, hogy Meaulnes itt van, hogy legalább is ezúttal még nem hagyta faképnél, Yvonne de Galais Augustin karja alá csúsztotta a kezét s hirtelen mosolyogni kezdett, akár egy kis kölyök, hulló könnyein át. Hallgatagon álltak, egyikük sem szólt semmit. S amikor Yvonne előkapta a zsebkendőjét, Meaulnes gyöngéden kivette a kezéből és óvatosan, körültekintően letörölte a lány hajából az alvadt vércsomókat.

- Ideje, hogy visszaforduljunk már - mondta halkan.

Nem akadályoztam őket egy percre sem. Elindultak a téli estben. Olykor arcukba csapott a süvítő, karmos szél - Meaulnes időnként karját nyújtotta Yvonne-nak, hogy támasza legyen a hepe-hupás talajon s a lány mosolyogva, sietve lépkedett mellette hazafelé; otthonuk felé, mely pár percig magányosan, elárvultan állt a közelgő éjben.

Tizedik fejezet **A „FRANTZ HÁZA”**

Másnap az egész napot az iskola sivár falai között kellett töltenem, mint valami ketrecbe zárva. Pedig korántsem voltam nyugodt, sőt valami érthetetlen, fojtogató szorongás kerített a hatalmába, s még az sem tudta eloszlatni bennem ezt a nyugtalanságot, hogy a tegnap esti vihar végül is jó véget ért. Mihelyt az esti „leckeórával” végeztem, nekilódultam, hogy mielőbb a Sablonnières-pusztán legyek. Már erősen esteledett, amikor a fenyőfasorhoz értem, mely egyenest nekivitt a háznak. A zsáruk mindenütt rajta voltak már az ablakokon. Az volt az érzésem, hogy esetleg tolakodónak tartanak, ha ilyen késői órán kopogtatnék be hozzájuk, boldog, meghitt óráikat zavarva. Sokáig, késő éjszakáig ott kószáltam a kerti ösvényeken, az erdő szélén s a szomszédos földeken, azt remélve, hogy valaki majd csak előbukkan a hét lakattal lezárt házból... De hasztalan várakoztam, csalatkoznom kellett ebbeli reményemben. A közeli major is kihaltan állt ott az éjszakában, s egy lélek se moccant, semerre. Nem volt mit tennem, hazafelé vettem az utam, de a legkomorabb, legelképesztőbb rémképek szegődtek útitársaimul - szüntelenül kínozva-gyötörve.

A következő nap szombat volt, s ugyanolyan bizonytalan érzéseim voltak, mint előző este. Tanítás után sietve magamra kanyarítottam köpenyemet, botot ragadtam a kezembe s útközben egy darab kenyeret majsoltam. Amikor odaértem a Sablonnières-pusztára, már ismét késő este volt. A ház megint csak hét lakattal lezárva állt az éjszakában, akár csak előző este... Az első emeletről ugyan mintha világosság szűrődött volna ki; de életnek most sem volt nyoma; egyetlen nesz, egyetlen reccsenés nem zavarta az éjszaka csendjét... A major udvarának kapuja ezúttal nyitva volt; a konyhában lobogott a tűz, s hangokat-léptekeket is hallottam, ahogy a vacsorához készülődtek. Ez kissé megnyugtató volt, bár arra már nem volt lelkierőm, hogy bemenjek hozzájuk tudakozódni. Nem tudtam volna, mit mondjak, mit kérdezzek ezektől az emberektől. Visszamentem hát s le-föl sétáltam figyelmesen, de hiába vártam, csak nem nyílt meg az ajtó, ahogy azt minden pillanatban látni reméltem, csak nem bukkant ki mögüle Augustin karcsú, magas alakja.

Csak vasárnap délután szántam rá magam, hogy becsöngetek hozzájuk. Ahogy kapaszkodtam föl a kopár, letarolt kaptatón, a távolból harangszót hallottam: már bent voltunk a télben s a vasárnap délutáni litániára harangoztak. Vigasztalanul magányosnak éreztem magam. S már nem is tudom mifajta szomorú, szorongó borongás vett erőt rajtam. S tulajdonképpen nem is

voltam nagyon meglepődve, amikor csöngetésemre az öregúr botorkált ki egymagában a kapuhoz. Suttogva közölte velem, hogy a lányának idegláza van, ágynak dőlt a minap s hogy Meaulnes-nak halaszthatatlan ügyei voltak, ezért péntek reggel hosszú időre elutazott; nem is hagyta meg, mikor jön vissza...

Az öregúr rendkívül zavarban volt, látszott, hogy mennyire úrrá lett rajta a bánat, a fájdalom. S minthogy nem jutott eszébe beljebb invitálni, elbúcsúztam tőle. Ahogy becsukódott mögötte a kapu, egy pillanatig ott álltam elszorult szívvel a lépcső alján. S csak néztem-néztem, még most se tudom, miért, hogy himbálódzik szomorúan egy kései napsugárnyaláiban, a szél pajkos játékára, egy lila akácfa száraz, lombtalan ága.

Hát mégis, mindennél erősebb volt az a rejtélyes bánat, mely Párizsban szegődött barátom mellé! Hát mégis meg kellett szöknie Meaulnes-nak a tartós boldogság elől?

Minden csütörtökön és minden vasárnap pontosan megjelentem, hogy érdeklődjem Yvonne de Galais hogyléte felől. Egy este aztán, amikor már lábadozott, felkértem magához. Ott ült a kandalló mellett, a szalonban, melynek hatalmas ablakai az erdőre s a környező szántóföldekre nyíltak. Valahogy úgy képzeltem el magamnak, hogy mérhetetlenül sápadt lesz, de egy csöppet sem volt az, sőt inkább láztól tüzelt az arca s a szeme alatt is piros foltok lángoltak. És izgatott volt a szertelenségig. Bár látszott rajta, hogy mennyire gyenge, erőtlen, felöltözött, mintha elkészülne valahová. Nem sokat beszélt, de amit mondott, minden mondatából valami különös izgalom, elevenség áradt, mintha csak önnönmagát akarta volna meggyőzni arról, hogy még nem illant el végképp kezei közül a boldogság... Már nem tudnám felidézni, hogy miről beszélgettünk. De arra emlékszem, egyszerre arra tereltem tétován a beszélgetés fonalát, hogy mikor jön Meaulnes vissza.

- Nem, nem tudom megmondani magának - válaszolt gyorsan szavaimra.

Oly könyörgően nézett rám láztól csillogó szemével, hogy nem feszegettem tovább a kérdést.

S aztán majd mindennapos vendég lettem náluk. Gyakran ültünk elbeszélgetve a kandalló előtt, az alacsony mennyezetű szalonban. Ide köszöntött be legkorábban az éj. Sokszor ültünk itt beszélgetve, de Yvonne soha nem beszélt magáról, soha nem hozta szóba titkolt bánatát. Annál többet kellett nekem mesélnem: s fáradhatatlanul hallgatta beszámolóimat, Sainte-Agathe-i iskolás-időnk apró-cseprő emlékeit.

Aggódva, elnéző szeretettel, szinte anyáskodó figyelemmel kísérte minden szavamat, kamasz-korunk fájó megpróbáltatásait. Egy csepp megdöbbenés sem tükröződött az arcán, még ha legvakmerőbb, legnyaktörőbb gyerekcsínyjeink kerültek is szóba. Ebben édesapjára ütött, tőle örökölte gyengéd figyelmisségét, s még bátyja nyomorúságos kalandjai is lekötötték érdeklődését. Azt hiszem, viselt dolgainkból egy okozott neki fájdalmat csupán, hogy a bátyja nem bízott meg benne eléggé, hogy akárcsak másokhoz, hozzá sem volt őszinte életének nagy buktatóján, lelki összeomlásának perceiben, pedig Yvonne azt hitte, tudott volna segíteni rajta. S ha meggondolom, valóban nehéz, erejét meghaladó feladatokra vállalkozott ez a törékeny fiatalasszony. Mert mennyi veszélyt rejtett magában, hogy olyan kiszámíthatatlan, bolond lélek mellé szegődött segítőtársul, mint amilyen képzelgő fickó a bátyja volt - s másik elképzelése is hasonló volt, és végül is csak összeroskadhatott alatta -, mert olyan kalandvágyó, kiismerhetetlen szívhez kötötte életét, mint amilyen feledhetetlen barátom, Augustin Meaulnes volt.

Hogy mennyire bízott bátyja gyermekkori álmaiban, hogy milyen gonddal őrizgette Yvonne ezeknek az ábrándoknak legalább a roncsait - hiszen bátyja ezek közt élt közel húszéves koráig - Yvonne de Galais egy nap megkapó módon bizonyította be előttem, sőt mondhatni, egész titokzatos, sejtelmes módon.

Egy áprilisi délutánon történt, de olyan komor volt az idő, mintha késő őszi lett volna. Már jó hónapja bent jártunk valami bódító, édes korai tavaszban. Yvonne édesapjával naponta hosszú-hosszú sétákra indult, miket úgy imádott. Aznap azonban az öregúr nem érezte túlságosan jól magát, én meg épp ott voltam kéznél, s nem volt semmi dolgom. Yvonne megkért, hogy menjek csak vele; bár nem sok jót ígért a beborult égbolt. Jó félmeérőföldnyire járhattunk a Sablonnières-pusztától, éppen a kis tavacska mellett, amikor utolért bennünket a vihar, nyakunkba csördült az eső, s dobolt fejünk fölött a jég. Egy fészkerben kerestünk menedéket, a zápor végelethetetlenül zuhogott s átjárt mindkettőnket a jeges szél. Egymás mellett álltunk s tűnődve néztük a beborult, sötétedő tájat. Még most is magam előtt van, ahogy ott áll tündéri, komoly, felnőtt ruháskájában, az arca sápadt, s látszik, hogy emészt a bánat.

- Azt hiszem, jobb volna, ha hazamennénk - mondta halkan. - Oly régen eljöttünk. S ki tudja, mi történhet velünk?

Annál jobban meglepődtem, hogy amikor a vihar alábbhagyott már és kiléphetünk a fészkerből - Yvonne nem a Sablonnières-pusztára indult el, hanem épp ellenkező irányba s megkért, hogy kísérjem csak tovább. Soká mentünk, szótlánul. Végül is egy kis házikó előtt kötöttünk ki; ott álldogált magányosan egy elhagyatott út mentén, melyen valószínűleg Préveranges felé lehetett eljutni. Még sohasem láttam ezt a kis házat: vidéki úrilak jellege volt, palatetővel - százával voltak ilyesmi arra felé a környéken, egyedül az lepett meg, hogy a lakott helyektől ennyire távol van, ennyire félreesik.

Ha valaki látta volna akkor Yvonne de Galais-t, azt mondta volna, hogy a miénk a ház és most tértünk csak vissza valami hosszú, távoli útról. Yvonne előrehajolt és betaszította a kis rácsos kaput. Nyugtalanul nézett körül, embernek nyoma sem volt, semerre. Nagy, füves udvaron álltunk. Talán gyerekek jártak ide játszani a hosszú, nehezen múló tél végi estéken. A vihar nyomán mindenesetre patakokban ömlött most végig rajta a víz. Egy tócsából egy ottfelejtett karika kandikált ki. A kert egyik részét, ahová a gyerekek virágot ültettek meg borsót - teljesen feldúlta a vihar, a zápor, csak a virágágyakat szegélyező fehér kavicsok csillogtak elő egy kupacban. Az egyik esőverte ajtó küszöbén egy fészkalja pihés kiscsibére bukkantunk. Oda menekülhettek a zápor elől, mind csuromvizesek voltak, viharverték, s legtöbbjükben már nem volt élet. Ott szorongtak egymás mellett, a kotlós megmerevedett szárnya, felborzolt s megtépázott tolla alatt.

Micsoda szívbemarkoló látvány volt! A fiatalasszony felsikoltott, rémülten a szája elé kapva a kezét. S aztán lehajolt - mit érdekelte, hogy bemocskolhatja magát a sárral, a vízzel! -; és a döglött csibék közül kiszedte azokat, melyekben még pislákol némi nyoma az életnek, kiválogatta őket s gondosan berakta kötényként felhajtott köpenyébe. A zsebéből kulcsot vett elő s beléptünk a házba. Füttyölve süvített be utánunk a szél a keskeny folyosóra, ahonnan négy ajtó nyílt. Yvonne kinyitotta a jobb kéz felőli első ajtót és betessékelt a szobába. Homályos helyiségbe léptem, egy percig valósággal elvakított a sötét, csak aztán tudtam kivenni a nagy, metszett tükröt, meg a kis ágyacskát, melyen - mint általában a falusi házakban - egy vörös selyem-huzatú dunyha púposodott. Yvonne közben valamelyik másik szobában matatott. Finom, puha pihéssel bélelt kosárral lépett be a szobába, abba rakta a gyógyításra szoruló csibéket. S aztán bedugta a kosarat a dunyha alá, gondosan, vigyázva. Egy bágyadt napsugár villant be hirtelen az ablakon, az első és utolsó azon a napon. S az arcunk csak még sápadtabban csillogott tőle, s csak még nagyobb sötétet tört ránk az éj. S csak álltunk ott vacogva, gondterhesen a titokzatos, idegen házban.

Yvonne de Galais pillanatonként bekukkantott a fészekbe, hol lázasan csipogtak a kiscsibék, s ha valamelyikük kimúlt, tüstént kivette, nem akarta, hogy a többire is átragadjon a halál. S ilyenkor mindannyiszor az volt az érzésünk, mintha valami halkan sírdogálna fölöttünk. Talán a

szél suhogott be a padlás törött ablakain, talán egy ismeretlen gyermek titkos bánata ért a fülünkbe.

- Ez volt Frantz háza - kezdte hosszú hallgatás után Yvonne - amikor még kicsi volt. Egy nap azzal a kívánsággal állt elő, hogy kell neki egy ház, ahol magában lehet, távol mindenkitől, ahol játszadózhat, ahol agyonütheti az idejét, vagy ahová bezárkózhat, akkor, amikor kedve szottyán rá. Édesapámat megkapta ez a különös, szeszélyes, furcsa ötlet. Nem is akarta lebeszélni róla Frantzot. Így aztán, amikor eszébe jutott, ha nem ment iskolába, vagy vásárnaponként, kiszámíthatatlan szeszélye szerint, kivonult a „birtoká”-ra s ott töltötte a napot, magányosan, mint egy meglett férfi. A környező tanyákról át-átruccantak hozzá a gyerekek, együtt játszadóztak, segítettek neki főzni, rendben tartani a házat, vagy vele együtt kertészkedtek e nem mindennapi birodalomban. Játék volt, igaz, de nagyszerű, csodálatos! S ha ráesteledett, ott maradt - nem ismervén a félelmet - egyedül aludt a házban. Mi mindig elfogultak voltunk vele szemben, annyira bámultuk minden cselekedetét, hogy még csak nyugtalanok se voltunk miatta, talán eszünkbe sem jutott egy percre sem, hogy ez nem mehet így sokáig. Most már régen, nagyon régen elhagyatott a ház - folytatta Yvonne de Galais, mélyet sóhajtva. - Apám egyik napról a másikra megöregedett, a fájdalom egészen összetörte. Soha semmit nem tett annak érdekében, hogy felkutassa, hol lehet a bátyám, hogy visszahívja közénk! S vajon lett volna-e értelme megpróbálni a lehetetlent? Én azért sokszor eljövök ide. A kisebb gyerekek ma is ide járnak a környékből, itt játszadóznak kint az udvaron, akárcsak Frantz idejében. S ilyenkor azzal áltatom magam, hogy ezek mind a bátyám hajdani játszótársai, - hogy még ő maga is kamasz és rövidesen visszajön, menyasszonyával a karján, akit megszeretett s akiért távoli utakra kelt. A környékbeli gyerekek jól ismernek engem. Eljátszadózom velük és szeretnek is, tudom. Ó, mennyit játszadóztunk együtt ezekkel az édes kis csibékkal is...

Soha még csak említést se tett kínzó bánatáról, hogy mennyire fáj neki bolondos, drága testvére eltűnése, akit valósággal imádott. S ha nem jön ez a váratlan vihar, ha kedvenc csibéi nem pusztulnak el ily nyomorultul - miket mint egy kisgyermek, megsiratott - talán sohasem önti ki nékem a szívét. Csak hallgattam szótlanul, nem volt rá egyetlen szavam sem, de a lelkem zokogott-zokogott keservesen...

S aztán tenni-venni kezdett. A megmentett kiscsibéket becsukta ketrecükbe, mely ott volt valahol a ház mögött. Az ajtókat bezárta s a kis rácsos kaput is gondosan betette mögöttünk, majd fáradtan-szomorúan felém nyújtotta a karját. Szótlanul sétáltunk visszafelé.

Hét hétre, hónap hónapra múlt el így. Ó, hogy ködbeveszett ez az idő! Ó, mily illanó a boldogság! Itt volt az a lány, aki valaha régen, gyerekkorunkban, álmaink elérhetetlen tündére, mesebeli királyleánya volt, kiért mindannyian rajongtunk titkolt szerelemmel - s míg barátom valahol messze csatangolt hazátlanul, nekem jutott a feladat, hogy sétálgassak vele, hogy kitaláljak valamit, amivel enyhítem emésztő fájdalmát. Mit is mondhatnék ma már erről a messze tűnt időről? Hogyan is tudnám ma már rögzíteni ezeket a beszélgetéseket, amikre esténként került sor, ha végeztem a tanítással a Saint-Benoist-des-Champs hepe-hupás lankáin álldogáló iskolában - hogyan is tudnék beszámolni hosszú sétáinkról, melyek tulajdonképpen arra voltak hivatva, hogy megbeszéljük azt, amit hallgatólagos megegyezéssel nem hoztunk szóba soha -, ugyan mit is mondhatnék ma már ezekről a napokról? Ha erre az időre gondolok, egyetlen emlék él bennem, azt is elmosta már kissé az idő. Ma is magam előtt látom szép metszésű, megnyúlt arcát, két szemét, ahogy rám szokta emelni, miközben pillái lassan lecsukódtak - mintha már nem is érdekelte volna a világ, mely körülötte lobogott, mintha már befelé fordult volna egészen.

Ez a meghitt barátság közöttünk - a várakozás forrasztott így össze bennünket, s a remény, anélkül, hogy valaha is beszélünk volna erről - egy egész tavaszon át tartott, egy csodálatos kora nyáron át, milyenek nem lesznek az életemben soha többé. Délutánonként sokszor lesétáltunk Frantz birodalmába. Ilyenkor Yvonne kitérte az ajtókat, ablakokat, hogy betóduljon a szobákba a levegő, hogy semmit ne egyen meg a doh, a penész, hogy minden ragyogó tisztán várja a megérkező fiatal párt. Szorgalmasan etette-gondozta a kis vadóc csibéket, kacsákat, libuskákat, melyek ott tanyáztak zajosan a baromfiudvaron, a ház mögött. Csütörtökönként, amikor szünet volt, meg vasárnap, a kertben nyüzsögtek-hancúroztak a környékbeli kölykök; kacagva, kiabálva, s mi nemhogy csendesítettük volna, inkább bátorítottuk őket. S ahogy kiabáltak, kacagtak az embernemjárta vidéken - csak még üresebbnek, csak még magárahagyottabbnak tűnt fel a házacska, melynek gazdája ki tudja hol jár, ki tudja, merre?

Tizenegyedik fejezet **KINT BESZÉLGETÜNK AZ ESŐBEN**

Augusztusban, amint megkezdődött a szünidő, messze sodródtam a Sablonnières-pusztától és ifjú úrnőjétől. A vakáció két hónapját otthon kellett töltenem, Sainte-Agathe-ban. Viszontláttam mindent, a nagy, homokos udvart, ahol most se nőtt fű, a homályos folyosót, a kongó termeket... Minden Meaulnes-re emlékeztetett, minden-minden őt juttatta eszembe. Mindenütt ifjúságunk árnyai lebegtek, ifjúságunké, mely elmúlt örökre. Kint már sárgultak a fák s a hosszú nappalokat, akárcsak abban az időben, mielőtt még Meaulnes betoppant volna életünkbe, az Irattárba zárkózva töltöttem, vagy bevettem magam az árván gubbasztó osztályokba. Itt aztán kedvemre olvastam, jegyezgettem, s a múlt édes emlékeit idéztem egyre... Apám horgászni járt a messzi tavakhoz. Millie a nappali szobában ruháit alakíttatta, vagy le-leült a zongora mellé, mint valaha régen... A tanteremben olyan csönd volt, hogy még egy légy zümmögését is meg lehetett volna hallani. S minden azt hirdette itt, hogy vége van a tanévnek: a szakadt, zöld papírkoszorúk, a jutalomkönyvek elhányt borítéklapjai, a táblák, melyeken mostan krétának még csak a nyoma sem éktelenkedett; a kiosztott jutalmak - de már mintha az is a levegőben lett volna, hogy nemsokára itt az ősz, megint jön október s kezdődik friss lendülettel újra az iskola. Ebben a környezetben szüntelen az járt az eszemben, hogy ifjúságunk eltűnt visszahozhatatlanul s hogy mily illanó is a boldogság. Alig vártam, hogy mielőbb ott lehessenek a Sablonnières-pusztán - az is lehet, hogy Augustint már ott találom, de ki tudja, hátha nem bukkan föl soha többé...

Amikor anyám fejébe vette, hogy kifaggat az ifjú párról, szerencsére volt egy örömdetes hírem, amit gyorsan közöltem is vele. Már előre féltem attól, hogy majd szóba hozza a dolgot. Olyan ártatlanul tudott érdeklődni Millie, de annyira agyafúrtan is egyben, hogy észre se vetted s máris belegabalyodtál kérdéseibe és egy pillanat alatt a vesédbbe látott. Hogy mindennek elejét vegyem, megsúgtam anyámnak a titkot. Barátom felesége anyai örömöknek néz elébe és októberre várható a nagy esemény.

S ugyanakkor emlékezetembe idéződött az a nap, amikor Yvonne de Galais beavatott édes titkába. Hallható csönd követte a nagy újságot; én meglehetősen zavartan viselkedtem, mint affajta félszeg fiatalember. S hirtelen egy mondat szaladt ki a számon, elég meggondolatlanul - zavaromat akartam a beszéddel valahogy ellensúlyozni - s csak későn döbbsentem rá, hogy ezzel mindent felkavarhatok Yvonne-ban:

- Ugye, most már boldog lesz?

De nem bántottam meg, úgy látszik, mert nem érződött a hangján se szomorúság, se aggodás, se harag; nem gondolhatott semmi másra, ahogy boldogan, édesen mosolyogva felelte:

- Nagyon, nagyon boldog leszek.

A szünidő utolsó hetét azzal töltöttem, hogy csomagoltam. Egyenest Saint-Benoist-des-Champs-ba készültem. Pedig az utolsó hét volt többnyire a legszebb az egész szünidőből. Ilyenkor köszöntöttek be a nagy esőzések, ilyenkor gyűjtöttunk be először a kandallóba, s ezt a hetet eddig leginkább Vieux-Nançay-ban töltöttem, a sűrű esőáztatta fenyvesekben. De Firmin és Julie néni, no meg Vieux-Nançay-i unokahúgocskáim biztosan épp elég kérdéssel gyötörték volna, melyekre nem óhajtottam válaszolni. Így hát nem éltem ezúttal a meghívásukkal, inkább lemondtam arról, hogy a vidéki vadászat mámorító varázsában töltsék el egy hetet. Már négy nappal az iskolaév kezdete előtt ott voltam állomáshelyemen, Saint-Benoist-des-Champs-ban.

Késő délután érkeztem meg. Az udvart bokáig borították a lehullott sárga levelek. Amikor a kocsi elkocogott, kicsomagoltam a visszhangzó és dohos ebédlőben az elemózsiás tarisznyát, mely nélkül anyám sose engedett el... Csak éppen, hogy bekaptam valamit, néhányat haraptam csupán s máris nyakamba kanyarítottam a köpenyemet és türelmetlenül, szorongó szívvel lódultam neki lázas sietséggel az útnak, mely a Sablonnières-pusztára vezetett.

Nem akartam tolakodónak hatni, nem akartam zavarni Yvonne-t már mindjárt az első este. De azért most mégis bátrabb voltam, mint első ittjártamkor, februárban. Ahogy körbesétáltam a megmaradt birtokot s láttam, hogy egyedül Yvonne szobájában van világosság, lent a ház mögött átmásztam a kerítésen és letelepedtem a kertben egy padra, háttal a sövénynek. Már sűrű pelyhekkal szitált a sötét s én boldogan ültem ott, boldogan, hogy egyáltalán ott ülhetek, annak a közelében, akiért a legjobban rajongtam, s kiért a legjobban aggódtam a földön.

Lassan leszállt az éj. Szemerkélni kezdett, finoman szitálva, az eső. Lehajtott fejjel bámultam a cipőimre - csak bámultam, mert látni szinte nem is láttam - elnéztem, hogy nedvesedik át lassankint, s hogy csillog rajta a víz. Észrevétlenül körülölelt a sötét, beburkoltak az árnyak. Átjárt a hűvösség, meg-megborzongtam tőle, de azért tovább ábrándoztam az éjben. Sainte-Agathe-ot idéztem emlékeimbe, szomorúan, s valami furcsa melegség járta át a szívem, - sártól cuppogó útjaira gondoltam, egy régi, hasonló szeptember végi estére; előttem volt a Főtér, mely most ki sem látszik a ködből, meg egy hentesinas, amint délcegen lépked, füttyörészve, magam előtt láttam a kocsmát, ilyenkor már biztosan minden lámpája ég, s hogy egy hintóralaló vidám társaság talán épp most toppan be esernyők védőpáncélja alatt Florentin bácsiékhoz, a vakáció vége előtt... Aztán szomorúan legyintettem: minek ilyen boldog pillanatokra gondolni, ha Meaulnes, a barátom nem lehet ott, sem ifjú felesége...

Ebben a pillanatban, ahogy fölemeltem a fejem, Yvonne de Galais-t pillantottam meg két-lépésnyire tőlem. Oly nesztelenül lépkedett a fövényen, hogy azt hittem, csak az eső zizegő hangját hallom a sövény tetején. Nagy, fekete gyapjúkendő takarta a fejét, a vállát, s pici esőcseppecskék csillogtak a homlokán, a haján. Biztosan meglátott, ahogy kinézett az ablakán, mely ide nyílt, a kertre. Egy pillanatig még állt ott, aztán megindult felém. Ó, valamikor régen anyám is mennyit aggódott értem, ha kint csatangoltam a kertben, fölkajtatott, hogy megkorholjon: „Gyere csak be, te gézengúz!” - de aztán, mert neki is ínyére volt ez a kis sétafikálás a szemerkélő esőben, az éji sötétben, csak ennyit mondott kedvesen: „Még megfázol szívecském!” - és ő is kint maradt velem, s eldiskuráltunk sokáig, meghitten...

Yvonne de Galais kezét nyújtott. Lázás, forró volt a keze, s miután ő is letett arról, hogy bevigyen most magával a házba, letelepedett a mohlepte padra. Az egyik végét kevésbé érte az eső - oda ült, én meg ott álltam előtte, egyik térdemmel nekitámaszkodva a padnak s lehajtottam a fejem, hogy jobban halljam, amit mond.

Megszidott, barátian, korholva, hogy mért jöttem előbb vissza a vakációmról.

- Úgy éreztem - feleltem neki halkán -, hogy minél előbb itt kell lennem. Hogy legyen valaki Magával.

- Ó, igaz - sóhajtott alig hallhatóan - még mindig egyedül vagyok. Augustin még mindig nincs itt, nem jött vissza...

Azt hittem, ez a kis sóhaj fájdalma, szemrehányásának megnyilvánulása, csak éppen nem akarja hangosan kimondani, amit érez.

- Máig sem értem, hogy lehet egy ilyen értelmes fiú ennyire bolond, ennyire dúlt és bódult - kezdtem lassan fejtegetéseimbe. - Talán mindennél többre becsüli a kalandokat...

De Yvonne hirtelen félbeszakított. Itt kint a kertben, ezen a szemerkélő őszi estén, megnyílt a szíve. Először beszélt Meaulnes-ről, először, de utoljára is.

- Nem szabad így beszélnie - korholt meg szelíden - kedves, drága barátom. Mindent magunknak, mindent magamnak köszönhetek. Hiszen, gondolja csak meg, hogy viselkedtünk vele... Megfogluk a frakkját, hogy nesze, itt van a boldogság, amit hajszoltál tündér kamasz-idődön át, tessék, itt van a lány, aki ott lebegett legszebb álmaid mélyén! Az csak természetes, hogy valaki, akit így belekergetünk valamibe, egy nap tétovázni, habozni kezd, a félelem, a rémület rabja lesz és aztán nem is áll ellent a kísértésnek, hanem az első adandó alkalommal megszökik!

- Yvonne - kockáztattam meg - maga is épp oly jól tudja, hogy maga volt a boldogság, magát kereste folyton, maga volt az a lány.

- Ó - sóhajtotta -, hogyan is hihettem egy pillanatig is ezt, hogy lehettem ilyen kevély? Minden, de minden ezért történt, mert ilyen kevély voltam. Azt mondtam magának egyszer: „ki tudja, tudok-e érte bármit is tenni?” De magamban ezt éreztem, erre gondoltam: „Hiszen annyi, de annyi éven át keresett engem, s mert én is szeretem őt, így biztosan boldog lesz velem.” De amikor ott volt mellettem, amikor láttam, hogy milyen nyugtalan, hogyan hevíti a láz, s hogy emésztí valami titkos bánat, meg kellett értenem, hogy csak olyan vagyok én is, olyan szegény, szerencsétlen, akár a többi asszony... „Nem érdemlem magát, nem, nem vagyok méltó magához” - hajtogatta tízszer is, százszor is, az esküvőnk utáni reggelen, első együtt töltött éjjelünk után. Mindent megpróbáltam, hogy megvigasztaljam, hogy megnyugtassam. De semmi sem segített, nem tudtam elűzni aggodalmait én sem. Akkor már tudtam, hogy nem tehetek mást, csak ennyit mondtam neki: „Ha úgy érzi, hogy mennie kell, ha olyan pillanatban léptem az életébe, amikor semmi sem teheti boldoggá, ha úgy érzi, hogy jobb, ha most elmegy egy időre, mert visszajöve hozzám boldogabb, nyugodtabb lesz, akkor egyetlen kérésem van magához, menjen, menjen mielőbb...”

Bár sötét volt, éreztem, amint rám néz, fürkészve. Hiszen ez a vallomás felért egy gyónással, s most szorongva várta a válaszat, hogy helyeslem-e vagy elítélem a tettét. De vajon mit is mondhattam volna, mi is lehetett volna a válaszat? Ahogy egy pillanatra magamba merültem, felidéztem a kamasz Meaulnes-t, ezt az esetlen, vadóc suhancot, aki százszor inkább a bűntetést választotta, sem hogy meghunyászkodjon. Nem volt hajlandó engedély után kuncsorogni, még ha tudta is, hogy szó nélkül megadnák. Azt hiszem, Yvonne-nak erőszakosabbnak kellett volna lennie vele, el kellett volna kapnia a fejét és a szemébe nézni. Talán ha ezt mondta volna:

„Nem érdekel a múltad, értsd meg, szeretlek s ez épp elég nekem, - hiszen mindenki követ el bűnt, aki él...” Ó, mennyire bűnös, mennyire vétkes volt Yvonne, hogy nagylelkűségből, áldozatkészségből ismét a kalandok felé sodorta Augustint... De hogy is mondhattam volna meg ezt neki akkor, hiszen mindebből jósága, szerelme sugárzott!...

Hosszú ideig nem törtük meg a csendet. Minden összekuszálódott ott bent, a szívünkben. Csak hallgattuk, hogy zizegnek az eső cseppjei a sövényben s hogy csöppennek le a fák ágairól.

- Még akkor reggel elutazott - fűzte hozzá csöndesen. - Soha semmi nem választhatna el tőle már eztán. És búcsúzóul megcsókolt, oly magától értetődően, ahogy egy ifjú feleséget megcsókol a férje, ha távoli útra készül...

Fölemelkedett a padról. Kezembe fogtam lázas, puha kezét és belekaroltam. Visszafelé botorkáltunk az úton, a szárnyaló sötétben.

- És soha, egyetlen egyszer sem írt magának? - törtem meg egy ízben a csendet.

- Soha - rebegte alig hallhatóan.

S akkor mindketten arra gondoltunk, hogy merre kalandozhat ebben a pillanatban vajon, hogy francia földön vagy valamely német országúton poroszkál-e Augustin - és megoldódott erre a nyelvünk, ömlöttek belőlünk a szavak, nem beszéltünk még róla ennyit sohasem. Minden eszünkbe jutott akkor, régi csip-csup emlékek merültek föl emlékezetünkben, rég elfeledett pillanatok, s csak sokára értünk föl a házhoz, mert hosszasan elidőztünk, meg-megállva sok ízben az úton, valósággal ittuk magunkba egymás szavait. Sokáig hallgattam a sötétben Yvonne de Galais felejthetetlen, halk, suttogó hangját - amíg föl nem értünk a ház kapujáig; s engem is elkapott a régi láz és fáradhatatlanul beszéltem neki órála, szárnyaló, igaz baráti szavakkal, Órála, ki itthagyt bennünket örökre talán...

Tizenkettedik fejezet **FÁJÓ TEHER**

Úgy volt, hogy hétfőn már rendes tanítási nap lesz. Szombat délután, öt óra tájt éppen az iskolaudvaron foglalatostkodtam - fát fűrészeltem a téli hónapokra -, amikor egy asszony kiáltotta a nevem. A Birtokról jött azzal a hírrel, hogy a Sablonnières-puszták lakóinak száma örömdetesen meggyarapodott, hogy de Galais kisasszonynak kislánya született, s még hozzá igen nehéz körülmények között jött a világra. Péntek este kilenc órakor kihívták Préveranges-ból a szülésznőt. Éjfélkor újból be kellett fogni a lovat, hogy Vierzonba vágatassanak az orvosért. A kislányt fogóval segítették a világra, szegényke, meg is sérült a fején és annyit, de annyit ordibált, torkaszakadtából, azonban az orvos azt mondta, hogy nincs veszély, életben marad. De Galais kisasszony sok vért vesztett és alaposan legyengült, de meg kell hagyni, valami egészen különös lelkierővel nézett szembe a fájdalommal.

Csapot-papot otthagya, rohantam, hogy másik kabátot kapjak magamra. Tulajdonképpen örömmel töltött el a hír. Az asszonnyal versenyt szedtük a lábunkat, hogy mielőbb odaérjünk a Sablonnières-házba. A kis falépcsőn lopakodtam föl óvatosan az emeletre, mert nem szerettem volna fölverni a pihenésre szorulókat. Ott fent az ajtó előtt az öregúr fogadott. Fáradtnak látszott, nagyon megviselte az elmúlt éjszaka. Mégis sugárzott róla az öröm, ahogy betessékelt egy szobába. Itt volt a kislány gondosan lefüggönyözött bölcsője, ideiglenesen ide hozták be a kicsi lánykát.

Még soha nem láttam egynapos csecsemőt. Most valami furcsa, titokzatos, meleg borzongás járt át. Kellemes, enyhe volt az este, mintha még nyár közepén járnánk, s az öregúr kitárta az udvarra néző ablakokat. Odakönyökölt mellém a párkányra s részletesen elmondta az éjszaka drámai eseményeit, a hangja fáradt volt, de boldog is egyben. S ahogy hallgattam, valami érthetetlen borzongás kerített hatalmába, hogy mintha nem volnánk egyedül, mintha még valaki lenne rajtunk kívül a szobában...

A függöny mögött hirtelen sivalkodni, sírni kezdett egy parányi hangocska, kitartóan, élesen... Az öregúr suttogva hajolt oda hozzám:

- A feje fáj, megsérült szegénykének, azért sír.

És gépies mozdulatokkal ringatni kezdte a bölcsőt. Látszott rajta, hogy már kora reggel óta csitítgatja a kislányt, hogy szinte öntudatlan minden mozdulata.

- Ó, már mosolygott is a kicsi - büszkélkedett az öregúr - s megfogja az ujjam. De hiszen még nem is látta, Seurel úr!

Óvatosan félrehúzta a függönyt. Egy pici vörös arc villant előm, mely puffadt volt a sírástól, egy kissé megnyúlt, alaktalan fejecske - bizonyára a fogó okozta mindezt.

- Szóra se érdemes az egész - nyugtatott meg az öregúr - az orvos szerint kinövi, magától rendbe jön... De nyújtsa csak oda neki az ujját, meglátja, hogy megszorítja!

S aztán vigyázva, halkán benyitott Yvonne szobájába. A fiatal mama már nem aludt, nem tudott aludni.

- Menjen csak be hozzá - biztatott az öregúr.

Yvonne de Galais ott feküdt, lázrózsás arccal, összekuszálódott szőke haja arany zuhatagában. Kezét nyújtotta fáradtan mosolyogva. Gratuláltam a kislányához. Kissé fátyolos volt a hangja és szokatlanul kemény - azoké ilyen csak, akik átestek a tűzkeresztségen -, ennyit mondott mosolyogva:

- Ó, de meggyötörték a drágát!

Nem sokáig maradtam, nem akartam a terhére lenni.

Másnap, vasárnap délután újra kimentem hozzájuk. Sietve tettem meg az utat, szinte vidáman. Már éppen hogy meg akartam rántani a csengő fogantyúját, amikor megpillantottam az ajtón egy papírlapot, melyet rajzszöggel tűztek oda: *Ne húzzuk meg a csengőt!*

Nem tudtam elképzelni, hogy mi történhetett. Dörömbölni kezdtem. Halk, sietős, apró léptek közeledtek. Ismeretlen férfi nyitott ajtót - a vierzoni orvos.

- De hát mi történt? Baj van? - ragadtam meg a karját.

- Pszt! Halkabban! - intett le bosszúsan. - A kislány majdnem meghalt az éjjel. A kismama állapota is válságos. Nagyon, nagyon rosszul van.

Lábujjhegyen mentem fel utána az emeletre, feldúlva, halálra rémülten. A kislány aludt a bölcsőjében, de olyan sápadt volt, olyan fehér, mint egy halott kisgyermek. Az orvos még nem adta fel a reményt. S hogy az édesanyja? Ezt illetően nem sok jóval biztatott... Mint a család egyetlen barátjának, mindent elmondott részletesen. Tüdőgyulladás, vértolulás lépett fel, talán embólia... Tétovázott, nem volt biztos a dolgában. De Galais úr lépett be a szobába, két nap alatt, mintha száz évet öregedett volna - a szeme zavaros volt, és egész testében remegett.

Átkísért a lánya szobájába, de mintha nem is tudta volna, mit csinál:

- Vigyázzon, nehogy megijessze - suttogta a fülembe -, azt mondta az orvos, el kell hitetnünk vele, hogy minden rendbejön, hogy rövidesen fölépül.

Yvonne de Galais ott feküdt, hátravetett fejjel, akárcsak előző este. Mintha minden csepp vére a fejébe tódult volna. Arca, homloka bíborvörös volt, pillantása ide-oda cikázott, mint egy fuldokló tekintete. Elmondhatatlanul bátran, szelíden viaskodott a halállal.

Már nem tudott beszélni, csak forró kezét csúsztatta a kezembe, olyan gyöngédség s oly őszinte baráti szeretet volt a mozdulatában, hogy alig tudtam elnyomni a könnyeimet.

- No nézze csak - csattant föl az öregúr hangja valami erőltetett, szörnyű kedélyességgel, mely már az örülettel volt határos -, ugye, hogy nem néz ki rosszul a mi kis betegünk?

Ugyan mit is mondhattam volna erre? Csak szorongattam szótlanul a haldokló parázsló kezeit. Megpróbálta összeszedni magát, valamit mondani akart, vagy kérdezni tőlem, a szeme megkeresett, aztán az ablak felé libbent, mintha ezzel akarta volna jelezni, hogy menjek ki és jöjjenek be Azzal, aki kint vár... De hirtelen szörnyű roham teperte le újból, fuldokolni kezdett; gyönyörű kék szemére, mely még az előbb oly esengve hívogatott - homály szállt; az arca, a homloka elfeketült, szívet tépően vergődött, de nem akarta, hogy lássák kétségbeesett rémületét. Mindenki rohant oda hozzá - az orvosok, a szobában lebzselő asszonyok - vitték az oxigénpalackot, a törülközőket, kendőket, különféle gyógyszeres üvegeket, s az öregúr fölője hajolt s kiabálni kezdett. Úgy kiabált reszketeg érdes hangon, mintha már messze-messze járna valahol tőle a lány.

- Ne félj, Yvonne, ne félj. Semmiség az egész. Igazán, nem szabad félned, kicsikém!

Aztán alábbhagyott a roham. Most már inkább hozzájutott némi levegőhöz, de azért újra meg újra elővette a fuldoklás, szeme elfehéredett, s hátravetett fejjel hánykódott vergődve; azonban pillantása nem ért el már, akárcsak még az előbb is, nem tudott velem beszélni, nem tudott kivergődni az örvény mélyeiből, mely tovaragadta már vad-vad forgatagával.

... Nem láthatták itt semmi hasznomat, így hát úgy gondoltam, jobb, ha elmegyek. Pedig maradhattam volna még kicsit, s erre a gondolatra még ma is szörnyű fájdalom kapja el a torkom. De mért is maradtam volna? Hiszen még mindig nem adtam föl a reményt. Nem hittem volna, hogy már a közelében settenkedik a halál.

Kiballagtam a ház mögé, a fenyves szélére s még mindig a fiatalasszony szeme járt az eszemben, ahogy az ablak felé libbent. Vigyázva kémleltem az erdő mélye felé - mint egy éles szemű őrszem, mint egy skalpvadász - arra, amerről felbukkant hajdan Augustin s amerre eltűnt az elmúlt tél folyamán. De jaj! mozdulatlan volt az egész táj. Sehol egy gyanús árnyfolt, sehol egy gallyacska, mi meglibbenne a szélre. Azonban ott távol az úton, mely Préveranges felől vezetett ide föl, egész halkán csilingelt egy pici csengettyű, zenélve; pár pillanat múlva kibukkant a kanyarban egy kisfiú ministránsruhában s mögötte lassan lépkedett a pap... S én nekivágtam az útnak hazafelé, elfojtva feltörő könnyeimet.

Másnap, hétfőn volt az első tanítási nap. Reggel hét órakor már két vagy három fiú ott topogott az udvaron. Sokáig nem tudtam rászánni magam, hogy lemenjek. S mikor mégis leértem az osztály elé, bedugva a kulcsot a dohos tanterem ajtajába - ó, már két hónapja senki se tette be ide a lábát! -, amitől féltem: bekövetkezett. A legnyurgább fiú otthagya a többieket, akik az udvaron játszadoztak és odafutott hozzám. Azt jött tudatni velem, hogy „a Sablonnières-pusztá ifjú úrnője tegnap a késő esti órákban jobblétre szenderült”.

Minden tótágast áll bennem, összekuszál bennem mindent a fájdalom. Hirtelen az az érzésem, hogy sohase tudok tanítani eztán. Ha csak át kell mennem a sivár iskolaudvaron, olyan fáradság fog el, hogy összebicsaklik a térdem. Minden olyan értelmetlen s annyira fáj minden, hiszen Ő nem él, halott már. Üresebb a világ, vége a boldog szünidőnek. Nem lesz több hosszú-hosszú kocsikázás, titokzatos ünnepség sem lesz soha többé... Újra azzá lesz minden, ami volt, egyetlen, merő fájdalom.

A gyerekeknek megmondom, hogy ma elmaradnak az órák. Kis csoportokra oszolva elszélednek, megviszik a hírt a többieknek, hegyen-völgyön keresztül. S aztán fekete kalapot nyomok a fejembe, magamra öltöm a zsakettem s elindulok, fájó szívvel, összetörten a Sablonniéres-pusztá felé...

... Nézem a házat, melyet annyit, de annyit kerestünk évekkel ezelőtt s hiába! Ó, ez az a ház, ahol Yvonne de Galais, Augustin Meaulnes felesége tegnap éjjel előtt kiszenvedett. Aki most jár itt először, azt hihetné, hogy nem is ház ez, hanem egy magányos kápolna, tegnap óta olyan nagy a csönd itt, itt, amerre különben a madár se jár.

A lombok között át-átcsillan az álnok őszi napocska. S mégis, gyönyörű őszi reggel, mondhatom! Hogyan is tudnék védekezni? A szívem dacosan lázad, a könnyeim árja megindul. Akit annyit kerestünk, a szépséges fiatal lány, végre miénk lett. Meghódította hódolatunk. Feleségül ment a barátomhoz s én is szerettem őt, őszinte, mély és titkolt baráti vonzalommal, amiről nem szívesen beszél az ember. Csak néztem őt s ez már elég volt: átjárt a boldogság, mint egy kis gyereket. Hiszen egy nap én is megnősültem volna talán - egy másik fiatal lány lett volna a feleségem, s akkor ő lett volna az első, akinek bevallom e titkot, ifjúságom legnagyobb titkát...

A csengőfogantyú alatt, az ajtó burkolatán ott lobog a tegnapi kérelem. A koporsó már lent van az előcsarnokban. Fent a gyerek szobájában ott a dada, gyorsan beszámol utolsó perceiről s aztán vigyázva kinyitja az ajtót... Itt fekszik előttem. Nincs többé láza, nem vergődik többet a szíve. Arcáról lehervadt a pirosság, többet már senkire sem vár... Csönd van, mérhetetlen csönd. Fehér, érzéketlenné merevült arca körül vattacsomók, sűrű haja tengerén ott pihen kihűlt homloka.

Az öregúr, háttal felénk, a sarokban guggol, cipő nincs a lábán, csak harisnya és eszeveszetten, makacsul kutat az összevissza dobált holmik közt a fiókokban, miket a szublódból rángatott ki az imént. Olykor-olykor erőt vesz rajta a sírás, meg-megrázkódik a válla, mintha nevetne, mert a kezébe akad egy-egy megsárgult, régi fénykép a kicsi Yvonne-ról.

Déli tizenkét órakor lesz a temetés. Az orvos attól tart, hogy hamar bomlásnak indul a holttest - az embóliánál sokszor előfordul ilyesmi. Ezért is bugyolálta körül nemcsak az arcát, az egész testet karbolsavval átitatott vattacsomókkal.

Csak akkor vették észre, hogy a koporsót nem lehet fölvenni az emeletre, mert olyan keskeny a csigalépcső, hogy nem lehet megfordulni vele - amikor már felöltöztették a halottat. Csodaszép sötétkék bársonyruhájában feküdt, melyen itt-ott pici ezüst csillagok égtek, divatjamúlt, széles ujjait azonban föl kellett tépni és össze is gyűrték. Minthogy nem tudták felhozni a koporsót a lépcsőn, egyetlen egyet lehetett volna tenni, ha kötéllal felhúzzák az udvarról, az ablakon át beemelik és így is engedik vissza megint... Azonban az öregúr, aki nem tudni, mit kereshetett a régi kacatok között, micsoda elfeledett emlékek után kutatott - közbekiáltott szörnyű indulatosan.

- Még mit nem! - hallatszott könnyektől s haragtól el-elcsukló hangja - mit nem képzelnek! Nem egyezem bele ilyen szörnyű komédiába! Inkább magam viszem le, a karjaiban a lépcsőn...

És meg is tette volna, nem törődve azzal, hogy nem bírná el, hogy félúton összezsugorodna, összeroskadna alatta.

Nem tehetek mást: magamra vállalom: a kinyúlva fekvő halott háta alá csúsztatom egyik kezem, a másikkal a lábait emelem föl és rászorítom a szívemre. Az orvos és az egyik asszony, ahogy tud, segítségemre siet. A bal karomon ül, le-lecsukló feje az állam alá biccen, elmondhatatlanul nehéz, rettenetesen nyomja a szívem. Lassan lépdelek vele lefelé a tekergő lépcsőfokokon. Lent már állítják föl a ravatalt.

Majdnem leszakad már a karom a fáradtságtól. A mellemet nyomja, szinte leroskadok már, minden lépcsőfokkal nő bennem a légszomj, egyre jobban kapkodok, kifulladás, levegő után. Most összeforrva ezzel a tehetetlen, szörnyű nehéz testtel, ráhajtom fejemet a karjaim közt fekvő lány fejére, magamba szívom hosszan az illatát - és szőke hajtincsei belelobognak a számba, - s föld-íze van már merev kóchájának. A halál illata, a földszag, a fájó teher szívem fölött - csak ennyi az enyém egy furcsa kalandból, csak ennyi maradt Belőled számomra, Yvonne de Galais; ifjúságunk álmainak asszonya, kit oly soká kerestünk, s kiért mennyit, de mennyit hevült a szívünk...

Tizenharmadik fejezet **A DOLGOZATFÜZET**

A Sablonnières-ház minden zuga szomorú emlékeket ébresztett, ahol a beteg kisgyermeket idegen asszonyok ringatták, csicsígtatták egész nap. Nem is csoda, hogy az öregúr, Yvonne édesapja rövidesen ágynak dőlt. Amint megérkeztek az első téli hidegebb napok, békésen, csöndesen örök álomba szenderült. Ott voltam a halálos ágyánál és megsirattam ezt a drága, kedves öregembert. Pedig tulajdonképpen elnéző egyénisége, színes képzelete - mely annyira rokon volt a fiáéval - kavarta föl az életünket, indított el valamennyiünket összefonódó kalandjaink felé. Úgy halt meg, olyan szerencsésen, hogy semmit, de semmit nem értett abból, ami körülötte történt. Nem vert föl különösebb port a halála. Már régóta nem élt semmilyen barátja, semmilyen hozzátartozója ezen a vidéken, végrendeletileg mindent rám hagyott, amíg Meaulnes vissza nem jön, akkor aztán neki kell átadnom hiánytalanul az örökséget, ha ugyan valaha is visszajön... Odaköltöztem hát a Sablonnières-házba. Csak annyi időt töltöttem Saint-Benoist-ban, amíg megtartottam az óráimat. A hajnali órákban indultam el, delente a kályhán fölmelegítettem egyszerű ebédemet, melyet a majorságból hoztak fel a Sablonnières-házba - és esténként, alighogy vége volt a tanításnak, máris siettem haza. Így aztán velem maradhatott a gyerek, akihez szintén a majorból jártak fel az asszonyok, ők gondozták, amikor nem voltam otthon. Azzal, hogy ott laktam a házban, minden eshetőségem megvolt arra, hogy ne kerüljük el egymást Meaulnes-nal, ha egy nap hazajönne. Különben nem adtam föl a reményt, hogy mégiscsak rábukkanok a fiókokban, a ház valamelyik részében, valamiféle iratra, amely támpontul szolgálna arra vonatkozólag, hogyan töltötte idejét, mit csinált az elmúlt évek alatt, amikor nem volt róla semmi hírem. S abból talán következtethetnék arra is, mi készíthette, hogy itthagya Yvonne-t, elmenjen. Legalábbis azt reméltem, valahogy mégiscsak a nyomára bukkanak... Faliszekrények, asztalok özönét kutattam át s hiába, feltúrtam a lomtárban egy rakás különféle alakú régi dobozt, de csak a de Galais család régi levelezésére, elsárgult fényképeire leltem bennük, meg művirágokra, s divatjamúlt kócsag- és egyéb madár-tollazatokra. A dobozokból furcsa, elfelejtett illatok csaptak ki, nem élő, rég érzett szagok, úgyhogy hirtelen megrohantak az emlékek, bánatos voltam egész nap, s abba is hagytam ilyenkor a további kutatást.

Egyik nap, amikor nem volt tanítás, végre egy iskolatáskába botlottam bele a padláson. Hosszúka volt és lapos, egérrágta disznóbőr tasak. Tüstént ráismertem, hogy ezzel járt Augustin az iskolába. Dühös is voltam magamra, hogy nem ide jöttem föl egyenest. Minden nehézség nélkül fölhattintottam a berozsdásodott zárat. A táska meglehetősen tele volt különféle füzetekkel, amiket még a Sainte-Agathe-i iskolában használtunk. Számtan- és mennyiségtan-füzet, irodalomtörténet, házi feladat-füzet... már nem is emlékszem valamennyire... Nem is annyira a kíváncsiság dolgozott bennem, mint inkább valami elérzékenyülés kerített hatalmába. Bele-belelapoztam egyikbe is, másikba is, mohón nekiestem a tollbamondásoknak, pedig még mindig könyv nélkül tudtam valamennyit, annyiszor írtuk le őket! Rousseau-tól egy részlet a *Vallomások*-ból, P. L. Courier-től a „*Kalábriai kaland*”, s itt volt még „*George Sand intelme fiához...*”

S aztán egy iskolai dolgozatfüzet akadt a kezembe. Ugyancsak meglepődtem, mert ezekbe csakis az iskolában írtunk és soha nem vihattuk haza őket. Zöld fedelű füzet volt, a szélein már megsárgult egészen. Gyönyörű gömbölyű betűk jelezték a füzet fedelén a tanuló nevét: *Augustin Meaulnes*. Ahogy felnyitottam, a dolgozatírás kelte szökött a szemembe, 189... áprilisa. Tehát néhány nappal azelőtt kezdett írni belé, hogy otthagyta a Sainte-Agathe-i iskolát. Az első oldalakat csodálatos gonddal, mondhatni szerzetesi alázattal írta tele, mert a legnagyobb figyelemmel kellett ügyelnünk a külalakra. Három oldal után a szöveg megszakadt, üres lapok következtek, ezért vihette magával Augustin.

Ott térdeltem a földön, s egyszerre emlékezetembe szökött az a sok, gyerekes szokás, furcsa törvény, aminek oly nagy fontosságot tulajdonítottunk kamaszkorunk napjaiban. Tűnődve figyeltem, játszadozva, hogy pörögnek ujjaim alatt a tiszta lapok. S hirtelen arra lettem figyelmes, hogy néhány üres oldal után vannak még sűrűn teleírt lapok a füzetben. Meaulnes írta, kétségtelen, de ezek már sebtében odavetett, kusza sorok voltak, nem lehetett olvasni oly könnyen; rövidebb-hosszabb bekezdések követték egymást, köztük néha egy-egy sor kimaradt. Volt mikor be sem fejezte a mondatot. Vagy csak egy dátum virított a papíron. Ahogy beleolvastam, azonnal láttam, hogy sok mindent megtudhatok belőle talán Meaulnes párizsi napjairól s talán még nyomra is vezethetnek ezek a jegyzetek. Levittem hát magammal a füzetet az ebédlőbe, hogy kényelmesen végigolvassam napvilágnál bizalmas, naplószerű bejegyzéseit. Kint szeszélyes játékait üzte a szél. Egyik pillanatban kisütött a nap, s míg bezuhogott a szobába arany melege, a fehér csipkefüggönyökre rárajzolódtak az ablak keresztlécének sötét árnyai, a másik pillanatban meg viharos szél korbácsolta az üvegtáblákat jeges esőt zúdítva rájuk. Itt olvastam végig az ablak előtt, a pattogó tűz közelében a jegyzeteket, Meaulnes vallomásait, mik számomra annyi mindent megmagyaráztak. Ide iktatom úgy, ahogy akkor lemásoltam pontosan, híven valamennyit.

Tizennegyedik fejezet **AUGUSTIN TITKA**

„Még egyszer elmentem, sokáig sétáltam az ablaka alatt. Az üvegen vastagon áll a por, s kicsillan a nehéz csipkefüggöny hószíne mögüle. És ha meg is jelenne most ablakában Yvonne de Galais, mit tudnék mondani neki? Egyetlen szavam se volna talán, mert már nem szabad, mert máshoz ment feleségül... Azt se tudom, hogy mihez kezdjek. Ó, nem volna-e jobb a halál?”

Február 13-a, szombat. - Ma összeakadtam a rakparton azzal a lánnyal, akivel már júniusban találkoztam Yvonne de Galais háza előtt; - nemegyszer itt várakozott velem együtt a lefüggönyözött ablak alatt... Megszólítottam, melléje szegődve. Hallgatagon lépkedett egy darabig, s én közben oldalvást rásandítottam, elnéztem a fejét. Nem volt eszményien szép, volt benne, ami zavart: egy-egy pici ránc gyűrődött ajka két szöglete mellett, az arca kissé beesett, s orrcimpái körül felgyülemlett bőven a rizspor. Hirtelen szinte farkasszemet nézve velem - talán azért, mert így sokkal csinosabb volt, szemköztről csinosabb, mint a profilja -, csak ennyit mondott röviden:

- Maga határozottan tetszik nekem. Valakire emlékeztet, egy fiatalemberre, aki valamikor régen udvarolt nekem, még otthon, Bourges-ban. Sőt, már jegyben is jártam vele...

Erősen esteledett. Amerre mentünk, ember alig járt s az esőáztatta járda visszatükrözte a gázlámpák csillogó fényeit. Még mindig együtt kószáltunk s hirtelen közelebb lépett hozzám és arra kért, menjek el ma este velük, a nővérével és vele, színházba. Csak most veszem észre, hogy feketében van, mintha gyászolna valakit, fején vénasszonyos kalap, mely ifjú, hamvas arcától merőben elüt. A kezében karcsú, finom esernyőt szorongat; olyan, mint egy sétatálca. Annyira közel vagyunk most egymáshoz, hogy ahogy magyarázok neki, ujjaim súrolják blúza fodrait... Kifogásokat keresek, kibúvót, hogy megtagadjam, amit kér. Bosszúsan néz rám s már hagyna is ottan. Most meg én kérlelem, tartom vissza, hogy ne menjen. Éppen egy munkás siet el mellettünk a sötétben, s odasúgja tréfálkozva a leánynak:

- Nehogy beugorj, kicsikém, nehogy vele menj, bajba kever!

Mi meg csak mentünk elképedve, zavartan.

A színházban. - A két fiatal lány: Valentine Blondeau - így hívják a kislányt - és a nővére, egyszerű ruhában jöttek el, nyakuk köré olcsó kis muszlinálát tekerve.

Valentine ott ült előttem az első sorban. Szüntelenül fészkelődik-forgolódik, mintha nem találná a helyét, s hátra-hátrafordul, mintha azt szeretné megtudni, mit is akarok tőle. Hogy mit akarok? Félig-meddig boldog vagyok, boldoggá tesz, hogy itt van a közelemben. S mindannyiszor, amikor hátratekint, rámosolygok kedvesen.

Mélyen kivágott ruhákban ültek körülöttünk a nők. Jót mulattunk, tréfálkozva ezen. Eleinte ő is velem nevetett, aztán megrázta a fejét: „Nem is tudom, hogy mért kacagok, hiszen az én ruhám is éppen olyan, mint az övék.” És még jobban összehúzta magán a kendőt. S valóban látszott a fekete csipkék alatt, hogy sietve öltözködött át, mert inge nyakát egyszerűen legyűrte a mellére.

Van benne valami, nem is tudnám megfogalmazni pontosan, valami sajnálatra méltó és gyerekes magatartás; a szemében is érzek valamit, fájdalom sugárzik belőle s merészség; hiába, hatással van rám, érdekel. Nincs senki, senki kívüle a világon, akitől többet tudhattam volna meg azokról, kik a Birtokon élnek - s valahányszor vele vagyok, szüntelenül régi, furcsa kalandom jár az eszemben. Egy ízben megint a bezárt kis házra akartam terelni a szót. De válaszképpen olyan kellemetlen dolgokat firtatott, hogy nem is tudtam, mit feleljek. Az az érzésem, hogy a jövőben mindketten kerülni fogjuk ezt a témát. S mindazonáltal biztos vagyok benne, hogy találkozunk még. Hogy van-e értelme? Nem tudom, és azt se, hogy miért?... Talán az lesz a sorsom eztán, hogy mindenkit nyomon kövessek, aki csak valahogy is, ha homályosan és távolian is, de eszembe idézi rossz végű kalandom?...

Éjjel egyedül csatangolva a kihalt utcákon, azon tűnődöm, hogy miért is bonyolódok egy ilyen újabb, zavaros, furcsa históriába? Az éjszakában olyanok egymás mellett a házak, mint apró papírdobozok. Mélyükön mindenki alszik, s én előttük baktatok csöndesen. S hirtelen eszembe jut, hogy mire is szántam el magam, még valamikor májusban: hogy egy éjszaka, mikor koromsötét lesz, éjfél után egy óra tájt leballagok a ház elé, megkerülöm s kinyitom álkulccsal a kerti kisajtót, belopódzom nesztelenül, mint egy betörő és akkor talán rábukkanok valami nyomra, amelyen elindulva megtalálom a ködbeveszett Birtokot, hogy egy pillanatra viszontlássam a lányt, csupán, hogy lássam egy pillanatra az arcát... De annyira fáradt vagyok, annyira éhes... Kapkodva kellett átöltöznöm nekem is, hogy odaérjek a színházba idejében s így nem ettem egy falatot sem... Mégis sokáig ülök, zavartan, nyugtalanul az ágyam szélén, mielőtt végleg lefeküdnék. Valami furcsa, homályos, rossz érzés van bennem. Nem hagy a lelkiismeret nyugodni. De vajon miért? Miért?

Talán nem érdektelen feljegyezni: egyikük sem akarta, hogy hazakísérjem őket. Sőt, azt se közölték velem, hogy hol van a lakásuk. De azért, ameddig csak tudtam, a nyomukban maradtam. Annyit tudok csupán, hogy egy kis mellékutcában laknak valahol a Notre-Dame táján. A házat nem találtam meg, ki tudja, hány szám?... Abban már biztos vagyok, hogy varrólányok vagy kalapszalokban dolgoznak.

Valentine odasúgta halkán - nehogy a nővére észrevegye -, hogy legyek csütörtökön délután négy órakor a színház előtt, ahol ma is találkoztunk.

- S ha holnap nem tudnék eljönni - tette még hozzá vigyázva -, várjon rám pénteken is ugyancsak négy órakor, s ha akkor nem jövök, szombaton, vagy még azután is, egész addig, amíg újra nem találkozunk.

Február 18-a, csütörtök. - Elmentem, hogy megvárjam. Irtózatosszél volt, mely többnyire esőt hoz. Itt is, ott is csak ezt hallotta az ember: „Meglátja, mindjárt itt a zuhé!”

Az utcákon már félig-meddig sötét van. Megyek, megyek s olyan nehéz a szívem. Egy esőcsepp. Nicsak, cseperészik. Jaj Istenem, csak ne esne! Ha nekidurálja magát a zápor, biztosan nem jön el. De megint csak megelégnék viharosan a szél s tovaűjje az esőfelleget. Fent a fejem fölött, a szürke délutáni égen - mely kiderült s beborult, beborult s kiderült - egy nagy felleget szétmarcangolt a szél. Én meg itt töltöm, szörnyű várakozással, nyomorultul az életem...

A színház előtt. - Elég egy negyedóra ahhoz, hogy biztosan tudjam: nem jön el mégsem. Lent állok a rakparton, s messzire látok innen. Látom a hidat is, ezen át kellett volna jönnie, elnézem az emberek hosszú sorát, akik átbánnak rajta. Minden fekete ruhás fiatal nőt végigkísérek szememmel, akit csak fölfedezek a távolban, hogy errefelé tart. Szinte hálás vagyok egy-egy olyan lánynak, akiről a legtávolabbi azt hiszem, míg csak a közelemben nem ér, hogy ő lesz; aki még a reményt élteti bennem egy ideig...

Egy órát ácsorogtam. - Fáradt vagyok. Ahogy esteledik, föltűnik egy rendőr. Egy csavargót ráncigál-taszigál a közeli őrszoba felé, s a fickó fojtott hangon, mindennek elmondja, mindennek lehordja, fejéhez vagdalja az összes trágár szót, ami csak előfordul szótárában. A rendőr dühösen hallgatja, sápadtan, de összeszorítja fogát s nem szól egy szót sem... Amint azonban a kapu alá érnek, nekiesik, pofozni kezdi a pasast és be is csukja maguk után az ajtót, hogy kitöltve rajta a bosszúját, kénye-kedve szerint alaposan elpüfölje a nyomorultat... Várat-

lanul egy szörnyű, kétségbeesett gondolat nyilall a szívembe: hogy lemondtam a boldogságról s most már a paradicsom helyett a pokol kapui előtt topogok.

Beleunva a hiábavaló várakozásba, fölballagok a rakpartról s nekivágok a városnak, befordulok a Szajna-partról a Notre-Dame felé, abba a keskeny kis mellékutcába, ahol körülbelül sejtem, melyik lehet az a ház, amelyben laknak. Az utca kihalt, csak én járkálok itt föl s alá, egyedül. Olykor-olykor kifordul valamelyik kapualjból egy cselédlány vagy maga a háziasszony a szemerkélő esőbe, hogy valamit vegyen még, mielőtt bezárnak a boltok... Itt is hiába várakozom csak. Miért, mi értelme volna tovább? Elindulok lassan hazafelé... Utam azon a téren visz át, ahol találkozunk kellett volna. Könnyű, tiszta eső cseperészik, az ég sem olyan sötét, mint máskor, ma későbbben köszönt be az éj. A színház előtt sokkal többen ácsorognak, mint amikor jöttem. Feketén hullámszik a várakozók tömege...

Találgatás - kétségbeesés - kimerültség. - Egyetlen szóba kapaszkodom bele eszelősen: holnap. Holnap itt leszek négy órakor megint a színház előtt és várni fogok rá. S már alig várom, hogy eljöjjön a holnap. Ásítok az unalomtól, ha arra gondolok, mi is lesz ma este meg holnap délelőtt. Tétlenül, lézengve lógom el megint az időt... Majd csak elmúlik valahogy... ahogy már a mai nap is elmúlt... Otthon leülök a kályha mellé s hallom, az utcán a rikkancsok hogy száguldanak az esti lapok neveit kiabálva. Valahol a Notre-Dame tájékán, ködbeveszett házukban, ő is hallgatja őket most, bizonyára.

Ő is... jobb, ha leírom a nevét: Valentine. Ó, hogy rám nehezedik az este, milyen nyomasztóan, pedig azt hittem, meg tudok szökni előle. Nem furcsa, hogy míg gyorsan kúszik előre az óra mutatója, míg vége felé közeledik sietve a nap - melyet én alig várok, hogy messze legyen már - mennyi ember van a világon, aki ebben a napban bízott, kinek ebben volt minden reménye, ettől várta szerelme jobbrafordulását; ehhez fűződik hanyatló ereje... Emberek ezrei haldokolnak, vannak, akiknek lejár a váltójuk; akiknek minden vágyuk, hogy sose jöjjön el az a holnap. S élnek olyanok is a földön, akikben, mint a lelkiismeret gyötrő szava, úgy sarjad ki a holnap. S aki halálosan kimerült, annak nem lesz elég ez az éj, nem tudja kipihenni magát, úgy, ahogy kellene neki. De én, én, aki megint csak eltékozoltam haszontalanul egy napomat, mi jogon várom ugyan, mi jogon hívom a holnapot?

Péntek este. - Már előre megfogalmaztam magamban, hogy mit írok füzetembe: „Hiába vártam, ma sem jött.” S akkor pontot tehettem volna a végére.

De ma délután négy órakor, amikor odaérek a színház elé, már ott van. Áttetszően karcsú és komolyan néz a szemembe. Ma is fekete ruhát visel s az arca is rizsporos; csipkegallérja fölött olyan a feje, mint valami bohócé, aki rossz fát tett a tűzre. Ó, mennyi fájdalmat árul el ez az arc, de mennyi gúnyt, mennyi kajánságot is rejtenek a vonásai egyben!

Csak azért jött, hogy közölje velem: azonnal itthagya a faképnél s nem látom soha többé...

Azonban, már jó későre jár az este, s mi mégis együtt vagyunk még mindig; lassan andalgunk egymás mellett a Tuileriák kertjében. Élete regényével traktál, de valahogy olyan ködösítve meséli, hogy nem tudok eligazodni rajta. Valahányszor a vőlegényéről beszél, akihez nem ment hozzá feleségül, így mondja: „a szeretóm”. Azt hiszem, szándékosan használja ezt a kifejezést, hogy vérig sértsen vele, s hogy eszem ágába se jusson felmelegednem iránta.

Vannak néha olyan mondatai, amiket nem szívesen írok le ide:

„Ne bízson bennem egy fikarcnyit se - jelenti ki -, szeszélyes vagyok, bolond, kiszámíthatatlan. Ilyen voltam egész életemben.”

„Csavarogtam is ám, egész egyedül.”

„A kétségbeesésbe kergettem a vőlegényemet. Otthagytam, mert túlzásba vitte a rajongást; nem engem szeretett, hanem álmai asszonyát, akihez csöppet sem hasonlítottam. Én más vagyok, ezer meg ezer hibám van. Mi várt volna ránk? Csak szörnyű, szörnyű boldogtalanság.”

Minden szavánál azon kapom rajta, hogy rosszabbnak állítja be magát, mint amilyen a valóságban. Az az érzésem, erőnek erejével magamagát akarja megnyugtatni, bizonygatva, hogy helyesen cselekedett akkor. Hogy nem volt bolondság, amit tett, nem is bánta meg egyáltalán s hogy nem is érdemelte volna meg ő a boldogságot, hiába hozták tálcán elébe.

Ilyet is mondott:

„Maga azért tetszik nekem - jelentette ki, miközben rám nézett hosszan, elmerengve - maga azért tetszik nekem, mert nem is tudnám megmagyarázni hogyan s miért: de földézi bennem régi-régi emlékeimet...”

Meg ilyeneket:

„Még most is szeretem őt - szólalt meg csendesen - el se tudja képzelni, mennyire.”

S aztán hirtelen rám támadt s mennyi hevesesség, mennyi kegyetlenség, mennyi szomorúság volt a hangjában!

„Végül is mit akar tőlem? mért koslat utánam? talán maga is bolondul értem, mi? talán maga is azt mondja majd, hogy legyek a felesége?...”

Csak kapkodtam a szavak után, dadogva. Már nem is tudom, mit feleltem neki. Lehet, hogy csak ennyit nyögtem ki, zavartan: „No, persze.”

S ezzel meg is szakadtak a naplóbejegyzések. Jó néhány levélfogalmazvány következett, de alig lehetett kiböngészni őket, annyira hevenyében voltak papírra vetve, annyi volt bennük a törlés. Milyen késhegyen táncoló jegyesség!... A lány, Meaulnes határozott kérésére, nem járt be többet a szalonba. Augustin ideje jó részét azzal töltötte, hogy a házasságkötéshez szükséges dolgokat elintézzé. De valószínűleg több ízben eltűnhetett a lány mellől - mert nem hagyta egy pillanatig sem nyugton kínzó vágya, hogy megkeresse szerelmét, kinek nyoma veszett - hogy valahol megpróbáljon még reá bukkanni. Ezekben a levelekben, kuszán és zavartan, de mindannyiszor mentegetődni akart, szerette volna Valentine szemében tisztára mosni magát.

Tizenötödik fejezet
AUGUSTIN TITKA
(folytatás)

Aztán megint újabb naplóbejegyzések következtek.

Egy vidéki kirándulás emlékeit örökítették meg a lapok, kettesben voltak a lánnyal, hogy merre, hol, arról bizony nem szólt a krónika. Egészen meglepő, hogy ettől a pillanattól kezdve a napló annyira szaggatottá válik, olyan kuszán, annyira sebtében vannak odavetve a sorok - csak valami titkos szeméremérzet fellobbanásával tudom megmagyarázni - hogy nekem magamnak kellett kifoltoznom-kipótolnom a hiányzó részeket s újra kellett fogalmaznom egészen, hogy érthetően előttünk álljon, mi történt azokban a napokban.

Június 14. - Amikor Meaulnes fölébredt a vendégfogadóban, még kora reggel volt. A szobájában az ablakon egy vörös mintás, fekete függöny lógott, s a napsugártól lángra gyúlt a függöny pirosa. Lent a földszinten, a sötétben napszámosok folytattak élénk eszmecserét reggeli kávéjukat kavargatva: az egyik gazdát szapulták, volt aki kíméletlen, volt aki jámbor szavakkal. Meaulnes régóta hallhatta már álmában ezeket a megnyugtató neszeket, mert amikor fölébredt, észre se vette először. A vadszőlő-mintás függöny, melynek pirosát kigyújtotta a nap, ezek a halk reggeli neszek, amik fölhangzottak csöndes szobájába, mind egyet idéztek emlékezetébe. Ó, micsoda feledhetetlen élmények is voltak azok a reggelek, amikor felébredt álmaiból falusi magányában, az áldott szünidő első napjaiban!

Ahogy felöltözött, halkan kopogott a másik szobába nyíló ajtón, s hogy nem kapott rá választ, benyitott óvatosan. Valentine-ra esett az első pillantása s egyszeriben tisztában volt vele, mért érzi magát ilyen hasonlíthatatlanul boldognak ezen a reggelen. Ott feküdt az ágyon a lány, mozdulatlanul, nesztelenül. Aludt, de még csak a lehelete se zenélt, a madarak alszanak így talán. Elnézte sokáig, hosszan, csöndesen ezt az ártatlan gyermekarcot, olyan volt lezárt szemeivel, mint egy alvó játékbaba, s olyan édesen aludt, olyan nyugodtan, hogy fájt volna neki fölébreszteni, el tudta volna nézni így örökké.

A leány meg se moccant, csak a szempillái vetődtek föl, csak ránézett némán a fiúra, ezzel jelezte csupán, hogy már legyőzte az álmot.

Amikor Valentine átszólt a másik szobába, hogy felöltözködött, Augustin visszament újra.

- Későn keltünk - jegyezte meg a lány.

És mintha otthon volna, mint affajta remek háziasszony, nekilátott a takarításnak.

Tett-vett, rendet teremtett a szobákban, kikefélte Meaulnes öltönyét, mely előző este volt rajta, hogy megérkeztek. Amikor azonban a nadrágra került a sor, elszontyolodott alaposan. Lent, a hajtókájánál csupa sár volt. Valentine egy pillanatig tanácstalanul állt, aztán vigyázva, óvatosan egy késsel lekaparta róla nagyjából a sarat, csak azután vette újra elő a kefét.

- Sainte-Agathe-ban is ez a módi járta - mondta Meaulnes eltűnődve - ha egy kölyök behuppant a sárba, ők is a bicskájukkal tisztogatták le magukat.

- Engem még az édesanyám tanított meg erre - mosolygott Valentine.

... Biztosan ilyen lányról ábrándozhatott valaha Augustin, titokzatos kalandja előtt, aki akkoriban mindennél többre becsülte a vadászatok s a paraszti életet.

Június 15-e. - Egy közeli tanyára voltak hivatalosak vacsorára. Akkor este, barátaik jelenlétében - akik legnagyobb bosszúságukra, úgy mutatták be őket a házigazdának, mint újdonsült házасokat - Valentine olyan félénken viselkedett, mintha egyenest most jött volna a templomból.

A finom, fehér abroszon az asztal két végében egy-egy gyertya égett ezüst kandeláberekben, mint általában a csendes, meghitt falusi menyegzőkön szokás. Oly gyöngye fényt árasztva lobogtak a gyertyák, hogy ha valaki csak lehajtotta a fejét, máris belesüppedt a sötétbe.

A gazda fiát Patrice-nak hívták. Valentine Patrice és Meaulnes között ült. Augustinnak alig lehetett a szavát venni, bár ő volt az érdeklődés központjában egész ottlétük alatt. De ő is jobbnak látta, ha ebben az istenhátamögötti faluban úgy mutatja be Valentine-t, mint fiatal

feleségét - a felesleges pletykáktól akarta megkímélni ezzel a lányt - azonban szinte ettől a perctől kezdve valami furcsa fájdalom gyötörte, valami furcsa lelkiismeret-furdalást érzett. Patrice úgy ült ott az asztalfőn, mint egy vidéki nemesúr, s közben Meaulnes ezt gondolta:

„Ó, nekem kellene ma este valahol messze egy másik ilyen alacsony mennyezetű szobában, ahol már ültem egyszer - milyen gyönyörű is volt az a nap! - ma este nekem kellene az asztalfőn ülnöm, a lakodalmamon *azzal* a lánnyal...”

De Valentine ült itt mellette, és félénken szabadkozott, bármivel is kínálták. Olyan volt, mint egy pirulós paraszt-menyecske. Valahányszor noszogatták, hogy egyen, igyon már, Augustinra pillantott ijedten, mintha védőszárnyai alá akarna menekülni. Patrice már hosszú ideje unszolta a lányt, hogy hörpintse ki a poharát, de hasztalan beszélt a lelkére. Meaulnes akkor rátette gyöngéden a kezét Valentine karjára:

- No, idd csak ki, kicsi bogárkám!

S akkor a lány engedelmesen felhajtotta a bort. Patrice kacagva gratulált az „ifjú férjnek”, hogy ilyen szófogadó a felesége, hogy ennyire engedelmes.

De hiába tréfálkozott Patrice, Valentine és Meaulnes némán ültek, szótlanul gondolataikba merülve. Fáradtak voltak mindenekelőtt s a cipőjük latyakos lett a sárban s most itt a konyha hideg kövezetén egészen átfázott a lábuk. S Augustint az is fárasztotta, hogy időnként a lányhoz kellett fordulni és szerelmesen kellett gagyorásznia:

- Ó, édes, drága kis feleségem; Valentine, szívecském, angyalom...

S valahányszor kibuggyant kényszeredetten az ajkán ez a szó: feleségem, a félhomályos helyiségben, ismeretlen ismerősei előtt, mindannyiszor azt érezte, hogy valami szörnyű vétket, valami megbocsájthatatlan bűnt követ el.

Június 17-e. - Az utolsó nap délutánja rosszul kezdődött.

Sétálni mentek négyesben, Patrice meg Patrice felesége is velük volt. A lankás hegyoldalon, a hangabokrok között valahogy elszakadt egymástól a két pár. Meaulnes meg a lány behúzódtak a fák alá, s leheveredtek a borókabokrok közé a földre.

Az égen fellegek úsztak, s a szél időnként arcukba vágott egy-egy esőcseppet. Ebben a késő délutánban lehetett valami lehangoló, valami olyan határtalan unalom, amit még a szerelem se tudott feloldani bennük.

Sokáig ültek itt, az ágak lombsátora alatt, elbújva a világ kíváncsisága elől, de csak ritkán szakították meg a csendet. Aztán egyszerre csak tovaszálltak a fellegek, kisütött a nap újra. Mindketten azt hitték, vége rossz hangulatuknak.

S megint szóba került a szerelem. Valentine-ből ömleni kezdtek a szavak:

- Képzeld csak - kezdte a lány - miket ígért a vőlegényem, micsoda kölyök volt! Saját házunk lett volna mindjárt, egy kis zsúpfedelű tanya valahol magában, mérhetetlen földek közepén. Már készen vár bennünket, teljesen berendezve - ezeket mondta. Esküvőnk napján ide érkezünk volna meg, mintha csak egy hosszú utazásról tértünk volna haza, így estefelé, amikor nincs már messze az alkony. S mindenfelé, amerre mentünk volna, az utakon, bent az udvarban a fák, a bokrok védőbástyái mögül ismeretlen kisfiúk és kislányok fogadtak volna bennünket ünnepélyesen, vidáman kiabálva: „Éljen az új pár!...” Mit szól hozzá, milyen ostoba, képzelődő gyerek volt?

Meaulnes meghökkenve nézett a lányra, tűnődve figyelte szavait. Mindaz, amit Valentine elmondott, olyan volt, mint valami visszhang, rég-hallott szavak, mondatok visszhangja. S ahogy elmondta a lány élete regényét, az ő hangjában is volt valami megfoghatatlan fájdalom.

Valentine attól tartott, hogy valamivel megbántotta talán a fiút. Hirtelen odafordult hozzá s gyöngéden karjára tette a kezét.

- Engedje meg, hogy adjak magának valamit - mondta halkan. - Többet nem tudok adni, ez mindenem, amim van, de a legdrágább emlékem a földön... magának adom s majd dobja a tűzbe, hadd eméssze el őket a láng.

Reánézett a fiúra merően, arcán ott tükröződött valamiféle szorongás s aztán óvatosan előhúzott a zsebéből egy kicsiny levélköteget, s átnyújtotta Meaulnes-nak. Vőlegényétől kapta valamennyit.

Augustin csak ránézett s azonnal ráismert a finom metszésű, karcsú betűkre. Hogy is nem gondolt erre hamarabb! Frantz kezeírása volt valamennyin, a komédiásfiúé; még most is maga előtt látta, ahogy akkor először azon az estén, a Birtokon, a mellette levő szobában, Frantz kétségbeesett sorait...

Keskeny úton baktattak lefelé, százszorszépek, baltacimok, kökörcsinek között, melyekre rézsútosan hullottak a délutáni nap sugarai. Augustint annyira megdöbbsentette ez a váratlan felfedezés, hogy még föl se tudta mérni, mennyire összekuszálódott egyszerre minden. Beleolvasott a levelekbe, mert Valentine kérte, hogy csak olvassa el őket. Bizony, tele volt gyerekes kifejezésekkel, érzelmes, fellengős mondatokkal...

Utolsó levelében többek közt ezeket írta:

„Ó, hát elvesztette a kis szívet, kicsi Valentine! Nem is merek arra gondolni, hogy mi lesz velünk? Szerencsére nem vagyok babonás...”

Meaulnes csak olvasta, olvasta a levelet, a fájdalom, a harag felforrt a szívében, arca meg se rebbent, de hihetetlenül elsápadt, s mintha remegni kezdett volna a szája. Valentine nyugtalanul figyelte Augustint, belepillantott a levélbe, hogy hol tart, s hogy ugyan min bosszankodhatott ennyire föl.

- Itt egy picike ékszerről, talizmánról van szó - magyarázta hadarva a fiúnak - ajándékba kaptam tőle, de meg kellett esküdnöm neki, hogy megőrzöm örökké. Ebből is láthatja, mennyire bolond volt.

Ezzel csak olajat öntött a tűzre.

- Bolond! - kiáltott dühösen Augustin s a zsebébe csúsztatta a levélköteget. - Mindig csak ezt a szót szajkózza! Miért nem akart hinni benne, bízni szavában? Hiszen én is ismertem, s mondhatom, nincs a világon nála különb, csodálatosabb ifjú!

- Hát maga ismerte? - kérdezte Valentine Meaulnes-t, hihetetlen zavarban - maga ismerte Frantz de Galais-t?

- Barátom volt, a legjobb pajtásom, testvérem a kalandban, s tőle raboltam el a menyasszonyát! Ó - fakadt ki őrvölgy - milyen boldogtalanná, szerencsétlenné tett maga bennünket, mert nem akart hinni semmiben. Minden maga miatt történt. Maga az oka, hogy minden elveszett, hogy minden összeomlott!...

A lány megpróbált közbeszólni, meg akarta fogni a karját, de Meaulnes ellökte, gorombán.

- Menjen el innen. Egyedül akarok maradni.

- Nos hát, ha így gondolja - dadogta pipacspiros arccal Valentine s könnyeivel küszködve - nem zavarom tovább. Még ma elutazom. Hazamegyek Bourges-ba a nővéremmel. S ha nem jön el értem, ha nem visz el onnan, akkor hát azt hiszem, említettem már, hogy édesapám alig keres valamit, nem tud gondoskodni rólam; - nem lesz más megoldásom, fölutazom majd újra Párizsba, s az utcákon kószálok megint, mint valaha régen s gondolhatja, mi vár rám... Elzüllok, elbukom, feslett angyal leszek majd, mert már a szalonba nem mehetek vissza többet...

S előre sietett, összeszedte a holmiját, hogy mielőbb elutazzon. Meaulnes nem kísérte el, még csak utána se nézett, ment, ment, eltűnődve, amerre vitte az útja.

Itt ismét megszakadtak a naplójegyzetek. Aztán megint levélfogalmazványok következtek, garmadával, egy döntenem tudó ember sorai a „pokol kapuiból”. Amikor Meaulnes hazaért La Ferté d’Angillon-ba, írt egy levelet Valentine-nak, látszólag azzal a szándékkal, hogy megismételje elhatározását: nem akarja többé soha látni az életben - s ezt különféle tetszetős érvekkel is alátámasztotta - de az egész valószínűleg csak ürügy volt, hogy Valentine válaszolhasson neki. Egyik levelében például megkérdezte a lánytól - amiről kezdetben nem is álmodott, hogy megkérdezheti-e tőle, annyira elfogódott volt vele szemben - nem tudja-e, hol van a Birtok, a Kastély? hisz eddig oly sokat kereste s hiába... Aztán egy másikban kérve-kérte Valentine-t, béküljenek ki: ő és a jegyese, Frantz de Galais... Ami tőle, Augustin-tól telik, ő is mindent elkövet, hogy fölkutassa nyomát...

Biztos vagyok benne, hogy nem küldte el valamennyit, amiknek fogalmazványa itt volt a kezemben. Azonban, minden valószínűség szerint, írt neki, két vagy három alkalommal, anélkül, hogy a lány akár egy sort is válaszolt volna. Szörnyen, kegyetlenül viaskodhatott önmagával ezekben a hetekben Augustin, messze az emberektől, tökéletes magánya napjaiban. Minthogy végképp elhalványult szívében a remény, hogy még valaha is láthassa Yvonne de Galais-t, Meaulnes érezte: valamiképpen gyengülni kezd elhatározása, melyet oly sziklaszilárdnak hitt még pár héttel előtte.

Mert az itt következő lapokból - különben ezekkel végképp megszakad a napló - arra következtethetünk, hogy a szünidő első napjaiban, egy szépnek ígérkező hajnalon, elindult Bourges-ba, kölcsönként kerékpárjával, hogy „a katedrális szépségeiben gyönyörködjek”.

Kora reggel indult el hazulról, a közvetlen úton, a fák lombosátora alatt. Útközben száz meg száz lehetőséget latolgatott, milyen méltóságteljesen fog beállítani Valentine-ékhez, hogy ne kelljen bocsánatot kérnie a lánytól, akit pedig ő kergetett el, kegyetlenül.

Az itt következő négy oldalon, melynek szövegét nekem kellett helyreállítanom, ennek az utazásnak a történetét kapja az olvasó és Meaulnes utolsó bűnét...

Tizenhatodik fejezet **AUGUSTIN TITKA** **(befejező rész)**

Augusztus 25-e. - Csak hosszas keresgélés után találta meg a házat, Valentine Blondeau szülői házat. Bourges túlsó végén bukkant rá az újonnan épült lakótelepek közelében. Egy asszonyság álldogált a küszöbön az ajtó előtt - ahogy megtudta mindjárt, Valentine édesanyja. Mintha őrá várákozna, egyenest. Affajta jóhúsban levő testes háziasszonynak látszott, szakadt ruhában, de még mindig szép volt az arca. Kíváncsian figyelte Meaulnes-t, amint leugrott a nyeregből. S amikor az iránt érdeklődött, beszélhetne-e a „Blondeau lányokkal”, az asszony

készségesen, jóindulatúan közölte vele, hogy mindketten visszautaztak Párizsba, Nagyboldogasszony napján. „A lelkemre kötötték, hogy senkinek ne mondjam meg, hol laknak - tette még hozzá az asszony - de ha a régi címükre ír, biztosan utánuk küldik a postát.”

Amikor visszafelé ment, át a kis virágoskerten, kerékpárja mellett, ilyesmik villantak át a fején: „Hát mégis elment... Most aztán mindennek vége, ahogy akartam... Miattam jutott ide... Mit is mondott Valentine? »Elzüllok, elbukom, feslett angyal leszek majd.« Én kergettem bele a bűnbe! Én vagyok az oka, ha elzüllok Frantz menyasszonya!”

És mormogott is közben, eszelősen.

„Hát tehetek én róla? Hát tehetek én róla?” - de biztosan érezte, hogy igenis, tehet, ő tehet mindenről. S miközben Valentine anyja végigkísérte szemével, úgy érezte, hogy a kapuig sem bír odaérni, hogy összecsuklik menten, hogy már nem bírja tovább a térde.

Nem volt éhes, de bement egy kávéházba. Hosszú, végnélküli levélbe kezdett, tulajdonképpen semmiről nem szóltak ezek a sorok, csak úgy érezte, meg kell szabadulnia attól, ami benne van, ami kétségbeejtően fojtogatta a torkát. Olyan volt ez a levél, melyet Valentine-nek írt, mint egy imamalom, örökké ugyanazokat a szavakat ismételte: „Hát meg tudta tenni!... Meg tudta tenni!... Hát el tudta szánni magát erre!... Hát nem talált más kiutat?!...”

A mellette lévő asztalnál néhány katonatiszt iszogatót. Egyikük nagy garra szónokolt, valami sikamlós nőgyűről lehetett szó. Meaulnes időnként egy-egy foszlányt hallott csak az egészből: „Aszontam neki... na, azért ismerhetne már engem... Hiszen minden este együtt mulatunk, én meg a férje!” A többiek röhögni kezdtek és hátrafordulva, nagyot sercintettek a padlóra. Meaulnes portól maszatosan, sápadtan úgy ült ott a közelükben, mint egy kéregető koldus. S hirtelen, látomászerűen látta Valentine-t, amint ott ül a tisztak ölében...

S aztán még sokáig csellengett kerékpárján a székesegyház körül, komoran mondogatva magában: „Elvégre azért jöttem, hogy megnézzem a katedrális.” Valamennyi utca a kihalt térre torkollott, középpütt roppantul s közönyösen ott magasodott a székesegyház. Mocskos, poros, szűk kis utcácskák voltak ezek, mint általában a vidéki templomok körül. Itt-ott egy-egy gyanús ház előtt ott himbálódzott a cégér: a vörös lámpa... Augustin érezte, hogy ismét belenyilall a fájdalom, ebben az utálatos, bűnös negyedben, mely, mint hajdan a középkorban, a székesegyház pillérei, bolthajtásai alá menekült... Paraszti módon borzadni, undorodni kezdett a városi templomtól, ahol rejtett zugokban ott tanyázik kőből kifaragva minden Bűn. Borzadt, mert ott állt a katedrális a kétes hírű helyektől körülvéve, s gyűlölködött, hogy semmi enyhítő írt nem tud nyújtani, semmi tapaszt a szerelem fájó, tiszta sebeire sem.

Két utcalány ment el előtte, átölelve egymást és szüntelenül az arcába bámultak. Meaulnes rettentő csömört érzett, de játékos kedvét sem veszítvén el, bosszút akart állni szerelmén, vagy legalábbis sárba akarta taposni - így hát követte egyiküket kerékpáron. Szánalomra méltó teremtés lehetett, ritkás, szőke hajjal, melyet hátracsavart kontyszerűen. Hat órára találkat beszélt meg Meaulnes-nal, az érseki palota kertjében, pontosan ott, ahol Frantz adott találkozót a szegény kis Valentine-nek.

Meaulnes nem mondta, hogy nem jön el, pedig tudta, hogy hat órákor már messze-messze jár innen. A nő sokáig integetett még utána, bizonytalanul, ahogyan ott állt a meredeken lejtő utcácska egyik alacsony házának ablakában.

Most már azon volt, hogy mielőbb kint legyen a városból.

Mielőtt elindult hazafelé, valami megfoghatatlan vágy újból Valentine-ék háza felé hajtotta, hogy még egyszer lássa csupán. Nézte mohón, valósággal habzsolta föl a szemével és gyűlt-gyűlt benne a szomorúság, a keserűség. Majdnem a városka legvégén álldogált, a külterületen, utána már alig volt ház s az utcácska hirtelen kiszélesedett itt, s mint országút hömpölygött tovább méltóságteljesen... A házzal szemközt egy telekszerűséget fedezett fel, mely olyan volt, mint egy picike tér. Most senkit nem látott az ablakokban, az udvaron sem, semerre Valentine-éknál. Csak kint, a fal mellett pillantott meg egy kimeszelt, mocskos utcai nőt, amint két rongyos kölykét taszigálta-pofozta.

Hát itt teltek Valentine gyermeki évei, itt nyitotta rá a világra okos és hinni tudó szemét! Itt tett-vett, itt himzett ezek mögött az ablakok mögött! És Frantz is járt erre, hogy lássa Valentine-t, hogy rámosolyogjon, itt, ebben a kis piszkos külvárosi utcában. De ez már mind-mind a múlté... Oly szomorú volt ez a délután. Meaulnes annyit érzett csupán, hogy valahol Párizs rengetegében ugyanezen a délutánon Valentine emlékeiben is fölbukkant ez a sivár terecske, melyet a valóságban nem lát soha többé!

Hosszú út állt előtte még hazáig, ez volt az utolsó menedéke, ezzel tudta csak elodázni a bánatát, mielőtt rá nem zuhant egészen - hisz egy darabig kénytelen volt másra összpontosítani figyelmét.

Meaulnes nekiiramodott az útnak. Amerre ment, a völgyben a fák között, a csillogó vizek partján, csinos kis tanyákat látott, a házak ék alakú homlokzatán mindenütt kis zöld rácsok virítottak a messzeségbe. Ott lent a pázsitokon biztosan értelmes ifjú lányok csacsogtak a szerelemről. S elképzelte egy pillanatra, mennyi külön világ heverészik most ott lent, hány kedves, nyiladozó lélek...

Augustin azonban ezekben a percekben csak azt tudta, hogy egyetlen kínzó szenvedély létezik számára a világon, az a teljesületlen szerelem, amit oly kegyetlenül lökött el magától. Csak azt tudta, hogy egyetlen lány van, akit a szélről is óvnia kellett volna, megvédeni minden veszélytől, éppen az a lány, akit a züllés, a pusztulás útjára taszított.

A napló néhány sebtében odavetett sorából az is kiderült, hogy különféle elképzelései, tervei voltak; mindenáron meg akarta találni Valentine-t, mielőtt még késő lett volna egészen. Az egyik lapon egy magányos dátumra leltem, amiből arra következtettem, hogy erre a hosszú útra készítette elő Meaulnes néni a fiát, ekkor toppantam be váratlan La Ferté d'Angillon-ba, összekuszálva barátom múltját-jelenét. A városháza magányos termében éppen emlékeit és terveit vetette papírra Meaulnes azon a szép nyár végi reggelen, amikor benyitottam hozzá és közöltem vele a nagyszerű hírt, hogy megtaláltam Yvonne de Galais-t, akiről Augustin már végképp lemondott. A régi kaland ismét hatalmába kerítette, nem volt ura az akaratának, s nekem sem merte bevallani, mi történt vele közben, s hogy most mit csináljon. S akkor elkezdődtek végnélküli lelkiismeretfurdalásai, a megbánások, a szenvedések - melyek hol letéperték, hol ő tudott úrrá kerekedni felettük - így tartott ez az esküvőt követő napig, amikor is felhangzott a fenyvesből a komédiásfiú hívójele. S ez a színpadias jel emlékezetébe idézte kamaszkorának első fogadalmát.

Még néhány szót belefirkantott sebtiben régi dolgozatfüzetébe, azon a hajnalon, amikor elindult. Yvonne de Galais beleegyezésével és tudtával távozott ugyan - de mégse látta többé viszont a lányt, ki csupán egyetlen éjjel volt a felesége:

„Nem maradhatok. Utol kell érnem Ganache-t és a komédiásfiút, akik tegnap itt jártak a fenyvesben. Meg kell találnom őket, úgy tudom kelet felé, Németország felé tartottak kerékpáron. Yvonne-t magára hagyom, csak akkor jövök vissza hozzá, ha megtalálom őket. S ha meglesz az esküvőjük, Frantz és Valentine ott lakik majd, lent a „Frantz házá”-ban.”

„Ezt a feljegyzést, melyet őszinte naplónak szántam, de végül is egész életem titka benne van, abban az esetben, ha nem jönnek vissza, barátomra, François Seureltre hagyom.”

Valószínűleg sietve csúsztatta be a füzetet a többi közé, s miután kulcsra zárta a régi-régi táskát, elindult ismeretlen útjára, hogy vissza se jöjjön soha többé.

EPILÓGUS

Telt-múlt az idő. Már végképpen letettem arról, hogy valaha is lássam még az életben Augustin Meaulnes-t, kölyökidőm csodálatos barátját. Gyászos egyhangúsággal, siváran teltek a napjaim a kis falusi iskolában, s a kihalt házban ott lebegett a bánat. Frantzot hiába vártam a megbeszélte időben, a megbeszélte helyen: nem jött el, s Valentine-nek is nyoma veszett: Moinel néni már rég nem kapott levelet tőle, nem tudta, hol lakik.

A Sablonnières-ház szomorú emlékei közt csak egyetlen örömem volt hovatovább, Augustin Meaulnes és Yvonne de Galais kislánya, akit sikerült mégis megmentenünk az életnek. Szeptember végére megerősödött és rendkívül helyes lett. Már nem volt messze a születésnapja: néhány hét múlva töltötte volna be első évét. A székek támlájába fogódzva, egyedül tanult meg járni s még akkor sem ijedt meg, ha le-lehuppant a földre. Olykor fellökte, felborította a székeket s a puffanások zaja sokáig visszhangzott tompán, hosszan az elhagyott lakásban. Ha fölvettem a karomra vagy az ölembe ültettem, sose hagyta, hogy megcsókoljam az arcát. Ennivaló volt ez a kis vadóc, mert bár boldogan ugrabugrált, fickándozott az ölemben, mégis mindig ellökte ilyenkor a fejem pici kezével az arcától és a szemembe nevetett csengő kacagással. Hogy ilyen vidám, ilyen szilaj gyerek lett, valószínűnek tartottam, egy nap csak eloszlik mind ez a bánat, ami ott bolyongott a Sablonnières-ház falai között, amióta csak megszületett. Néha, ahogy elnéztem, ilyesmi suhant át rajtam: „Most még olyan kis vadóc, makacsocska, de kicsit azért az én gyerekem lesz.” Azonban a Gondviselés útjai kiszámíthatatlanok.

Szeptember vége volt. Egyik vasárnap, már egész kora hajnalban talpon voltam, még a kislány dadája is aludt. Úgy volt, hogy két Saint-Benoist-i cimborával és Jasmin Delouche-sal lemegyünk pecázni a Cher partjára. A környékeliek sokszor elcsábítottak egy-egy ilyen kirándulásra, a szó szoros értelmében a „tilosban halásztunk”. Volt, amikor csak horoggal, de éjjel többnyire hálóval, amire bizony nem volt hatósági engedélyünk... Minden munkaszüneti napon kora hajnalban nekivágtunk az útnak s csak délfelé jöttünk haza. Így ment ez egész nyáron át. Errefelé majdnem mindenki „halorzó” volt, ebből élt. Én nem voltam rászorulva, pusztán időtöltésből mentem velük, ez volt az egyetlen szórakozásom. Hajdani nagy kalandjainknak némi halvány emlékét idézték föl bennem ezek a kis kiruccanások. S aztán később

mindjobban megkedveltem a tilosban járást, boldogan ültem órákig a vízparton horgászbottal a kezemben, vagy bevettem magam a nádasba.

Fél hat tájt lehetett és én már ott működtem ezen a reggelen a csűrben. A csűr hátulja tulajdonképpen egy kőfal volt; ez magasodott a Sablonnières-ház díszkertje és a tanya veteményeskertje között. Éppen a horgász zsinegemet próbáltam ki, amit múlt csütörtökön csak úgy hanyagul, gondatlanul egy csomóban ledobtam a földre.

Még nem volt világos egészen; bár szép napot ígért a szeptemberi hajnal; s a csűr, ahol sietve bogozgattam főszerelésemet, majdnem éjszakába merülve vitorlázott a park vizein.

Buzgón szorgoskodtam, szótlantul, amikor egyszerre csak megcsikordulva kitárult a kapu s utána rögtön léptek nesze hallatszott a kavicsos úton.

- Ajaj! - keseredtem el - no, az én embereim is jókor jönnek! Sokkal előbb, mint gondoltam! S én még mindig nem bogoztam ki ezt az átkozott zsineget!...

Azonban a férfi, aki belépett az udvarra, ismeretlen volt előttem. Amennyire a sötétben ki tudtam venni körvonalaít, hórihorgasnak látszott s lengő szakáll övezte az arcát. Vadászruha volt rajta, amelyet csak a vadászok vagy vadorzók viselnek. Cimboráim már tudták, hogy ilyenkor, ha értem jönnek, ha halászni megyünk, merre, hol találunk. Az idegen azonban ellenkező irányba indult, egyenest a földszinti kapu felé, mely az előcsarnokba nyílt.

- Ejnye hát - gondoltam - biztosan a cimboráim egyik barátja lesz, elfelejtették megmondani nekem, hogy ő is velünk jön s ő érkezett meg elsőnek.

Az idegen óvatosan, nesztelenül megpróbálkozott a kilinccsel és a kallantyúval. De hiába, mert amikor kijöttem a házból, kulcsra zártam. Átment a konyhaajtóhoz és ott kísérletezett, ott is hasztalan. Aztán tétován körülnézett. Most egy pillanatra szemközt állt velem, a felkelő nap megvilágította nyugtalanul remegő arcát. Csak ekkor ismertem rá, ő volt, Augustin Meaulnes, a barátom.

Meghökkenve, kétségbeesve néztem sokáig. Most, hogy újra láttam, hirtelen torkon ragadt a fájdalom, minden emlék fölébredt a szívemben: Meaulnes elindult, eltűnt a ház mögött és megkerülve ismét megállt, tanácstalanul nézve körül.

Már nem voltam messze tőle, s hogy odaértem hozzá, szótlantul átöleltem és zokogni kezdtem fájón, keservesen. Megértette néma beszédem.

- Ó - szisszent föl élesen - hát meghalt! Ugye, meghalt?

Ott állt, mozdulatlanul, kábán-süketen, félelmetesen. Belekaroltam és megindultam vele lassan a ház felé. Már sütött a nap. S aztán mindjárt fölvezettem a lépcsőn, mely a halott Yvonne de Galais szobájába vezetett - hogy mielőbb túlessünk a nehezen. Mihelyt beléptünk, térdre esett az ágy előtt és sokáig így maradt, ráborulva két karjára, beletemetve fejét.

S aztán nagy nehezen föltápáskodott. Szeme zavarosan, ide-oda cikázva villogott, mint aki nem tudja, hol van. Ismét karonfogtam s belöktem az ajtót, mely a kislány szobájába vezetett. A kicsike már fölébredt, magától, míg a dadája lement a tanyára - és bátran üldögélt a bölcsőjében. Meglepődve fordította felénk a fejét.

- A lányod - mutattam rá a csöppségre.

Meaulnes hirtelen összerezzent s rám nézett.

Aztán odaugrott a bölcsőhöz, fölkapta a lányát, magához ölelve. Talán nem is látta még ebben a pillanatban, mert omlottak a könnyei. S akkor, hogy kissé lecsillapítsa őszinte meghatódását, hogy visszatartsa könnyei árját, a kislányt, aki ott ült a bal karján, a szívére szorítva, odafordult hozzám, de szemét nem emelte reám:

- Nem egyedül vagyok itt, ők is velem jöttek... Menj le hozzájuk, ott vannak lent, a kicsi házban.

S valóban, ahogy kivilágosodott a reggel s elsétáltam eltűnődve s majdnem boldogan a „Frantz háza” irányába, amit még Yvonne de Galais mutatott meg nekem valaha régen, amikor ott állt magányosan, árván - egy csipkés blúzu fiatalasszony-félét pillantottam meg a távolból, az udvart söpörte, éppen a küszöböt tisztogatva; míg a kerítés előtt kíváncsian és lelkesen kukucskáló, ünneplőbe öltözött tehénpásztorfiúk ténferegtek el, lassan a templom felé...

Augustin elfordította a fejét, hogy ne lássuk ömlő könnyeit - félrefordította a fejét és nem nézett továbbra sem a lányára. A kicsi azonban hamarosan elunta ezt, fájt is talán neki a vasmarkok szorító ölelése - s hirtelen nagyot húzott pici kezével Meaulnes könnyáztatta, szakáll övezte ajkára.

Az apja két keze közé fogva a kislányt, föllendítette a magasba, földobta és elkapta újra meg újra és mintha valamiféle mosoly játszott volna a szája körül. A kislány kacagva, boldogan tapsikolt a kezével...

Nesztelenül hátrább léptem az ajtó felé, hogy jobban lássam az apát és gyermekét. Volt bennem egy kis csalódottság igaz, de bámulat, csodálat is egyben. S megértettem, hogy a kislány megtalálta benne azt a barátot, játszótársat, akire várt régóta, öntudatlanul... Annyi mindent elvett tőlem az életben Augustin Meaulnes, ez lett volna az egyetlen öröm, ami nekem maradhatott volna - s éreztem, hogy hiába minden, azért jelent meg újra, hogy ezt is elvigye tőlem. S már láttam is magam előtt Augustint, amint majd egy köpenybe burkolja a kislányt és elindul vele messze, messze, újabb kalandok felé, ha eljön az éjjel.

.oOo.